

ధారాధిప మహారాజాధిరాజ శ్రీ భోజరాజవిరచిత

రాజమార్తండము

(సుఖ సమృద్ధి కారక మౌలిక జ్ఞాన ప్రదాయక సర్వోత్తమ జ్యోతిష గ్రంథము)

జ్యోతిషవిశారద - వాస్తు సమ్రాట్

డా॥ ముదుండి విశ్వనాథరాజు

భోజమహారాజు రచించిన

రాజమూర్తండుము

సుఖసమృద్ధికారక మౌలిక జ్ఞాన ప్రదాయక

సర్వోత్తమ జ్యోతిష గ్రంథము

అనువాదం

జ్యోతిష విశారద, వాస్తు సమాట్

డా. ఎం. విశ్వనాథ రాజు

భాషాప్రవీణ

ఎం.ఏ. తెలుగు, హిందీ, సంస్కృతం, జ్యోతిషం (గోల్డ్‌మెడలిస్ట్)

ప్రకాశకులు

శ్రీసాయి వాస్తు పబ్లికేషన్స్

హైదరాబాదు - 500052

ఫోన్ నెం : 9440945403, 040-24017595

Bhojaraja Virachitha

Rajamartandamu

Translated by Dr. M. Viswanatha Raju

Sri Sai Vastu Publications

First Edition - 1000 copies

May : 2016

Price : 200/-

Books available at

Dr. M. V. Raju

H.No. 6-3-120/6, N.P.A. Colony

Near Mahesh Vidya Bhavan School

Sivarampally, Hyderabad - 500052

Ph : 9440945403, 040-24017595

.....
• ఈ గ్రంథ ముద్రణలో సహకరించిన ప్రియమిత్రులు •
• శ్రీ పి. గోపాలరాజు, శ్రీ ఏ. సత్యనారాయణరాజులకు •
• కృతజ్ఞతాపూర్వకాభినందనలు - డా. ఎం. వి. రాజు •
.....

D.T. P: Sri Vagdevi Grafics.Hyderabad, **Ph No :** 9490025154

All Visalandra Book shops Ph : 0866 - 2430302

All Branches of Nava chetana Publishing House

ph: 040 - 24602946

Sri Gopal Publications, Hyderabad - 027.Ph : 24658101

Telugu Book House, Hyd - 27, Ph No: 9247446497

Gandhi Book House, Hyderabad, Ph : 9490004261

ముందు మాట

ధారాధిపుడు మహారాజాధిరాజైన శ్రీ భోజరాజు రచించిన రాజమార్తండ గ్రంథము వెయ్యి సంవత్సరములనుండి భారతీయ జనజీవనములో విశ్వాసమునకు కేంద్రమైనది. సామాన్య గ్రామజీవనము నుండి ఉన్నతపర్గము వరకు అందరి అభిమానమును పొందినది. భోజరాజు రచించిన అనేక గ్రంథములలో తలమానికమై నిలిచినది.

భోజరాజు వాస్తు, నీతి, జ్యోతిష, సాహిత్య, ధార్మిక, ఆయుర్వేద విషయములకు సంబంధించిన సుమారు 84 గ్రంథములు రచించెనని పండితులు తెలిపెదరు. ముద్రించబడిన వాటిలో రాజమార్తండము, సమరాంగణ సూత్రధారము అధిక ప్రాముఖ్యత పొందినవి. రాజమార్తండ గ్రంథములో జ్యోతిష వాస్తు ధర్మశాస్త్ర విషయములనేకము పొందుపరచబడినవి. పూర్వపండితుల గ్రంథములలోని అనేక విషయములు ఈ గ్రంథములో తెలియజేయబడినవి. వారు రచించిన మహాత్మ్య పూర్వమైన శ్లోకములు తీసుకోబడినవి. ఇది భోజరాజు కృత మౌలిక గ్రంథమైనప్పటికి సంపాదిత గ్రంథములలోని ప్రముఖ విషయములు, వివిధ పురాణ వచనములు సందర్భాను సారముగా తెలియజేయుట సామాన్య విషయము కాదు. ఇది అతని సర్వతోముఖ ప్రావీణ్యమునకు నిదర్శనము. అతని ఆస్థానములోనున్న వివిధ శాస్త్ర పండితుల సహాయోగ ఫలితమని కూడ తెలుపవచ్చును.

విద్వాంసుల అభిప్రాయము ననుసరించి భోజరాజు రచించిన వివిధ శాస్త్ర గ్రంథములు.

జ్యోతిష గ్రంథములు :- ఆదిత్య ప్రతాప సిద్ధాంతము 2. రాజమార్తండము 3. రాజమృగాంక కరణము 4. విద్వజ్ఞున వల్లభము 5. జ్యోతిష సార సాగరము.

ధార్మిక గ్రంథములు :- 1. చంపూ రామాయణము 2. శైవతత్వ ప్రకాశము 3. పాతంజల యోగ సూత్రవృత్తి 4. వ్యవహార సముచ్చయము 5. శైవ సిద్ధాంత సంగ్రహము 6. శివతత్వ రత్నకలిక 7. చారుచర్య 8. మహాకాలీ విజయము.

సాహిత్య కావ్యాలంకార వ్యాకరణ గ్రంథములు :- 1. శబ్దాను శాసనము 2. సరస్వతీ కంఠాభరణము 3. శృంగార ప్రకాశము 4. నామమాలిక 5. విద్యా వినోదము 6. శృంగారమంజరి.

వాస్తుశాస్త్ర గ్రంథము 1. సమరాంగణ సూత్రధారము

ఆయుర్వేద గ్రంథములు :- 1. ఆయుర్వేద సర్వస్వము 2. రాజమృగాంకము 3. విశ్రాంత విద్యావినోదము 4. శాలిహోత్రము

వీటిలో అనేక గ్రంథములు భారతీయ భాషలలోనికేగాక ఇతరదేశ భాషలలోకి కూడ అనువదించబడినవి.

ఈగ్రంథములను దర్శించిన వారు భోజరాజు పాండితీ వైభవమును గ్రహించవచ్చును. ఈ గ్రంథములో వివిధ వ్రతములను గూర్చి వివరణ కలదు.

జ్యోతిషము, ధర్మశాస్త్రము, వాస్తుశాస్త్రములకు సంబంధించిన అనేక విషయములు చర్చించబడినవి. భోజరాజు తర్వాత శాస్త్ర గ్రంథములను నిర్మించిన అనేకమంది పండితులు భోజుని రచనలలోని శ్లోకములను తమ గ్రంథములలో ప్రామాణిక రూపములో గ్రహించుట జరిగినది. వీటిలో జీమూతవాహనుని కాలవివేకము కాలాదర్శము, గోవిందానందకృత వర్షక్రియాకౌముది, రఘునందనకృత తిథితత్వము, ప్రతతత్వము, మాధవకృత కాలమాధవము, చండేశ్వరకృత కృత్యరత్నాకరము, కేశవార్క కృత వివాహబృందావనము, చక్రపాణికృత రాజ్యాభిషేక పద్ధతి, నిర్ణయసింధు ముఖ్యమైనవి.

రాజమార్తండముపై పురాణములలో విష్ణు, భవిష్యోత్తర, కాలిక, దేవి, మత్స్య, బ్రహ్మ, విష్ణుధర్మోత్తరములు, స్మృతులలో మనుస్మృతి, యాజ్ఞవల్క్యము, బృహస్పతి హరీతస్మృతి, జ్యోతిషగ్రంథములలో పరాశరీ జ్యోతిషము, కృషిపరాశరము, గర్గసంహిత సత్యజాతకము, యవనోక్త జ్యోతిర్గ్రంథము, బార్హస్పత్య సంహిత, బృహత్సంహిత, వశిష్ట సంహిత, కరణగ్రంథములలో పంచసిద్ధాంతిక, బ్రహ్మసిద్ధాంతము, సూర్యసిద్ధాంతము, వాస్తుగ్రంథములలో శిల్పశాస్త్రము, విశ్వకర్మప్రకాశాది గ్రంథముల ప్రభావము కనబడును. జాబాలి, శతాతప, యమ, మణితాది అనేక గ్రంథకారుల శ్లోకములు ఈగ్రంథములో ఉల్లేఖింపబడినవి.

భోజరాజు రాజమార్తండ గ్రంథములో సమస్త విషయములను నిబంధ రూపములో క్రోడికరించెను. అందువలన ఈ గ్రంథము సంహితా గ్రంథాత్మక రూపమును పొందినది.

ఈగ్రంథములో గ్రహనక్షత్రముల పర్యాయపదములు, ద్వాదశ సంస్కారములు, గండమాల నక్షత్రముల శాంతి, వివాహ మంగళ విషయము, ద్వీరాగమనము, యాత్ర వాస్తు ఆది అనేక విషయములు విపులముగా వివరించబడినవి.

ఇంతటి ఉన్నత విలువలు కలిగిన ఈ గ్రంథము ఇంతవరకు తెలుగులో అనువదించబడలేదు. ఆకారణవశమున జ్యోతిషవాస్తు పండితులకు శాస్త్రాభ్యాసము చేయు విద్యార్థులకు పయోగపడునను తలంపుతో ఈ అనువాద కార్యమునకు ప్రయత్నము చేసితిని. ఈ గ్రంథ పఠనము వలన పాఠకులకు పండితులకు ఏకొంత ప్రయోజనము చేకూరినను నాకృషి సఫలమైనదని భావింతును.

ఈ గ్రంథ రచన ముద్రణలలోనున్న దోషములను సహృదయులైన పండితులు తెలియ జేసిన మలిముద్రణలో సరిజేయగలవాడనని నవినయముగా తెలియ జేయుచున్నాను.

తమ విధేయుడు

డా. ఎం. విశ్వనాథ రాజు

విషయసూచిక

విషయము	పేజీ నెం	విషయము	పేజీ నెం
1. ప్రథమాధ్యాయము		23. శ్రవణం	6
1. మంగళాచరణము	1	24. ధనిష్ఠ	6
2. దైవజ్ఞుల ప్రశంస	1	25. శతభిషం	6
3. దైవజ్ఞుల పోషణ కర్తవ్యము	1	26. పూర్వాభాద్ర	6
4. గ్రహ నామములు	2	27. ఉత్తరాభాద్ర	6
5. సూర్య నామములు	2	28. రేవతి	6
6. చంద్ర నామములు	2	29. నక్షత్రదేవతలు	7
7. కుజ నామములు	2	30. రాశి సంజ్ఞలు	7
8. బుధ నామములు	2	31. నక్షత్రములు - పాదములు	8
9. గురు నామములు	3	32. రాశి స్వాములు	8
10. శుక్ర నామములు	3	3. వివిధ సంస్కార ప్రకరణము	
11. శని నామములు	3	1. స్త్రీ శుద్ధిచింత	9
12. రాహు నామములు	3	2. స్త్రీ చంద్రబలము	9
13. కేతు నామములు	3	3. స్త్రీల బాలబంధము	10
2. సూర్య గ్రహోభిధాన ప్రకరణము		4. ఔషధీనామము	10
1. నక్షత్ర నామములు	3	5. నిషేకము	12
2. అశ్విని	3	6. సంయోగత్రయ విభాగము	13
3. భరణి	3	7. రజస్వల రక్త లక్షణము	13
4. కృత్తిక	4	8. గ్రంథాతరము	13
5. రోహిణి	4	9. మైథునకాల నిర్ణయము	14
6. మృగశిర	4	10. స్త్రీ ప్రసంగ సమయము	15
7. ఆరుద్ర	4	11. పుంసవనము	15
8. పునర్వసు	4	12. సీమంతోన్నయనము	16
9. పుష్యమి	4	13. పునశ్చ పుంసవన సంస్కారము	16
10. ఆశ్లేష	5	14. పున్నామ సంస్కారము	17
11. మఘ	5	15. కేంద్రాది భాషగ్రహ ఫలము	17
12. పుబ్బ	5	16. అన్యదృష్టాంతములు	18
13. ఉత్తర	5	17. అరిష్టోపాయము	19
14. హస్త	5	18. గండావధి	21
15. చిత్త	5	19. నక్షత్రసంధి	22
16. స్వాతి	5	20. శాంతి నిర్దేశము	23
17. విశాఖ	5	21. త్రివిధ గండశాంతి	23
18. అనూరాధ	6	22. గ్రహదర్శనము	24
19. జ్యేష్ఠ	6	23. సౌమ్య గ్రహఫలము	24
20. మూల	6	24. పాపగ్రహఫలము	25
21. పూర్వాషాఢ	6	25. అరిష్టశాంతి	25
22. ఉత్తరాషాఢ	6	26. సౌమ్యగ్రహ వర్గజాతక లక్షణము	26

27.	షడ్వర్గ నిర్ణయము	26	56.	దిశాసుసారముగా అన్నప్రాశన	
28.	బుధుడు లగ్నములో ఉన్న ఫలము	26		ఫలము	44
29.	లగ్నములో సౌమ్య		57.	చూడాప్రతకర్మ	44
	గ్రహమున్న ఫలము	27	58.	వరనక్షత్రములు	45
30.	హోరాలగ్నము	27	59.	శుభాశుభవారములు	45
31.	గ్రహభేదములు	28	60.	వారాసుసారము చౌలఫలము	46
	రవి లక్షణములు	28	61.	రాశ్యాసుసార ఫలము	47
	చంద్ర లక్షణములు	29	62.	లగ్నాసుసారముగా క్షురకర్మ	47
	కుజ లక్షణములు	29	63.	లగ్నశుద్ధి	47
	బుధ లక్షణములు	29	64.	క్షురకర్మలో నిషేధము	48
	గురు లక్షణములు	30	65.	క్షురకర్మలో పరివేశార్థము	48
	శుక్ర లక్షణములు	30	66.	అన్ని నక్షత్రములో క్షురకర్మ	48
	శని లక్షణములు	30	67.	చౌలనక్షత్రములు	49
32.	గ్రహముల విచారము	31	68.	కర్ణవేధ	50
33.	చంద్రరిష్టాపవాదము	31	69.	కర్ణభేదన ముహూర్తము	51
34.	బుధ గురు ద్రేక్కాణములలో		70.	వారాసుసారముగా ఫలము	51
	ప్రసూతి ఫలము	31	71.	విద్యారంభము	52
35.	శుభవర్గ చంద్ర ఫలము	31	72.	ప్రశస్త నక్షత్రము	52
36.	గ్రహబల చింతనము	32	73.	గుర్వాదివారముల ఫలము	53
37.	గ్రహముల ఉచ్చనీచలు	32	74.	ప్రతబంధము	53
38.	స్పష్టార్థ చక్రము	32	75.	ఉత్తమకాలము	53
39.	శ్రేష్ఠమధ్యాహ్న ఫలనిర్ణయము	33	76.	వారాసుసారముగా ప్రత	
40.	వ్యోశ్యాది యోగము	34		బంధ ఫలము	57
41.	వేశీయోగము	34	77.	మేషాదిరాశుల లగ్నఫలము	58
42.	ఉభయచరీయోగము	35	78.	ప్రతబంధ లగ్నములో రవ్యాద్యంశల	
43.	విష్టుపురాణములో జన్మ			ఫలము	58
	కాలిక యోగములు	35	79.	కేంద్రములోనున్న గురుఫలము	
44.	గ్రహాస్తరము	35	80.	లగ్నగురు విశేషము	60
45.	శ్రాద్ధాపసరమున దేవ నిరూపణము	36	81.	పర్వేశబలము	61
46.	నామకరణము	37	82.	మేధావీ లక్షణము	61
47.	మార్గశీర్షాది మాసనామము	38	83.	అనధ్యాయములు	62
48.	నవశీశువు నిష్క్రమణము	38	84.	విద్యారంభములో అనధ్యాయము	63
49.	తాంబూల లక్షణము	39	85.	గలగ్రహము	63
50.	నక్షత్ర లగ్నజ్ఞానము	40	86.	దేవశయన కాలావధి	65
51.	లగ్నశుద్ధి	40	87.	అకాలవృష్టి విచారము	65
52.	అన్నప్రాశనము	40	88.	దినశుద్ధి విచారము	65
53.	అన్నప్రాశనములో వారఫలము	42	89.	గ్రహణములో సమయశుద్ధి	66
54.	లగ్నాసుసార ఫలము	42	90.	దండ ప్రమాణములు	66
55.	వర్జిత తిథులు	44			

4. వివాహ ప్రకరణము		36. వైర షడకాష్టకము	90
1. ఉద్వాహశబ్దశుద్ధి	67	37. షడష్టక జ్ఞానము	90
2. వివాహపు వయసు	68	38. మిత్ర షడష్టకములు	90
3. సప్తవర్షానంతరము కన్యాసంజ్ఞ	68	39. క్రాంతిసౌమ్యము	91
4. రజోత్పత్తి ఫలము	69	40. కన్యాదాన సంకల్ప విధి	91
5. ద్రవ్యసంకల్ప విచారము	70	41. ఫలసక్తత్రములు	91
6. దేశాచారము	70	42. సుతహిమక యోగము	93
7. వివాహశుద్ధి	71	43. చంద్రబల విశేషము	93
8. రవిబలము	71	44. గురు మాహాత్మ్యము	94
9. లగ్నములోనున్న దినపతిఫలము	72	45. నవాంశ విశేషము	95
10. బృహస్పతి శుద్ధి	73	46. దుష్టలగ్నాంశ ఫలము	95
11. శుభాశుభత్వము	74	47. గుణబాహుళ్య విశేషము	96
12. అశుభగురునికి పరిష్కారము	74	48. దోష పరిత్యాగము	96
13. తారాచంద్ర శుద్ధి	75	49. శుభోపాయము	96
14. వర్గాసుసారముగా చంద్ర తారా శుద్ధి	76	50. కనిష్ఠ వివాహఫలము	97
15. చంద్రవేధ ఫలము	76	51. కన్యాదాన నిషేధము	97
16. హోరలో ఉపచయ రాశిగత చంద్రఫలము	77	52. వేదికా ప్రమాణము	97
17. పక్షాదులలో చంద్రశుద్ధి	77	53. గోధూళి ప్రశంస	97
18. చంద్రుని విశేషశుద్ధి	77	54. ఋతువులననుసరించి గోధూళి విశేషము	98
19. క్రకచాద్యపవాదము	78	55. గోధూళికా విశేషము	99
20. గోచారములో అష్టకవర్గ శుద్ధులు	79	56. లల్లమతము	99
21. యాత్రలో అష్టకవర్గ ఫలము	79	57. గోధూళిలగ్న ప్రాముఖ్యత	99
22. తారా నిర్ణయము	80	58. దశాఖ్యయోగాపవాదము	99
23. జన్మత్రయ సక్తత్రములో త్యాజ్యకార్యము	81	59. అశ్విన్యాది గణనవిధి	100
24. మాసాదిశుద్ధి	83	60. దశయోగ ఫలము	100
25. మాసానురూపముగా ఫలాఫలము	84	61. దశయోగ చక్రము	100
26. విష్ణుశయన నిషేధము	85	62. జ్యోతిస్సాగరము	102
27. రాశ్యాసుసారము ఫలము	85	63. సప్తశలాక చక్రన్యాసము	102
28. వివాహములో రాశియోజనవిధి	85	64. సప్తశలాక వేధఫలము	104
29. గౌడదేశ మతము	86	65. గ్రహముల ఫలము	104
30. భకూటార్థ విచారము	86	66. జామిత్రస్థ సూర్యాది గ్రహఫలము	105
31. షట్కాష్టకాది దోషము	87	67. జామిత్ర దోషత్యాగము	107
32. సమసప్తకాదులు	87	68. సప్తమసూర్యాది గ్రహఫలము	107
33. నాడీ షడష్టకాది విషయము	87	69. చంద్రకృత ప్రకరణము	107
34. దశ చతుర్థ సమసప్తకములు	88	70. చంద్రబలము	109
35. ద్వి-ద్వాదశ ఫలము	90	71. చంద్రబల ప్రశంస	110
		72. తారాబలము	110
		73. తారాచ్ఛేదము	111

5. వధూప్రవేశ ప్రకరణము		24. గ్రహముల వ్యవహారముల	
1. ద్వీరాగమన ముహూర్తము	112	విచారము	133
2. వైశాఖములో మాసఫలము	112	25. ఉత్తర్గ స్వరూపము	134
3. ఆషాఢాదిమాస ఫలము	112	26. కర్కశ్ఠ గ్రహణ విచారము	134
4. వారాసుసారము ప్రవేశఫలము	113	27. దిగీశ కథనము	136
5. తిథ్యాసుసారము ఫలము	113	28. దిశాసుసారముగా యాత్రావిచారము	
6. త్రిశుక్ర చింత	113	29. అష్టదిక్కు లాలాటిక కథనము	137
7. సముఖ శుక్రబుధ వజ్రపాత		30. పశ్చిమ దిశాయాత్రాఫలము	137
హత దిక్ఫలము	114	31. యాత్రాభంగయోగము	138
8. నృపవశ్యము, శత్రువధాయోగము	114	32. కాలవర్షాదిచింత	138
9. భీమపరాక్రమే	115	33. అపమాదులలో యాత్రానిషేధము	138
6. అలంకారధారణ ముహూర్తము		34. సంక్రాంత్యాదుల నిషేధము	139
1. వారతిథ్యాసుసారము ఫలము	115	35. మహేంద్ర చాపనిషేధము	139
2. నిషేధము	116	36. అకాలోత్పాతములో నిషేధము	139
3. నూతనవస్త్ర పరిధానము	116	37. యాత్రలో మాసశుద్ధి	139
7. జయజయ యాత్రా ప్రకరణము		38. మాసఫలము	140
1. యాత్రలో తిథిగుణాదులు	119	39. యాత్రా గ్రహణము	140
2. అంగ ప్రశ్నజ్ఞానము	119	40. కరణీయ కృత్యము	140
3. తిథిగుణాదులు	119	41. రత్నకోశము	141
4. రిక్త భద్ర తిథులలో నిషేధము	120	42. యాత్రలో ద్రవ్యప్రస్థానము	141
5. ప్రత్యేక తిథి ఫలము	120	43. దినాసుసారము ప్రస్థానసీమా	
6. యాత్రలో కరణ వ్యవస్థ	122	కథనము	141
7. యాత్రలో వారఫలము	122	44. నాడీ నక్షత్ర విచారము	143
8. నక్షత్రముల వలన దినఫలము	123	45. విశేష విషయము	143
9. యాత్రలో వారశూల	123	46. నక్షత్రఫలము	144
10. యాత్రలో నక్షత్రగుణము	123	47. సంజ్ఞాభేదము వలన ఫలము	144
11. దిశానక్షత్రశూల	124	48. నక్షత్రపీడా శాంతి	145
12. దిగ్బంధశూలయాత్రఫలము	125	49. నక్షత్ర సంజ్ఞా భేదములో	
13. నక్షత్ర ఉపచారము	125	శాంతి భేదము	145
14. సర్వద్వారికా నక్షత్రము	125	50. దూషిత తారోపాయము	146
15. యానార్థ నక్షత్ర విచారము	125	51. అరిష్ట తారాశుద్ధోపాయము	146
16. దిగ్దాహము	126	52. తారోపగమన దానము	146
17. అశుభ నక్షత్రగణము	127	53. తారకల శుభాశుభశాంతి	147
18. యాత్రలో లగ్న ఫలము	127	54. నాడీదోష నివారణ	147
19. యాత్రలో లగ్ననవాంశ ఫలము	130	8. వాస్తు ప్రకరణము	
20. లగ్నభేదము	130	1. వాస్తుధ్యాయము	148
21. అన్యగ్రహఫలము	131	2. శోడశప్రాకార గృహములు	148
22. విశిష్ట గ్రహఫలము	131	3. శుభాశుభ వాస్తు స్థానములు	148
23. మణితో వశిష్టమతము	132	4. వాటి ఫలములు	148

5. దిశ్యున్నత స్థలము	149	శకునఫలము	163
6. స్థలక్షణము	149	43. భూకంప ఫలము	163
7. శుభాశుభ వృక్షములు	149	44. ఉపసార్గ దర్శనఫలము	163
8. అష్టదిక్కుల జలాశయము	150	45. గృహప్రవేశము	164
9. శల్కజ్ఞానము	151	46. సదన ప్రవేశ పంచాంగము	164
10. నిమిత్తము	151	47. గ్రహోనుసారముగా ఫలము	
11. భూమిపరీక్ష	152	ప్రవేశకాలిక గృహస్వరూపము	165
12. అంబుపూరిత పరీక్షవిధి	152	48. ప్రతిష్ఠావిధి	166
13. గృహారంభములో వారానుసారము		49. బలయోగాదుల కథనము	166
ఫలము	152	50. నక్షత్రరాశ్యాదులు	166
14. కోణ నిషేధము	152	51. నక్షత్రానుసారము శుభదినము	167
15. వాస్తునర చక్రము	152	52. ప్రాసాద ప్రతిష్ఠ	167
16. ఆయాది జ్ఞానము	153	53. వాస్తుమండలీ ఫలము	167
17. వాస్తుచక్రము	154	54. ద్వితీయములో రవ్యాదులఫలము	168
18. ఆయనామము	154	55. తృతీయస్థాన గ్రహఫలము	168
19. ద్విశాలలు	154	56. చతుర్థస్థాన ఫలము	169
20. శాలాఫలము	155	57. పంచస్థితగ్రహ ఫలము	169
21. త్రిశాలా లక్షణము	155	58. షష్ఠమభావ గ్రహ ఫలము	169
22. దిశానుసారముగా గృహ కోణము	155	59. సప్తమస్థాన గ్రహఫలము	169
23. ద్వాపరఫలము	155	60. అష్టమస్థాన గ్రహఫలము	170
24. ప్రాగ్భాపరఫలము	156	61. నవమస్థాన గ్రహఫలము	170
25. దక్షిణద్వార ఫలము	156	62. దశమస్థానగ్రహ ఫలము	170
26. పశ్చిమద్వార ఫలము	156	63. లాభవ్యయస్థానగ్రహ ఫలము	170
27. ఉత్తరద్వార ఫలము	156	64. తిథినిర్ణయము	171
28. ద్వాపర వేధఫలము	157	65. కూపారంభ నక్షత్రము	171
29. గృహసమీప గృహఫలము	157	66. కోణే కూప ఖనన ఫలము	171
30. మానప్రాధాన్యత	157	9. సన్ధ్యాయుర్వేద ప్రకరణము	
31. మానదోషము	158	1. కృషికర్మ విచారము	172
32. తిథ్యాదుల విచారము	158	2. హల ప్రసారణము	172
33. వారానుసారము విచారము	158	3. తరుణోపాయము	172
34. నక్షత్ర విచారము	158	4. అథోముఖ నక్షత్రకార్యము	173
35. లగ్నఫలము	159	5. అథ కృషిప్రకరణము	173
36. గృహముల ఆయజ్ఞానము	159	6. వారానుసారముగా కృషి ఫలము	174
37. హస్తప్రమాణము	160	7. పవనకార్యము	175
38. గృహరాచవిధి	160	8. ఛేదనకార్యము	175
39. లగ్నశుద్ధి	161	9. శుభాషితములు	175
40. విశేషకార్యము	161	10. మేధికాప్రమాణము	175
41. గర్భస్య శుభాశుభత్వము	162	11. హలప్రమాణ క్షేత్రప్రమాణము	176
42. సూత్రవిస్తార కాలములో		12. ధాన్యధారణ యోగ్య నక్షత్రము	176

13. నవాన్నహారము	176	3. బృహస్పతి మలమాస తత్వము	197
14. భైషజ్య ప్రకరణము	177	4. మలమాసములో నిషేధము	197
15. విరేచనము	177	5. పుష్యమాఘమాస విశేషము	197
16. విముక్తిస్నానము	177	6. తిథి నిర్ణయము - రవిషష్ఠి	
10. మిశ్రమ ప్రకరణము		దర్శనము	199
1. ధనుర్వేదవిధి	178	7. యుగ్యవాక్యము	199
2. వాహనారోహణము	179	8. ఉత్తరవిధి ప్రతిషేధము	200
3. హస్తదంత ఛేదనము	179	9. స్మృతి సముచ్చయము	200
4. వాజికార్యము	180	10. ఉదయ తిథిగ్రహణము	201
5. గుణగణార్జనము	180	11. ఏకాదశి నిర్ణయము	203
6. గోచలన విధి	180	12. వృద్ధశాతాతప వచనము	204
7. శ్రవణాది చింత	181	13. ఉపవాస విధి	205
8. నక్షత్రపాద చింత	181	13. వర్ష ప్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము	
9. త్రయవజ్ర పాతకము	182	1. విష్ణుశయనోత్థాన విధి	207
10. అష్టమలగ్న చంద్రచింత	182	2. శయనావర్తన బోధనము	207
11. భద్రాప్రకరణము	183	3. రేవతి పర్యంత మేష	
12. తిథ్యానుసారముగా భద్రాసనము	183	చంద్ర విచారము	208
13. భద్రాంగ విభాగ ఫలము	184	4. మనసోత్థానము	209
11. నానాయోగాయోగ ప్రకరణము		5. అంబువాచీ యోగము	210
1. యోగబల విచారము	185	6. యుగాదులు	211
2. యోగానంతరము	186	7. యుగ్యుద్య తిథులు	211
3. నందాది యోగము	186	8. అగస్త్య దానము	212
4. చాపవాదము	187	9. యోగ్యకాలము	213
5. అమృతాది యోగములు	188	10. పూజా విధానము	213
6. సృష్టార్థచక్రము	188	11. దానవిధి	214
7. సర్వార్థ సిద్ధియోగము	188	12. శ్రావణ విధి	215
8. హస్తార్థాది సిద్ధయోగము	188	13. జన్మాష్టమి	215
9. దోషపరిహారము	189	14. తిథిద్వయము	216
10. దగ్ధదినము	189	15. విష్ణునామములు	216
11. పృథ్వీయోగము	190	16. ధ్యానమంత్రము	218
12. సింహస్థ గురువు	190	17. చంద్రార్థదాన మంత్రము	219
13. గుర్వాదీత్య నిషిద్ధము	191	18. హరతాలికా వ్రతము	219
14. శుక్రాస్తచింత	191	19. విదియతోకూడిన తదియఫలము	220
15. గురుశుక్రాస్థాపవాదము	192	20. ధ్వజోత్థాన విధి	222
16. బాలవృద్ధ సంధ్యాగత శుక్రచింత	193	21. ద్వజవర్ణ ఫలము	222
12. మలమాసాది ప్రకరణము		22. ఇంద్రోత్సవము	222
1. మలిమలుచ ద్వీరాషాఢ చింత	194	23. నానాదోషాపహృత యోగము	223
2. సింహాది రాశ్యాంతర్గత దర్శ		24. విసర్జవేలా విచారము	223
ద్వయము	195	25. ఫలాఫలములు	223

26.	ధ్వజోత్సాన ఫలము	224	64.	గౌడవాక్యము	243
27.	వినర్జనోపక్రమము	225	65.	దశవిధపాపము	243
28.	పూజనమంత్రము	226	66.	స్నానమంత్రము	244
29.	ఉపాకర్మ	226	14.	సంక్రాంతి ప్రకరణము	
30.	పరపక్షశ్రాద్ధము	227	1.	సంక్రాంతి నిర్ణయము	244
31.	షడ్విధశ్రాద్ధము	227	2.	కాలమాధవము	244
32.	నిషిద్ధ తిథులు	229	3.	వర్షక్రియ	245
33.	పూర్వోత్తర తిథి కర్మ	229	4.	పుణ్యకాల విశేషము	245
34.	తిథివేద విచారము	229	5.	మాహాత్మ్యము	246
35.	ఇచ్ఛాశ్రాద్ధము	230	6.	వర్షఫలము	247
36.	అమావాస్య గ్రహణము	230	7.	మేషస్థ రవి ఫలము	247
37.	శౌచాశౌచ విచారము	230	8.	వర్షక్రియ	247
38.	జగచ్చాయా యోగము	231	9.	దినక్షయము	248
39.	దుర్గాస్తవము	231	15.	కాలతత్వ ప్రకరణము	
40.	కాత్యాయన శ్లోకము	231	1.	కాలమానము	248
41.	నీరాజన విధి	232	2.	ప్రాణాది వికల ప్రమాణము	249
42.	ప్రీతి చతుర్థి	233	3.	యుగప్రమాణము	249
43.	సుఖరాత్రి విధి	234	4.	నిమేషముల ప్రమాణము	249
44.	యమద్వితీయము	235	5.	మాసపక్ష ప్రమాణము	249
45.	అకాశదీపము	235	6.	కల్పమన్వంతర ప్రమాణము	249
46.	కార్తీకస్నాన విధి	236	16.	గ్రహచార వస్త్రసాముద్రిక ప్రకరణము	
47.	వరచతుర్థి పంచమి	237	1.	గ్రహచార విచారము	250
48.	మాఘస్నానము	238	2.	వస్త్రధారణ విచారము	250
49.	పుణ్యఫలము	238	3.	సాముద్రిక శాస్త్రములో పురుష	
50.	మాఘసప్తమి	238		లక్షణము	251
51.	భీష్మాష్టమి	239	4.	మహాపురుష లక్షణము	251
52.	భీష్మతర్పణ మంత్రము	239	5.	సూర్య లగ్న ఫలము	252
53.	పుష్యద్వాదశి	239	6.	మేష వృషభ లగ్న విహిత	
54.	అశోకాష్టమి	240		కార్యములు	252
55.	అర్చనము	240	7.	మిథున కర్కాటక లగ్న విహిత	
56.	చైత్రమాసిక వ్రత నిర్ణయము	240		కార్యములు	252
57.	చైత్రవారిక దానము	241	8.	సింహ కన్య లగ్న విహిత	
58.	సావిత్రి వ్రతము	241		కార్యములు	252
59.	గార్గ్యమహా జ్యేష్ఠి	241	9.	తుల వృశ్చికలగ్న విహిత	
60.	మహామాఘీత్యాది పూర్ణిమలో			కార్యములు	253
	తీర్థసేవనము	242	10.	ధనుర్మకర లగ్న విహిత	
61.	పాషాణ చతుర్థి	242		కార్యములు	253
62.	అరణ్యషష్ఠి	243	11.	కుంభ మీనలగ్న విహిత	
63.	దశహర	243		కార్యములు	253

రాజ మార్తండము

1. ప్రథమాధ్యాయము

మంగళాచరణము

యచ్చాస్త్రం సవితా చకార విపులం సృజైస్త్రిభి ర్జ్ఞాతిషాం
తస్యోచ్చిత్తి భయాత్పునః కలియుగే సంసృత్య యో భూతలమ్
భూయః స్వల్పతరం వరాహమిహిరో వ్యాఖ్యాం తు సర్వాం వ్యాధాదిత్యం
యత్రవదన్తి యోగకుశలాస్తస్మై నమో భాస్వతే 1

(గ్రంథ ప్రారంభములో గ్రంథకర్తయైన భోజుడు మంగళాచరణము చేయుచు తెలుపుతున్నాడు) ఏ శాస్త్రమును స్వర్ణగర్భుడైన సూర్యభగవానుడు మొదట తెలిపెనో అటువంటి జ్యోతిషశాస్త్రములో మూడు స్కంధములు తెలుపబడినవి. కలియుగములో వాటికి నాశనము కలుగుకుండుగాక. ఏది భూమండలములో ప్రకాశితమైనదో, కలి యుగములో మరల భూమిపై తిరిగి గ్రహింపబడినదో దేనిని వరాహమిహిరుడు వ్యాఖ్యానించగా దానినందరు స్వీకరించిరో అటువంటి శాస్త్రమునకు ప్రవర్తకుడైన భాస్కరునికి నమస్కారము.

పూర్వాచార్యమతేభ్యో యద్యచ్ఛ్రేష్ఠం లఘు స్ఫుట బీజమ్
తద్బుద్ధిదం శుభకరం రహస్య మభ్యుద్యతే వక్తుమ్ 2

ఈ సందర్భముగా అనేక మంది పూర్వాచార్యులు శ్రేష్ఠము స్ఫుటబీజరూపమైన తమమతములను తెలిపిరి. నాబుద్ధి ననుసరించి ఆశుభ రహస్యములను గ్రహించి తెలియజేయుచున్నాను.

దైవజ్ఞుల ప్రశంస :-

వైద్యః పురోహితో మన్తీ దైవజ్ఞశ్చ చతుర్థకః

ప్రాతః కాలేషు ద్రష్టవ్యా నిత్యం స్వశేయ ఇచ్చితా 3

తమ శ్రేయస్సు కోరువ్యక్తులు వైద్యుడు, పురోహితుడు, మంత్రి, దైవజ్ఞుడు - ఈ నలుగురును నిత్యము దర్శనము చేయవలెను.

దైవజ్ఞాదుల పోషణ కర్తవ్యము :-

పురోధా గణకో మన్తీ దైవజ్ఞ (వైద్య) శ్వాపి చతుర్థకః

ఏతే రాజ్ఞా సదా పోష్యాః కృచ్ఛేణాపి స్త్రియో యథా 4

పురోహితుడు, జ్యోతిషశాస్త్ర గణకుడు, మంత్రి, దైవజ్ఞుడు (జ్యోతిషుడు) ఏవిధముగా స్త్రీల విషయములో నిర్దేశింప బడినదో అదేవిధముగా ఆనలుగురికి ఎంత కష్టము

కలిగినప్పటికి రాజు పోషణ రక్షణ కలిగింపవలెను.

గతశ్రీశ్చర్గణకాన్వేష్టి గతాయుశ్చ చికిత్సకాన్

గతశ్రీశ్చ గతాయుశ్చ బ్రాహ్మణాదేష్టి భారత

5

దేవతా యత్ర పూజ్యన్తే సావంత్యర పురోహితాః

గురవో గ్రహనక్షత్రం తత్రాయుర్భూతిలక్షణమ్

6

భారతదేశములో పూర్వకాలములో నున్న గణకులు, చికిత్సకులు, బ్రాహ్మణులు, ఆచార్యులతో కూడి దేవతల, సాంవత్సర, పురోహిత, గురు, గ్రహ, నక్షత్రముల పూజ చేయబడినది. ఆవిధముగా పూజించుటవలన అధికమైన ఆయువు భూతి ఆది శుభ లక్షణములు కలుగును.

యత్రా - వివాహ సమయ - వ్రత - దాన - హోమ

శక్వాది పుంసవన - జన్మ - గృహార్థకాలే

యః పూజయేద్ గ్రహగణం గణకావక్తిర్థం

లక్ష్మీ క్రియాఫలమిదం లభతే మనుష్యః

లోకులు యాత్ర, వివాహ సమయము, వ్రతము, దానము, హోమము, శక్వాది ప్రసంగము, పుంసవనము, గృహారంభ కాలములలో గ్రహములకు పూజచేయుదురు. వారు చేయు పూజలకు ఫలితముగా లక్ష్మీప్రాప్తి కలుగును.

గ్రహనామములు - సూర్యనామములు :-

ఆదిత్యః సవితా సూర్యో భాస్కరోఽర్కో దివాకరః

తిగ్మంశుస్తపనో భానుః సహస్రాంశుః ప్రభాకరః

8

సూర్యుని పర్యాయపదములు - ఆదిత్యుడు, సవిత, సూర్యుడు, భాస్కరుడు, అర్కుడు దివాకరుడు, తిగ్మాంశువు, భానుడు, సహస్రాంశుడు, ప్రభాకరుడు.

చంద్ర నామములు :

శీతాంశుశ్చన్ద్రమా సోమో మృగాజ్యస్తు నిశాకరః

శీతరశ్మిర్నిశానాథః శశాజ్ఞః శశలాంచనః

9

చంద్ర పర్యాయపదములు - శీతాంశుడు, చంద్రుడు, సోముడు, మృగాంకుడు, నిశాకరుడు శీతరశ్మి, నిశానాథుడు, శాశాంకుడు, శశలాంచనుడు,

కుజనామములు :-

అజ్గారకః కుజో భౌమో లోహితాజ్గో మహీసుతః

ఆరః క్షితిసుతో వక్రః క్రూరాశ్చ నిగద్యతే

10

కుజుని పర్యాయపదములు - అంగారకుడు, కుజుడు, భౌముడు, లోహితాంగుడు, మహీసుతుడు, ఆరుడు, క్షితిసుతుడు, వక్రుడు, క్రూరుడు.

బుధనామములు :-

బుధశ్చన్ద్రసుతో జ్ఞేయో విబుధో బోధనస్తథా

కుమారో రాజపుత్రశ్చ తారాపుత్ర స్తథైవ చ

11

బుధుని పర్యాయపదములు - బుధుడు, చంద్రసుతుడు, జ్ఞేయుడు, విబుధుడు, బోధనుడు

కుమారుడు, రాజపుత్రుడు, తారాపుత్రుడు.

గురునామములు :-

సురమన్త్రీ సురాచార్యో గురుర్జీవో బృహస్పతిః

అగ్నిరోంశః సృతస్తత్త్వైర్గిరిశో వచసాంపతిః

12

గురుని పర్యాయపదములు - సురమన్త్రీ, సురాచార్యుడు, గురువు, జీవుడు, బృహస్పతి, అంగిరుడు, గిరిశుడు, వాక్పతి.

శుక్ర నామములు :-

భృగుజ్ఞో దైత్యమన్త్రీ చ దైత్యాధ్యక్షః పురోహితః

ఉశానో భార్గవః కావ్యః శుక్రో దైత్యగురుస్తదా

13

శుక్ర పర్యాయపదములు - భృగుసుతుడు, దైత్యమన్త్రీ, దైత్యాధ్యక్షుడు, పురోహితుడు, ఉశనుడు, భార్గవుడు, కవి, శుక్రుడు, దైత్యగురువు.

శని నామములు :-

సౌరిః శనైశ్చరః పఙ్కుః కోణః సూర్యసుతస్తథా

మన్తః శనిశ్చ మాతర్గీచ్ఛాయాపుత్రోఽసితామృతః

14

శని పర్యాయపదములు - సౌరి, శనైశ్చరుడు, పంగువు, కోణుడు, సూర్యసుతుడు, మందుడు, శని, మాతంగి, ఛాయాపుత్రుడు, అసితాంబరుడు.

రాహు కేతు నామములు :-

ఉపప్లవస్తమోరాహుః సురారిః సింహికాసుతః

కేతుర్బ్రహ్మసుతో జ్ఞేయో ధూమ్రవర్ణః శిఖీ తథా

15

రాహు పర్యాయపదములు - ఉపప్లవుడు, తముడు, రాహువు, సురారి, సింహికాసుతుడు. కేతు పర్యాయపదములు - కేతువు, బ్రహ్మసుతుడు, ధూమ్రవర్ణుడు, శిఖి.

2. సూర్యాదిగ్రహాభిధాన ప్రకరణము

నక్షత్ర నామములు :-

అశ్వినీ

అశ్వినీ తురగో వాజీ తురంగశ్చ తురంగమః

ఘోటకోఽశ్వో హయో వాహ్నో యుజ్యం నిగద్యతే

16

అశ్వినీ నక్షత్ర నామములు - తురగము, వాజి, తురంగము, ఘోటకము, అశ్వము, హయము, వాహము, దస్రము, యుజ్యము.

భరణి -

యమోఽన్తకః కృతాన్తశ్చ యామ్యః ప్రేతపతిః స్మృతి

భరణీ ఫలభాదేశో మత్స్యో దాధిపతి స్తథా

17

భరణీ నక్షత్రనామములు - యమ, అంతక, కృతాంత, యామ్య, ప్రేతపతి, భరణి, ఫలభాదేశ, మత్స్యదాధిపతి.

కృత్రిక -

బహులో దహనో వహ్నిః పాపకోశ్చ గ్నిర్హతాశనః

హృతభుక్త్వసతోఽర్చిష్మానోహితశ్చైవ కృత్రికాః 18

కృత్రిక నక్షత్రనామములు - బహుల,దహన,వహ్ని,పాపక,అగ్ని,హుతాశన,హుతభుక్ అనల,అర్చిష్మాన్,రోహిత, కృత్రిక.

రోహిణి -

రోహిణీ పద్మయోనిశ్చ బ్రహ్మ కమలసమ్భవః

పితామహోఽబ్జజో ధాతా విరిశ్మేశ్చ ప్రజాపతి 19

చతుర్ముఖశ్చతుర్వక్తః స్రష్టాపద్మాసనస్తథా

అత్యభూః పరమేష్ఠి చ సురజ్యేష్ఠో మరాగ్రజః 20

రోహిణీ నక్షత్రనామములు - పద్మయోని,కమలసంభవ,పితామహ,అబ్జజ,ధాత విరించి,ప్రజాపతి,చతుర్ముఖ,చతుర్వక్త,స్రష్ట,పద్మాసన,అత్యభూ,పరమేష్ఠి,సురశ్రేష్ఠ అమరాగ్రజ.

మృగశిర -

సౌమ్యో మృగశిరాః సోమో నిశానాథో నిశాపతిః

మృగాఙ్గుః శీతరశ్మిశ్చ రాత్రీశో రజనీపతిః 21

చంద్రమా హిమరశ్మిశ్చ శీతాంశుర్నిమగ్దీధితిః

ఇంద్రికాకరశ్చంద్రః శశీ చ రోహిణీపతిః 22

మృగశిర నక్షత్రనామములు - సౌమ్య,మృగశిర,సోమ,నిశానాథ,నిశాపతి,మృగాంక శీతరశ్మి,రాత్రీశ,రజనీపతి,చంద్రమ,హిమరశ్మి,హిమగ్దీధితి,ఇందు,నిశాకర,చంద్ర,శశి రోహిణీపతి.

ఆర్ద్ర -

ఆర్ద్రా రౌద్రః శివః శూతీ శఙ్ఖరశ్చంద్ర శేఖరః

సోమ భృత్ర్యం బకో భగ్గశ్చణ్డీశో గిరిజాపతిః 23

మహేశ్వరో మహాదేవః పార్వతీపతిర్శివః

శ్రీకణ్ఠో నీలకణ్ఠశ్చ గోపతిర్హృషవాహనః 24

ఆర్ద్ర నక్షత్రనామములు - ఆర్ద్ర,రౌద్ర,శివ,శూలి,శంకర,చంద్రశేఖర,సోమభృత్య త్ర్యంబక, భగ్గ,చండీశ,గిరిజాపతి,మహేశ్వర,పార్వతీపతి,ఈశ్వర,శ్రీకంఠ, నీలకంఠ, గోపతి, హృషవాహన.

పునర్వసు - పుష్యమి :

అదితిర్దేవమాతా చ స్మృతా పునర్వసుర్బుధైః

గురుః పుష్యః సురజ్యేష్ఠో దేవమన్త్రీ కవిః స్మృతః 25

వృహస్పతిః సురాచార్యో వాగీశశ్చ సురార్చితః

వాక్పతిః సురపూజ్యోఽపి సురేజ్యస్త్రి దశార్చితః 26

పునర్వసు నక్షత్రనామములు - అదితి, దేవమాత, పునర్వసు.

పుష్యమి నక్షత్రనామములు - గురు,పుష్య,సురశ్రేష్ఠ, దేవమన్త్రీ, కవి, బృహస్పతి,

సూర్యాదిగ్రహాభిధాన ప్రకరణము
సురాచార్య, వాగీశ, సురార్చిత, వాక్పతి, సురపూజ్య, సురేజ్య, త్రిదశార్చిత.

అశ్లేష -

అశ్లేషా భుజగః సర్పో దస్తశూకో భుజంగమః

చక్షుః శ్రవాః ఘోషో నాగో భుజంగః ఫణభృతృధా

27

ఉరగోఽహిర్విషాగ్నిశ్చ విషధారోఽథ పన్నగః

అశ్లేష నక్షత్రనామములు - అశ్లేష, భుజగ, సర్ప, దందశూక, భుజంగమ, చక్షు, శ్రవ, ఘోష, నాగ, భుజంగ, ఫణభృత, ఉరగ, అహి, విషాగ్ని, విషధర, పన్నగ.

మఘ - పుబ్బ

పితృదేవో మఘా నిత్యం భగాఖ్యః పూర్వఫాల్గునీ

28

ఉపస్థో మేధ్రసంస్థానో యోనిః శేఫః సుఖప్రదః

గర్భనిర్గమన ద్వారం గర్భపన్థాః స్మృతో బుధైః

29

మఘా నక్షత్రనామములు - పితృదేవ, మఘ, నిత్య, పూర్వఫాల్గుణీ (పుబ్బ) నక్షత్రనామములు - భగ, ఉపస్థ, మేధ్రసంస్థానయోని, శేఫ, గర్భనిర్గమనద్వార, గర్భపంథ.

ఉత్తరఫాల్గుణీ -

జ్ఞాత్వైవమన్యదప్యూహ్యమర్చమోత్తరఫాల్గునీ

ఉత్తరా నక్షత్రనామములు - అర్యమ, అన్య, నక్షత్రనామముతో తెలియబడును.

హస్త -

హస్తోఽర్క సవితా సూర్యః ప్రచణ్డ రుచిరుష్ణగుః

30

తరణిస్తపణో భానుర్దిననాథస్తిథీశ్వరః

దివాకరః ఖరాంశుశ్చ మార్తణ్డో మిహిరో రవిః

31

సప్త సప్తిః స్మృతో భాస్వానాదిత్యో బ్రహ్మ ఏవ చ

నిశాన్తకో నిశారిః స్వాద్ధినేశో ధావతనాశనః

32

హస్త నక్షత్రనామములు - హస్త, అర్క, సవిత, సూర్య, ప్రచండ, రుచిర, ఉష్ణగు, తరణి, తపన, భాను, దిననాథ, తిథీశ్వర, దివాకర, ఖరాంశు, మార్తండ, మహిర, రవి, సప్తసప్తి, భాస్వాన, ఆదిత్య, బ్రహ్మ, నిరాంతక, నిశారి, దినేశ, ధావతనాశన.

చిత్త - స్వాతి

త్వాష్ట్రశ్చిత్రాథ వాతాఖ్యా స్వాతి పరమదైవతమ్

సమీరః శ్వసనో వాయుర్మారుతోఽథ సమీరణః

33

చిత్త నక్షత్రనామములు - త్వాష్ట్ర, చిత్ర.

స్వాతి నక్షత్రనామములు - పరమదైవత, సమీర, శ్వసన, వాయు, మారుత, సమీర.

విశాఖ -

ఇన్ద్రాగ్నిశ్చాపి శక్రాగ్నిర్విశాఖా చ నిగద్యతే

విశాఖ నక్షత్రనామములు - ఇంద్రాగ్ని, శక్రాగ్ని.

అనూరాధ -

అనూరాధా స్మృతో మైత్రో వైశాఖస్యానుజః స్మృతః

34

అనూరాధ నక్షత్రనామములు - మైత్ర,వైశాఖ, స్యానుజ.

జ్యేష్ఠ -

జ్యేష్ఠా సురాధిపః శక్రః పురుహూతో మరాధిపః

ఇన్ద్రః పురన్దరః ప్రోక్తః సహస్రాక్షో ధ వాసవః

35

జ్యేష్ఠ నక్షత్రనామములు - సురాధిప, శక్ర, పురుహూత, అమరాధిప, ఇన్ద్ర, పురన్దర
సహస్రాక్ష, వాసవ.

మూల - పూర్వాషాఢ

రాక్షసో నిర్భతిర్మూలం పూర్వాషాఢా జలాహ్వయః

మూల నక్షత్రనామములు - రాక్షస, నిర్భతి, మూల.

పూర్వాషాఢ నక్షత్రనామము - జల.

ఉత్తరాషాఢ -

విశ్వే చాప్యత్తరాషాఢా వైశ్వదేవశ్చ కథ్యతే

36

ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రనామములు - విశ్వ, వైశ్వదేవ.

శ్రవణ - ధనిష్ఠ

శ్రవణో మాధవో విష్ణురచ్యుతః కేశవోహరిః

శ్రీధరో దానవారిశ్చ ధనిష్ఠా చ ధనం వసుః

37

శ్రవణ నక్షత్రనామములు - మాధవ,విష్ణు,అచ్యుత,కేశవ,హరి,శ్రీధర,దానవారి.

ధనిష్ఠ నక్షత్రనామములు - ధన, వసు.

శతభిషం -

వరుణో వారుణః ఖ్యాతః శతభిషాత్వమ్బురాడ్ భవేత్

శతభిష నక్షత్రనామములు - వరుణ, వారుణ, అంబురాట్.

పూర్వాభాద్రపద -

అజైకపాతస్సృతో నిత్యం పూర్వాభాద్రపదా బుధైః

38

పూర్వాభాద్రపద నక్షత్రనామము - అజైకపాద.

ఉత్తరాభాద్రపద -

స్వాదుత్తరాభాద్రపదస్సహి ర్భుధ్యశ్చ కథ్యతే

ఉత్తరాభాద్ర పద నక్షత్రనామము - అహిర్భుధ్య (సూర్యుడు)

రేవతి -

అన్త్యభం రేవతీ పౌష్ఠం పూషా చైతీవ నామతః

39

రేవతి నక్షత్రనామములు - అంత్యభ, పౌష్ఠ, పూష.

ఏతానక్షత్రజ్ఞాః సర్వజ్ఞా యత్నేనోక్తామయా స్ఫుటమ్

హితాయ మన్తబుద్ధీనామన్యా జ్ఞేయాన్యశాస్త్రః

40

ఇతి నక్షత్ర సర్వజ్ఞా

సూర్యాదిగ్రహాభిధాన ప్రకరణము
ఈవిధముగా నేను నక్షత్ర నామములనువివరించిని. అన్యశాస్త్రముల అధ్యయనము
చేయని మందబుద్ధులు వీటిని గ్రహింపవచ్చును.

ఇవి నక్షత్ర సంజ్ఞలు.

నక్షత్రదేవతలు (బృహత్సంహిత 97 అ. 4 - 5 శ్లోకములు)

అశ్వియ మద దహన కమలజ శశశూల భృదదితి జీవఫణిపితరః

యోన్యర్యమదిన కృత్వష్ట పవనశక్రాగ్ని మిత్రాశ్చ 41

శక్రో నిర్భుతిస్తోయం విశ్వే బ్రహ్మ హరిర్వసుర్వరుణః

అజపాదోఽహిర్బుధ్న్యః పూషా చేతీశ్వరా భానామ్ 42

నక్షత్ర స్వాముల నామములు : 1. అశ్వినీ - అశ్వినీ కుమారులు 2. భరణి -
యముడు 3. కృత్తిక - అగ్ని 4. రోహిణి - బ్రహ్మ 5. మృగశిర - చంద్రుడు 6.
ఆర్ద్ర - శివుడు 7. పునర్వసు - అదితి 8. పుష్యమి - బృహస్పతి 9. ఆశ్లేష - సర్పము
10. మఘ - పితరుడు 11. పుబ్బ - భగుడు 12. ఉత్తర - అర్యమ 13. హస్త -
సూర్యుడు 14. చిత్త - త్వష్ట 15. స్వాతి - వాయువు 16. విశాఖ - ఇంద్రాగ్ని 17.
అనూరాధ - మిత్ర 18. జ్యేష్ఠ - ఇంద్రుడు 19. మూల - రాక్షస 20. పూర్వాషాఢ
- జలము 21. ఉత్తరాషాఢ - విశ్వదేవుడు 22 అభిజిత్తు - బ్రహ్మ 23. శ్రవణము
- విష్ణువు 24. ధనిష్ఠ - వసుడు 25. శతబిషము - వరుణుడు 26. పూర్వాభాద్ర
- అజపాదుడు 27. ఉత్తరాభాద్ర - అహిర్బుధ్న్యుడు 28. రేవతి - పూష.

రాశిసంజ్ఞలు :-

అజోమేషః క్రియశ్చాపి వృషభశ్చ ధురన్ధరః

ఉక్షా గౌర్గోపతిశ్చాపి మిథునం నృయుగం తథా 43

రాశులలో అజ,క్రియ - మేషపర్యాయములు, ధురంధర, ఉక్ష, గో, గోపతి - వృషభ
పర్యాయములు. నృయుగ, యుగల - మిథున పర్యాయములు.

కులీరః కర్కటోఽబ్జశ్చ సింహౌ లేపో హరిఃస్మతః

స్వాత్వేతగో చపాథేయః ససత్వా యువతో తథా 44

కన్యా కుమారికా జ్ఞేయా షష్ఠీ శశీ స్మతా బుధైః

తులా మూకో ఘటస్తౌలిర్వణిజాఖ్య స్తులాధరః 45

కౌర్వాఖ్యో వృక్షికః కీటో బుధై స్త్వ లిర్విగద్యతే

అస్త్రం ధనుశ్చ కోదణ్డ ధరశ్చాపశ్చ తౌక్షికః 46

కులీర, అబ్జ - కర్కాటకమునకు పర్యాయపదములు, సింహమును లేపము,
హరి యందురు. పోత కన్యారాశికి పర్యాయపదము. దీనిని సత్య, యువతి, కన్య,
కుమారిక, షష్ఠిరాశియని యందురు.మూక, ఘట, తౌలి, వణిజ, తులాధర తులారాశికి
పర్యాయపదములు.కౌర్వ, కీట అలి, వృశ్చికరాశికి పర్యాయపదములు, అస్త్ర, కోదండ
ధర,చాప, తౌక్షిక ధనూరాశికి పర్యాయపదములు.

ఆకః కేరో మృగశ్చాపిమృగాస్యో మకరస్సథా

హృద్రోగోఽథ ఘటః కుమ్భో మీనశ్చానిమిషో ర్ఘసః 47

ఇతి రాశి సర్వజ్ఞా

ఆక,మృగ,మృగాస్య మకరరాశి పర్యాయపదము.హృద్రోగ,ఘట,కలశ కుంభరాశికి

పర్యాయపదములు.

ఇవి రాశి సంజ్ఞలు.

నక్షత్రపాదములు - రాశులు :-

అశ్విన్యోఽథ భరణ్యో బహులాపాదశ్చ కీర్తితో మేషః	
వృషభో బహులాశేషం రోహిణ్యర్థం చ మృగశిరసః	48
మృగశిరసోర్ధం రౌద్రం పునర్వసో శ్చాంశకాస్త్రయ మిథునమ్	
పాదశ్చ పునర్వసుతః పుష్యో శ్లేషా చ కర్కటకః	49
సింహోఽథ మఘా పూర్వా ఫాల్గునీ పాదముత్తరాయాశ్చ	
తత్పురిశేషం హస్త శ్చితార్థం చ కన్యాఖ్యః	50
తౌలిని చిత్రాన్తార్థం స్వాత్యః పాదత్రయం విశాఖాయాః	
అలిని విశాఖాపాదస్తథా నురాధాన్వితా జ్యేష్ఠా	51
మూలం పూర్వాషాధా ప్రథమశ్చాప్యత్తరాంశకో ధన్వీ	
మకరస్తత్పురిశేషం శ్రవణం పూర్వం ధనిష్ఠార్థమ్	52
కుమ్భాన్య ధనిష్ఠార్థం శతభిషజం సత్రయం చ పూరాః	
భాద్రపదాయాః శేషం తథోత్తరా రేవతీమీనః	53

ఒక నక్షత్రమునకు నాలుగు చరణములుండును. ఒకరాశిలో తొమ్మిది చరణములుండును. ఏనక్షత్రములో ఎన్ని పాదములు ఏరాశిలో నుండునో తెలిసికొనవలెను.

అశ్విని 4, భరణి 4, కృత్తిక 1	మేషరాశి
కృత్తిక 3, రోహిణి 4, మృగశిర 2	వృషభరాశి
మృగశిర 2 ఆర్ద్ర 4 పునర్వసు 3	మిథునరాశి
పునర్వసు 1 పుష్యమి 4 ఆశ్లేష 4	కర్కాటకరాశి
మఖ 4, పుబ్బ 4, ఉత్తర 1	సింహరాశి
ఉత్తర 3, హస్త 4, చిత్త 2	కన్యారాశి
చిత్త 2 స్వాతి 4 విశాఖ 3	తులారాశి
విశాఖ 1 అనూరాధ 4, జ్యేష్ఠ 4	వృశ్చికరాశి
మూల 4, పూర్వాషాధ 4, ఉత్తరాషాధ 1	ధనుస్సురాశి
ఉత్తరాషాధ 3, శ్రవణం 4, ధనిష్ఠ 2	మకరరాశి
ధనిష్ఠ 2, శతభిషం 4, పూర్వాభాద్ర 3	కుంభరాశి
పూర్వాభాద్ర 1 ఉత్తరాభాద్ర 4, రేవతి 4	మీనరాశి యగును.

రాశిస్వాములు :-

కుజ భృగు బుధ చంద్రార్కసితా వనిజ గురుశౌరి శనిజీవాః	
క్రమశో మేషాదీనాం భానాం పతయః పరిజ్ఞేయాః	54

కుజ శుక్ర బుధ చంద్ర రవి బుధ శుక్ర కుజ గురు శని శని గురువులు మేషాది ద్వాదశరాశులకు స్వాములగుదురు. అనగా మేషమునకు కుజుడు, వృషభమునకు శుక్రుడు, మిథునమునకు బుధుడు, కర్కాటకమునకు చంద్రుడు, సింహమునకు రవి, కన్యకు బుధుడు, తులకు శుక్రుడు, వృశ్చికమునకు కుజుడు, ధనుస్సునకు గురువు, మకరమునకు శని, కుంభమునకు శని, మీనమునకు గురువు స్వాములగుదురు.

3. వివిధ సంస్కార ప్రకరణము

స్త్రీశుద్ధిచింత :

స్త్రీణాం పుంసవనం యాత్రాభూషణాచ్ఛాద నాదికమ్
సర్వస్వామి విశుద్ధౌ చ కర్తవ్యమవికల్పతః:

55

స్త్రీలకు పుంసవన సంస్కారము, యాత్ర, ఆభూషణము, ఆచ్ఛాదనము మున్నగు సమస్తకార్యములకు వాటి రాశిస్వాముల విశేషస్థితిని గ్రహించి చూడవలెను.

స్త్రీణాం సర్వక్రియారమ్యై భర్త్యుర్గోచరతః ఫలమ్
స్వశుద్ధ్యా గర్భశుద్ధ్యా చ గర్భాధానాదికం మను:

56

స్త్రీలు సమస్త కార్యములు ప్రారంభించు సమయములో వారి భర్తల గోచార గ్రహముల ఫలముల విచారము చేయవలెనని మనువు మతము. స్వశుద్ధి, గర్భశుద్ధి, గర్భాధానాది విషయములో ఇది గ్రహించవలెను.

స్త్రీణాం సర్వక్రియాః కార్యా విశుద్ధ్యా స్వామినః సదా
స్వశుద్ధ్యా స్వామిశుద్ధ్యా చ గర్భాధానాదికాః క్రియాః:

57

స్త్రీ సమస్త కార్యములలో తనస్వామి యొక్క గ్రహముల విశుద్ధిని చూడవలెను. గర్భాధానాది విషయములో తనయొక్క తనపతి యొక్క గ్రహశుద్ధిని చూడవలెను.

స్త్రీ చంద్రబలము :

వివాహకార్యం కుసుమ ప్రతిష్ఠా గర్భప్రతిష్ఠా వనితావిశుద్ధౌ
అన్యాని కార్యాణి ధవస్యశుద్ధౌ పత్యై విహీనే ప్రమదాత్మశుద్ధ్యా

58

వివాహము, రజోదర్శనము, కుసుమప్రతిష్ఠ (గర్భాధానము) గర్భప్రతిష్ఠ (సీమంతాదులు)లలో స్త్రీల చంద్ర బలాదిశుద్ధిని విచారించవలెను. మిగిలిన కార్యములలో పతి చంద్రబలాదులను, పతిలేని యెడల పుత్రులరాశ్యాది శుద్ధిని విచారించవలెను.

విశుద్ధౌ యోషితాం రాశీ గర్గ-హరీత-గౌతమాః

శుభం పుంసవనం యాత్రాముద్వాహ కరణం జగుః:

59

గర్గ, హరీత, గౌతమాదుల మతముననుసరించి యువతి రాశిశుద్ధిని గూర్చి విచారణ చేయవలెను. పుంసవనము, యాత్ర, వివాహాదికార్యములలో ఈ విధముగా విచారించవలెను.

స్త్రీణాం శుద్ధిమశుద్ధిం నక్షత్రం వాసరాధికం సర్వమ్
పుంసవనే పరిణయనే సమ్యక్పరికీర్తితం మునిభిః:

60

పుంసవనము, పరిణయాదులలో స్త్రీశుద్ధియైనను నక్షత్రశుద్ధిని విచారణ చేయవలెను. ఇదిమునుల వచనము.

యాత్రా యువతివిశుద్ధ్యా వదంతి పుంసవనమ్

యువతి విశుద్ధ్యోద్వాహం గౌతమ యవనాదయో మునయః

61

యాత్రాదులు, పుంసవన సంస్కారములలో యువతి రాశ్యాది శుద్ధి చూడవలెను. వివాహములో యువతి రాశ్యాది శుద్ధి చూడవలెనని గౌతమ యవనాది మునుల మతము.

స్త్రీణాం విశుద్ధ్యోద్వహనం ప్రయాణం సీమంతకర్మాణి శుభప్రదాని

విశేషతః కేశకలాపబంధః ప్రశస్త ఇత్యేవ వదంతిస్తన్తః 62

వివాహ, ప్రయాణ, సీమంతకర్మలలో స్త్రీలకు రాశ్యాది శుద్ధి శుభదాయక మగును. కేశకలాప బంధములో కూడ విశేషించి శుభమని మునుల మతము.

ఉక్తాని ప్రతిషిద్ధాని పురాసమ్భావితాని చ

సాపేక్ష నిరపేక్షాణి స్మృతివాక్యాని కోవిదైః 63

ఇతి స్త్రీణాం శుద్ధి చింతా

ఈవిధముగా పరస్పరము ప్రతిషేధాత్మక విచారము సంభవమైనది. సాపేక్ష, నిరపేక్ష విచారణచేసి విద్వాంసులు స్మృతులలో తెల్పిరి. ఇది స్త్రీల శుద్ధి విచారము

స్త్రీల బాలబంధము - (బృహత్సంహిత 77-21, 22)

(న దినత్రయం నిషేవ్యం స్నానం మాల్యాను లేపనం స్త్రీభిః)

స్నాయాచ్ఛతుర్థదివసే శాస్త్రోక్తే నోపదేశేన 64

పుష్పస్నానోషధ యోగ్యాః కథితాస్తాభిరమ్బుసహితాభిః

(స్నాయాత్ తథాత్రమస్త్రః స ఏవ యస్తత్ర నిర్దిష్టః) 65

స్త్రీలకు ఋతుకాలములో మూడుదినముల వరకు స్నానము, మాల్యానులేపనము శృంగారాదులు చేయరాదు. శాస్త్రోక్తముగా నాల్గవరోజున స్నానము చేయవలెను. ఈదినములో పుష్పస్నానములో తెల్పిన ఔషధములను జలములో కలిపి స్నానము చేయవలెను. నిర్దిష్టమంత్రమును కూడ పఠించవలెను.

ఔషధినామములు :-

ఫలినీమూలకనకకామ్బుజజాతీ లామజ్జకోపేతైః

స్నాయాదభినవకుసుమా పుష్పైర్నానావిధైర్బహుభిః 66

ఫలినీ(ఫ్రియంగు) మూలము, నాగకేసరము, కమలము, జాజి, ఏలకులు, మజ్జాది అనేక విధములైన పుష్పముల జలముతో స్నానము చేసిన శుభము కలుగును.

సుతసౌభాగ్య విశుద్ధ్యై ఏలాఘనచంద్రనో శీరైః

స చ పుష్పవతీ యువతీ చోద్వర్త్య నిశాత్యయే స్నాయాత్ 67

పుత్రుల సౌభాగ్యముల కొరకు శుద్ధియైన ఏలకులు, ముస్తలు(తుంగముస్తలు) చందనము, ఉశీరము(వట్టివేరు)తో కూడిన జలముతో స్నానము చేయవలెను. యువతి పుష్పవతి కానియెడల ఆమెను మూడు రాత్రుల వరకు ఈనీటితో స్నానము చేయించవలెను.

అన్యదప్యాహ :- (ఇతర గ్రంథములలో కూడ తెలిపెను)

ప్రాలేయాంశు దినే దినే చ సవితుః సౌమ్యగ్రహాణామపి

వారే చైవ నిశాకరే శుభకరేపక్షే చ కృష్ణేతరే

మూలేష్ట శ్రవణోత్తరా దినకరస్వాత్యశ్విపుష్యేష్టభిః
స్త్రీణాం కేశకలాపబద్ధనవిధిః సంతానసమ్మూరకః

68

సూర్యుడు చల్లదనముతో సున్నపుడు సౌమ్యగ్రహములు(బుధ గురు శుక్ర పూర్ణ చంద్రుడు) సోమవారము శుక్లపక్షము మూల,జ్యేష్ఠ,శ్రవణ,ఉత్తరాత్రయం, హస్త, స్వాతి,అశ్విని,పుష్యమి,మృగశిర,నక్షత్రములున్నప్పుడు స్త్రీలు కేశబంధన కార్యమును చేయవలెను. దీనివలన సంతాన ప్రాప్తి కలుగును.

పౌష్ణాదిభద్వయ దివాకర శబ్దరేషు
మూలానిల శ్రవణ శీతకరోత్తరేషు
సౌమ్యమరేజ్య భృగుభాను దినేజ్ఞనానాం
మానార్థ భోగసుఖదః ఖలు బాలబన్ధః

69

రేవతి,అశ్విని,హస్త,ఆర్ద్ర,మూల,స్వాతి,శ్రవణ,జ్యేష్ఠ,ఉత్తరాత్రయం నక్షత్రములలో, సౌమ్యగ్రహములు చూచు చుండగా గురు శుక్ర రవివారములలో స్త్రీలకు అన్ని విధములైన బాలబంధము(జుట్టుముడి)చేసిన సమ్మానము, అర్థము, భోగము,సుఖము కలుగును.

అన్యదప్యహ :-

పౌష్ణాదితిశ్వసన తిష్యకరోత్తరేషు
మూలం మృగాదిరిపురౌద్రనిశాకరేషు
గుర్విష్ణుభానుబుధ భార్గవాసరేషు
ధమ్మిల్లబద్ధనవిధిః శుభదోష్ట జ్ఞనానామ్

70

రేవతి,పునర్వసు,స్వాతి,పుష్యమి,హస్త,ఉత్తరాత్రయం,మూల,మృగశిర,శ్రవణ, ఆర్ద్ర నక్షత్రములలో గురు సోమ రవిబుధ శుక్రవారములలో స్త్రీలకు ధమ్మిల్ల బంధనము (జుట్టుముడి వేసుకొనుట) శుభకరమగును.

అన్యదప్యహ :-

అదితిపవనమూలరేవతీ పుష్యహస్తా
శశిధరభశివాఖ్యా వాసుదేవోత్తరాసు
అహని గురుశశాంజ్ఞబహ్ను శుక్రేష్టజా
నామతిశయ శుభదాః స్తుర్యోషితాం బాలబన్ధాః

71

పునర్వసు,స్వాతి,మూల,రేవతి,పుష్యమి,హస్త,మృగశిర,ఆర్ద్ర,శ్రవణ, ఉత్తరాత్రయం నక్షత్రములలో గురు సోమ రవి శుక్ర బుధవారములలో స్త్రీలు బాలబంధము చేసిన అధిక శుభదాయకమగును.

అన్యదప్యహ :-

మూలోత్తరార్క హరిషౌష్ఠయుగానిలాని
తారాధిపద్వయ పునర్వసు పుష్యభాని
శస్తే తిథౌ గురుదివాకరభూమిజ్ఞానాం వారే
స్త్రీయాః శుభకరః ఖలు బాలబన్ధః

72

మూల,ఉత్తరాత్రయం,హస్త,శ్రవణ,రేవతి,అశ్విని,స్వాతి,మృగశిర,ఆర్ద్ర, పునర్వసు,పుష్యమి నక్షత్రములలో ప్రశస్తమైన తిథిని చూచి గురు,రవి, మంగళ వారములలో స్త్రీలకు బాలబంధనము శుభకరమగును.

అన్యదప్యాహ :-

దేవాచార్యోత్తరాసు శ్రవనపవనభే దప్రకాదిత్యపాష్టే
మూలం సౌమ్యాభిధానాం దివసపతిగురుక్షాజవారాః ప్రశస్తాః
త్యక్తా రిక్తా తిథీనాం హరివృషకలశే మన్మథే వృశ్చికే
వా చన్ద్రే తారానకులే శుభకరణే యోషితాం బాలబన్ధః 73

పుష్యమి, ఉత్తరాత్రయం, శ్రవణ, స్వాతి, అశ్విని, హస్త, రేవతి, మూల నక్షత్రములలో గురు, రవి, మంగళవారములైన స్త్రీలకు బాలబంధన కార్యము శుభమునిచ్చును. ఈ కార్యములో రిక్తాతిథి (4, 9, 14)ని వదిలిపెట్టవలెను. సింహరాశిలో వృషభ, తుల, కుంభ, వృశ్చికలగ్నములలో చంద్రతారలు అనుకూలముగా నున్నప్పుడు శుభకరణములో బాలబంధన క్రియను చేయవచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

జీవార భాస్కరదినే గురుహస్తమూలే
శక్రేన్ద్ర విష్ణు పవనోత్తర రోహిణీషు
కన్యా కుటీర వృషవృశ్చికసింహలగ్నే
ధమ్మిల్లబన్ధనవిధిః శుభదోష్ఠానామ్ 74

గురు రవివారములు పుష్యమి హస్త మూల, జ్యేష్ఠ, మృగశిర, శ్రవణ, స్వాతి, ఉత్తరాత్రయం రోహిణి నక్షత్రములలో, కన్య, కర్కాటక, వృషభ, వృశ్చిక, సింహలగ్నము లలో స్త్రీలకు బాలబంధన కార్యము చేసిన శుభము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

స్వాత్వాదితి శ్రవణశక్ర సహస్రరశ్మి
ప్రాజ్ఞేశ పుష్యశశలాఞ్చన మూలభేషు
జీవావనేయ దిననాథదినేజ్ఞనానాం
ధమ్మిల్లబన్ధనవిధౌ విజయం వదన్తి 75

స్వాతి, పునర్వసు, శ్రవణ, జ్యేష్ఠ, హస్త, పుష్యమి, రేవతి, మృగశిర, మూల నక్షత్రములలో గురు, రవివారములలో బాలబంధన కార్యము విజయమును చేకూర్చును.

అన్యదప్యాహ :-

భవతి నవగ్రహదివసే స్త్రీణాం ఖలుబాలబన్ధనే పురుషః
యువతిగ్రహే హి యువతిర్నపుంసకే స్వాన్నపుంసకోత్పత్తిః 76
ఇతి స్త్రీణాం బాలబన్ధః

నరసంజ్ఞక (గురు రవి కుజులు) గ్రహముల వారములలో బాలబంధనము చేసిన పుత్రసంతానము కలుగును. స్త్రీ సంజ్ఞక (చంద్ర, శుక్ర) వారములలోనైన పుత్రికా సంతానము కలుగును. నపుంసక గ్రహ (బుధ, శని) వారములలో బాలబంధనము చేసిన నపుంసక సంతానము కలుగును.

ఇది స్త్రీల

బాలబంధము నిషేధము :-

సదృశం త్రియామతోహం హితాయ లోకస్య శాస్త్రతః సమ్యక్
కథయిష్యే పరశుద్ధిం తిథ్యాదీనామిహ స్త్రీణాం 77

స్త్రీలకు సంబంధించి లోకహితము కొరకు శాస్త్రసమ్మతముగా తిథ్యాదులు శుభాశుభములను గూర్చి తెలియజేయుదును.

స్త్రీణాం మృత్యుర్భవతి షోడశ వాసరాణి

తత్రాదితః పరిహరేచ్ఛ నిశాశ్చతస్రః

యుగ్మాసు రాత్రిషు సరో విషమే కుమార్యః

కుర్యాన్నిషేకమథ సజ్జమపర్వవర్జమ్

78

స్త్రీ ఋతుకాలము నుండి పదహారు దినములు ఋతుమతిగానుండును. ఈసమయములో నాలుగు రోజులు వదలి మిగిలిన దినములలో సమరాత్రులలో పురుష సంతానము, విషమరాత్రులలో స్త్రీ సంతానము కలుగుట కొరకు నిషేకము గర్భాధానములను చేయవలెను. సంక్రాంతి కాలము పర్వకాలములను వదిలి పెట్టవలెను.

సంయోగత్రయ విభాగము :- (బృహత్సంహిత 77, 23)

యుగ్మాసు కిల మనుష్యా నిశాసు నార్యో భవన్తి విషమాసు

దీర్ఘాయుషః సురూపాః సుఖినశ్చ వికృష్టయుగ్మాసు

79

ఋతుకాలము నుండి సమరాత్రులలో పురుష సంతానము విషమరాత్రులలో స్త్రీ సంతానము కలుగును. ఆరవ, ఎనిమిదవ మున్నగు సమరాత్రులలో అధిక ఆయువు కలిగిన సురూపుడు సుఖవంతుడైన పురుషుడుత్పన్నమగును.

రజస్వల రక్త లక్షణము: (బృహత్సంహిత 77, 19-20)

శశశోణితసజ్జాశం లాక్షారససన్నికాశమథవా యత్

ప్రక్షాలితం విరజ్యతి యచ్చాస్యక్ తద్భవేచ్ఛుద్ధమ్

80

యచ్చబ్ధావేదనావర్జితం త్ర్యహత్ సన్నివర్తతే రక్తమ్

తత్ర పురుష సప్రయోగాదవిచారం గర్భతాం యాతి

81

ఋతుకాలములో స్రవించు రక్తము కుందేలు రక్తసమానముగా లేక లాక్షారస సమానముగా కనిపించిన లేక కడిగిన పోయినట్లైన అదిశుద్ధమైనదిగా భావించవలెను. దీనికి వ్యతిరేకముగా రక్తము శబ్దము మరియు వేదనారహితమై మూడుదినముల తర్వాత ఆగిన పురుషుని సంయోగము వలన తప్పక గర్భధారణ కలిగించును.

(బృహత్సంహిత 75 - 1)

రక్తే ధికే స్త్రీపురుషస్సు శుక్రే

సప్తంసకం శోణిత శుక్రసామ్యే

యస్మాదతః శుక్రవివృద్ధిదాని

నిషేవితవ్యాని రసాయనాని

82

గర్భాధారణ సమయములో రక్తమధికమైన కన్య, శుక్రమధికమైన పుత్రుడు రెండు సమానముగానున్న సప్తంసక సంతానము కలుగును. అటువంటి సమయములో వీర్యవృద్ధి కొరకు రసాయనములను సేవించవలెను.

గ్రంథాంతరము :-

యుగ్మారాత్రావృత సన్నితాం కృతమాల్య విభూషణామ్

భుక్వా కాన్దర్పికం ద్రవ్యం స్వకాన్తః కామినీం వ్రజేత్ 83

సమరాత్రులలో స్నానము తర్వాత మాల్యాది ఆభరణములు ధరించి కాందర్పిక ద్రవ్యములనుపయోగించి పతి తన పత్నిదగ్గరకు వెళ్ళవలెను.

మైథునకాల నియమము :- (బృహత్సంహిత 77,26)

న నఖదశన విక్షతానిః కుర్యాదృతుసమయే పురుషఃస్త్రియాః కథజ్ఞితే
ఋతురపి దశషట్ చ వాసరాణి ప్రథమనిశాత్రితయం న తత్ర గమ్యమ్ 84

పురుషుడు ఋతుకాలములో స్త్రీల అంగములకు నఖములు లేక దంతములతో బాధను కలిగించరాదు. పదహారు రోజులు ఋతుకాలముండును. దానిలో మొదటి మూడురాత్రులు సంగమము చేయరాదు.

విష్ణు పురాణము (3,11,114-115,117)

పున్నామర్కక్షే శుభే కాలే జ్యేష్ఠే యుగ్మాసు రాత్రిషు
సాద్యూనాం తు స్త్రియం గచ్ఛేన్నాతురాం న రజస్వలామ్ 85

విష్ణుపురాణములో తెలుపబడినది. పులింగ నక్షత్రము (శ్రవణ,పుష్యమి,స్వాతి,హస్త, పునర్వసు,మూల,రేవతి,అనూరాధ,మృగశిర)లలో సమ విషమరాత్రులలో స్త్రీ సంగమము చేయవలెను. ఒకవేళ స్త్రీ ఆసక్తిగా లేకున్న లేక రోగియైన, రజస్వలయైనను సంగమము చేయరాదు.

స్నాతస్సగ్గంధస్త్రీతో నాధాతః క్షుధితోపి వా
సకామస్నానురాగశ్చ వ్యవాయం పురుషో వ్రజేత్ 86

పురుషునికి తెలుపబడినది. స్నానము చేసిన తర్వాత గంధాదులను ధరించి కామము మరియు స్నేహానురాగములతో స్త్రీ గమనము చేయవలెను. కాని అధిక భోజనము చేసిన లేక ఆకలిగానున్నప్పుడు స్త్రీసంగమము చేయరాదు.

తత్రైవ 3,11,118-119, 125-126) :-

చతుర్దశ్యష్టమీ చైవ అమావాస్యాథ పూర్ణిమా
పర్వాణ్యేతాని రాజేన్ద్ర రవిసజ్జాన్తి రేవ చ 87

(సగరునితో ఓర్పుడు తెలియజేయుచున్నాడు) ఓ రాజేంద్రా! ప్రతి సంవత్సరపు మాసములో పర్వతిథులు చతుర్దశి అష్టమి, అమావాస్య, పూర్ణిమతో కూడి సంక్రాంతి యగును.

తైలస్త్రీ మాంసమ్భాగీ సర్వేష్వతేషు వై పుమాన్
విణ్మాత్ర భోజనం నామ ప్రయాతి నరకం మృతః 88

పండుగ రోజులలో తైలము, స్త్రీ, మాంసములనుపయోగించు వ్యక్తి మరణాంతరము మలమూత్రములతో కూడిన నరకములో పడును.

పరదారాన్వైవ గచ్ఛేబచ్చ మనసాపి కథజ్ఞున
మృతో నరకమభ్యేతి హీయేద్రత్రాపి చాయుషః 89

ఇతరస్త్రీలను గూర్చి మనసులో కూడ ప్రసంగము చేయరాదు. పరస్త్రీ యందాసక్తి కలిగిన మనుష్యుడు ఈలోకములో ఆయుక్షీణతను నరకమును పొందును.

స్త్రీ ప్రసంగ సమయము :- (బృహత్సంహిత 77,25)

కేస్త్ర త్రికోణేషు శుభగ్రహేషు
లగ్నే శశాజ్కేచ శుభైః సమేతే
పాపై స్త్రీలాభారిగతైశ్చ యాయాత్
పుంజన్మయోగేషు చ సప్రయోగః

90

కేంద్ర (1,4,7,10) త్రికోణ (5,9)ములలో శుభగ్రహములు (బుధ గురు శుక్ర చంద్ర)న్నపుడు లగ్న చంద్రులు శుభగ్రహములతో కూడియున్నపుడు 3,11,6 భావములలో పాపగ్రహములు (రవి కుజ శని రాహు కేతు)న్నపుడు పుంజన్మ యోగములో సంతానము కొరకు స్త్రీసంగమము చేయవలెను.

అన్యదప్యాహ :-

శశాజ్క లగ్నోపగతైః శుభ గ్రహైస్త్రీ
కోణజాయామ్ముసుఖాస్పదస్థితైః
తృతీయలాభారి గతైశ్చ పాపైః సుఖీ
స గర్భో రవిణా నిరీక్షితః

91

చంద్రుడు లగ్నములో, శుభగ్రహములు త్రికోణ, సప్తమ చతుర్థస్థానములలో, పాప గ్రహములు తృతీయ, షష్ఠ, ఏకాదశములలోనుండి సూర్యునితో చూడబడినపుడు గర్భా ధానము శుభమునిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

ఓజాంశకేషు విషమర్క్ష గతైర్విలగ్నైః
శీతాంశు సూర్యగురుభిః క్రియతే నిషేకః
జీవార్కాయాః పురుషరాశిగయోః సుతార్థం
లగ్నాద్దివాకరసుతే విషమర్క్షగే వా

92

ఇతి నిషేకః

ఓజాంశ లగ్నాంశములలో విషమ నక్షత్రములలో, లగ్నరహిణుగా చంద్రుడు, సూర్యుడు గురుడున్నపుడు గర్భాధానమైన అది నిలబడును. గురువు సూర్యుడు పురుషరా (మేషం మిథునం సింహ తుల ధనుస్సు కుంభం)శులలోనున్న పుత్రయోగము కలుగును. లగ్నములో సూర్యుడున్న విషమ నక్షత్రమైనను పుత్రసంతానము కలుగును.

ఇది నిషేకము

పుంసవనము భృగువాక్యము (పీయూషధార 5, 8)

ప్రాప్తే తృతీయమాసే స్ఫురదిన్దుకలాప పక్షే చ
పుంసవనం పుత్రేష్పుగర్భే ప్రకుర్వీత

93

గర్భము కలిగి మూడుమాసములైన తర్వాత శుక్లపక్షములో పుత్రాభిలాషి యైన గర్భిణీ స్త్రీకి పుంసవన సంస్కారము చేయవలెను.

అన్యదప్యాహ :-

మాసిద్వితీయే౨ పృథవా తృతీయే పున్నామధేయ గ్రహపక్షితే చ

అక్షీణచన్ద్రే కుజభానుజీవే వారే హితం పుంసవనాది కర్మ 94

లేనియెడల గర్భవతికి రెండవమాసము లేక మూడవమాసము వచ్చినపుడు పుంసవన సంస్కారము చేయవలెను. ఈసంస్కారములో పురుష సంజ్ఞక గ్రహములను (గురు రవి కుజ)వదిలిపెట్టవలెను. క్షీణచంద్రుడు పనికిరాడు. మంగళ రవి గురు వారములు పుంసవన సంస్కారము కొరకు శుభమని తెలుపబడెను.

అన్యదప్యాహ :-

మాసే ద్వితీయే శశివృద్ధిపక్షే క్షపాకరే గోచర శోభనస్థే
ఉత్పాతపాపగ్రహ దోషహీనే నిశాధినాథేపి తిథావరిక్తే 95

రెండవ మాసములో శుక్లపక్షములో చంద్రుడు గోచారములో శుభస్థానములో నున్నపుడు పుంసవనమును చేయవలెను. కాని ఉత్పాతము, పాపగ్రహాది దోషములలో కనపడు దుష్టచంద్రుడు, రిక్తతిథులు పనికిరావు.

అన్యదప్యాహ :-

ఆధానతస్సృతీయే మాసి చతుర్థేఽపి వా సితే పక్షే
శశిని శుభే విక్రూరే క్రూరాక్రాంత గృహస్థితేవాఽపి 96

గర్భాధానము తర్వాత మూడవ లేక నాల్గవమాసములో శుక్లపక్షములో శుభుడైన చంద్రుడు పాపగ్రహములున్నప్పటికి విక్రూర గృహములో నుండరాదు.

సీమంతోన్నయనము :-

మాసే షష్ఠ్యమే వా బలిని తదధిపే శీతగాచేష్టదుష్టే
పున్నామర్తిక్షేపి యాతే నవభవననవాంశోదయే కామినీనామ్
కార్యం సీమాన్తకర్మ త్రిదశపతిగురౌ కేన్ద్రగే కోణగేవా
క్రూరైః కేన్ద్రత్రికోణ స్వనిధన రహితైర్గర్భపుష్టిం కరోతి 97

గర్భాధానము తర్వాత ఆరవ లేక ఎనిమిదవమాసములో మాసాధిపతి బలముగా నున్నపుడు, చంద్రుడు బలముగానున్నపుడు, పున్నామ నక్షత్రములలో (మృగశిర పుష్యమి మూల శ్రవణ అనూరాధ పునర్వసు హస్త) లగ్ననవాంశములలో, పురుషరాశి (1,3,5,7,9,11) లగ్ననవాంశలలో స్త్రీలకు సీమంతోన్నయన సంస్కారము చేయవలెను. గురుడు కేంద్ర త్రికోణములో (1,4,7,10,5,9) క్రూర గ్రహములు (క్షీణచంద్రుడు రవి, కుజ, శని, రాహు, కేతు) కేంద్ర త్రికోణములలో నున్నపుడు తమ నిధనభావములలో లేనపుడు పుంసవన సంస్కారము పుష్టిని కలిగించును.

పునశ్చ పుంసవన సంస్కారాయార్థే :-

షష్ఠ్యమే మాసి తిథావరిక్తే
శుభే శశాజ్నే పరిహాయ విష్టిమ్
కన్యా కులీరానిమి షోడయేషు
సింహేతథా పుంసవనం ప్రదిష్టమ్ 98

ఆరు ఎనిమిది మాసములలో రిక్తతిథులను వదిలి శుభచంద్రుడున్నపుడు విష్టి కరణమును వదిలి కన్య కర్మాటక మీన సింహ లగ్నములలో పుంసవన సంస్కారము చేయవచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

పుష్కార్క చస్త్ర శివమూలపునర్వసౌ చ
హ్యష్టాథ యుగ్యహరిభాద్రపదద్వయం చ
ఏతాని పుంసి కథితాని శుభాని భాని
త్వన్యేషు గర్భపతనాది భయాన్న భేషు

99

పుష్కమి, హస్త, మృగశిర, ఆర్ద్ర, మూల, పునర్వసు, ఉత్తరాషాఢ, అభిజిత్తు, శ్రవణ ఉత్తరాభాద్ర, పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములలో గర్భపాత భయము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

చత్వారో మృగమూలాద్యా హస్తభాద్రపదద్వయమ్
జీవార్క భామవారాశ్చ శస్త్రాః పుంసవనే విధౌ

100

మృగశిర, మూల, హస్త, ఉత్తరాభాద్ర, పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములలో గురు రవి మంగళ వారములలో పుంసవన సంస్కారము చేయవలెను.

పున్నామ సంస్కారము :- (దీపికాయాం 4, 21)

హస్తో మూలం శ్రవణః పునర్వసుర్మృగశిరాస్తథా పుష్కః
పుంసంజ్ఞితేషు కార్యమేతాని శుభాని ధిష్ణ్యాని

101

హస్త, మూల, శ్రవణ, పునర్వసు, మృగశిర, పుష్క (రేవతి, అనూరాధ, స్వాతి) ఇవి పురుష సంజ్ఞక నక్షత్రములు. వీటిలో పుంసవన కార్యము చేసిన శుభము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

నక్షత్రేషు పునర్వసు మూలేస్త్ర తిష్యవైష్ణవవారేషు
దినకరగురువారేషు పుంసవనాదివిధి

102

నక్షత్రములలో పునర్వసు మూల జ్యేష్ఠ పుష్క శ్రవణములు, రవి గురు వారములలో పుంసవన సంస్కారము చేయవలెను.

అన్యదప్యాహ :-

ధిష్ణ్యాది యాని మునిభిః పుంసవన విధావిహ ప్రదిష్టాని
గర్భాధానాత్పూర్వైరేవ శుభాః క్రియాః కుర్యాత్

103

మునులు ఏనక్షత్రములలో పుంసవనము చేయవలెనని తెల్పిరో ఆనక్షత్రములలో గర్భాధానము మొదలుకొని అన్ని శుభకార్యములు చేయవచ్చును.

తేస్త్ర త్రికోణ భవనేషు పాపేషు లాభగ్రహస్థితేషు

జీవేన్దుభాను భృగు భూమిజమన్దిరేషు లగ్నేషు లగ్నపరిశుద్ధ నవాంశకేషు

104

కేంద్రత్రికోణములలో పాపగ్రహములు, లాభస్థానములో మిగిలిన గ్రహములు గురు చంద్ర రవి శుక్ర కుజ శనులు లగ్నములోనుండవలెను. పరిశుద్ధమైన నవాంశములో కూడ ఉండవచ్చును.

కేంద్రాది భావ గ్రహఫలము :-

తేస్త్ర త్రికోణ భవనే భవతి గురుర్గర్భపుష్టిదః స్త్రీణామ్
లగ్నాష్టాన్య చతుష్టయగః క్రూరోగర్భవినాశాయ

105

కేంద్ర త్రికోణములలో గురువున్న గర్భపుష్టియగును. లగ్నములో అష్టమ, చతుర్థ,

ద్వాదశభావములో క్రూరగ్రహములు (క్షీణచంద్రుడు, రవి, కుజ, రాహు, కేతువులు) న్న గర్భవిశాకము కలుగును.

అన్యదృష్టాంతములు :-

సామిషమశనం తస్మాద్భ్రమదా పరివర్జయేత్తతః ప్రభృతి

సరిదమరాలయుగమనం తథైవ పురుష ప్రయోగేఽపి 106

యువతులు గర్భారంభకాలమునుండి మాంసాహారమును సేవించరాదు. పవిత్రమైన నదీసేవనము వలన స్వర్గము ప్రాప్తించినట్లుగా సత్పురుషుల సేవనము వలన శుభము కలుగును.

వ్యాసమత కథనము :-

విచిత్ర దేశవాసస్థం వ్యాసం మునివరోత్తమమ్

కరసమ్ముటాఙ్కలిం కృత్వా హరితః పరిపుచ్చతి 107

ఏదోఒక విచిత్ర దేశములో నివసించు మునివరుడు హరీతుడు, వ్యాసుని వద్దకు వెళ్ళి నమస్కరించి ప్రశ్నించెను.

హరీతుని వాక్యము :-

భగవచ్ఛ్రోతు మిచ్ఛామి యథార్థం కథయ ప్రభో

స్త్రీణాం పుంసవనే యానినక్షత్రాని హితాని చ 108

నిన్దితాని యథా యాని వర్జితాని విశేషతః

యా శుభాస్తిభయః ప్రోక్తా లగ్నయోగాశ్చ యే శుభాః 109

తత్సర్వం స్ఫుటమాఖ్యాహి యేన వేద్మి శుభాశుభమ్

ఓభగవంతుడా! స్త్రీల పుంసవన సంస్కారము కొరకు ఏయే నక్షత్రములు అనుకూలమై నవి.యథార్థ విషయమును దయయుంచి తెలియజేయుడు. నాకు వినుటకాసక్తి గానున్నది. ఏనక్షత్రము విశేషించి వర్జించవలెను. శుభ తిథులు, లగ్నము యోగాదులను గూర్చి తెలియజేయుడు.

వ్యాసుడు తెల్పెను :-

పృష్టోఽహముచితం తత్త్వం శృణువేదాఙ్గ మాస్థితమ్

110

వ్యాసుడు తెల్పెను. నీవు ఉచితమైన తత్వయుక్తమైన ప్రశ్న అడిగితివి.

వేదాంగ జ్యోతిషంలో ఉన్న సమాధానమును వినుము.

మాసి షష్ఠేష్టమే మాసి శుభ్యా చస్రమసస్తథా

111

శుభే తిథావరిక్తాయాం కరణే విష్టివర్జితే

వృతీపాతే న వా వజ్రే శూలే గణ్డే చ హర్షణే

నో సాధ్యే వైధృతౌ యోగే క్షీణే నాస్తజ్జతే విధౌ

112

ఆరు లేక ఎనిమిదవమాసములో శుద్ధ చంద్రస్థితి ఉన్నపుడు, శుభతిథి ఉన్నపుడు రిక్తతిథి లేనపుడు, విష్టికరణమును వదలి పెట్టవలెను. ఇదే విధముగా వృతీపాతము, వజ్ర, శూల, గండ, హర్షణములు వైధృతియోగము క్షీణ అస్తంగత చంద్రుడు లేకుండ ఉండవలెను.

హస్తా ద్రా తిష్యమూలాని సౌమ్యో విష్ణు పునర్వసూ
పాష్టపాదద్వయం ప్రోక్తమాపాధా ద్వయమేవ చ 113
జ్యేష్ఠా హ్యేతాని హారిత ధిష్ఠ్యాన్యే కాదశైవ తు
నేష్టాని యాని శేషాణి శృణు తాని వదామి తే 114

ఆర్ధ పుష్యమి మూల మృగశిర శ్రవణ పునర్వసు రేవతి (రెండు పాదాలు) పూర్వాషాఢ ఉత్తరాషాఢ జ్యేష్ఠ ఈ పదకొండు నక్షత్రములు నేష్టముగా తెలుపబడినవి. మిగిలిన నక్షత్రముల గూర్చి తెలియజేయుదును.

స్వాతౌ తథా మఘాయాం చ రేవత్యాం ఫాల్గుణీద్వయే
అశ్విన్యాం చైవ నక్షత్రే యది పుంసవనం భవేత్ 115
సరః సంపద్యతే దైవాత్తదా స్వాద్ధురుతల్పగః
లుభః క్షీణతనుః క్రూరో నారీ వా కులటా భవేత్ 116

స్వాతి, మఘ, రేవతి, పుబ్బ, ఉత్తర, అశ్వినీ నక్షత్రములలో పుంసవనము చేసిన జన్మించినవాడు పుత్రుడైన దేవయోగముచే నీచుడు, గురుపత్నిగామి, లోభి, క్షీణకాయుడు, క్రూరుడగును. కన్యయైన కులటయగును.

శేషాణిదశ ధిష్ఠ్యాని నిన్దితాని విశేషతః
కన్యాలి సింహమీనేషు కర్కట స్కౌదయే తథా 117
గుర్వాదిత్య కుజానాం చ వారే పుంసవనం హితమ్
శేషాణాం వహ్నిశూలే చ పతనం చైవ భాషితమ్ 118

మిగిలిన పది నక్షత్రములు విశేషించి నిందిత నక్షత్రములుగా తెలుపబడినవి. కన్య వృశ్చిక సింహ మీన కర్కాటక రాశులలో ఉదయమైనపుడు గురు రవి మంగళ వారములలో పుంసవన సంస్కారము చేసిన శుభము కలుగును. మిగిలిన నక్షత్రములలో అగ్నిశూల పతనములను తెలియజేసెను.

అరిష్టోపాయము :-

ధాన్య ముద్గయవాద్యైశ్చ సాగరైః శోణపుష్పరైః
లోహితైర్గిరితోద్ధైశ్చ స్నాపేత్పావనైర్ద్రవైః 119
ఊర్ధ్వాసూత్రేణ సంగ్రహ్య జీవజాతీచ విద్రుమమ్
అరిష్టం రజతం హేమ దద్యాత్సాన తటాన్తరే 120

అందువలన ధాన్యము మినుములు యవలతోపాటు సాగరనదీ జలాశయములు లేక పర్వతముపైనుండి జారు పవిత్ర జలములతో స్నానము చేయవలెను. దీనితోపాటు జీవజాతి పొట్టపై దారమును చుట్టి స్నానము చేసిన, ఒడ్డున వెండి బంగారములను దానముచేసిన అరిష్టము తొలుగును.

నిధాననాభౌ బలిసస్యమూలం
పుష్పం చ హైమం విధివత్సనాలమ్
తస్మిన్పాయాద్గురుగర్భవత్కాః
సవారహస్తైః పురుషైః సుహృద్భిః 121

గర్భవతి నాభి స్థానముపై మల్లములము, పుష్పము, సువర్ణము, దోసనాలములను

బంధించవలెను. పరిజనము తమ హస్తములతో సంకల్ప జలమును సమర్పించవలెను.

**శ్రీఫలం చ కరే కృత్వా స్థానే భద్రాసనే శుభే
గృహ్యప్రోక్తం చ హోమం చ శాన్తి చైవాత్ర కారయేత్ 122**

గర్భవతిని భద్రాసనముపై కూర్చుండజేసి చేతులలో శ్రీఫలము నుంచవలెను. తర్వాత గృహములో హోమాదులతో శాంతిని చేయవలెను.

**షడ్జగాన్ధార ఘోషైశ్చ (గోషైశ్చ?) వీణా వేణుస్వనైః శుభైః
నానా తూర్వనినాదైశ్చ హితం పుంసవనం నృణామ్ 123**

ఈసమయములో సంగీతములోని షడ్జ గాంధారస్వరముతో కూడిన వీణా వేణు వాదనములను చేసిన శుభము కలుగును. ఈ విధముగా నానావిధములైన తూర్వ వాద్యములతో పుంసవనము చేసిన శుభము కలుగును.

**తతస్త్వ జేన్మహీతోయం దేవఖాతోదకం తృజేత్
భర్తుః శయ్యాం మృతాపత్యాం తథైవామిషభోజనమ్ 124**

తర్వాత భూమిపై జలమును దేవ తటాక జలమును కూడ వదలవలెను. మరియు పతితో సంగమము విధవాసంగమము మాంసాహారమును వదిలిపెట్టవలెను.

**అనేనవిధినా జాతో వ్యాసతుల్యః కథాపరః
గుణవాస్రూప వాంఛైవ దీర్ఘాయుశ్చ భవేన్నరః 125
స్త్రీ వా పతివ్రతా సాధ్వీధనపుత్ర సమన్వితా**

ఇతి పుంసవనమ్

వ్యాసుడు తెల్పిన విధముగా పుంసవన సంస్కారము చేసిన పండితుడు గుణవంతుడు రూపవంతుడు దీర్ఘాయువు కలిగిన పుత్రుడుత్పన్నమగును. కన్యయైన పతివ్రత సాధ్వీ ధనపుత్రాది యుక్తురాలగును.

ఇది పుంసవనము

గండాదికథనము :- (సురాచార్యుడు)

**లగ్నేథ వా సూరగృహే నిధనేథ ఋక్షే
తిష్ఠేదసౌమ్య సహితో యది శీతరశ్మిః
సౌమ్యగ్రహా న భవంతి చతుష్టయస్థాః
పశ్యంతి న శశధరం ధ్రువ ఏవ మృత్యుః 126**

లగ్న సప్తమ అష్టమభావములలో సౌమ్యనక్షత్రములున్న వాటితో పాటు చంద్రుడున్న చతుర్థములో సౌమ్యగ్రహములేకున్న చంద్రుని శుభదృష్టిలేకున్న నిశ్చయముగా మృత్యుకారకమగును.

తథాచాన్యే :-

**దేవలో మృత్యవే చన్ద్రో లగ్నాస్తవ్యయ రస్తగః
అసంయుక్తేక్షితః సౌమ్యేః కోణకేషు న చెచ్చుభాః 127**

దేవల మతముననుసరించి చంద్రుడు నీచ మృత్యావస్థలలోనున్న, లగ్నములో అస్తమించిన, వ్యయస్థానములో లేక అష్టమస్థానములోనున్న, అసంయుక్త శుభదృష్టి లేకున్న మరియు శుభగ్రహాలు త్రికోణములోనున్న శుభము కలుగదు.

స భవతి శుభగ్రహేన్దు: కేంద్రత్రికోణేపి యస్య జాతస్య
దర్శనమపి సౌమ్యానాం స చిరజ్ఞేవనం తస్య

128

జాతకుని కేంద్ర త్రికోణములలో శుభగ్రహములు చంద్రుడు లేకున్న సౌమ్య గ్రహముల దృష్టి లేకున్న చిరకాలము జీవించడు.

సూరాచార్యుడు :-

అంశాధిపతిర్జన్మపతిర్లగ్న పతిశ్చాస్తముపగతో యస్య
జన్మావసరే మృత్యుస్తస్య భవేత్కృతిపయాహేన

129

సూరాచార్యుని మతముననుసరించి జన్మసమయములో అంశాధిపతి, జన్మపతి, రాశీశుడు, లగ్నాధిపతి, లగ్నేశుడు సరైన స్థితిలో లేనపుడు జాతకుడు ఏనమయములోనైన మృత్యువును పొందవచ్చును.

విశాలాక్షుడు :-

సప్తమే జీవితం విద్యాన్యాప్తమే మాసి జీవితమ్
క్రూరై ర్విలగ్నసంస్థైశ్చ నిభనస్థే దివాకరే

130

విశాలాక్షుని మతము - సూర్యుడు ఎనిమిదవ స్థానములో క్రూరగ్రహములు విలగ్నములలో నున్నపుడు ఏడు ఎనిమిదవ మాసములలో జన్మించిన జాతకుడు ఎక్కువకాలము జీవించడు.

విష్ణువు :-

అశ్లేషాయాం సుతార్థే వ్రజతి రతివిధౌ రేవతీమశ్వినీం వా
జ్యేష్ఠాం మూలం మఘాం వా నిపుణరతమతిర్భీజ సన్తాపయుక్తః
రాత్రా వన్యాన్నిహన్యా త్చితరమపిదివా సన్ధ్యయోరాత్మ దేహం
గణ్డాదౌ గణ్డాకాన్తే స భవతి నియతం నిర్భయః సర్వదైవ

131

విష్ణుకథనము - పుత్రునికోరు వ్యక్తి రతికర్మలో అశ్లేషా నక్షత్రమును వదిలి పెట్టవలెను. ఇదేవిధముగా రేవతి అశ్వినీ, జ్యేష్ఠ మూల మఘలలో చేసిన రతి నిపుణ మైనప్పటికి బీజము సంతాపయుక్తమగును. అది రాత్రిలో పితురులను హననము చేయునది దినములో సంధ్యాసమయములో తన దేహమునకు హననము చేయునది యగును. అది గండాది అంతములలో దేవతందరి వలన నిర్భయము నిశ్చయము కలిగినదగును.

గండావధి :-

నిజభవన ద్వయమధ్యే ఘటికాభోగోర్ధ భోగపరిమాణమ్
గణ్డాశుభ ఫలకాలం కథయన్తి మనీషిణః సర్వే

132

తనప్రాంతావధి యొక్క రెండుస్థానముల మధ్య ఘటికలేక అర్ధఘటికా భోగముల పరిణామమునిచ్చును. గండము యొక్క అశుభఫలము కాలవేలా అర్ధములో విద్వాంసు లందరు తెలియజేసిరి.

మీనమేషర్క్షయోః సన్ధౌ సింహకర్కటయోరపి
కీటకోదణ్డయోః ప్రాహ్లాప్రాణయుగ్మం మనీషిణః

133

మీన మేషరాశుల సంధిలో లేక సింహ కర్కాటకరాశుల సంధిలో లేక వృశ్చిక ధనూరాశుల సంధిలో ప్రాణయుగ్మ (రెండు)మని పండితులు తెలిపిరి.

నక్షత్రసంధి : (జ్యోతిర్నిబంధము పు 70)

యామం యవనాధిపతిస్తదర్థభాగం చ భాగురి: ప్రాహ:

దణ్డయామితం గణ్డం పూర్వం పరతోఽగ్నిరామీశ: 134

యవనపతి యామపర్యంతమని భాగురి దానిలో సగమని అంగిరుడు పూర్వములో గండ ప్రమాణమని గండదోషమును తెలిపెను.

అన్యదప్యాహ :-

అన్తే పాప్తో రగేన్ద్రాణాం గణ్డాఖ్యా: పఞ్చనాడికా:

అద్యేశ్వమఘా మూలానామమిష్టం నాడికాత్రయమ్ 135

రేవతి, ఆశ్లేష, జ్యేష్ఠ నక్షత్రములో చివరి ఐదునాడులు గండాఖ్యముగా తెలిపెను. అశ్విని మఘ మూలలో మొదటి మూడు నాడులు గండమగును.

అన్యదప్యాహ :-

మూలామఘాశ్విచరణే ప్రథమే చ నూనం

పాష్టేన్ద్రయోశ్చ ఫణినశ్చరణే చతుర్థే

మాతు: పితు: స్వపపుషోఽపి కరోతి నాశం

జాతో యదా నిశి దినేవ్యథ సన్ద్యయోశ్చ 136

మఘ మూల అశ్విని నక్షత్రములలో ప్రథమచరణము, రేవతి జ్యేష్ఠ ఆశ్లేష నక్షత్రముల చతుర్థ చరణములో జన్మించిన శిశువు మాతా పితలకు నాశనము కలిగించును. వారు రాత్రి జన్మించినను, పగలు లేక సంధ్యాకాలములో జన్మించినను నాశనము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

కథయతి వరాహమిహిరో విలోక్య వాక్యాని గణ్డవిషయోఽత్ర

గణ్డ తద్వద్గణ్డం ద్వయోశ్చ సన్ద్యయోర్మధ్యే 137

వరహమిహిరుడు తెల్పిన గండవిషయమును గూర్చి తెలియజేయుచున్నాను. సంధ్యమధ్యలో గండము మరియు అన్యగండములు కలుగును.

మాండవ్య కథనము :- (జ్యోతిర్నిబంధము పు 239, 7)

జాతో న జీవతి నరో(చిర) మాతురపథ్యో భవేత్స్వ కులహన్తా

యది జీవతి గణ్డాన్తే బహుగజతురగో భవేద్భూప:

మాండవ్యమతము - గండములో జన్మించిన చిరాయువు కలుగదు. తల్లి పథ్యారులనాచరించినను శిశువు కులమును నాశనము చేయును. గండాంతములో జన్మించి జీవించిన వ్యక్తి ఏనుగులు గుర్రములు కలిగిన రాజగును.

అన్యదప్యాహ :-

గణ్డప్రసూతం పురుషం శుభమాహరపశ్యతాం నృణామేకే

అన్యే తు హోమ పూర్వేదానే తద్దర్శనం శుభదమ్ 139

గండాంతములో జన్మించిన జాతకుని చూచిన శుభము కలుగదు. అన్య ఆచార్యుల మతానుసారము సువర్ణదానము చేసినపుడు చూచిన శుభము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

గణ్డా దౌ గణ్డాకాన్తే చ వివాహే మ్రియతేఽగ్లనా
న జీవేజ్జాతకోఽత్రైవ పితృ మాతృవివాశకృత్

140

గండాది లేక గండాంతములో వివాహము కన్యకు మృత్యువును కలిగించును. గండదోషములో జన్మించిన శిశువు మాతా పితలకు నాశము కలిగించును.

అన్యదప్యాహ :-

జాతోన జీవేత్సీమస్తవిధౌ గర్భస్మృతిర్భవేత్
ప్రతారమ్భే వివాశః స్యాత్క్షౌరే పజ్జత్స్వమాదిశేత్

141

గండములో జన్మించిన జాతకుడు జీవించదు. సీమంతములో కూడ గండనక్షత్రమైన గర్భస్రావమగును. ఈగండములో ప్రతారంభము చేసిన వివాశము కలుగును. క్షౌరము చేసికొనిన మృత్యువు కలుగును.

తథాచాన్యే :-

వాపనం చైవ ధాన్యానాం కీర్త్యారమ్భ విధిర్న వా
యాని ప్రశస్త కర్మాణి తాని సర్వాణి వర్జయేత్
మాతాపిత్రోరనిష్ఠం స్యాదేకరీక్షం యది జాయతే
వికాంశే చ విశేషేణ శాన్తికృద్దుఃఖవాన్భవేత్

142

143

ఇతి గణ్డాస్త:

గండములో ధాన్యము నాటుట వలన లాభముండదు. కీర్తనాదులు ఆరంభము చేయరాదు. శుభకార్యములన్నింటిని వదిలి పెట్టవలెను. ఒకేనక్షత్రములో జన్మించిన మాతా పితరులకు అశాంతి దుఃఖము కలుగును. ఇది గండాంతము

శాంతి నిర్దేశము : (జ్యోతిర్నిబంధము పృ 240)

తథా సర్వవిషత్సైవ మన్తా శ్రవణాద్విలీయతే
తథైవ గండదోషోఽపి విధానేన విలీయతే

144

మంత్రము పఠించుట వలన పాము విషము పోవునట్లుగా శాంతికర్మ చేసిన గండదోషము తొలగును.

త్రివిధ గండశాంతి : (గణ్డాశాన్తి ప్రవక్ష్యామి సోమమన్త్రేణ భక్తిమాన్)

కాంస్య పాత్రం ప్రకుర్వీత పల్లె: షోడషభిర్నవమ్ (షోడషభిర్బుధః)

అష్టాభిశ్చ చతుర్భిర్వా ద్వాభ్యాం వా శోభనం స్మృతమ్

145

మూడు విధములైన గండశాంతి తెలియజేయబడుతున్నది. మొదట సోమ మంత్రముతో పాటు పదహారు ఎనిమిది నాలుగు లేక రెండు పల ప్రమాణముతో కంచు పాత్రను నిర్మించవలెను.

తన్యధ్యే పాయసం (స్థాపితం?) శక్లే నవనీతేన పూరితమ్

రాజతం చన్దనమభ్యర్చ్యసితపుష్ప (శతపత్ర) సహస్రకై:

146

ఆ పాత్రమధ్యలో పాయసము శంఖములో వెన్నను నింపి, ఒకవెయ్యి వెండి పుష్పములతో చంద్రుని పూజించవలెను.

దైవజ్ఞః సోపవాసశ్చ శుక్లామ్బురధరః శుచిః

సోమోహమితి సజ్జీన్య కుర్యాదేవమతస్త్రితః

147

ఈసమయములో దైవజ్ఞుడు స్వయముగా ఉపవాసముండి తెల్లనివస్త్రములను ధరించి పరిశుద్ధమైన మనసుతో పూజాపరాయణుడై నేను 'సోముడను' ఈవిధమైన భావనతో పూజను చేయవలెను.

జపేత్సాహస్రకం మస్త్రేణ (జాప్య?) శ్రద్ధానః సమాహితః

(అప్యాయస్వేతి మస్త్రేణ పూజాం కుర్వాత్సమాహిత)

దద్యాద్వై దక్షిణామిష్ఠాం గణ్ణదోషోప్రశాన్తయే

148

పండితుడు శ్రద్ధాపూర్వకముగా ఒకవేయి మంత్రమును జపించవలెను. తర్వాత 'అప్యాయస్వ' ఇత్యాది మంత్రములతో పూజ చేసి గండ దోషనివృత్తి కొరకు ఆవును దానము చేయవలెను.

శుద్ధవాగీశ్వరం దద్యాత్తామ్ర పాత్రం తిలాన్వితమ్

గణ్ణదోషోపశాన్త్యర్థం దద్యాద్వేదవిదే శుచిః

149

ఈవిధముగా పవిత్రమైన వేదజ్ఞానము కలిగిన వ్యక్తి దోషనివారణార్థము తామ్రపాత్రతో పాటు శుభ్రమైన గురుప్రతిమను నువ్వులతో పాటు దానము చేయవలెను.

(అభుక్తేతర జాతానాం సూతకాన్తే దినౌ ధవా

శాన్తిం శుభేఽహ్ని వా కుర్యాత్తావ త్పుత్రం న లోకయేత్)

150

అభుక్తేతరమైన శాంతికారక నక్షత్రములకు సూతకమైన తర్వాత లేక ఏదైన శుభ దినములో శాంతి చేయవలెను. శాంతికార్యమైనంత వరకు తండ్రి పుత్రుని ముఖము చూడరాదు.

'ఓం అమృతాత్మనే నమః ఇది గండశాంతి మంత్రము. ఇతి గండశాంతి గ్రహదర్శనము :-

బుధగురుభార్గవదృష్టే విద్వాన్దీర్ఘాయురర్థ పరిపూర్ణః

సువచాః సుతనుద్ధీరః సుతథను సౌఖ్యన్వితః ఖ్యాతః

151

జాతకములో బుధ గురు శుక్ర దృష్టులున్న జాతకుడు దీర్ఘాయువు కలిగి బలవంతుడగును. మధురము సత్యభాషణము స్వస్థసుందర శరీరము కలిగి ధైర్యవంతుడై గౌరవమును పొందినవాడగును.

అన్యదప్యాహ :-

రవిశనిజోహి దృష్టో జాతో మలీనోల సశ్వరోగార్థః

విధనో విరూపదీహః పుష్కోమూర్ఛః ఖలోదీనః

152

సూర్య శని కుజుల దృష్టి కలిగిన జాతకుడు మలినుడు కార్యములు చేయుటయంద సమర్థుడు, రోగియగును. ధనహీనుడు విరూపుడు మూర్ఛుడు ఖలుడు దీనుడగును.

సౌమ్యగ్రహఫలము:

ఆచార్య సత్యసుఖ శౌర్యయుతాః సురూపాః

తేజస్వి: కృతవిదో ద్విజదివ భక్తా:

సద్వస్త్రమాల్యకులభూషణ సప్రియాశ్చ సౌమ్యర్థహై

భర్తృలయు యుతై పురుషా భవన్తి

153

సౌమ్యగ్రహముల (బుధ గురు శుక్ర పూర్ణచంద్రులు) దృష్టియున్న జాతకుడు ఆచార్యుడు సుఖవంతుడు శౌర్యవంతుడు సుందరుడు తేజస్వి కార్యనిర్వాహకుడు, ద్విజదేవాది భక్తుడు, మంచి వస్త్రములు, ఆభరణములు ధరించివాడు, కులభూషణుడు, అందరికి ప్రియమైన వాడగును.

పాపగ్రహఫలము :

తుష్ట: తు కర్మ నిరతా నిజికార్యనిష్ఠా:

సాధుద్విష: స కలహాస్య తమోభిభూతా:

పుష్పా భలావధరతా మలినా: ఋతఘ్నా:

పాపగ్రహై ర్భలయుతై: పిశునా తుద్రూపా:

154

పాగ్రహములు (రవి కుజ శని రాహు కేతువులు వీటితో కూడిన బుధుడు క్షీణచంద్రుడు) బలము కలిగిన జాతకుడు సంతోషి, తనకార్యములను నెరవేర్చు కొనువాడు, తనకార్యములను నిష్ఠతో చేయువాడు, సజ్జనులపై ద్వేషము కలవాడు, కలహమును కలిగించువాడు, తమోగుణము కలవాడు, కలియుగ లక్షణములు కలవాడు, దుష్టుడు, జగడములాడువాడు, మలినుడు, సత్యము పలుకువారికి శత్రువు, చాడీలు చెప్పువాడు, దుష్టకార్యములు చేయువాడగును.

అరిష్టశాంతి యోగము : (దీపికాయాం 6, 31)

ఏకోఽపి కేన్ద్రే భవనే నవపఞ్చమే వా

భాస్వ న్మయూఖ విమలీకృత దిగ్విభాగా:

ని:శేషదోషమపహృత్య శుభంప్రసూతం

దీర్ఘాయుషాం విగతరోగభయం కరోతి

155

దోషరహితమైన ఒక శుభగ్రహము కేంద్ర కోణములలో (1,4,7,10, 5, 9)నున్న శిశువుకు కలుగు అన్ని విధములైన అరిష్టములకు నష్టము కలుగును. దీర్ఘాయువు రోగాదుల నుండి ముక్తి కలుగును.

జీవేక్షిత: పణ్డిత శాన్తిమూర్తి:

వేదార్థ శాస్త్రాగమపారబుద్ధి

దీర్ఘాయురుత్యస్త శుచి: సుశీలో

జాత: సుపర్ణాం భజతేవిభూతిమ్

156

గురు దృష్టియున్న జాతకుడు పండితుడు, శాంతమూర్తి, వేదార్థము తెలిసిన వాడు, శాస్త్రాగమములను తెలిసినవాడు, దీర్ఘాయువు కలవాడు, అత్యంత పవిత్రమైన భావన కలిగినవాడు, సుశీలుడు, విష్ణుభక్తుడు, సమస్త సంపదలు కలిగినవాడగును.

విద్యావాణి జనసుభగ సత్యపరతో ధార్మిక: (సదాపురుష:)

బాన్ధవస్తూహదుపకర్తా కేన్ద్రేణ్ధితే జీవే

157

ఇతి గ్రహ దర్శనచిన్తా

గురువు కేంద్రములోనున్న జాతకుడు విద్యావంతుడు, లోకప్రియుడు, సత్యము

పలుకువాడు, ఇతరులకు సహాయము చేయువాడు, ధార్మికుడు, సత్పురుషుడగును, బంధువులకుపకారము చేయువాడగును.

ఇది గ్రహదర్శన విచారము

త్రింశాంశ ద్వాదశాంశస్థిత సౌమ్యగ్రహఫలములు :-

త్రింశద్భాగనవాంశేష్టేష్టారణ ద్వాదశాంశకే క్షేత్రే

సౌమ్యస్య యస్యస్తతి: స భవతి సుఖభాజనం పురుష: 158

నవాంశలో ముప్పదవ భాగములో, ద్రేక్కణములో పన్నెండవ అంశములో సౌమ్యగ్రహములున్న జాతకుడు సుఖవంతుడు, భాగ్యవంతుడగును.

సౌమ్యగ్రహ వర్గ జాతక లక్షణము :-

సౌమ్యగ్రహస్య వర్గజాత: సుఖభాక్ వినీతరు విరాగ:

ధీధర్మఖ్యాతియుతో విద్వాన్ దీర్ఘాయురేతి సుభగ: 159

సౌమ్యగ్రహవర్గములో జాతకుడు వినీతుడు, సుఖవంతుడు, విరాగి, బుద్ధిమంతుడు, కీర్తిని ధర్మమును పొందినవాడు, విద్వాంసుడు, దీర్ఘాయువు కలవాడు, శుభగుణములతో కూడినవాడగును.

పాపాషిపాపవరో దు:ఖీమలినోలసశ్చదు:ఖార్త:

ప్రేష్యఖలోతిదీన్ మూర్ఖస్తేనోర్థ హీనశ్చ 160

పాపగ్రహవర్గములో జన్మించినవాడు దు:ఖి, మలినుడు, సోమరి దు:ఖార్తుడు, దుష్టుడు, మూర్ఖుడు, దొంగ, అర్థహీనుడు, దరిద్రుడగును.

క్రూర: సదు:ఖభాగీ పాపపరతో దుర్జనోష్ఠవిశ్వమ్

భామృత ఖలేనే సశ్చదీనోధాతరతో నిర్ధన: (సప్తపురుష:) 161

ఇదేవిధముగా క్రూరుడు, దు:ఖమును పొందువాడు, పాపకర్మరతుడు, దుర్జనుడు, దీనుడు, నిర్ధనుడగును. ఈవిధముగా సప్తపురుష భేదములు తెలిపెను.

షడ్వర్గ నిర్ణయము :-

ప్రచణ్డరూప: పురుషప్రలాపీ ప్రజాధిక: ఖల్పకచోసహిష్టు:

పితృప్రధాన: ప్రణితప్రియోపి బద్ధేవిలగ్నీ భవతి ప్రజాత: 162

ఎనిమిదవ, విలగ్నములో జన్మించిన జాతకుడు భయానక రూపమువాడు, అధిక ప్రసంగము చేయువాడు, అధిక సంతానము కలవాడు, తలపై తక్కువ వెంట్రుకలు కలవాడు, సహనము కలవాడు, పితృప్రధానుడు, సన్మానమును కోరువాడగును.

సమ్మోగశీలో బహుధర్మశీల: శీలప్రధానో బహుమిత్రపుత్ర:

మేషష్టమేకర్మణీ విలగ్నీ విధోవిహీన: పరిశేషభేష 163

మేషరాశి, అష్టమ మరియు కర్కాటక రాశి లగ్నములో చంద్రుని వదలి మిగిలిన గ్రహములున్నపుడు జన్మించినవాడు సంభోగశీలుడైనప్పటికి ధర్మశీలుడగును. అతనికి శీలవంతులైన మిత్రులు పుత్రులుందురు.

బుధుడు లగ్నములోనున్న ఫలము :-

క్రూర: పరస్వాపచయ ప్రవారో

దురాత్మకో దుర్గతికో దురుక్త:

స్వల్పాయురల్పద్రవిణోగుణజ్ఞః
కులేకువేలోవికలో కవివిలగ్నై

164

లగ్నములో బుధుడున్న జాతకుడు క్రూరుడు, ఇతరుల ధనమును హరించు వాడు, ధర్మాత్ముడు, దుర్గతిని పొందువాడు, కఠినమైన వచనములు పలుకువాడ గును. స్వల్పాయువు కలిగినవాడు, దరిద్రుడు, గుణహీనుడు, తనకులములో గౌరవము లేనివాడు, దుఃఖితుడగును.

లగ్నములో సౌమ్యగ్రహములున్న ఫలము :

నానాగమగ్రస్త విశేషవేత్తా విఖ్యాతనామా సృపపూజితోపి

సాధుః సధార్మభవతిప్రసూతే లగ్నేస్థితే చస్త్రసుతే స్థిరాఘ 165

లగ్నములో చంద్ర బుధులున్న జాతకుడు అన్ని ఆగమ గ్రంథములు తెలిసిన వాడు, పేరు కలిగినవాడు, రాజపూజితుడు, సాధువు, ధర్మనిరతుడగును.

అన్యదప్యాహ :-

సువిక్రమః సత్యవచాః సురూపః ప్రియమృదోధర్మరతౌ నరేస్త్రః

సౌమ్యే సురూపోపిగతే విలగ్నై విచక్షణః కాన్తిపరోవరిష్ఠః 166

సౌమ్యగ్రహములు లగ్నములోనున్న వీరుడు, సత్యవచనుడు, సుందర శరీరము కలవాడు, ప్రియవచనములు పలుకువాడు, ధర్మపరుడు, రాజు, బుద్ధిమంతుడు, తేజస్వి శ్రేష్ఠుడగును.

హోరాఫలము :-

హోరాసంస్థే జీవే సుశరీరః ప్రాణవాన్ సుదీర్ఘాయుః

సుసమీక్షికార్యకరః ప్రాజ్ఞోధీరః సుశీలశ్చ 167

గురుహోరలో జన్మించినవాడు సుందరశరీరుడు, ప్రాణము కలిగినవాడు, దీర్ఘాయువుగలవాడు, మంచి ఆలోచనాపరుడు, బుద్ధిమంతుడు, ధైర్యవంతుడు సుశీలుడగును.

అన్యదప్యాహ :-

ప్రబోధమేధాః స్వపపుః సుతాద్యః సుకర్మకర్మా సుపరిచ్ఛదోపి

భూపోధవాభూప సమోమృగాస్యేజీవే విలగ్నై సుభక్త చిరాయుః 168

లగ్నములో గురువున్న జాతకుడు బుద్ధిమంతుడు, తనసంతతితో పాటు మంచి పనులు చేయువాడు, సజ్జనుల దగ్గర నివసించువాడు, స్వయముగా రాజులేక రాజ సమానమైన భోగముననుభవించువాడు, చిరాయువుగను.

అన్యదప్యాహ :-

ధర్మధనీ బలవాన్ విపక్ష మక్ష క్షయావాప్తవరః ప్రతిష్ఠాః

కాన్తః కలాకావ్యత్తదగ్గ సంస్థే శుక్రేశతాయుః సుకలత్ర పుత్రః 169

లగ్నములో శుక్రుడున్న జాతకుడు ధర్మాత్మ, ధనవంతుడు, బుద్ధిమంతుడు, బలవంతుడు, శత్రువులను నాశము చేయువాడు, గౌరవమును పొందువాడగును. ప్రకృతిని ప్రేమించువాడు, కలాహృదయుడు, కావ్యప్రసంగములో ఆసక్తి కలవాడు, సువత్రి సుపుత్రులు కలవాడగును.

అన్యదప్యోహ :-

రుచిరతను: ప్రమదాజనయుక్తశుక్రే నిర్మలవిద్యయుక్తే
 లగ్నగతే రుచిరాగదమూర్తిధర్మరత: పృథుసాహసమూర్తి: 170
 భవేన్నరేన్ద్రాదుమతిమ: ప్రసూతిరక్తగజ్జిరో గేహగనే విలగ్నే
 మార్తణ్డగే మాణ్డలికేథ వాస్యాదన్యత్ర లగ్నోపగతేగతాయు: 171

శుక్రకుడు లగ్నములో నున్న జాతకుడు సుందర శరీరుడు, సుందరీ మణులతో కూడినవాడు, నిర్మలస్వభావము కలవాడగును. లగ్నములో కుజుడున్న జాతకుడు ధర్మాత్ముడు, సాహసవంతుడు, రాజసమానమైన ప్రభావము కలవాడగును. లగ్నములో సూర్యుడున్న జాతకుడు ఇతర ప్రదేశములలో నివాసముండవలసి వచ్చును. దీనివలన ఆయుక్ష్టిణమగును.

అన్యదప్యోహ :-

సుభగ: సురుచిరుదార: పితురధికో భవతి సప్తమేజాత: 172
 వక్తా కవిప్రధాన: ప్రాజ్ఞో జీమే తివిఖ్యాత:

ఏడవభావములో గురువున్న జాతకుడు భాగ్యవంతుడు, మంచి అభిరుచి కలవాడు, ఉదారుడు, పిత్రభక్తి కలవాడు, వక్త, కవి ప్రధానుడు, ప్రాజ్ఞుడు, విఖ్యాతుడగును.

అన్యదప్యోహ :-

సుతధనయోషి ధృహులో నృపతిసమో భాగ్యపరిపూర్ణ: 173
 స భవతి చిరాయు పురుషో హోరారాయా: సప్తమే భృగుజే

సప్తమభావములో శుక్రకుడున్న జాతకుడు పుత్రులు, ధనము, సంపద, బహుపత్నులు కలిగి రాజువలె పరిపూర్ణుడై భాగ్యశాలి యగును. చిరాయువు పొందును.

అన్యదప్యోహ :-

సునయనవదన శరీరం తేజస్వినం దీర్ఘాయుషం తథా ఖ్యాతమ్ 174
 యువతి జననయనకాన్తం జనయతి హోరగత: శుక్ర:

ఇతి భావ(హోరా)బలమ్

శుక్రకుడు హోరాగతుడైన జాతకుడు సుందరమైన కన్నులు కలవాడు, సుందర ముఖము, సుందర శరీరము కలవాడు, తేజస్వి, దీర్ఘాయువు గౌరవము కలవాడగును. అనేకమంది యువతుల హృదయములకు స్వామియగును.

ఇది భావబలము

గ్రహభేదములు :-

అల్పాకుజ్జితమూర్ధజ: పటుమతిర్ముఖ్య: సురూప:ఖలో
 నాత్యుచ్చో మధుపిఞ్జలోరునయన: ప్రచణ్డ:స్థిర:
 రక్త: శ్యామతనుర్ని గూఢచరణ: పీతాస్థిరోమాహను ర్గమ్భిర
 శ్చతుర: శ్చురశ్చ పృథుల: కౌసుమ్భవాసా రవి: 175

రవి లక్షణములు తెలుపబడుతున్నవి. సూర్యుడు :- ముఖముపై గడ్డములు మీసములు తక్కువ ఉండును. కుశలబుద్ధి కలవాడు, ముఖ్యుడు, సుందరుడు కాని

దుష్టస్వభావము కలవాడు, మధ్యమ ఎత్తు కలిగినవాడు, తెనెవంటి కనులు కలవాడు, శూరుడు, దృఢమైన మనసు కలవాడగును. అతని శరీర వర్ణము ఎరుపు లేక శ్యామలము, దాచబడిన కాళ్లు కలవాడు, ఎముకలు రోమములు కలవాడగును. గంభీరమైన హనువు (దవుడ) కలవాడు, చతురుడు, శరుడు, లావైన ఎర్రని వస్త్రములు ధరించినవాడగును.

చంద్ర లక్షణములు :-

సౌమ్య:కాంతావిలోచనో మధురవాగ్గౌర: కృశాజ్ఞోయువా

ప్రాజ్ఞ: సూక్ష్మవికుఞ్చీ తాపితకచ: సౌమ్యామృదుసాత్విక:

చారుర్వాతక ఫాత్మిక: ప్రియసఖో రక్తకసారో ఘృణీవృత్త:

స్త్రీషు రతశృలోత్తి తిసుభగ: శుక్లామ్బరశృన్రమా:

176

చంద్రుడు :- సౌమ్య స్వభావము కలవాడు, ప్రియదర్శనాభిలాషి, మధురభాషి గౌరవర్ణమువాడు, కృశాంగుడు, యువకుడు, ప్రాజ్ఞుడు, కొంచెము వంకరగానున్న తెల్లని కేశములవాడు, సౌమ్యుడు, మృదుస్వాభావము కలవాడు, సాత్వికుడు, సుందరుడు, వాతకఫప్రకృతివాడు, మిత్రులతోనుండువాడు, రక్తము మరియు ఏకసారుడు, స్త్రీలతో కూడినవాడు, చంచలచిత్తుడు, నరళస్వభావమువాడు, తెల్లని వస్త్రములు ధరించువాడగును.

కుజలక్షణములు :

హ్రస్వ: పిఙ్గల లోచనో దృఢవపుర్దీప్తాగ్నికాన్తిశ్చరో

గజ్జావాంస్తరు ణామ్బర: పటుతర: శూరోత్త ధ విస్పష్టవాన్

హింస: కుఞ్చితకేశదీర్ఘతరుణ: పితృతృకస్తామ సశృణ్ణ:

సాహసికో విఘాతకుశల: సరక్తగౌర: కుజ:

177

కుజుడు :- పొట్టిశరీరము కలవాడు, పింగలలోచనుడు, దృఢమైన శరీరము కలవాడు, తేజస్వి చంచలస్వభావము కలవాడు, పర్ణశాల కలవాడు, ఎర్రనివస్త్రములు ధరించువాడు, రుచిశీలుడు, శూరుడు, స్పష్టముగా వాదము చేయువాడు, హింసా స్వభావము కలవాడు, గుండ్రని పొడవైన కేశములవాడు, యువకుడు, పితృప్రకృతివాడు, తామసగుణములు కలవాడు, కోపము కలవాడు, దుస్సాహసము కలవాడు, కష్టమును కలిగించువాడు, రక్త గౌరవర్ణముకలవాడగును.

బుధ లక్షణములు :

రక్తాంతాయతలోచనో మధురవాగ్మూర్వాదలశ్యామలస్త్వక్సారో

విరాజోధిక: స్ఫుటవచా: పీనస్త్రిదోషాత్మక:

దృష్టో మధ్యమరూపవాన్సునిపుణో వృత్త: శిరాభిస్తత:

సర్వస్వార్థకరోత్తి తి కోశరచనాం పాలాశవాసాబుధ:

178

బుధుడు :- ఎర్రని వర్ణము కలిగిన నేత్రములవాడు, మధుర సంభాషణ చేయువాడు, దూర్వాదళమువలె శ్యామలవర్ణమువాడు, సత్యము పలుకువాడు, విరాజోధికుడు, అతిసుందరుడు, స్పష్టముగా పలుకువాడు, లావుగలవాడు, వాతపితృ కఫదోషములు

కలవాడు, గర్వము కలవాడు, మధ్యమ రూపమువాడు, కార్యనిపుణుడు, శిరలు కలవాడు, అన్ని కార్యములను పూర్తిచేయువాడు, ఎక్కువ కేశములవాడు, పాలాశ (తమాలపత్రము) వాసుడగును.

గురు లక్షణములు :

ఈషత్పిఙ్గలలోచనః శ్రుతిధరః సింహాదినాదః స్థిరః
తత్త్వాద్యః సువిశుద్ధకాఞ్చనతనూః పీనోన్నతరోరఃస్థలః
ప్రాసోస్వభూతిపరోఽతినీతినిపుణో బుద్ధో ర్థజూటః క్షమీ
వ్యాపీతామ్బురధృక్ప్రవర్తిత తనుర్మేధః ప్రధానోగురుః

179

గురుడు :- కొంచెము పింగళ వర్ణపు నేత్రములవాడు, పండితుడు, సింహమువలె గంభీరమైన నాదము కలవాడు, స్థిరమైన బుద్ధికలవాడు, సత్య గుణములు కలవాడు, పవిత్రుడు, బంగారపు వర్ణపువాడు, ఉన్నత వక్షస్థలము కలవాడు, చిన్న శరీరము కలవాడు, ఉన్నతమైన కోరికలు కలవాడు, నీతిమంతుడు, సగము జడను ముడివేసినవాడు, క్షమాగుణము కలవాడు, పీతాంబరములు ధరించువాడు, కొవ్వుతో కూడి లావుశరీరము కలవాడగును.

శుక్రలక్షణములు:

చారుదీర్ఘభుజః పృథూరువదనః శుక్రాధికః కాన్తిమాన్
కృష్ణాలమ్బిత సూక్ష్మ లుఞ్చితకచో దుర్వాదల శ్యామలః
కామీ వాతకఫాత్మకౌఠీ తిసుభగశ్చిత్రామ్బురో రాజసోలీలా
ధీమత్తిమాన్విశాలనయనః స్థూలాఙ్గదేశః సితః

180

శుక్రుడు :- సుందరమైన పొడవైన చేతులు కలవాడు, పెద్దముఖము కలవాడు, అధికశుక్రము కలవాడు, కాంతిమంతుడు, నల్లని పొడవైన ఉంగరాల జుట్టు కలవాడు, దూర్వా(గరిక)దళమువలె శ్యామలవర్ణమువాడు, కాముక స్వభావము కలవాడు, వాత కఫప్రకృతివాడు, సరళస్వభావుడు, రంగురంగుల వస్త్రములు ధరించువాడు, రాజస స్వభావము కలవాడు, లీలాధారుడు, బుద్ధిమంతుడు, మతిమంతుడు, విశాలమైన నేత్రములు కలవాడు, స్థూలశరీరము కలవాడగును.

శని లక్షణములు :-

పిఞ్గోనిమ్నవిలోచనః కృశతనుర్దీర్ఘః శిరాలౌఠీ లసః
కృష్ణాఙ్గ పవనాత్మోఽతి పిశునః స్వార్థాన్వితో నిర్భణః
మూర్ఖః స్థూలనఖద్విజోతిమదనో వక్త్రోరుచిస్తామసో
రౌద్రః క్రోధపరో జరాపరిణతః కృష్ణామ్బురో భాస్కరిః

181

ఇతిగ్రహ భేదాః

శని :- పింగళవర్ణపు లోతైన కన్నులవాడు, పలుచని పొడవైన శరీరమువాడు, లావైన శిరలుకలవాడు, ఆలస్యస్వభావము కలవాడు, నల్లని వర్ణమువాడు, వాతప్రకృతి వాడు, లావైనముక్కు గలవాడు, ఉగ్రస్వభావుడు, చెడునడత కలిగినవాడు, తామస స్వభావము కలవాడు, రౌద్రుడు, క్రోధము కలవాడు, ముసలితనము కలవాడు, నల్లని

వస్త్రములు ధరించువాడగును.

ఇవి గ్రహ భేదములు

గ్రహబల వివారము :-

ఏక: పాపొష్టమగ: శత్రుగృహే పాపవీక్షితో వర్షాత్
మారయతి నరంజాతం సుధారసో యేన పీతోఽపి

182

గ్రహబలవిచారము చేయబడుతున్నది. ఒకపాపగ్రహము ఎనిమిదవ గృహము లోనున్న లేక శత్రుగ్రహము (6లో)లోనికి వెళ్ళిన లేక పాపగ్రహముచే చూడబడినపుడు జన్మించినవాడు అమృతస్నానము చేసినప్పటికి మరణమును పొందును.

అన్యదప్యాహ :-

సర్వానిమాతి బలం స్ఫుటదంశుజాలో
లగ్నోపగ: ప్రశమయేత్సురరాజమస్త్రీ
ఏకోబహూని దురితాని సుదుస్తరాణి
భక్త్యా ప్రయుక్త ఇవ శూలధరప్రణామ:

183

అధికబలము కలిగిన గ్రహముల ప్రభావమును కూడ లగ్నములోనున్న బృహస్పతి శమింపజేయును. అతడొక్కడే అన్ని పాపములను నివారించును. అతి కఠినమైన దోషములు కూడ శివుని పూజించిన నశించును.

చంద్రరిష్టాపవాదము (దీపిక 6,13)

పక్షేసితే భవతి జన్మ యది క్షపాయాం
కృష్ణే తథా హని శుభాశుభ దృష్టమూర్తి:
తప్తస్త్రమా రిపువినాశగతోఽపి యత్యా
దాత్సురక్షతి పితేవ శిశుం న హన్తి

184

శుక్లపక్ష రాత్రిలో లేక కృష్ణపక్షపు పగటిలో జన్మించిన, శుభ అశుభ దృష్టులు న్నప్పటికి చంద్రుడు శత్రుగృహములో నున్నప్పటికి మరణ మార్గములో నున్న శిశువును అతిప్రయత్నముతో తండ్రి రక్షించునట్లుగా రక్షణ కలుగజేయును.

బుధ గురు ద్రేక్కాణములో ప్రసూతి ఫలము :-

బుధ విబుధాసురసచివద్రేష్కాణ నవాంశకో శశిని
భవతి చిరాయుస్తత: సమ్రాష్టానేకరిష్టోఽపి

185

బుధ, గురులద్రేక్కాణములో లేక చంద్ర నవాంశలో జన్మించిన జాతకుడు ఎన్ని అరిష్టములు కలిగినప్పటికి చిరాయువును పొందును.

శుభవర్గ చంద్ర ఫలము :-

చంద్ర: శుభవర్గస్థ: క్షీణోఽపి శుభేక్షితో హరతి రిష్టమ్
జలమివ మహాతుషారం జాతీఫలవల్మ క్షధితమ్

186

శుభవర్గములోనున్న చంద్రుడు క్షీణ స్థితిలోనున్నను శుభుడైనపుడు మంచు జలముగా, జాజిఫలము కషాయముగా మారునట్లుగా సమస్త అరిష్టములను నాశనము చేయును.

అన్యదప్యాహ :-

ఆపూర్వమాణ మూర్తి ర్వాదశభాగే శుభస్య యది చస్త్రః
రిష్టం నయతి వినాశం తక్రాభ్యా సో యథా గుదజమ్

187

ఇతి అరిష్టభజ్ఞః

చంద్రుడు ఆపూర్వమాణ మూర్తిగా పన్నెండవభావములో శుభమునిచ్చిన మజ్జిగ మూలవ్యాధిని వినాశనము చేయునట్లుగా అన్ని అరిష్టములను నాశనము చేయును.

ఇది అరిష్టయోగము

గ్రహబల చింతనము :-

స్థితికాలదృష్టి చేష్టానిసర్గ వేలాది దిగ్భివం యచ్చ
సప్తవిధం బలమాహుర్దహస్య తద్యత్న తచ్ఛిన్తమ్

188

ఏడు విధములుగా గ్రహబలచింతన చేయవలెను. అవి 1. స్థితి 2. కాలము 3. దృష్టి 4. చేష్ట 5. నిసర్గవేలాది 6. దిశ 7. ఆయువు.

గ్రహముల ఉచ్చనీచలు :

దశ 10, గుణ 3, మనుయుగ 28, తిథి 15, శర 5

సప్తాధికవింశతి 27, 20 భాగేషు

రవ్యాద్యుచ్చ ప్రథమ - వృష - మృగ

యువతీ - కుశీర - మీన - తులా

189

సింహాజి తౌలికలశాశ్విషువింశభాగాః

సూర్యవనేయ కవిమన్దగురోష్టికోణమ్

తుజ్గాంశ కాన పరతోసిహి తాబుదేన్ద్రైః

కన్యాంశకాశ్చకథితా వృషభస్యశేషా

190

గ్రహముల ఉచ్చాంశములు: రవి మేషంలో 10, చంద్రుడు వృషభంలో 3, కుజుడు మకరంలో 28, బుధుడు కన్యలో 15, గురువు కర్కాటకంలో 5, శుక్రుడు మీనములో 27, శని తులలో 20 అంశములలో ఉచ్చస్థితిలోనుండును. నీచాంశలో సూర్యుడు తులలో 10, చంద్రుడు వృశ్చికంలో 3, కుజుడు కర్కాటకంలో 28, బుధుడు మీనంలో 15, గురువు మకరంలో 5, శుక్రుడు కన్యలో 27, శని మేషంలో 20 అంశములలో నీచస్థితిలోనుండును.

స్పష్టార్థచక్రము :

గ్రహము	రవి	చంద్రుడు	కుజుడు	బుధుడు	గురువు	శుక్రుడు	శని
ఉచ్చాంశము	మేషం	వృషభం	మకరం	కన్య	కర్కాట	మీనం	తుల
	10	3	28	15	5	27	20
నీచాంశము	తుల	వృశ్చికం	కర్కాటక	మీనం	మకరం	కన్య	మేషం
	10	3	28	15	5	27	20

త్రికోణమిత్రాది గృహములలో గ్రహఫలము :-

గత్వా త్రికోణసుహృదా తృగృహంప్రయత్నాత్వాంశ

స్థితాః శుభకరా అపితే గ్రహేంద్రాః

హోరాంశమాస శరదాం పతయోతి వీర్యాః

పాపః శుభాశ్చ బహులాపరపక్ష సంస్థాః

191

గ్రహము త్రికోణము(5,9) మిత్రగృహములో స్వగృహములో ప్రయత్న పూర్వకముగా నవాంశములోనున్న శుభకారియగును. శరత్కాల హోరాంశలో బలము పతనమగును. బహుళ శుద్ధ పక్షములు పాపశుభములకు కారణములగును.

అన్యదప్యాహ :-

లగ్నేఽగ్ని రావిధుసుతౌ రవిభూమిజౌ భే

శవరిర్మదే సితశనీ సుఖభే సువీర్యే

చంద్రో రవిశ్చ మకరాదికరాశి షట్కో

సమ్యక్ ఫలం బలయుతః ప్రకరోత్య శేషమ్

192

లగ్నములో కుజుడు,బుధుడు,సూర్యుడు,దశమములో కుజుడు లేక శనియున్న సుఖమును బలమును కలిగించును. చంద్రసూర్యులు మకరాది రాశి షట్కములో నున్న మంచి ఫలితమునిచ్చును. ఇదేవిధముగా మిగిలిన గ్రహములు బలాదిస్థితి ననుసరించి ఫలితములనిచ్చును.

శ్రేష్ఠ మధ్యాల్ప ఫలనిర్ణయము (దీపిక 2, 16)

స్వేచ్ఛే స్థితాః శ్రేష్ఠఫలా భవన్తి

మూలత్రికోణే స్వగృహే చ మధ్యాః

ఇష్టేక్షితా మిత్ర గృహాశ్రితా వా

వీర్యం కనీయః సముపావహన్తి

193

గ్రహములు తన ఉచ్చరాశిలోనున్న పూర్ణబలము, మూలత్రికోణములోనున్న త్రిపాదబలము, హోరలోనున్న అర్థబలము నిచ్చును. గ్రహదృష్టి వలన లేక మిత్రాది వర్గములోనున్న పాదబలము నిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

సోచ్ఛేష్ఠితః శుభఫలం ప్రకరోతి పూర్ణం

నీచర్కగస్తు విఫలం రిపుమన్తిత్ ల్మమ్

పాదం ఫలస్వహితభే స్వగృహే తథార్థం

పాదత్రయం గగనగః స్థితవాన్తి కోణే

194

గ్రహము ఉచ్చరాశిలోనున్న శుభఫలము నీచరాశిలోనున్న అశుభఫలము, శతృగృహములోనున్న అల్పఫలము నిచ్చును. మిత్రగ్రహ గృహములో నున్న చతుర్థాంశ ఫలము, స్వగృహములోనున్న అర్థఫలము, దశమములోనున్న త్రిపాదఫలము, త్రికోణము లోనున్న త్రిపాదఫలము నిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

నీచర్క్షగఃసకలమేవ కరోతిపాపం
సూనం చ కిచ్చిదరిభే విఫలం స్వతుష్టే
పాదత్రయం హితగృహే విహగోఽశుభస్య
స్వర్క్షేదలం సచరణం స్థితవాం స్త్రికోణే

195

నీచరాశిలోకి వెళ్ళిన గ్రహములన్ని పాపులగును. శత్రురాశిలోనికి వెళ్ళిన గ్రహములు అల్పఫలము, ఉచ్చలో కూడ విఫలమును కలిగించును. మిత్ర గృహములో త్రిపాద ఫలము, స్వగృహములో శుభము, త్రికోణములో పూర్ణఫలము నిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

అత్యజ్గిరాః సవిత్తులుప్త కరాదిరూపా
నీచంగతా రిపుగృహాచ్చ సభశ్చరేంద్రాః
యుద్ధేజితాః శుభఫలాని వినాశయన్తి
పాపాన్విశ్వాత్మ సుతరాం పరివర్ధయన్తి

196

అతిచారియైన గురుడు సూర్యరశ్మిల కాంతితో లుప్తరూపములో లేక నీచ గృహములోనున్న లేక శత్రుగృహములో సూర్యుడున్న యుద్ధములో జయించినప్పటికి శుభఫలములకు నష్టము కలుగును. పాపఫలములు చివరిలో వృద్ధి పొందును.

అన్యదప్యాహ :-

రిపుభేరిపుభాగేవా రిపుత్రికోణేభేగే చ వా
స భవతివిహగః శుభదః స్ఫురదంశు కలాకలాపోపి

197

ఇతి గ్రహాణామిష్టానిష్టచిన్తా

శత్రునక్షత్రములో, శత్రుఅంశములో, శత్రుకోణములోనికి వెళ్ళిన గ్రహము కలా కలాపము పొందినప్పటికి శుభఫలమునీయదు.

ఇది గ్రహముల ఇష్టానిష్ట విచారము

వ్యోశ్యాదియోగము (దీపిక 6,61)

సూర్యాద్యయగైర్వేశి ద్వితీయగైశ్చన్త్ర వర్జితై ర్వేశిః
ఉభయస్థితైర్గ్రహే నైరుభయచరీ నామతఃప్రోక్తా

198

సూర్యుడున్న స్థానమునకు రెండవస్థానములో గ్రహమున్న వేశీయోగమగును. చంద్రుని వదిలి మిగిలిన గ్రహములను గణన చేసిన వేశీయోగమగును. ద్విద్వాదశము లలో గ్రహములున్న ఉభయచారి నామముతో తెలుపబడును.

వేశీయోగ ఫలము :-

మన్దమృదుస్థిరవచనం పరిభూతపరిశ్రమం సతార్థతనుమ్
కథయవనాధిపతిర్వేశిసముత్థం త్వథో దృష్టిమ్

199

వేశీయోగములో జన్మించిన జాతకుడు మందుడు, మృదువచనములు పలుకువాడు, అధికపరిశ్రమ చేయువాడు, నమ్రస్వభావము కలవాడు, క్రిందిచూపులు చూచు వాడగును. ఇది యవనాధిపతి వచనము.

ఉదదృష్టవచాః స్మృతావాసుద్యోగయుతో నిరీక్షతే తిర్యక్
పూర్వ శరీరే పృథులః స్తబ్ధగతిః సాత్త్వికో వోశా

200

వేశీయోగములో జన్మించినవాడు కరిన వచనములు పలుకువాడు, ఉద్యోగ యుతుడు, వంకరగా నడుచువాడు, స్థూలకాయుడు, మెల్లగా నడుచువాడు, సాత్విక గుణము కలవాడగును.

ఉభయచరీయోగ ఫలము :-

సర్వంసహ: సమదృక్ సమకాయసుష్టితో విపులసత్వ:

నాత్యుచ్చ: పరిపూర్ణ: సింహగ్రీవో భవేదుభయచర్యామ్ **201**

ఉభయచరీయోగములో జన్మించినవాడు సహనశీలుడు అందరిని సమదృష్టితో చూచువాడు, సమానమైన శరీరము కలవాడు, సుస్థితుడు శక్తిసంపన్నుడు, ఎక్కువ ఎత్తు లేనివాడు, పరిపూర్ణుడు సింహమువలె మెడ కలవాడగును.

అన్యదప్యాహ :-

పూరోక్షరిష్టరహితే గ్రహరాశిచక్రే

స్వర్ణత్రికోణసుహృదుచ్చ గృహస్థితేషు

శుద్ధాంశుజాల జటిలేషు నభశ్చరేషు

జన్మ ప్రశస్త మథనేష్టమతోన్యథాస్యాత్ **202**

ఇతి వేశ్యాది యోగా:

ముందు తెల్పిన అరిష్టయోగములు లేనివాడు, గ్రహరాశి చక్రములో స్వవర్గ, త్రికోణ, మిత్ర, ఉచ్చగ్రహములలోనున్నవాడు, శుద్ధాంశములలోనున్నవాడైన జాతకుడు, జటిలమైన గ్రహస్థితిలో జన్మను పొందినప్పటికి ఉత్తముడగును.

ఇవి వేశ్యాది యోగములు

విష్ణుపురాణములో జన్మకాలిక కర్మలు (విష్ణు పురాణము 3,10,4)

జాతస్య జాతక కర్మాది క్రియాకాణ్డమశేషత:

పుత్రస్య కుర్వీతపితా శ్రాద్ధం చాభ్యుదయాత్మకమ్ **203**

కుటుంబములో పుత్రుడుత్పన్నమైనపుడు జాతకర్మాది సమస్త క్రియాకాండలు తండ్రి తనపుత్రుని కొరకుచేయవలెను.

గ్రన్థాంతరము :-

పుత్రోత్పత్తౌ సదాశ్రాద్ధం శ్రాద్ధం ప్రసవకే తథా

చూడాకార్యే ప్రతేచాపి నామ్ని పుంసవనేపి చ **204**

పాణిగ్రహే ప్రతిష్ఠాయాం ప్రవేశే నవవేశ్మన:

ఏతత్వృద్ధికరం నామ గృహస్థస్య విధీయతే **205**

పుత్రోత్పత్తితో సదాశ్రాద్ధము, ప్రసవమైనపుడు శ్రాద్ధము అదేవిధముగా చూడాకర్మ, ఉపనయనము, పుంసవనము, ప్రాణిగ్రహణము, ప్రతిష్ఠ, నూతన గృహములో ప్రవేశించు సమయములో వృద్ధికరనామక శ్రాద్ధము చెప్పబడినది.

విష్ణుపురాణములో (3,13,5-6)

కన్యాపుత్ర వివాహేషు ప్రవేశేషు చ వేశ్మన:

నామకర్మాణి బాలానాం చూడాకర్మాదికే తథా **206**

సీమన్తోన్నయనే చైవ పుత్రాదిముఖదర్శనే

నాన్దీముఖం పితృగణం పూజయేత్ప్రయతో గృహీ

207

పుత్ర పుత్రికల వివాహములో గృహప్రవేశములో, నామకరణ సంస్కారములో, చూడాకర్మాది సంస్కారములో సీమంతోన్నయన సంస్కారములో సంతాన ముఖదర్శనములో గృహస్థుడు ఏకాగ్రచిత్తముతో నాందీముఖ పితృగణముల పూజచేయవలెను.

పితృగణం రూపమాస్థాయ దేవా హ్యన్నం సమశ్రుతే

తస్మాత్సవ్యేన దాతవ్యం వృద్ధిశ్రాద్ధేషు దాతృభిః

208

పితరులకు రూప - స్థానానుసారము అన్నప్రదానము చేయవలెను. వృద్ధిశ్రాద్ధము లో అన్ని ఉపచారములు సవ్యక్రమము (యజ్ఞోపవీతము ఎడమ భుజముపై నుంచు కొని)లో ప్రదానము చేయవలెను.

అన్యదప్యహః :- (తత్రైవ 340, 6)

దధ్నా(దూర్వా) యవైః సబదరైర్నిశాన్నిణ్డాన్ముదా యుతః

నాన్దీముఖేభ్యస్తీర్థేన దద్యాద్దేవేన పార్థివః

209

ప్రసన్నతతో దేవీతీర్థము(వ్రేళ్ల చివరిభాగము) ద్వారా నాందీముఖ పితృగణము లకు పెరుగు, యవలు, బదరీఫలము కలిపి తయారుచేసిన పిండమును ప్రదానము చేయవలెను.

మాత్రాణాం ప్రథమం శ్రాద్ధం పిత్రాణాం తదనంతరమ్

తతో మాతామహానాం చ వృద్ధిశ్రాద్ధే ప్రకీర్తితమ్

210

మొదట మాతకు తర్వాత పితకు శ్రాద్ధము పెట్టవలెను. తర్వాత మాతా మహాలకు వృద్ధిశ్రాద్ధమును తెలిపెను.

నాన్దీముఖే వివాహే చ ప్రపితామహపూర్వకమ్

వాక్యం సముచ్చరేద్ధీమానన్యత్ర పితృ పూర్వకమ్

211

వివాహకార్యములో నాందీముఖ పితరుల పూజను ప్రపితామహపూర్వకముగా చేయవలెను. ఈసమయములో తండ్రిపేరును ముందు తీసికొని వాక్యముల ఉచ్చారణ చేయవలెను.

శ్రాద్ధావసరమున దేవనిరూపణము:

పురురవాద్రవౌశ్వచక్రతుదక్షౌ పూర్వయజ్ఞయోః

నాన్దీముఖే వసుసత్యౌ కామ్యే ధురిలోచనౌ

212

పురూరవ (పార్వణ)శ్రాద్ధములో విశ్వదేవులుందురు. ఇష్టి శ్రాద్ధములలో దక్షుడు, నాందీముఖములో వసు, సత్యలు కామ్యశ్రాద్ధములలో ధురిలోచనులుందురు.

కామకాలౌ తు విజ్ఞేయావగ్నికార్యే ద్విజోత్తమైః

విశ్వదేవాః సమాఖ్యాతాః శ్రాద్ధకర్మసు సర్వదా

213

అగ్నికర్మ (వైమిత్తిక శ్రాద్ధము)లో కామదు కాలుదు విశ్వదేవులగును. ఈవిధముగా శ్రాద్ధములో విశ్వదేవులు ప్రసిద్ధులగుదురు.

అభ్యోదధి యవబదరై రవక్రదర్శైనభ స్త్రియా పూర్వమ్

సవ్యేన పశ్చిమముఖః పూర్వముఖే ద్విజవరే దద్యాత్ 214

శ్రాద్ధములో జలము, పెరుగు, యవలు, రేగిపళ్లు, నువ్వులు, దర్భలు, విధిపూర్వకముగానీయవలెను. బ్రాహ్మణుడు పశ్చిమ లేక పూర్వముఖముగా నుండి యథావిధిగా శ్రాద్ధకర్మ చేయవలెను.

నామకరణము :-

దశమే ద్వాదశే వా శతరాత్రే వా యథా వారమ్

నామకరణం ప్రశస్తం ప్రశస్త తిథ్యాదికేష్యపి వా 215

పదవరోజు, పన్నెండవరోజు, వందవరోజు, లేక వారమును చూచుకొని నామకరణము చేయవలెను. ఈవిధముగా తిథిననుసరించి నామకరణము చేయవచ్చును.

పరాశరమతము (విష్ణుపురాణము 3,10,8-9)

తతశ్చ నామ కుర్వీత పితైవ దశమే హని

దేవపూర్వం సరాఖ్యం హి శర్మవర్మాది సంయుతమ్ 216

తండ్రికి తన పుత్రుడు జన్మించిన తర్వాత పదవరోజున నామకరణ సంస్కారము చేయవలెను. పురుషునికి నామము పురుషవాచకములో నుండవలెను. నామము తోపాటుదేవవాచకశబ్దమును తప్పక చేర్చవలెను. చివరిలో శర్మ, వర్మాది నామముల నుంచవలెను.

శరేధి బ్రాహ్మణస్యోక్తం వర్యేతి క్షత్రసంశ్రయమ్

గుప్త దాసాత్మకం నామ ప్రశస్తం వైశ్య శూద్రయోః 217

బ్రాహ్మణుల నామమునకు ముందు శర్మ, క్షత్రియ నామమునకు ముందు వర్మ తప్పక చేర్చవలెను. వైశ్యుల నామమునకు ముందు గుప్త, శూద్రుల నామమునకు ముందు దాసశబ్దము నుంచవలెను.

నార్థహీనం న చాక్లిష్టం నాపశబ్దాత్మకం తథా

నామతుల్యం తు గుప్తం వా నామ కుర్యాత్సమాక్షరమ్ 218

అధిక క్లిష్టమైనది, అర్థము లేనిదైన నామమునుంచరాదు. నామములో అప శబ్దముండరాదు. సమాక్షరములతో నుండవలెను.

నాతిదీర్ఘం న హ్రస్వం వానాతిగుహ్యం న చావిలమ్

సుఖోచ్చార్యం యథా నామ కుర్తాద్యతాస్తమక్షరమ్ 219

చాల పెద్దదిగా లేక చాలచిన్నదిగా, గుప్తముగా విలము(అలస్యము)గా లేనిదై నామముండవలెను. సుఖపూర్వకముగా ఉచ్చారణ చేయునదై ఉండవలెను. అటువంటి ఆద్యంతాక్షరములతో నామమునుంచవలెను.

కన్యా నదీపర్వత పాదపానాం నామ్నీ

తదా యూప దివౌకసాం చ

అన్తే రవామైరమరస్యసంజ్ఞా క్రమాత్సరిత్

పర్వతవృక్ష నామ్నీ (ప్రదపగోత్ర నామ్నీః)

220

దృష్టరజా: పరపురుషరతా న వివాహ్యో కన్యకాసద్భి: 221

ఇది నామప్రశంస

కన్యకు నది,పర్వతము,వృక్షము, యూపము, దేవత, వామదేవము, సాగరము, గోత్రనామముల నుంచరాదు. చూడబడిన రజము చూడబడినది. పరపురుష రతి చేయునదియైన స్త్రీని వివాహము చేసికొనరాదు. ఈవిధముగా జ్ఞానులు తెలిపిరి.

ఇతి నామప్రశంసా

మార్గశీర్వాదిమాస నామములు (బృహత్సంహిత 105,14-15)

మార్గశీరాధ్యా: కేశవనారాయణ మాధవా:సగోవిన్దా:

విష్ణుమధుసూదనాఖ్యా త్రివిక్రమో వామనశ్చైవ 222

శ్రీధరనామా తస్మాత్ సహ్యాశీకేశ పద్మనాభశ్చ

దామోదర ఇత్యేతే మాసా: ప్రోక్తా యథాసంఖ్యమ్ 223

మార్గశీరమాసము నుండి ఆరంభించి సంఖ్యానుసారము క్రమముగా 1.కేశవ 2.నారాయణ 3.మాధవ 4.గోవింద 5.విష్ణు 6. మధుసూదన 7.త్రివిక్రమ 8.వామన 9.శ్రీధర 10.హ్యాశీకేశ 11.పద్మనాభ 12.దామోదర నామములుగా తెలిసికొనవలెను. ఈనామముననుసరించి మాసనామములను బాలునకుంచవలెను.

నవశిశువు నిష్క్రమణము :-

తృతీయే మాసి కర్తవ్యం శిశోర్ని ష్కాసనం గృహాత్

షష్ఠే స్నప్తపాశనం కుర్యాచ్ఛాడా కార్యా యథాకులమ్ 224

అహన్యే కాదశే నామ తృతీయ మాసి నిష్క్రమ:

నిష్క్రమణ సంస్కారములో తెలుపబడినది. శిశువును మూడవమాసములో గృహమునుండి బయటకు తీసుకొని వెళ్ళవలెను. ఆరవమాసములో అన్నప్రాశనము కులానుసారము చూడాకర్మక్రియను చేయవలెను. మూడవమాసములో పదకొండవ రోజున నిష్క్రమణము చేయవలెను.

(పీయూషధార 5,15 బృహద్దైవజ్ఞ 60,8)

మాసే తృతీయే శశివృద్ధిపక్షే క్షపాకరే గోచరశోభనస్థే

ఉత్పాతపాతగ్రహ వర్జితేభే నిష్కాసనం సౌఖ్యకరం శిశూనామ్ 225

శిశువు జన్మించిన తర్వాత మూడవనెలలో శుక్లపక్షములో చంద్రుడు కనిపించిన దినములో ఉత్పాతములు చెడుగ్రహములను (రవి కుజ శని రాహు కేతు వాటిలో కూడిన బుధుడు క్షీణచంద్రుడు) వదిలి మిగిలిన గ్రహములున్నప్పుడు నిష్క్రమణ చేసిన శుభము కలుగును.

కమలజ హరి హస్తాదిత్యపుష్కాసురాధా స్వసన

శశిరశ్మి త్వష్ట భేషాత్తరేషు

అదితి తనయ పూజ్యజ్ఞేన్ద్ర దైత్యార్చితానామహతి

నవశిశూనాం నిష్క్రమం ప్రాహురిష్టమ్ 226

రోహిణి,శ్రవణ,హస్త,పునర్వసు,అనూరాధ,అశ్విని,మృగశిర,చిత్త,ఉత్తర నక్షత్రము

లలో రవి,గురు,చంద్ర,శుక్రలకు పూజచేసి బాలకుని గృహమునుండి బయటకు తీసుకొని వెళ్ళవలెను.

అన్యదప్యాహ :-

బ్రహ్మోత్తర కేశవగురుభద్రతీన్ద మిత్ర చిత్రాసు
సౌమ్యగ్రహేషు వారేష్యభినవ శిశు నిష్క్రమః శుభదః **227**

రోహిణి, ఉత్తర, హస్త, శ్రవణ, పుష్యమి, పునర్వసు, అనూరాధ, చిత్ర నక్షత్రములలో సౌమ్యగ్రహ (బుధ గురు శుక్ర పూర్ణచంద్రుడు) వారములలో నవజాత శిశువును బయటకు తీసుకొని వెళ్ళటము శుభమునిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

స్వాత్యశ్వి పుష్యకరముల పునర్వసౌ తు
పౌష్యాసురాధ హరిషజ్జవాసవేషు
వారేషు జీవభృగుభానుశశీన్దజానాం
నిష్క్యాసనం శుభకరం కథితం శిశునామ్ **228**

స్వాతి, అశ్విని, పుష్యమి, హస్త, మూల, పునర్వసు, రేవతి, అనూరాధ, శ్రవణ, రోహిణి, జ్యేష్ఠ నక్షత్రములలో గురు శుక్ర రవి సోమ బుధవారములలో శిశు నిష్క్రమణము శుభమునిచ్చును.

అన్యదప్యాహ :-

మూలానురాధ హరితిష్యదివాకరేషు
పౌష్యాశ్విని కమల జాదితి వాసవేషు
జీవేన్ద సౌమ్యరవివాసర భార్గవేషు
నిష్క్యాసనం స్వభవనా త్రృథమం ప్రదిష్టమ్ **229**

మూల, అనూరాధ, శ్రవణం, పుష్యమి, హస్త, రేవతి, అశ్విని, రోహిణి, పునర్వసు, జ్యేష్ఠ నక్షత్రములలో గురు సోమ, బుధ, రవి, సోమవారములలో శిశువును తనభవనము నుండి మొదటిసారి బయటకు తీసుకొనిరావలెను.

అన్యదప్యాహ :-

ధాతానురాధాశ్రవణాశ్చ పుష్యామూలాశ్వి
శక్రాదితిసౌమ్య పౌష్యాః
వారాశ్చవాగేశసితేన్ద సూర్యా నిష్క్యాసనే
సౌఖ్యకరాః శిశునామ్ **230**

రోహిణి, అనూరాధ, శ్రవణ, పుష్యమి, మూల, అశ్విని, జ్యేష్ఠ, పునర్వసు, మృగశిర, రేవతి నక్షత్రములలో గురు, సోమ, రవివారములలో శిశువును బయటకి తీసుకొని వచ్చిన శుభమునిచ్చును.

తాంబూల లక్షణము :-

సార్థయుగ్మకమాసేషు పూగస్యప్రాశనం హితమ్
షడ్భిరన్నం తు మాసైస్తు భోగభోగీ భవేన్నరః **231**

రెండున్నర నెలలో తాంబూల సేవనము హితకరమగును. ఆరవనెలలో అన్నసేవనము వ్యక్తికి భోగము కలిగించును.

సార్థమాసద్వయే దద్యా త్తామ్బూలం ప్రథమం శిశో:

కర్పూరాదిక సమ్మిశ్రం విలాసాయ హితాయ చ

232

రెండున్నర నెలలో బాలకునికి మొదట కర్పూరాది మిశ్రమముతో తాంబూళమును విలాసము, కళ్యాణముల కొరకు ప్రదానము చేయవలెను.

మూలార్క చిత్ర కరతిష్యహరీస్త భేష పాష్టే

తథా మృగశిరోదితి వాసవేషు

అర్కేస్తు జీవభృగు బోధన వాసరేషు

తామ్బూల భక్షణవిధిర్మృనిభి: ప్రదిష్ట:

233

మూల,హస్త,చిత్త,పుష్యమి,శ్రవణ,జ్యేష్ఠ,రేవతి,మృగశిర,పునర్వసు నక్షత్రములలో రవి,సోమ,గురు,శుక్ర,బుధవారములలో తాంబూళ భక్షణమును మునులు తెలిపిరి.

(బృహదైవజ్ఞరంజనము 60,4)

మూలాదితిద్రవిణ తిష్యకరోత్తరాసు

పౌష్ఠాశ్వివిష్ణు రజనీకరశక్ర భేషు

వారేషు జీవశశి సూర్యసితే స్తు జానాం

తామ్బూలభక్షణవిధి: కథిత: శిశూనామ్

234

235

మూల,పునర్వసు,ధనిష్ఠ,పుష్యమి,హస్త,చిత్త,ఉత్తర,జ్యేష్ఠ నక్షత్రములలో గురు, సోమ,బుధ,శుక్రవారములలో శిశువులకు తాంబూళ భక్షణము కొరకు తెలుపబడెను. నక్షత్ర లగ్న జ్ఞానము :

దినకరచస్త్ర సమీరణమైత్రం పుష్యపునర్వసురేవతిచిత్రమ్

మృగశుభుట మన్మథకన్యా సమేతం పూగఫలాశనమేభిరభీష్టమ్

హస్త,మృగశిర,స్వాతి,అనూరాధ,పుష్యమి,పునర్వసు,రేవతి,చిత్త నక్షత్రములలో మకర,కుంభ,తుల,కన్యలగ్నములలో తాంబూళ సేవనము శుభమునిచ్చును.

లగ్నశుద్ధి (పీయూషధార 5,23, బృహదైవజ్ఞ 60,6)

దుశ్చిక్యలాభారిగతాశ్చ వేపా:

సౌమ్యగ్రహ సవపజ్ఞమ కేస్త్ర సంస్థా:

ఆరోగ్యతా విపుల భోగసుఖోపభోక్త

తామ్బూల భక్షణవిధౌ చ నరప్రసిద్ధ:

237

తాంబూళ భక్షణములో లగ్నమునుండి 3,6,11,10వభావములలో పాపగ్రహములు (రవి కుజ శని రాహు కేతు వీరితో కూడిన బుధుడు, క్షీణచంద్రుడు) మరియు 1,4,7,10,5,9భావములలో శుభగ్రహములు (బుధ గురు శుక్ర పూర్ణ చంద్రుడు)న్న ఆరోగ్యము వివిధభోగములు, సుఖానుభవము ఖ్యాతి కలుగును.

అన్నప్రాశనము :

షష్ఠే మాసే శుభేచన్ద్రే పక్షే చాప్యసి తేతరే

అన్నస్య ప్రాశనం కుర్యాద్ధితాయ ప్రథమం శిశో: 238

ఆరవమాసములో శుభచంద్రుడు శుక్లపక్షములో నున్నపుడు ప్రథమ, ద్వితీయ బాలురకు అన్నప్రాశనము చేసిన శుభము కలుగును.

చిత్రాస్వాతీ పునర్వసు ర్మృగశిర: పుష్కానురాధా తథా
రోహిణ్యుత్తరరేవతీ రవిమఘాప్రాప్తా విశాఖాశ్విని
దేవాచార్య దినే రవా భృగుసుతే శీతాంశు జే శీతగా 239

చిత్ర,స్వాతి,పునర్వసు,మృగశిర,పుష్యమి, అనూరాధ,రోహిణి,ఉత్తరాత్రయం, రేవతి,హస్త,మఘ, విశాఖ,అశ్విని ఈనక్షత్రములలో గురు రవి శుక్రవారములలో బుధ చంద్రులు లగ్నము, వృషభ కన్య మిథునరాశులలో నున్నపుడు అన్నప్రాశనము చేసిన శుభము కలుగును.

(బృహదైవజ్ఞ 63,16)

హస్త: పుష్యపునర్వసు కమలజత్వాస్త్రేన్దు మైత్రాశ్విని
వాయ వ్యోత్తర వాసవానిల మఘాపౌష్ణేష్వరిక్తే తిథౌ
వారేష్విన్దుజ భాగ్ధవేన్దుదిన కృద్వాచస్పతీనాం
శిశోరన్నప్రాశనమగ్గనామిథునగోమీనోదయే శోభనమ్ 240

హస్త,పుష్యమి,పునర్వసు,రోహిణి,చిత్ర,మృగశిర,అనూరాధ,అశ్విని,స్వాతి,ఉత్తర. ధనిష్ఠ,మఘ,రేవతి నక్షత్రములలో రిక్త తిథులను వదలి శుక్ర,బుధ,సోమ,రవి, గురువారములలో కన్య,మిథున,వృషభ,మీన లగ్నములలో శిశువుకు మొదటిసారి అన్నప్రాశన చేసిన శుభము కలుగును.

అన్యదప్యాహ :-

అనిలేన్ద్రాగ్నుసురాధా మిత్ర ధనిష్ఠాశ్వినిన్దు గురుభేషు
చిత్రాదిత్య కరేషు బాలానాం ప్రాశనం శస్తమ్ 241

స్వాతి,విశాఖ,కృత్తిక,అనూరాధ,ధనిష్ఠ,అశ్విని,మృగశిర,పుష్యమి,చిత్ర, పునర్వసు,హస్త నక్షత్రములలో శిశువుకు అన్నప్రాశనము చేసిన శుభము కలుగును.

పౌష్ణా దితి మఘానురాధా పుష్యో
విశాఖాశ్విశశాఙ్క చిత్రా
గోమీనకన్యా మిథునేషు పుంసామనో
ప్రభోగా: ప్రథమం ప్రదిష్టా: 242

రేవతి,పునర్వసు,మఘ,అనూరాధ,పుష్యమి,విశాఖ, మృగశిర,చిత్ర నక్షత్రము లలో వృషభ,కన్య,మిథునలగ్నములలో బాలకునికి అన్నప్రాశనము చేసిన శుభము కలుగును.

షష్ఠేమాసి నిశాకరే శుభకరౌ పక్షే చ కృష్ణోత్తరే
సబ్రహ్మత్వ సనాదితిద్వయమఘాచిత్రోత్తరాదిద్వయే
సూర్యాచార్యసితేన్దుచంద్రజదినే సౌమ్యర్క్షలగ్నే
సృణామన్న ప్రాశనమామనన్తినితరామారోగ్య సౌఖ్యప్రదమ్ 243

ఆరవనెలలో శుక్లపక్షములో శుభచంద్రుని చూచి అన్నప్రాశనము చేయవలెను. కృష్ణపక్షములో త్రయోదశి,చతుర్దశి,అమావాస్య తిథులను వదలవలెను. రోహిణి

అశ్వినీ, పునర్వసు, పుష్యమి, మఘ, చిత్త, ఉత్తరాత్రయం, రేవతి నక్షత్రములలో రవి, గురు, బుధవారములలో, సౌమ్యనక్షత్ర లగ్నములలో బాలకునికి అన్నప్రాశనము చేసిన ఆరోగ్యము సుఖమును పొందును.

షష్ఠేమాసి ప్రకుర్వీత శిశూనామన్న భక్షణమ్

హస్తాదిపంచైశ్చ ధిష్ణ్యే మృగపుష్యాశ్వినీషు చ

244

ఆరవమాసములో శిశువుకు అన్నప్రాశనము చేయవలెను. దీనికొరకు హస్త, చిత్త, స్వాతి, విశాఖ, అనూరాధ, మృగశిర, పుష్యమి, అశ్వినీ నక్షత్రములను గ్రహించవలెను. పునరపి :-

అశ్వినీమఘాచిత్రాసు స్వాతౌ మృగశిరః స్పషి

పుష్యహస్తానురాధేషు కుర్యాదన్నస్య భక్షణమ్

245

అశ్వినీ, మఘ, చిత్త, స్వాతి, మృగశిర, పుష్యమి, హస్త, అనూరాధ నక్షత్రములలో అన్నప్రాశన చేయవలెను.

అన్నప్రాశనములో వారఫలము (బృహదైవజ్ఞ 63, 15)

వాచాలో బలవాన్దినే దినపతేరత్తస్త దీప్తానలో దేహే

చాల్పా హుతాశనః శిశిరగోః కౌజే రుజాపీడితః

బోధే భోగప్రియః సుఖప్రథమ భుగ్భివే చిరాయుః సుఖీ

శుక్రో నాతిబలాన్వితోతిమలినో మన్దేచ మన్దానలః

246

శిశువుకు మొదటసారి రవివారము తినిపించిన వాచాలుడు, ప్రబల జఠరాగ్ని కలవాడగును. సోమవారమైన మందాగ్ని పీడితుడు, మంగళవారమైన రోగపీడితుడు, బుధవారమైనభోగి సుఖి సుందరుడు, గురువారమైన దీర్ఘాయువు సుఖి, శుక్రవారమైన అధికబలవంతుడు కాంతిమంతుడు, శనివారమైన అత్యంత మలినుడు మందజఠరాగ్ని కలవాడగును.

అన్యదప్యాహ :-

భక్తాదిభక్త్యప్రథమోపభోగీ

సుధీర్ఘవేద్భానుదినే మనుష్యః

స్వాద్వాసనాశీర్ఘతనుః శశాజ్ఞే

కౌజే రుజారోబల వహ్నిహీనః

247

రవివారములో అన్నప్రాశన చేసిన బాలకుడు సుధీరుడగును. సోమవారము చేసిన వాసనాతురుడగును. మంగళవారము అన్నప్రాశన చేసిన రోగి, బలవంతుడు, జఠరాగ్ని హీనుడగును.

లగ్నానుసార ఫలము :

బోధే (వేధే) విలాసీ సురేజ్యేశుక్రేతి

సౌఖ్యం ధనమాయురాప్తిః

సారే తథా వీర్యవిముక్తిశీలో

మలీమసాజ్ఞో భవతీత్యవశ్యమ్

248

చతుర్థభావములో శుక్రుడు లేక గురువున్న అతిసుఖకారకమగును. ధనము ఆయుస్సునిచ్చునదగును. శనియున్న శక్తివంతుడు ముక్తి కాముకుడు మలినాంగు (శుభ్రత లేకపోవుట)డగును.

అన్యదప్యాహ :-

క్షుద్రేజ్జవాస్రథమభుక్రథమేతి
లగ్నే మన్దానిలో ఘటతులావికులీరభేష
శ్యామాశనో భృగుమృగాధిపకార్యుకేషు
మీనాజ్ఞనా మిథునగోష వారాన్న భోగీ

249

లగ్నములో శనియున్న క్షుద్రమైన అంగములు కలవాడు, ముందుగా తినువాడు, వాతప్రకోపముకలవాడగును. కుంభ తుల కర్కాటక లగ్నములలో శనియున్న భోజన ప్రియుడగును. శుక్ర శనులు ధనూరాశిలోనుండి మీన మిథునరాశుల జాతకుడైన ఉత్తమ భోగములు పొందువాడగును.

అన్యదప్యాహ :-

దుఃఖీ లగ్నగతే రవౌ క్షితిసుతే స్యాత్ప్రీత్యరోగార్థితో
వాతార్తో దినకృత్సుతేన శశినా క్షీణేన భిక్షాటనమ్
జ్ఞానీ చద్రసుతేన శుద్ధవపుషా శుక్రేణ భోగా స్వితో
దీర్ఘాయుర్గురుజేష్ఠునా చ మహతా యజ్ఞాభ శాస్త్రార్థవిత్

250

లగ్నములో సూర్యుడున్న దుఃఖీ, కుజుడున్న రోగియగును. శని వలన వాతవ్యాధి, క్షీణచంద్రుడున్న భిక్షాటనము చేయవలసివచ్చును. బుధుడున్న జ్ఞాని, శుక్రుడున్న శుద్ధశరీరము కలిగి భోగవంతుడగును. గురు చంద్రులున్న దీర్ఘాయువు, మహత్వ పూర్ణమైన హోమము చేయువాడు, శాస్త్రర్థములను తెలిసినవాడగును.

లాభ త్రిషష్ఠభవనోపగతాశ్చ పాపాః

సౌమ్యగ్రహో నవపశ్చమకణ్ణకస్థాః

లగ్నేషు దైత్యసచివజ్ఞ బృహస్పతీనామనోప

భోగకరణే వివిధోపభోక్తా

251

లాభ (11) త్రి షష్ఠ (3,6) భావములలో పాపగ్రహము (రవి కుజ శని రాహు కేతు వీటితో కూడిన బుధుడు క్షీణచంద్రుడు)లున్న, సౌమ్యగ్రహములు (బుధ గురు శుక్ర పూర్ణచంద్రుడు) తొమ్మిది ఐదు కంటకస్థానములోనున్న, లగ్నములో గురు శుక్రులున్నపుడు అన్నప్రాశనము చేసిన శిశువు, సమస్త భోగములను భవించును.

సౌమ్యమరేజ్య భృగునన్దనవాసరేషు లగ్నేషు

లగ్నపరిశుద్ధ నవాంశకేషు

నీచోద్భవోపి భవతి ప్రథమోపభోక్తా

వరాన్న కుసుమామ్బుర కామినీనామ్

252

సౌమ్యగ్రహములు గురు శుక్రవారములు వారిలగ్నములలో నున్నపుడు మరియు లగ్న శుద్ధిని నవాంశను చూచి నీచభావమైనప్పటికి శిశువుకు అన్నప్రాశనము చేసిన అన్నికోరికలు నెరవేరును.

వర్జిత తిథులు (బృహదైవంజ్ఞ 63,14)

వికాదశ్యాం చ ద్వాదశ్యాం సప్తమ్యాం చైవ పర్వసు
బలమాయుర్యశో హన్యాచ్ఛిశూనామన్న భక్షణమ్

253

వికాదశి,ద్వాదశి,సప్తమి,మరియు పండుగ తిథులలో శిశువుకు అన్నప్రాశనము చేసిన బలము, ఆయువు,కీర్తికి వినాశము కలుగును.

దిశానుసారముగా అన్నప్రాశన ఫలము :-

ఆయుష్యం ప్రాజ్ఞుభో భుజ్జీక్తే యశస్సద దక్షిణాముఖః

శ్రియం ప్రత్యజ్ఞుభో భుజ్జీకృతం భుజ్జీహృదన్ముఖః

254

శిశువును పూర్వముఖముగా నుంచి అన్నము తినిపించిన ఆయువు పెరుగును. దక్షిణ ముఖముగా నుంచి తినిపించిన యశోవర్ధక మగును. పశ్చిమ ముఖమైన వైభవము, ఉత్తరముఖముగా నుండి అన్నము తినిపించిన భోగము ప్రాప్తించును.

పునశ్చ :-

పశ్చిపర్వసు యో కుర్యాత్ రిక్తాయాం ప్రథమం శిశో

అన్నస్య భక్షణం హన్తి ఆయుర్భర్హక్ష్మీ యశోబలమ్

255

ఇతి అన్నప్రాశనమ్

ఐదు పర్వములలో (14,8,15,30, సంక్రాంతి) రిక్తతిథులలో (4,9,14) ప్రథమముగా శిశువుకు అన్నము తినిపించిన ఆయువు,బలము, లక్ష్మి (సంపద) యశము వీర్యములకు నష్టము కలుగును.

ఇది అన్నప్రాశనము

చూడావ్రతకర్మ :

మాఘాదిషు షడ్గుహాసేషు శార్ఙ్గిణః శయనవిధిః

చూడాకర్మ ప్రశంసంతి మునయో వ్రతకర్మ చ

256

మాఘాది ఆరూమాసములలో (మాఘము ఫాల్గుణము చైత్రము వైశాఖము జ్యేష్ఠము, ఆషాఢము) విష్ణువు శయన కాలమును వదిలి మునులు చూడాకర్మ, వ్రతకర్మ సంస్కారములు చేయమని తెల్పిరి.

(పీయూషధార 5,29)

ఉత్తరవర్తస్వి సవితరి చూడాకరణం జుగుర్ముధా యవనాః

చైత్రం హిత్వా పాపగ్రహాదివసం జన్మమాసం చ

257

సూర్యుడు ఉత్తరాయణములో ఉన్నప్పుటికి చైత్రమాసము, పాపగ్రహాదినములు జన్మమాసమును వదిలి చూడాకరణ సంస్కారము చేయవలెను. ఈవిధముగా యవనాచార్యులు తెల్పిరి.

అన్యదప్యాహ :-

చూడాకర్మాన్ కుర్వీత రవౌదుత్తరమార్గహే

తారాదిత్య శశాజ్యేషు శోభనం సుష్టుగోచరే

258

షష్ఠే చ ద్వాదశే మాసి ద్వితీయే దశమా౨పి వా

చతుర్థే వాష్టమే క్షౌరం స కుర్వాత్ప్రథమం శిశోః

259

చూడాకరణము సూర్యుడు ఉత్తరాయణ మార్గములోనున్నపుడు చేయవలెను. కాని తారలు సూర్య చంద్రులు శుభముగా బలముగానున్నపుడు మాత్రమే చేయవలెను. ఆరు వన్నెండు రెండు పది నాలుగు ఎనిమిదవ మాసములలో శిశువుకు మొదటగా క్షౌరకర్మ చేయరాదు. అనగా గర్భాధాసము నుండి మూడు మున్నగు విషమమాసములు మొదలుకొని విషమ సంవత్సరములలో చేయరాదు.

క్షౌర నక్షత్రములు (బృహత్సంహిత 98,12)

హస్తత్రయం మృగశిరః శ్రవణత్రయం చ

పౌష్కాశ్వి శక్రగురుభాని పునర్వసూ చ

క్షౌరే చ కర్కణి హితాన్యుదయే క్షణే

చ యుక్తాని చోదుపతినా యది శస్తతారా:

260

హస్త, చిత్త, స్వాతి, మృగశిర, శ్రవణ, ధనిష్ఠ, శతభిషం, రేవతి, అశ్విని, జ్యేష్ఠ, పుష్యమి పునర్వసు, నక్షత్రములలో క్షౌరము చేయించుకొనుటకనుకూలమైన నక్షత్రములు. నక్షత్రములుదయించుచు చంద్రునితో కూడియున్నపుడు తారలు ప్రశస్తమైనపుడు అనుకూలించును.

(బృహదైవజ్ఞ 65,42)

పౌష్కాశ్వితిష్య వసువాసవ వాసుదేవవాతార్క

చిత్ర వరుణాదిచ చస్తభేషు

వారేషు సోమబుధవాక్ష్మతి భార్గవాణాం

క్షౌరం హితం శుభఫలేసు చ తారకాసు

261

రేవతి, అశ్విని, పుష్యమి, ధనిష్ఠ, శ్రవణ, స్వాతి, హస్త, మృగశిర, చిత్త, శతభిషం, పునర్వసు నక్షత్రములలో సోమ, బుధ, గురు, శుక్రవారములలో శుభతారలను చూచుకొని క్షౌరకర్మ చేసిన శుభముకలుగును.

రేవత్యాదితిద్వితయం విష్ణుభాత్కర భక్రికమ్

మృగశీర్షస్తథా జ్యేష్ఠా క్షౌరే శ్రేష్ఠఫలాః స్మృతాః

262

రేవతి, పునర్వసు, పుష్యమి, శ్రవణం, హస్త, చిత్త, స్వాతి, మృగశిర, జ్యేష్ఠ నక్షత్రములు క్షౌరకర్మకు శ్రేష్ఠమగును.

శుభాశుభవారములు :

శస్తం భార్గవదివసే సురగురు దివసేఽహ్ని చస్త్ర శశిజే చ

రవిణా సన్నిహితౌ గ్నౌక్షౌరం కుర్యాన్మునిభిరుక్తమ్

263

శుక్ర, గురు, సోమ, బుధ, రవివారములలో కృత్తికా నక్షత్రమున్న క్షౌరకర్మ చేయుటకనుకూలమని మునులు తెల్పిరి.

చస్త్రే బలాని గదితాని సుఖాయురాప్తి ర్భాధే

దినే భవతిధీర్ధన ధాన్యతా చ

జీవే త్రిదోషశమనం లభతే చ పూజాం

నాగాజ్ఞానాభవసుఖం దివసే సితస్య

264

సోమవారము క్షౌరము చేయించుకొనిన బలము కలుగును. బుధవారము సుఖము,

ఆయువు కలుగును. రవివారము వృద్ధి,ధనధాన్యప్రాప్తి కలుగును. గురు వారము క్షౌరము చేయించుకొనిన వాతపితృ కఫముల దోషములు తొలగును. రాజాదరము కలుగును. శుక్లపక్ష దినములలో క్షౌరము చేయించుకొనిన స్త్రీ సుఖము కలుగును.

వాగీశశుక్రజ్ఞ నిశాకరాణాం వారేషు శస్త్రం మునయో వదన్తి
సౌరేర్దినే తీక్ష్రుచేన్తు చైత్రే మాసేధవా సన్నిహితే హుతాశే 265

గురు,శుక్ర,బుధ,సోమవారములలో క్షౌరము ప్రశస్తమని మునులు తెలిపిరి. రవివార మైన తీక్ష్రతను తెలిపిరి. కృత్తికా నక్షత్రమైనను అదేఫలమును తెలిపిరి.

వారాసుసారము చౌలఫలము (బృహదైవజ్ఞ 65,36,37,38)

ఆరోగ్య మిన్దుజదినే చీరజీవితశ్చ జీవస్య
జీవితమతిం ప్రబలం బలం చ
నానాశ్రయం విషయభోగసుఖం సితస్య
మన్దస్య ముణ్ణనవిధౌ విభవప్రణాశః 266

బుధవారము శిశువుకు చౌలకరణము (పుట్టువెంట్రుకలు తీయుట) చేసిన ఆరోగ్యము కలుగును.గురువారము చేసిన బలవంతుడగును. శుక్రవారము చేసిన వివిధ ప్రకారములైన భోగముల ననుభవించును. శనివారము చౌలము చేసిన ఐశ్వర్యనాశము కలుగును.

ఆయుః క్షయం ప్రకురుతే దినకృద్దినే చ
దోషా పతేరఽపి సుఖాని చ దీర్ఘాయుః
పృథ్వీసుతస్య చ సురైఃపి రక్షితానాం క్షౌరం
కరోతి నిధనం న చిరాన్మరాణామ్ 267

రవివారము చౌలకరణము చేసిన ఆయుక్షీణము కలుగును. సోమవారము చేసిన సుఖము,దీర్ఘాయువు మంగళవారము చౌలము చేసిన శిశువును దేవతలు రక్షించినప్పటికి మరణమును పొందును.

అన్యదప్యాహ :-

వాసం హరేతేక్షౌర మిహాయుషోర్యః శనైశ్చరః పఞ్చకుజస్తథాష్టే
అచార్య భృగ్యిన్దుబుధాః క్రమేణ దధ్యుర్దైకాదశ సప్తమం చ 268

రవివారము క్షౌరము చేసుకొనిన ఆయువు ఒకరోజు తక్కువగును. శని వారమైన ఐదురోజులు,మంగళవారమైన ఎనిమిదిరోజులు ఆయువు క్షీణించును.గురు శుక్ర, సోమ,బుధవారములలో క్షౌరము చేయించుకొని క్రమముగా పది,పది,పదకొండు, ఏడురోజులు ఆయువు పెరుగును.

హన్తి రోగం గురుః సౌమ్యఃశుక్రః శుక్ర వివర్ధినమ్
ఆయురఙ్గారకో హన్తి సర్వం హన్తి శనైశ్చరః 269

బుధ గురువారములలో క్షౌరము చేయించుకొనిన రోగములు హరించును. శుక్ర వారమైన వృద్ధి కలుగును.మంగళవారమైన ఆయుక్షీణమగును. శనివారము క్షౌరము చేయించుకొనిన సమస్తమైన నష్టము కలుగును.

రాశ్యానుసార ఫలము :-

పితృజ్వర పరపీదాం చూడా మేషోదయే వృషే చ పరిపుష్టిమ్
ప్రజ్ఞా నృయుగ్మలగ్నే కర్మిణిచిరరోగం కమ్పభయమ్ 270

మేషరాశిలో రవి ఉదయమైనపుడు చూడాకర్మ చేసిన పితృ జ్వరాది పీడ కలుగును. వృషభరాశిలో పుష్టి కలుగును. మిథునరాశిలో క్షౌరము వలన ప్రజ్ఞ కలుగును. కర్కాటకరాశిలో క్షౌరము చేయించుకొనుట వలన దీర్ఘవ్యాధి కంపనభయము కలుగును.

అమాదివాతమచిరాజ్ఞనయతి మృగరాజ లగ్నే చ
ఆరోగ్యమగ్గననాయాం తౌలిని విదధాతి రోగఞ్చ 271

అఖ్యామయకీటో బుద్ధివినాశం బలస్య నాశం చ
మేధా ధనుషి విధత్తే మకరే సౌఖ్యాని ధనలాభమ్ 272

సింహలగ్నములో క్షౌరము అమాదివాతవ్యాధిని కలిగించును. కన్యా లగ్నమైన ఆరోగ్యము కలుగును. తులాలగ్నములో క్షౌరమురోగమును పొగొట్టును. వృశ్చిక లగ్నములో క్షౌరము బుద్ధినాశమును, బలనాశమును కలిగించును. ధనూలగ్నములో బుద్ధినాశము, మకరలగ్నములో క్షౌరము సుఖము ధనలాభమును కలిగించును.

కుమ్భే బలప్రవృద్ధిమారోగ్యత్వం ప్రభూతధనలాభమ్
మీనే కరోతి విమలాం దృష్టిం పుష్టిం చ తుష్టిం చ 273

కుంభలగ్నములో క్షౌరము బలవృద్ధిని, ఆరోగ్యసిద్ధిని, అధిక ధనలాభమును కలిగించును. మీనలగ్నములో క్షౌరము మంచిదృష్టిని, పుష్టిని తుష్టిని కలిగించును.

లగ్నానుసారముగా క్షౌరకర్మ :

క్షౌరం ప్రశస్తం మృగచాపలగ్నే
కన్యాఖ్యలగ్నే మిథునేవృషే చ
పుష్టిం బలం బుద్ధివిపర్ధనం చ
శేషేషు రోగం కురుతే భయశ్చ 274

మకర, ధను, కన్య, మిథున, వృషభలగ్నములో క్షౌరకర్మను చేసికొనవచ్చును. ఆసమయములో చేసిన పుష్టి (సంపత్తి) శక్తి, బుద్ధివికాసము కలుగును. మిగిలిన లగ్నములలో క్షౌరకర్మ చేసిన రోగము భయము కలుగును.

చూడాకర్మ నకర్తవ్యం తిగ్మాంశోర్దక్షిణాయనే
చూడోపనయనం కార్యం నాతికర్ణ ప్రవేధనమ్ 275

దక్షిణాయనములో చూడాకర్మ చేయరాదు. ఉపనయనము కర్ణవేధ సంస్కారము కూడ చేయరాదు.

లగ్నశుద్ధి (బృహదైవజ్ఞ 65, 57)

క్షౌరర్క్షే స్వకులోద్భవేన విధినా చూడా విధేయా
బుద్ధైర్లగ్నస్థే భృగుజే చతుష్టయగతే జీవే ధవా బోధనే
మన్దారావని సప్తనైశ్చ శశినా క్షీణేన యుక్తేన వా
లాభోరాతి తృతీయభేషు విహితే లగ్నోద్ధమే సర్వదా 276

సామాన్యముగా క్షౌర నక్షత్రములో తమ కులపరంపర ననురించి చూడాకర్మ చేయవచ్చును. లగ్నములో శుక్రడు కేంద్రములో గురుడు లేక బుధుడున్నప్పుడు మరియు శని రవి కుజ క్షీణచంద్రులు 11,6,3వస్థానములో నున్నప్పుడు అనగా ఈయోగములతో కూడిన లగ్నములో చౌలకర్మ చేయవచ్చును.

క్షౌరకర్మలో నిషేధము:

సూర్యే దక్షిణగార్గచారిణి హరా సుప్తే నిరంశే రవా క్షీణే

శీతరుచౌ మహిజయమయోర్వారే నిశాసన్ధ్యయో:

భూక్తే భృక్త తనౌ వియుద్ధసమయే లజ్జారయుక్తే శిశౌ

క్షౌరే రోగభయం వదన్తి యవనా మృత్యుం తథా న్యేజగు: 277

సూర్యుడు దక్షిణాయనములో సంచరించునపుడు, విష్ణుశయనకాలములో, చంద్రుడు క్షీణ కాయుడైనపుడు, మంగళ శనివారములు, నిశాకాల సంధ్యాకాలములు, భుక్త - అభుక్తసమయము, శరీరమునకు నలుగు పెట్టుకొన్న తర్వాత, యుద్ధసమయములో, అలంకార వస్తువులు ధరించినపుడు శిశువుకు క్షౌరకర్మ చేయించిన రోగభయము కలుగును. ఇది యవన విద్వాంసుల మతము.

క్షౌరకర్మలో పరివేషార్థము (బ్రహ్మత్సంహిత 98,13)

స స్నాతమాత్ర గమనోన్ముఖ (త్సుక?) భూషితానామ్

భృక్త భుక్తరణ కాలనిరాసనానామ్

సన్ధ్యానిశా కుజదినేషు తిథౌ చ రిక్తే

క్షౌరం హితం స నవమేషి న చాపి విష్ణామ్

278

స్నానము చేయించిన తర్వాత, ఎప్పుడైన బయటకు వెళ్ళునపుడు, తైలాది అభ్యంగనస్నామైన తర్వాత, యుద్ధకాలములో, అసనము లేకుండ, సంధ్యాకాలము, రాత్రికాలము, శని కుజ రవివారములలో రిక్త తిథుల(4,9,14)లో తొమ్మిదవరోజున విష్టికరణములలో క్షౌరకర్మ శుభము నీయదు.

దైవకార్యే పితు: శ్రాద్ధే చస్త్రస్య చ పరిక్షయే

క్షురకర్మ న కుర్యాత్తు జన్మమాసేష ధ జన్మభే

279

దైవకార్యములో, పితృశ్రాద్ధములో, క్షయచంద్రుడున్న సమయములో జన్మమాసము నక్షత్రములో క్షౌరకర్మ చేయరాదు.

రాత్రిభాగ: సమాఖ్యాత: ఖరాంశోర్దక్షిణాయనమ్

ప్రతబన్ధాదికం తత్రచూడాకర్మ చ వర్ణయేత్

280

సూర్యుడు దక్షిణాయనములో నున్న కాలమును రాత్రియందురు. అందు వలన దక్షిణాయనములో ప్రతబంధము, చూడాకర్మ వదలిపెట్టబడినది.

అన్ని నక్షత్రములలో క్షురకర్మ (బ్రహ్మత్సంహిత 98,14)

సృపాజ్ఞయా బ్రాహ్మణసమ్మతే చ వివాహకాలే మృతసూతకే చ

బన్ధస్య మోక్షే క్రతుదీక్షణాసు సర్వేషు శస్త్రం క్షురకర్మభేషు

281

రాజు అనుమతి ఇచ్చినపుడు బ్రాహ్మణుడు సమ్మతించినపుడు వివాహ కాలమందు, మృతసూతకములో, యజ్ఞదీక్షాది సమయములో కారాగారము నుండి బయటికి

వచ్చినపుడు అన్ని నక్షత్రములలో క్షరకర్మ శుభమునిచ్చును.

అధిమాసే చ యత్క్షౌరం జన్మమాసే చ జన్మభే

న భవేత్తత్ర కల్యాణం శుభకృన్న హి సంస్మృతమ్

282

అధికమాసములో జాతకుని జన్మమాసములో జన్మనక్షత్రములో శుభము కోరు మనుష్యుడు క్షరకర్మను చేసికొనరాదు. దాని వలన శుభము కలుగదు.

రాజా కుర్యాత్పఞ్చమే పఞ్చమే హి

క్షౌరర్క్షే వా శ్మశు తస్యోదయే వా

త్యక్త్వా తారాః పఞ్చసప్తత్రిపూర్వా

యాత్రాకాలే నైవ కార్యం చ శుద్ధే

283

రాజులు ఐదేసి దినములకు క్షౌర శ్మశు (గడ్డము మీసములు) కర్మ వాటికి సంబంధించిన నక్షత్రములలో చేసుకొనవలెను. యాత్రలో ఐదవ, ఏడవ, మూడవ, మొదటి తారను వదిలి పెట్టవలెను. దీనిలో శుద్ధిని చూడవలెను.

(బృహదైవజ్ఞ 65,88)

శుద్ధాని యాని మునిభిః క్షౌరం ధిష్ణ్యాని సప్రదిష్ట్యాని

దన్త - నఖ - కూర్చవపనే ప్రోక్తాని శుభాని తాన్యేవ

284

మహర్షులు క్షౌరకర్మకు విహితమైన ఏనక్షత్రములను తెలిపిరో ఆనక్షత్రములో దంతములను శుభము చేసికొనటము గోళ్ళను కత్తిరించుటము గడ్డము మీసములను కత్తిరించుకొనటము చేసిన శుభము నిచ్చును.

క్షౌరం రవౌపృత్రరమార్గ సంస్థే

సప్రహస్తభోధే మధుసూదనే వా

అనోజ సంఖ్యాస్వపి తారకాసు

కుర్యాన్నవమ్యామథ తారాకాయామ్

285

సూర్యుడు ఉత్తరాయణములోనున్నపుడు, విష్ణుప్రబోధనమైనపుడు 3,5,7వ తారలను వదిలి మిగిలినతారలలో క్షరకర్మ చేసికొనవలెను.

చౌలనక్షత్రములు :-

నక్షత్రే చ కరక్షపాకరగురు జ్యేష్ఠధనిష్ఠాశ్విన్

పౌష్ఠాదిత్యనలార్క వారుణహరిత్యాష్టేషు శస్తక్షణే

కర్తవ్యం క్షణదాకరే బలవతిక్షౌరం సుతారాన్వితే ప్రోక్తర్విక్షేపి

నవే హి పక్షవిరతౌ కుర్యాన్న రిక్తే తిథీ

286

హస్త, మృగశిర, పుష్యమి, జ్యేష్ఠ, ధనిష్ఠ, అశ్విని, రేవతి, పునర్వసు, స్వాతి, శతభిషం, శ్రవణం, చిత్త నక్షత్రములలో తారలు అనుకూలముగా నున్నపుడు క్షౌరకర్మ చేయవలెను. పక్షమునకు చివరిలో మరియు రిక్తతిథులలో (పర్వము విష్టి పక్షి తిథులు) చౌలకర్మ చేయరాదు.

(బృహదైవజ్ఞ 65,77)

చన్ద్రే చ సప్తోపచయాద్య సంస్థే

తిథావర్తికే శశివృద్ధి పక్షే
ప్రాచీముఖః సౌమ్యముఖోపి భుత్వా
కుర్యాన్నరః క్షౌరమునుత్పటః స్వః

287

ఇతి చూడాకరణమ్

చంద్రుడు సప్తమ ఉపచయ ఆధ్యస్థములలోనున్న రిక్త తిథికాకున్న శుక్ల పక్షమైన సోమవారము పూర్వముఖము లేక ఉత్తర ముఖమునకు తిరిగి మనుష్యుడు క్షౌరము చేయించుకొనవలెను.

ఇది చూడాకరణము

కర్ణవేధ :-

అర్కేను కూలే శశిని ప్రశస్తే
తారాబలే చేన్దు వివృద్ధి పక్షే
అయుగ్మవర్షే శుభదః శిశునాం

కర్ణప్రబేధ (కర్ణస్యవేధం) మునయో వదన్తి

288

సూర్యుడు అనుకూలముగా నున్నపుడు చంద్రుడు మంచ్ఛితిలో నున్నపుడు తారాబలమును చూచుకొని చంద్రుడు శుక్లపక్షములో నున్నపుడు అయుగ్మ (బేసి) వర్షములలో శుభమును చూచుకొని శిశువుకు కర్ణవేధ సంస్కారము చేయవలెనని మునుల వచనము.

తారా చన్ద్రేనుకూలేహ్ని శస్త్రే భాస్వతి వాక్పతౌ
అజే సంవత్సరే ప్రాహుః కర్ణవేధవిధిం బుధాః

289

తారాచంద్రులు అనుకూలముగానున్నపుడు గురుడుదయించినపుడు అజ సంవత్సరములో కర్ణవేధ (చెవికుట్టుట) విధి చేయవలెనని విజ్ఞులు తెలిపిరి.

స్వాత్యశ్విసీహస్త పునర్వసౌ చ చన్ద్రేను కూలే గురుశుక్రవారే
వేధ్యా తు కర్ణావచరే చ లగ్నే తిష్యేన్దు చిత్రాహరి రేవతీషు

290

స్వాతి, అశ్విని, హస్త, పునర్వసు నక్షత్రములలో చంద్రుడనుకూలముగా నున్నపుడు గురు లేక శుక్రవారములలో కర్ణవేధను చేయవలెను. చరలగ్నమును తీసికొనవలెను. పుష్యమి మృగశిర చిత్త శ్రవణ రేవతీ నక్షత్రములను కూడ గ్రహించవచ్చును.

హస్తాదితి శ్రవణమిత్ర ధనిష్ఠభేషు

పౌష్కాశ్వితిష్యత(మ) దివాకరేషు

జీవేన్దు నన్దనసితేన్దు హితే నరాణాం

కర్ణప్రవేధ కరణాని భృశం శుభాని

291

హస్త, పునర్వసు, శ్రవణం, అనూరాధ, ధనిష్ఠ, రేవతి, అశ్విని, పుష్య నక్షత్రములలో ప్రథమభావములో సూర్యుడున్నప్పుడు, బుధ గురువారములలో శుక్లపక్షములో బాలునికి కర్ణవేధ సంస్కారము చేసిన శుభము కలుగును.

త్విష్టపౌష్టగురుభేషు చ వైష్ణవేషు లగ్నోపగే
సురపురోధసి కర్ణవేధమ్

కుర్యాత్తథా క్షురకర్మభాని

సర్వాణ్యభీష్ట ఫలదాని చ కర్ణవేధే

292

జ్యేష్ఠ, రేవతి, పుష్యమి, శ్రవణ నక్షత్రములలో గురువు లగ్నములో నున్నపుడు కర్ణవేధ చేయవలెను. క్షౌరకర్మలో తెలిపిన నక్షత్రములలో ఈసంస్కారము చేయవచ్చును. కర్ణవేధలో ఈ నక్షత్రములు అన్నివిధములైన అభీష్ట ఫలములనిచ్చును.

కర్ణచేదన ముహూర్తము (బృహదైవజ్ఞ రంజనము 56,23)

మైత్రే హస్తే సావిత్రే హరిగురుసహితే స్వాతి పాష్ట్యాశ్వినీషు

శక్రాదిత్యే చ సౌమ్యే శశికరణసుతే భాగవేందో గురౌ వా

పక్షే శుక్లే చ నాస్తజ్గతవతి భృగుజే నైవ రిక్తే తిథౌ చ

కేంద్రే జీవే భృగౌ వా సహజరిపుగతైః పాపకైః కర్ణవేధః

293

అనురాధ, హస్త, పునర్వసు నక్షత్రములలో, హరిజాగరణము మరియు గురు ఉదయములలో స్వాతి, రేవతి, అశ్విని, జ్యేష్ఠ నక్షత్రములలో, రవి బుధ శుక్ర గురు సోమవారములలో, శుక్లపక్షములో శుక్రాస్తమయము కానపుడు, రిక్తతిథుల (4,9,14) ను వదలి కేంద్రములో శుక్ర గురులున్నపుడు మూడు ఆరవభావములలో పాప గ్రహములున్నపుడు శిశువుకు కర్ణవేధ సంస్కారము చేయవలెను.

వారానుసాముగా ఫలము :

శుష్యత్యర్మదినే శశిదినేస్యారే తథా కర్ణయోః

సౌరే రస్త్ర విహీనతా శ్రవణయోః పృథ్వీసుతత్రద్యుతః

వివం భద్రకమల్ప రస్త్రమపరం స్తాత్పర్ణయుగ్మం బుధే జీవే

చాతుషపు యుగ్మకర్ణవహతిః స్యాచ్ఛోభనే భాగవే

294

రవివారము కర్ణవేధ చేసిన శిశువు ఎండిపోవును. సోమవారము కర్ణవేధ చేసిన స్వార (నక్క)మగును. శనివారమైన రంధ్రవిహీనత కలుగును. మంగళవారమైన రెండు చెవులలో అల్పరంధ్ర భద్రకమగును. బుధ, గురువారములలో కర్ణవేధ చేసిన సుందర దేహమునిచ్చును.. శుక్రవారము కర్ణవేధ చేసిన చెవులకు సుందరరూపము కలుగును.

సూర్యే యోగవియోగశోక మరణం కర్ణప్రవేధే నృణాం

భామే క్రుద్ధ్యతి శీతవహ్నిరవిజే మృత్యోర్భయం ప్రత్యహమ్

సోమే శీర్ష తనుర్భవేచ్ఛిశురథో చైకం వధే భద్రకం

జీవే భాగవవాసరే బహుసుఖం చిత్రోపమం కర్ణయోః

295

రవివారము కర్ణవేధ చేసిన యోగ - వియోగము, శోక మరణాది శంక కలుగును. మంగళవారము కర్ణవేధ చేసిన చలి వేడి అధికమగును. శనివారము కర్ణవేధ చేసిన మృత్యువేధ కలుగును. సోమవారము కర్ణవేధ చేసిన శరీరము ఛిద్రమగును. శిశువుకి వధకూడ కలుగును. గురు శుక్రవారములు కర్ణవేధ చేసిన అధికసుఖము కలుగును. చెవులు అందముగా తయారగును.

కుజార్కారజ్ఞ చంద్రాణాం వారే కర్ణో తుత్రుద్యతేః

గురు శుక్ర బుధానాం చ కర్ణవేధం తు శోభనమ్

296

రవి సోమ మంగళ శనివారములలో కర్ణవేధ చేయరాదు. బుధ గురు శుక్ర శని

వారములలో కర్ణవేధ శుభకరమగును.

కర్ణవేధో వినిర్దిష్టో విలగ్నో చ బృహస్పతే

తద్భావే త్రికోణస్థే త్రేస్తస్థే తద్భావతః

297

కర్ణవేధలో లగ్నములో గురుని తీసికొనవలెను. ఇదేవిధముగా త్రికోణ కేంద్రములను (5,9,14,7,10) గ్రహించవలెను.

లాభే తృతీయే చ శుభః సమేతైః

పాపైర్విహీనే శుభరాశిలగ్నో

వేధోతు కర్ణావసరే ఖలగ్నో (? వేద్మై తు కర్ణాత్రిదశే హ్యజ్జ్వలగ్నో)

తిష్ఠ్యేన్దు చిత్రాహరిషాష్ట జేషు

298

కర్ణవేధ సమయములో శుభగ్రహములు లాభ తృతీయభావములలో నుండవలెను. పాపగ్రహములుండరాదు. శుభరాశి, శుభలగ్నములు పుష్యమి మృగశిర రేవతి నక్షత్రము లుండవలెను.

విద్యారంభము :

విద్యారమ్భః ప్రశస్తో భవతి అథ (మధు?) రిపా ప్రాప్తబోధే సుధాంశౌ

శస్తే తీక్ష్ణ ద్యుతౌ చ త్రిదశపతి గురూబుద్ధ చాపి శుక్రే

అప్రాప్తే సింహరాశౌ దశశతకిరణే చాపి దైత్యారిపూజ్యే

స్వాధ్యాయే భానుశుక్రత్రిదశగురుదినే లగ్నసంస్థే చ జీవే

299

ఆరవభావములో బలమైన చంద్ర సూర్యులున్నపుడు గురు శుక్రులుదయించినపుడు. సింహరాశి కాక మిగిలిన రాశులలో గురు శుక్రులున్నపుడు, లగ్నములో గురువున్నపుడు రవి శుక్ర గురువారములలో విద్యారంభము చేసిన శుభము కలుగును.

ప్రశస్త నక్షత్రములు :

పుష్కౌ వా మూలామాశ్లేషా హస్తశ్చిత్రా మృగస్తథా

విద్యారమ్భే ప్రశస్తాః స్యుః పూర్వాత్రితయమేవ చ

300

పుష్యమి,మూల, ఆశ్లేష, హస్త, చిత్ర, మృగశిర, ఉత్తరాత్రయం (ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర)నక్షత్రములలో విద్యారంభము చేయవలెను.

పూర్వాత్రయం త్వాష్ట దివాకరా

హిగుర్విష్ణు మూలాని చ శక్కురాణి

దినాని శుక్రార్క బృహస్పతీనాం

విద్యోపవిద్యాసు హితప్రదాని

301

పూర్వాత్రయం (పుబ్బ పూర్వాషాఢ పూర్వాభాద్ర) చిత్ర హస్త పుష్యమి మృగశిర మూల ఆర్ద్ర నక్షత్రములలో శుక్ర రవి గురువారములలో విద్య ఉపవిద్యలు హితమును కలిగించును.

సార్వం రౌద్రం కరం సౌమ్యం గురుత్వాష్టం తథాదితిః

పౌష్టం చ వాసవపూర్ణం విద్యారమ్భే శుభం జగుః

302

ఆశ్లేష ఆర్ద్ర హస్త మృగశిర పుష్యమి చిత్ర పునర్వసు రేవతి జ్యేష్ఠ నక్షత్రములలో విద్యారంభ సంస్కారము శుభము నిచ్చును.

హస్తాదితీస్తుగురు పౌష్టసురేజ్య చిత్రా
వాతేశదైవత భుజజ్గమపూర్వికాణి
వారేషు జీవభృగునస్తన భాస్మరాణాం
విద్యాసు చైవ శుభదాని భవన్తి భాని

303

హస్త, పునర్వసు, మృగశిర, పుష్యమి, రేవతి, జ్యేష్ఠ, చిత్త, స్వాతి, ఆర్ద్ర, ఆశ్లేష పూర్వాత్రయ నక్షత్రములలో గురు శుక్ర రవివారములలో విద్యారంభము చేసిన శుభ ఫలదాయక మగును.

గుర్వాదివారముల ఫలము :-

విద్యారమ్భ గురు: శ్రేష్ఠా మధ్యమా భృగుభాస్మరౌ
మరణం శనిభౌమభ్యామవిద్యా బుధసోమయౌ:
ప్రజ్ఞార్క గురు శుక్రాణాం విషన్మన్త మహీజయౌ:
మహతీ జడతా చన్ద్రే బుధే నానాభి యోగతా

304

305

విద్యారంభము గురువారము చేసిన శ్రేష్ఠమగును. శుక్ర రవివారములు విద్యా రంభమునకు మధ్యమముగా తెలుపబడెను. శని మంగళవారములు విద్యా రంభము చేసిన మరణము ప్రాప్తించును. సోమ, బుధవారములలో విద్యారంభము సామాన్యముగా తెలుపబడెను. రవి గురు, శుక్రవారములైన ప్రజ్ఞాప్రాప్తి కలుగును. శని మంగళ వారములైన సామాన్యము, సోమ బుధవారములైన మహతి జడతియోగములు కలుగును.

ప్రతబంధము :-

ప్రతేవివాహే గ్రహనర్షశుద్ధి: కార్యేతి యత్నాన్మునయౌ పదన్తి
సాచైవ వర్షస్య చతుర్థభాగం విహాయ వర్షం కిల కేచిదన్యే

306

ప్రతము మరియు వివాహసంబంధ కార్యములకు గ్రహ వర్షశుద్ధిని చూడవలెను. వర్షములో చతుర్థభాగమును వదలి ప్రతమును చేయవలెనని మునులమతము. పూర్తి సంవత్సరములో ప్రతాదులు చేయవచ్చునని కొంతమంది మతము.

ప్రతబన్ధే వివాహే వాసరపరికల్ప మాహురాచార్యా:

ఆధాన పూర్వమేకే ప్రసూతి: పూర్వం తదాన్యేషు

307

ప్రాయ: పాణిగ్రహణ్యే వర్షవిశుద్ధిం ప్రతోపనయన్తే పి

గర్భాదిమాహురేకే మునయౌ జన్మాదిమపరే చ

308

వివాహ ప్రతబంధములను గురించి ఆచార్యులు తెలియజేసిరి. ఆధానమునకు పూర్వము, ఒకప్రసవ సమయముమందు మరియు ఇతర ప్రసవములకు పూర్వము, పాణిగ్రహణ సమయము నందు వర్షశుద్ధిని చూడవలెను. ఉపనయన సమయము, ప్రత గర్భాది సమయములలో జన్మసమయములో ప్రతధారణ చేయవలెనని కొందరు మునులు తెలిపిరి.

సత్యపరాశర మతము :-

సత్యపరాశర మునయౌ గర్భాది ముదీరయన్తి వర్షాణామ్
పరిశుద్ధిం పరిణయనే ప్రతే జన్మాదిశ్చాన్యే

309

సత్యపరాశరముని పరిణయ వ్రతాది విషయముల పరిశుద్ధిని గూర్చి గర్భాదిక వర్షముల క్రమములో తెలిపెను. ఈ విషయమును పరిణయ వ్రతాదులందు గ్రహించవలెను. జన్మాదినుండి వర్షపర్యంతము మిగిలిన విషయములలో చూడవలెను.

ప్రాయః సంస్కరణం ప్రాప్తే పఞ్చమే హాయనే హితమ్

ప్రతం గర్భాష్టమే కార్యమష్టమే నవమే పి వా

310

తరుచుగా ఈ సంస్కారము ఐదవసంవత్సరములో చేసిన మంచిది. మరియు గర్భము ధరించిన తర్వాత ఎనిమిదవ లేక జన్మించిన తర్వాత ఎనిమిదవ లేక తొమ్మిదవ వత్సరములో చేయవచ్చును.

గర్భాష్టమే మే వా ఖై పఞ్చమే నవమే పి వా

కార్యం విప్రస్య రాజ్ఞస్త్వ దశాభ్యే ద్వాదశే విశః

311

గర్భాధానము తర్వాత ఐదవ ఎనిమిదవ తొమ్మిదవ సంవత్సరములో బ్రాహ్మణులకు వ్రతబంధము చేయవలెను. క్షత్రియులకు పదవ, వైశ్యులకు పన్నెండవ సంవత్సరము లో యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేయవలెను.

య ఉపనయనమాహరిష్టం ద్విజస్య గర్భాష్టమే ష్టమే వాభ్యే

నోచేన్నవమే వర్షే శశిరవిజీవేషు శస్తేషు

312

బ్రాహ్మణులకు గర్భాధానము నుండి లేక జన్మమునుండి ఎనిమిదవ సంవత్సరము లో ఉపనయనము చేయవలెను. తొమ్మిదవ సంవత్సరములో కూడ చేయవచ్చును. ఉపనయన సంస్కారములో చంద్ర సూర్య గురు గ్రహముల స్థితిని చూడవలెను.

గర్భాష్టమే భూమి ధనోతిరూపో వేదార్థ

నీతినిపుణో నవమేష్టమే చ

ప్రజ్ఞావిశేష విభవో భువి పఞ్చమే చ సూతః

కులోఽపి విపులే సబలోకధికశ్చ

313

గర్భాధానము తర్వాత ఎనిమిదవ సంవత్సరములో ఉపనయనము చేసిన బాలుడు భూమిపతి ధని అతిరూపవంతుడగును. జన్మించిన తర్వాత ఎనిమిది తొమ్మిదవ సంవత్సరములో ఉపనయనము చేసిన బాలుడు వేదార్థములు తెలిసినవాడు నీతిమంతుడగును. ఐదవ సంవత్సరములోనైన అధిక పుత్రులు విశేష సంపదలు కలవాడు, అధిక బలవంతుడగును.

పర్వాణి యాని యేషాం తాని ద్విగుణీకృతానీహ

నో సావిత్రిపతనం విప్రాదీనాం భవత్యేవ

314

జన్మించిన తర్వాత ఎనిమిది వర్షములకు రెట్టింపు అనగా పదహారు వర్షములకన్న అధికమైన ఉపనయనము చేయకున్న విప్రులు సావిత్రివ్రత భ్రష్టులగుదురు. (బ్రాహ్మణులకు పదహారు సంవత్సరముల లోపుగ ఉపనయనము జరుగకున్న యజ్ఞోపవీత సంస్కారము నకు అర్హులుకారు)

శస్తే శశిని సురేజ్యే సవితరి శస్తే చ మేఖలాబధ్నః

భవతి చిరాయుర్విద్వానుక్తే సంవత్సరే విప్రుః

315

బాలకుని నక్షత్రమునుండి చంద్ర రవి గురులు శుభులైనపుడు ఉక్తవర్షములలో

యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేయవలెను. అవిధముగా చేసిన బాలుడు విద్వాంసుడగును. చిరాయువు కలిగియుండును.

దినకరశశినౌ చేద్గోచరే శోభనేస్థే
ఉదగయన గతేర్మే లగ్నయోగే ప్రశస్తే
హరివసుకర చిత్రా సౌమ్యపౌష్ణాశ్విశక్రాః
సలిలపవన పుష్పామేఖలాభస్థ నేష్టాః

316

సూర్య చంద్రులు శుభులై గోచరించినపుడు ఉదయలగ్నములో సూర్య యోగమున్న ప్రశస్తమని తలంపవలెను. శ్రవణ ధనిష్ఠ హస్త చిత్త మృగశిర రేవతి అశ్విని జ్యేష్ఠ పూర్వాషాఢ స్వాతి పుష్యమి నక్షత్రములు మేఖలా బంధనములో అనుకూలమైనవి.

మృదు ధ్రువ క్షిప్ర చరాశ్చపూర్వాదిత్యా
మృతార్ధానిల మూలసాద్వైః
మౌజ్ఞీ నిబన్ధం ప్రవదన్తి సన్తః
సమస్త వేదాధ్యయనే ద్విజానామ్

317

మృదు సంజ్ఞక నక్షత్రములు (మృగశిర, చిత్త, అనూరాధ, రేవతి) ధ్రువ సంజ్ఞక నక్షత్రములు ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ, ఉత్తరాభాద్ర, రోహిణి) క్షిప్రసంజ్ఞక నక్షత్రములు (హస అశ్విని, పుష్యమి, అభిజిత్) చరసంజ్ఞక నక్షత్రములు (స్వాతి, పునర్వసు, శ్రవణ, ధనిష్ఠ శతభిషం) పూర్వాత్రయము, పునర్వసు, శ్రవణం, ఆర్ద్ర, స్వాతి, మూల, ఆశ్లేష నక్షత్రములలో మౌంజీ బంధనము చేయవలెనని సంతులు తెలిపిరి. ఇదేవిధముగా వేదశాస్త్రాదులను విప్రులు అధ్యయనము చేయవలెను.

హస్తా త్రయే దైత్యారిపు ద్వితీయే (త్రయే)
శక్రేష్ట పుష్కాశ్వినిరేవతీషు
వారేషు శుక్రార్క బృహస్పతీనాం
హితాను బన్ధో ద్విజమౌజ్ఞీ బన్ధః

318

హస్త, చిత్త, స్వాతి, శ్రవణం, ధనిష్ఠ, శతభిషం నక్షత్రములు జ్యేష్ఠ, మృగశిర, పుష్యమి అశ్విని, రేవతి నక్షత్రములలో రవి, శుక్ర గురువారములలో వ్రతబంధము శుభము నిచ్చును.

హస్తత్రయే తిష్యధనిష్ఠయోశ్చ పౌష్ణాశ్విశక్రా తివిష్టభేషు
శస్తే తిథౌ చస్త్రబలేనయుక్తే కార్యం ద్విజానాం వ్రతబన్ధకర్మ

319

హస్త చిత్త స్వాతి పుష్యమి ధనిష్ఠ రేవతి అశ్విని జ్యేష్ఠ పునర్వసు శ్రవణానక్షత్రములలో శుభతిథిలో చంద్రబలమును చూచి విప్రులు వ్రతబంధన క్రియను చేయవలెను.

శుక్లపక్షే శుభస్థిశశినిదినకరే దేవపూజ్యే చ సమ్యగ్వా రే భానోః
సితస్య త్రిదశపతి గురుబుధతే చాపి శుక్రే
హస్తే చిత్రాశ్విశక్రాదితివసు వరుణోపేష్ట పుష్కేష్ట పౌష్ణే
స్వాతిష్యప్యాహతాను స్మృతముపనయం భార్గవాద్వైర్మునీన్దైః

320

శుక్లపక్షములో రవి చంద్ర గురులు శుభులైనపుడు రవి శుక్ర గురువారములలో,

ఉత్తరాయణములో హస్త, చిత్త, అశ్విని, జ్యేష్ఠ, పునర్వసు, ధనిష్ఠ, శతభిషం, శ్రవణం, పుష్యమి, మృగశిర, రేవతి, స్వాతి నక్షత్రములలో వేధ లేనపుడు యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేయవచ్చునని భార్గవాది మునులు తెలిపిరి.

ఉత్తరాయణగతే దివాకరే వీర్యవత్సుగురుచంద్ర - భానుషు

క్షౌరభేషు సకలేషు దేహినాం మౌఞ్జీబన్ధనావిధి ప్రశస్యతే 321

సూర్యుడు ఉత్తరాయణములో ఉన్నపుడు గురు చంద్ర రవులు బలవంతులైనపుడు జనులందరు క్షౌరకర్మ చేయించుకొనవలెను. ఈ సమయము మౌంజీ బంధనమునకు కూడ ప్రశస్తమైనది.

సప్తపరాశర పూర్వైః క్షౌరే కథితాని యాని భానీహ

సహదన్దకాష్ఠభజ్ఞే వ్రతబన్ధే తాని శస్త్రాని 322

పూర్వము పరాశరుడు క్షౌరకర్మ కొరకు తెల్పిన నక్షత్రములు కాష్ఠభంగ సహితమైన వ్రతబంధనమునకు కూడా ప్రశస్తమైనవని తెలుపబడెను.

అనుకూలే నిశానాథే శుభస్థానస్థితే రవా

చూడాకరణవత్కార్యో మేఖలాబన్ధనే స్థితిః 323

చంద్రుడు అనుకూలముగానున్నపుడు సూర్యుడు శుభస్థానములో నున్నపుడు చూడాకరణము, మేఖలా బంధన కార్యములను చేయవలెను.

క్షౌరకర్మణి ప్రదిష్టం యదిష్టఫలదాయకం దినాద్యం తు

తన్మేఖలాది సౌమ్యే భవతి హితాయ ద్విజాతీనామ్ 324

క్షౌరాదికర్మలు తెలుపబడిన ఫలాఫలములను మేఖలాబంధనమునకు కూడ గ్రహించ వలెను. ద్విజులకు మేఖలా బంధనమునకు సౌమ్యదినములు అనుకూలమైనవి.

తారాచంద్రాదుకూలేషు గ్రహభేషు శుభేష్వపి

పునర్వసౌ కృతో విప్రః పునః సంస్కారమర్హతి 325

తారాచంద్రుల అనుకూలత్వము గ్రహవర్షము శుభత్వమును చూచుకొని పునర్వసు నక్షత్రములో విప్రనకు పునఃసంస్కారము చేయవలెను.

ఉత్తమకాలము :

మాఘే మాసి మహాధనో ధనపతిః ప్రజ్ఞా బలం ఫాల్గునే

మేధావీ భవతి వ్రతోపనయనే చైత్రీ చతుర్వేదవిత్

వైశాఖే నిఖిలోప భోగసహితో (? సుఖితా) జ్యేష్ఠా వరిష్ఠో

బుధశ్చాషాఢోఽపి మహామఖప్రకరణః ప్రాప్నోతి నిష్ఠాం భువి 326

మాఘమాసములో వ్రతబంధనము చేసిన బాలుడు మహాధనుడు ధనవంతుడగును. ఫాల్గుణమాసములో బుద్ధివంతుడు, బలముతో కూడిన మేధావియగును. చైత్రములో చేసిన నాలుగువేదములు తెలిసినవాడు, వైశాఖములోనైన సమస్తభోగములను అనుభవించువాడు, జ్యేష్ఠమాసములోనైన విద్యావంతుడు, ఆషాఢమాసములలో వ్రత బంధనము చేసిన అనేక యజ్ఞములను నిర్వహించి లోకములో విశేషకీర్తిని పొందును.

మాఘే ద్రవిణశీలాఢ్యః ఫాల్గునేఽపి దృఢవ్రతః

చైత్రే భవతి మేధావీ వైశాఖే కోవిదోబుధః (మతః)

327

జ్యేష్ఠే గగననీతిజ్ఞస్త్వాషాఢే క్రతుభాజనమ్

శేషేష్యసి చ మాసేసు నిషిద్ధం నిశి చ వ్రతమ్

328

మాఘమాసములో వ్రతబంధము చేసిన బాలుడు ధనవంతుడు శీలవంతుడగును. ఫాల్గుణమాసములో చేసిన దృఢవ్రతుడు, చైత్రములో మేధావి, వైశాఖములో కవి బుద్ధిమంతుడు, జ్యేష్ఠములో ఆకాశీయ నీతిజ్ఞానము కలవాడు, ఆషాఢములో వివిధ యజ్ఞాది కృత్యములు తెలిసినవాడగును. మిగిలిన మాసములలో, రాత్రికాలములో వ్రతబంధము చేయరాదు.

వారాసుసారముగా వ్రతబంధ ఫలము :

ప్రాజ్ఞో భవేత్కమల బన్ధుదినే ద్విజన్మా

వేదార్థ పాలనోపరో వ్రతబన్ధన చ

చన్ద్రే చిరం శ్రుతి గుణైరపి జాతజ్ఞాద్యః

కౌజే వ్రజేత్తను గదేన వినాశమాశు

329

రవివారము వ్రతబంధము చేసిన బాలుడు వేదార్థపాలనము చేయువాడగును. సోమవారము చేసిన శ్రవణశక్తి కలిగినప్పటికి జడత్వము కలవాడగును. మంగళవారము చేసిన అనారోగ్యము వినాశము కలుగును.

బౌధేభియోగరహితో మతిమాంశ్చ జీవే

మిశ్రీభవేదనిపైః పరిపూరితోపి

పాణ్డీత్యమణ్డీతకులో విపులోపభోగీ

వారే భృగోర్మరణమేతి శనైశ్చరస్య

330

బుధవారము వ్రతబంధము చేసిన అభియోగరహితుడు (పరాభవము లేనివాడు) గురువారమైన బుద్ధికలవాడు, విద్వాంసుడగును. శుక్రవారమైన పాండిత్యము కలవాడు వివిధభోగముల ననుభవించువాడు, శనివారము వ్రతబంధము చేసిన మరణము పొందువాడగును.

జ్యోతిషప్రకాశము (బృహదైవజ్ఞ 67, 81)

మేధా భానుమది జడత్వహిమగౌశ్చ న్నాత్మజే బోధవాన్

పఞ్చత్వం కుజమన్దయో ర్భృగుసుతే వాగ్మీ బలీయాన్శుచిః

షడ్కర్మాభిరతః సుఖీ సురగురౌ విద్వాన్ చిరాయుర్భరో

ధిష్ఠే పాపనిపీడితే చ హిమగౌ మూఢో గతాయుర్భవేత్

331

రవివారము యజ్ఞోపవీత ధారణ చేసిన బాలుడు బుద్ధిమంతుడగును. సోమవారము జడత్వము, మంగళవారము శనివారములు మరణ సమానమైన కష్టము, శుక్రవారము వాక్శుద్ధి, బలము, పవిత్రత, గురుకారకమైన షట్కర్మయుతుడు సుఖీ విద్వాంసుడు దీర్ఘాయువు కలవాడగును. పాపపీడితమైన నక్షత్రములో చంద్రుడున్న సోమవారము వ్రతబంధము చేసిన మూఢుడు పోయిన ఆయుస్సు కలవాడగును.

మేషాదిరాశుల లగ్నఫలము :

మేష భవతిరుజారో ధీమాస్థవిరోగశోక పరిహీనః

గదవాన్మిథున విలగ్నే విధురో దీనః కులీరే చ 332

కరికులవైరిణి బలవాన్విద్యావానేవ యోషితి క్రూరః

సుభగః సుఖోపభోక్తా తౌలినికిల నాశముపయాతి 333

ధనుషి ధనాద్యః శ్రీమాన్మకరే చ ఘటే ధనైః పరిత్యక్తః

షడ్కర్మాభిరతః స్థాన్మీనే ధనవాన్ప్రవక్తా చ 334

మేషలగ్నములో ప్రతబంధము చేసిన బాలుడు రోగియగును. వృషభములో బుద్ధిమంతుడు రోగరహితుడు శోకహీనుడగును. మిథునలగ్నములో చేసిన రోగము, కర్కాటకములో చేసిన విధురుడు దీనుడగును. సింహలగ్నములో చేసిన కులములో విరోధము, కన్యలో బలవంతుడు విద్యావంతుడగును. కాని క్రూరుడగును. తులలో సౌభాగ్యము సుఖములననుభవించును కాని నాశకుడగును. ధనుస్సులో ధనవంతుడు, మకరంలో శ్రీమంతుడు, కుంభంలో ధనమును త్యాగము చేయువాడు, మీనలగ్నములో ప్రతబంధము చేసిన షడ్కర్మలు చేయువాడు ధనవంతుడు ప్రవక్తయగును.

ప్రతబంధ లగ్నములో రవ్యాద్యంశల ఫలము :

భృగు గురు శశిపుత్రే కేన్ద్రే సంస్థైశ్చ పాపై

రిపు సహజ గృహాయే సూర్యమహాయమన్దే

వృషతురగ తులాయాం సింహమీనే ప్రశస్తం

ప్రతకరణ మిహోక్తం నాష్టమస్థే శశాజ్నే 335

శుక్ర గురు బుధులు కేంద్రములో నున్న లేక పాపగ్రహములున్న శత్రుగృహము (6లో)లోనున్న లేక సహజ మిత్రగృహములోనున్న సూర్య శనుల రాశులలోనున్న, వృషభ తుల సింహ మీనరాశులలో నున్న ప్రతబంధము ప్రశస్తమగును. కాని చంద్రుడు ఎనిమిదవరాశిలో నుండరాదు.

ఉదయతి మృదుభాంసే మూర్ఖతా దౌష్ట్యమార్కే

క్షితి తనయ నవాంశే పాపబుద్ధిర్బడః స్యాత్

జగమతిరుదుపాంశే సౌమ్యభావే పటుత్వం

గురుభృగుతనయాంశే యజ్ఞభాగ్యత్వమాహుః 336

సూర్యుని మృదుభాంశములో లగ్నీద్రయమైనపుడు ప్రతబంధము చేసిన బాలకుడు మూర్ఖుడు దుష్టుడగును. కుజుని నవాంశములోనైన పాపబుద్ధి జడత్వము కలుగును. చంద్రుని నవాంశములోనైన జడమతి, సౌమ్యభావములో నైన పటుత్వము, గురు శుక్ర నవాంశలలో ప్రతబంధము చేసిన యజ్ఞములు చేయువాడు భాగ్యమును పొందువాడగును.

షట్కర్మాభిరతః స్వాద్యజ్ఞేసురరాజ పూజితస్యాంశే

దీర్ఘాయురర్థపూర్ణో గుణవాన్ఘ్నగుజాంశకే విప్రః 337

శుక్రనవాంశములో ప్రతబంధము చేసిన విప్రుడు షట్కర్మ (యజ్ఞము చేయుట, యజ్ఞము చేయించుట, దానము తీసికొనుట, దానమిచ్చుట, చదువుట, చదివించుట)

లు చేయుటయందాసక్తి కలవాడగును. సురాజైన ఇంద్రునితో పూజింపబడును. దీర్ఘాయువు కలవాడు, ధనవంతుడు గుణవంతుడగును.

లగ్నేసౌరిదివాకరఽ పనిసుతానాశం వధం బన్ధనం
విత్తే విత్తవివాశమాశు సహజ నైరుజ్యమిష్టాగమమ్
బన్ధాబన్ధ విరోధమేవ తనయే పుత్రక్షయం దుష్టభే
సౌభాగ్యార్థసుఖాని దారమరణం యచ్ఛన్తి జామిత్రభే

338

లగ్నములో శని సూర్య కుజులున్న దాని ఫలితము వధ బంధనముగా తెలిసికొనవలెను. ద్వితీయభావములోనున్న ధననాశమగును. తృతీయభావములోనున్న రోగరహితుడు, కోరినకోరికలు తీరువాడగును. చతుర్థభావములోనున్న బంధుజనులతో విరోధము కలుగును. పంచమభావములో నున్న పుత్రక్షయము కలుగును. ఆరవభావములో నున్న సౌభాగ్యము ధనము సుఖము కలుగును. ఏడవభావములోనున్న పత్నికి మృత్యువు కలుగును.

నిధన భవనసంస్థా మృత్యుమర్థ ప్రణాశం
తపసి వివిధరోగాస్తర్మహానిం దిశన్తి
వితయ రుచిర భోగాం స్తీవ్రవృత్తస్తథాయే సుభహు
వివిధలాభం రిష్యగ్నేర్థం ప్రణాత్సమ్

339

ఎనిమిదవభావములో శని రవి కుజులున్న మృత్యువు, ధననాశము, తపము, (సంఘర్షణ) వివిధ రోగములు, ధర్మహాని కలుగును. ఈగ్రహములు పన్నెండవభావములో నున్న భోగములు, అధికలాభములు ధనములనిచ్చునవగును.

కేంద్రములోనున్న గురు ఫలము :

కేంద్రే స్థే మరమన్త్రిణి ప్రవరధిః షట్కర్మదీక్షాస్థితో
విద్వాన్సైఖ్య గుణాన్వితో ధ భృగుణాసాశక్తితో ధావకః
కోణేనాన్త్యజసేవకో దినకృతో రాజోపసేవీ భవేద్భాభేనా
యుద్ధవృత్తి కృజ్జ్ఞపతినా స్వాధ్యైశ్యవృత్తి ర్విజః

340

కేంద్రములో గురుడున్న జాతకుడు బుద్ధిమంతుడు, షట్కర్మరతుడు, దీక్షితుడు, విద్వాంసుడు, సుఖవంతుడు, సుదృఢములు కలవాడగును. శుక్రుడున్న శంకితుడు (నిశ్చయము లేనివాడు) ధావకుడు (పరుగెత్తువాడు) అగును. త్రికోణములోనున్న అంత్యవర్ణము వానికి సేవకుడగును. సూర్యుడు కేంద్రములోనున్న రాజకీయ సేవ కలుగును. కుజుడు కేంద్రములోనున్న యుద్ధవృత్తి కలుగును. గురుడున్న ద్విజునికి కూడ వైశ్యవృత్తిచే జీవించవలసి వచ్చును.

షష్ఠే స్థమే శశధరే మరణం ప్రయాతి
జీవే దివాకరసుతే విగుణోర్ధహీనః

క్రూరః కుజేన మృదుతాం విగుణోర్థ లగ్న సశ్చ

సౌమ్యే పటుర్గురువదిన్స్త భృగూవికల్పో

341

ఆరు ఎనిమిదిభావములలో చంద్రుడున్న మరణ సూచకమగును. గురు శనులున్న

జాతకుడు గుణరహితుడు అర్థహీనుడగును. కుజుడున్న క్రూరుడు మృదు రహితుడగును. సౌమ్యగ్రహమున్న చతురుడు గురు వందితుడగును. ఇదే ఫలితము వికల్పముగా చంద్రుడు లేక శుక్రుడున్నపుడు కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

లగ్నో గురౌ భృగుసుతే నవపచ్చమస్థే చన్ద్రే

శుక్రాంశకగతేః ఖిలవేదవేదీ

మన్దాంశగేషు గురుభార్గవభాధిపేషు

విద్యార్థశీలరహితో భవతి కృతఘ్నుః

342

ప్రతబంధ లగ్నములో గురుడు, త్రికోణము (5,9)లో శుక్రుడు, నవాంశములో చంద్రుడున్న బాలకుడు వేదము తెలిసినవాడు, ఖిలాది (భూసంబంధ)జ్ఞానము కలవాడగును. శని నవాంశ లగ్నములో గురు శుక్రులున్న బాలకుడు విద్యాహీనుడు, శీలరహితుడు, కృతఘ్నుడగును.

లగ్న గురు విశేషము (బృహదైవజ్ఞరంజనము 67,106)

జీవోదయే జీవేగృహోదయే వా

జీవాంశకే జీవసమీక్షితో వా

అల్పశుతోఽపి ప్రతబన్ధనేషు

వాగీశతుల్యో భవతి ద్విజ్ఞేస్త్రః

343

ప్రతబంధలగ్నములో గురువున్న, గురురాశిఉన్న లేక గురు నవాంశములో గురు దృష్టి లగ్నమున్న బాలకుడు అల్పజ్ఞానపృటికి బృహస్పతి సమానుడగును.

ప్రశస్తే వాక్పుతిగృహే తద్వృక్షే చాన్యవేశ్యని

తద్దేద్యైష్వాణే నవాంశే వా త్రింశాంశే చోదయాంశకే

344

గురువు స్వగృహములో లేక అన్యగృహములో నున్న ప్రశస్తమగును. దాని ద్రేక్కాణము నవాంశములలో లేక త్రింశాంశములో ఉదయాంశములో కూడ ప్రశస్తమగునని తెలిసికొనవలెను.

శాఖేశప్రశంస :-

శాఖాధిపతౌ బలవతి కేన్ద్రే వర్ణాధిపే చ జీవే చ

శస్త్రో మౌఞ్శీబన్ధో బలహీనైః శఙ్కరోతిహితః

345

శాఖాధిపతి కేంద్రములో బలవంతుడై ఉండుట, శాఖాధిపతి వర్ణాధిపతులతో కూడి గురుడు మౌంజీ బంధనములో నుండుట దుర్లభమగును. ఈవిధముగానున్న పుడు తప్పక శుభము కలుగును.

వేదాధిపతి కథనము :-

ఋగ్వేదాధిపతిర్ద్వివో యజుర్వేదాధిపః సితః

సామవేదాధిపౌ పక్రఃశశిజ్ఞో ధర్వ వేదరాట్

346

ఋగ్వేదము వారికి గురుడు అధిపతి, యజుర్వేదమునకు శుక్రుడు, సామవేదమునకు కుజుడు, అధర్వవేదమునకు బుధుడు అధిపతులని తెలుపబడెను.

వర్గేశబలము :-

జీవసితౌ విప్రాణాం క్షత్రస్యారోష్ణగూవిశాం చన్ద్రః

శూద్రాధిపః శశిసుతః శనైశ్చరః సజ్జర భవానామ్

347

యజ్ఞోపవీతములో బ్రాహ్మణులకు గురు శుక్రులు, క్షత్రియులకు రవి కుజులు, వైశ్యులకు చంద్రుడు, శూద్రులకు కుజుడు, సంకరజాతులకు శని వీరి బలము శ్రేష్ఠమని తెలుపబడెను.

మేధావీ లక్షణము :-

వసంతసమయే దద్యాదభే గర్భాష్టమే ప్తమే

మేధావీ మేఖలాబన్ధే జన్మమాసే ధ జన్మభే

348

జన్మము లేక గర్భము తర్వాత ఎనిమిదవ వర్షములో వసంత ఋతువులో యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేయవలెను. జన్మమాసము, జన్మమాసనక్షత్రములలో చేసినను బాలకుడు మేధావియగును.

వశిష్ఠుడు (పీయూషధార 5,4,5 - బృహద్దేవజ్ఞు రంజనము 67,19-21)

యజ్ఞా వసంతసమయే బహువిత్తభోగీ

గర్భాష్టమే వివిధశాస్త్ర విశారదస్సు

వేదార్థపాలనపరః ఖలు జన్మమాసే ఋక్షోఽపి

జన్మని బహుక్రతు భాజనం స్యాత్

349

గర్భము తర్వాత ఎనిమిదవ సంవత్సరములో వసంత ఋతువులో యజ్ఞోపవీతము చేసిన బాలుడు వివిధ విధములైన ధనోపభోగములనుభవించును. వివిధ శాస్త్రములలో చతురుడగును. జన్మమాసములో యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేసిన వైదిక ఆచారమును పాటించుటకు ఆసక్తి కలిగినవాడగును. జన్మనక్షత్రములోనైన అధికముగా యజ్ఞములను చేయువాడగును.

జన్మోదయే జన్మసు తారకాసు మాసే ధ వా జన్మని జన్మచన్ద్రే

ప్రతేన విప్రసు బహుశ్రుతోఽపి ప్రజ్ఞావిశేషే కథితః పృథివ్యామ్

350

జన్మలగ్నము, జన్మతార, జన్మమాసములో యజ్ఞోపవీత సంస్కారము చేసిన బాలకుడు అనేక శాస్త్రములు తెలిసినవాడు ఏదైన ఒక జ్ఞానక్షత్రములో భూమిపై ప్రసిద్ధిని పొందువాడగును.

గర్భాష్టమే గర్గపరాశరాద్వైః ఫలంయుదుక్తం ప్రతబన్ధనేషు

తతోఽధికం జన్మసుతారకాసు మాసే ధ వా జన్మని మానవానామ్

351

గర్గ పరాశర మునులు గర్భమునుండి ఎనిమిదవ వర్షములో ప్రతబంధము చేసిన కలుగు ఫలితమును తెలిపిరి. దానికన్న అధిక ఫలము జన్మమాసము, జన్మ నక్షత్రములో చేసిన కలుగును.

చండేశ్వరుడు (బృహద్దేవజ్ఞురంజనము 67,25)

అస్తజ్గతే దైత్యగురౌ గురౌవా

జ్ఞుర్క్షేపి వా పాపయుతేష్య భుక్తే

ప్రతోపనీతో దివసైః ప్రణాశం

ప్రయాతి దేవైరపి రక్షితశ్చ

352

శుక్రగురులు అస్తమించినపుడు నక్షత్రము పాపగ్రహముతో కూడినపుడు యజ్ఞోపవీ

తము చేసిన బాలుడు దేవతలతో రక్షింపబడినప్పటికి కొంత సమయము తర్వాత మృత్యువును పొందును.

నష్టే జీవే తథాశుక్రే నిరంశే చస్త్ర (చైవ) భాస్కరే

ఉపనీతస్య విప్రస్య జడత్వం మృత్యుమాదిశేత్

353

గురు శుక్రులు అస్తమించినపుడు చంద్ర సూర్యులు బలహీనమైనపుడు ఉపనయనము చేసిన బాలుడు మందబుద్ధి కలవాడై మృత్యువును పొందును.

పాపేనోపహతే ఋక్షే అనధ్యాయే గలగ్రహే

వగ్గే చ ప్రథమే చన్ద్రే న కుర్యాద్ వ్రతకర్మ చ

354

పాపగ్రహముతో ఏదైన నక్షత్రము బాధింపబడినపుడు, అనాధ్యాయదినము లైనపుడు గల గ్రహములున్నపుడు, చంద్రుడు ప్రథమవర్గములో నున్నపుడు వ్రతకర్మ చేయరాదు.

నభూరిగ్రహ భిన్నభే న పాపోత్పాత పీడితే

న రాత్రౌ న చ సన్ధ్యాయాం నానధ్యాయే గలగ్రహే

355

శుభగ్రహములతో కూడిన శుభనక్షత్రములలో ఉత్పాత సమయము కానపుడు, రాత్రి సంధ్యాకాలము కానపుడు, అనాధ్యాయ సమయము కానపుడు, గ్రహోపస్థ అనుకూలముగా నున్నపుడు వ్రతబంధము చేయవలెను.

నో సన్ధ్యాగర్జితే ప్రాహుర్వ్రతోపనయనం హితమ్

న చ విష్ణామధాకాలే షష్ఠామాససప్తవాసరాత్

356

సంధ్యా సమయము గర్జనాది సమయములను విడిచి వ్రతబంధము చేసిన హితకారియగును. విష్టికాలములో ఆరవమాసములో ఏడవదినములో కాకుండ మిగిలిన సమయములో వ్రతారంభమును చేయవలెను.

అకాలగర్జితస్యాదౌ పర్వణ్యాశౌచకాదిషు

నానధ్యాయేషు వై కుర్యాదుపరాగదినే తథా

357

అకాలము కలిగినపుడు, గర్జితారంభములో, పర్వకాలము (14, 8, 15, 30 తిథులు సంక్రాంతి సమయము)లో అశౌచకాలములో అనధ్యాయ సమయములో ఉపరాగ గ్రహణదినములలో వ్రతబంధము చేయరాదు.

అనధ్యాయములు :

అనధ్యాయాశ్చ సజ్జ్ఞాతా హేమన్తే చతురష్టకాః

ఏకో వై ద్వేత సంజ్జ్ఞాయాం ద్వితియాయాం మనీషిభిః

358

హేమంత (శిశిర) ఋతువులో అనధ్యాయ సంఖ్య నాలుగు అష్టకములని తెలుపబడెను. ఒకటి ద్వైతసంఖ్యలో, రెండవది మనీషులు తెలిపిరి. (హేమంత శిశిర ఋతువులలో వచ్చు నాలుగు కృష్ణపక్ష అష్టమి తిథులను అనధ్యాయములని పండితులు తెలిపిరి)

మార్గశీర్షాది మాసేషు చతస్రః కృష్ణపక్షజాః

క్రమశస్తిథయస్త్రిసః సప్తమ్యస్యాహ రష్టకా

359

మార్గశీర్షాది నాలుగు మాసము (మార్గశీర్ష పుష్య మాఘ ఫాల్గుణ)లలో కృష్ణపక్షములో

క్రమముగా సప్తమినుండి మూడుతిథులు (సప్తమి అష్టమి నవములు) అష్టక తిథులగును.

పాషాది విధుమాసేషు కృష్ణే చైవాష్టకా త్రయమ్
వికాణ్డేయాశ్వినే మాసే హాయన్యశ్చతురష్టకా: 361

అష్టకాశ్చ సమాఖ్యాతా: సప్తమ్యాది తిథిత్రయే
నాధీయాంతాత్ర శాస్త్రాణి వ్రతబంధం చ వర్జయేత్ 362

పుష్యాది చంద్రమాసములలో (పుష్యము మాఘము ఫాల్గుణము) కృష్ణపక్షములో మూడు అష్టకతిథులు అశ్వయుజమాసములో హాయనము నుండి నాలుగు అష్టకతిథులు ఖ్యాతములగును. మిగిలినచోట మూడు సప్తమి తిథులు. వీటిలో వ్రతబంధము చేయరాదు. ఇది శాస్త్రసమ్మతము కాదు.

ఏకో విధి ద్వితీయాయాం ప్రేతపక్షే గతే తు యా
యా తు కోణాగరే యాతే చైత్ర్యావల్యా: పరేఽపి చ 363

పాడ్యమి ద్వితీయము నుండి విధమైనపుడు లేక ప్రేతపక్షమైన, శ్రాద్ధపక్షము మధ్యలో వచ్చిన తిథులు, చైత్రశుక్ల త్రయోదశులు అనధ్యాయ తిథులగును.

చతుర్మాసస్య సమాప్తాచ ద్వితీయా యా భవేత్తథా
సర్వాస్యేతా స్వసంధ్యా: పురాణై: పరిక్షిర్తితా: 364

చతుర్మాసములు సమాప్తమైన తర్వాత వచ్చు ద్వితీయతిథి అందరి దృష్టిలో అనధ్యాయ తిథి యగునని ప్రాచీనుల మతము.

విద్యారంభములో అనధ్యాయము (బృహదైవక్ష 68, 51-52)

అష్టమీ హస్త్యపాధ్యాయం శిష్యం హన్తి చతుర్దశీ
అమావాస్యోభయం హన్తి ప్రతిపత్పారనాశినీ 365

అష్టమి తిథిలో పఠన పాఠనము చేసిన గురువుకు నాశము, చతుర్దశిలో చదివిన శిష్యునికి నాశము, అమావాస్య పౌర్ణమి తిథులలో చదివిన గురు శిష్యులిరువురికి నాశము. పాడ్యమిలో చదివిన చదువు విద్యకు నాశనమగును

యథా యాధిష్ఠిరీసేనా గాఢేయశరపీడితా
ప్రతిపత్పారశీలస్య విద్యేవ తనుతాం గతా 366

యుధిష్ఠిరుని (ధర్మరాజు)సేన పితామహుడైన భీష్ముని బాణములతో పీడింపబడినట్లు పాడ్యమిలో ఆరంభించిన పాఠమునకు నాశనము కలుగును.

ఆరంభమునంతరం (దుత్తరం?) యత్ర ప్రత్యారమ్భో న సిద్ధతి
గర్గాదిమునయ: సర్వే తమేబాహుగ్ధల గ్రహమ్ 367

ఆరంభము తర్వాత (బృహవృచశాఖకు భిన్నమైన జనులకు ఉపనయన దినములో వేదారంభమగును) తర్వాత (దానికి రెండవరోజు అనధ్యాయమగుట వలన వేదారంభము జరుగదు.) ప్రత్యారంభము వెంటనే జరుగదు. గర్గాదిమునులు దీనిని గలగ్రహమని తెల్పిరి.

అష్టమీ సప్తమీ విధౌ త్రయోదస్యాం చతుర్దశీ
ప్రతిపద్ద్వితీయా విధౌ గలగ్రహ ఉదాహృత: 368

సప్తమితో విధమైన అష్టమి, త్రయోదశి, చతుర్దశి, ద్వితీయతో విధమైన పాడ్యమి గలగ్రహ రూపముగా తలంచవలెను.

వాగీశ శుక్రయోరస్తే కృష్ణపక్షే గలగ్రహే

అనధ్యాయేపరాహ్ణే చ న కుర్యాన్మాజ్ఞీ బన్ధనమ్ 369

గురు శుక్రల అస్తమయము, కృష్ణపక్షము, గల గ్రహయోగ అనధ్యాయము, అపరాహ్ణములలో మౌంజీ బంధనసంస్కారము చేయరాదు.

గలగ్రహములు - గర్గ వచనము (బృహద్దేవజ్ఞ రంజనము 67,64)

త్రయోదశ్యాది చత్వారి సప్తమ్యాది దినత్రయమ్

చతుర్థి హ్యేకతః ప్రోక్తా అష్టవేతే గలగ్రహాః 370

త్రయోదశి నుండి నాలుగు తిథులు (త్రయోదశి చతుర్దశి అమావాస్య పౌర్ణమి) సప్తమి, అష్టమి, నవమి, చతుర్థి ఈఎనిమిది దినములు గలగ్రహ దినములని తెలుపబడెను.

సన్ధ్యాయాం గర్జితే దైవే శాస్త్రచింతాం కరోతి యః

చత్వారి తస్య సశ్వన్తి ఆయుర్విద్యా యశోబలమ్ 371

పైతిథులలో సంధ్యాకాలములో మేఘగర్జనము జరిగినపుడు శాస్త్రజ్ఞులు ఆలోచించ వలసియుండును. ఎందువలననగా ఈ సమయము ఆయువు విద్య యశస్సు బలము లను నాశనము చేయును.

దద్యాన్నాకాలవర్షే చ వ్రతోపనయనం బుధః

నానధ్యాయే న భూకమ్పే న నిర్ఘాతే గలగ్రహే 372

అకాలములో వర్షము కురిసినపుడు, అనధ్యాయకాలములో, భూకంపము, నిర్ఘాతము గల గ్రహసమయములో వ్రతోపనయన సంస్కారము చేయరాదని పండితులు తెలిసికొనవలెను.

మార్గస్య పూర్ణామావాస్యా దావష్టకాతామ కాలజామ్

పృష్ఠం కేచిదిదం ప్రాహుర్మధౌ మాఘే చ ఫాల్గుణే 373

మార్గశిరమాస పౌర్ణమి అమావాస్య అష్టకము కాలజన్యముగా తలంచబడినది. కొందరి మతముననుసరించి చైత్ర మాఘ ఫాల్గుణమాసముల వెనుకనున్న తిథులు నిషిద్ధములుగా తెలుపబడెను.

(అకాలవర్ష విచారము (సంగ్రహ శిరోమణి 19, 31 9)

పౌషాది చతురో మాసా స్పృష్టా వృష్టి రకాలజా

వ్రతం యాత్రాదికం తత్ర వర్జయేత్ సప్తవాసరాన్ 374

పుష్యాది (పుష్యమి మాఘము ఫాల్గుణము చైత్రము) నాలుగుమాసములలో వర్షము కురిసిన అది అకాలవృష్టి యనబడును. ఆసమయములో వ్రతబంధము, యాత్ర ఏడురోజుల వరకు చేయరాదు.

వృష్టిరకాలప్రభవా చతుర్న మాసేషు పౌష పూర్వేషు

ఆసప్తాహం త్యాజ్యం వ్రతమథ యాత్రాదికం తత్ర 375

ఇదేవిధముగా పుష్పమాసమునకు పూర్వము నాలుగుమాసములలో (భాద్రపద, ఆశ్వయుజ, కార్తీక మార్గశిరమాసములు) వర్షము కురిసిన అకాలవర్షమగును. ఆసమయములో ఒకవారము వరకు వ్రత యాత్రాదులు వదిలిపెట్టవలెను.

మార్గామాసాస్త్రభృతి మునయో వ్యాసవాల్మీకి గర్గా
యాత్రాచూడావ్రత కరణవిధౌ వృష్టి దోషం వదన్తి
నాడీజం వా సురపతిగురు వక్రదృష్టైరకాలం
మాసావేతా వశుభఫలదౌ మార్గపౌషౌ న శేషాః

376

మార్గశిరమాసములో కురిసిన వర్షమును వృష్టి దోషరూపములో వ్యాస వాల్మీకి గర్గప్రభృతి మునులు తలంచిరి. యాత్రా చూడాకర్మ వ్రతకరణములలో దోషముగా పరిగణించిరి. నాడి నుండి లేక గురుగ్రహము వక్రదృష్టితో నున్న అకాలతిథియగును. ఆస్థితో మార్గశిర పుష్పమాసములు అశుభఫలము నిచ్చును. మిగిలిన మాసములు దోషమునీయవు.

దేవశయన కాలావధి :-

యావద్భూయాజ్జలధి తనయా చుష్టునాయా
సఖిన్నాదేవౌ దైత్యప్రమథనపటుర్యా వదేకాస్తశాస్త్రః
అష్టుః శయ్యాపరిగత తనుర్యోగ నిద్రాముపేతస్తావద్
దృష్టౌ భవతి సమయో బ్రహ్మణో భాషితేన్

377

దేవాసుర సంగ్రామములో దేవతలు రాక్షసులు సముద్రమథనములో పాల్గొనిరి. ఆసమయములో అందరు ఏకాగ్రతతోశాంతముతో నుండిరి. లక్ష్మీ యొక్క ఆవిర్భావమై నపుడు అందరు ఆమెను మోహించుటకు చుంబించుటకు యత్నించిరి. యోగనిద్రలో నారాయణుడున్నంతవరకు వక్రదృష్టి సమయమగునని బ్రహ్మ తెలిపెను. ఆసమయములో శుభకార్యములు చేయరాదు.

అకాలవృష్టి విచారము :- (సంగ్రహ శిరోమణి 19, 319)

వృష్టిః కరోతి దోషం తావన్నాకాల సమ్మవా రాజ్ఞామ్
యావన్న భవతి యానే నరపశు చరణాఙ్గితా వసుధా

378

భూమిపై జనుల పాదముద్రలు కనపడనంతవరకు అకాలవృష్టిగా తలంచరాదు. (వర్షమధికముగా కురిసినపుడు భూమి మెత్తబడి జనుల పాదముద్రలు కనపడును. స్వల్పవర్షములో పాదముద్రలు కనపడవు. అందువలన అకాలవర్షమధికమైనపుడు ముందు తెలిపిన దినములలో కార్యములు చేయరాదని భావము.)

దినశుద్ధి విచారము :

గ్రహే రవీన్ద్యౌర్భవతి ప్రకమ్పే కేతూ ధమోల్కా పతనాదిదోషైః
వ్రతే దశాహాని వదన్తి తజ్జ్ఞాస్త్ర యోదశాహాని వదన్తి కేచిత్

379

సూర్య చంద్ర గ్రహణములైన, భూకంపము, కేతూదయము, ఉల్కాపతనము మున్నగు దోషములైన వ్రతబంధాది కార్యములు పది దినముల వరకు చేయరాదు. కొందరి మతముననుసరించి పదమూడు దినముల వరకు చేయరాదు.

ఉద్వాహమాహుః శుభమజ్గనానా మేకాహమేవ వ్రతబంధనే తు

ద్యహం విహాయ గ్రహణే నరాణాం సదైవ సప్తాహమపి ప్రయాణే 380

వివాహమైన తర్వాత శుభ కార్యములు రెండు దినముల వరకు, ప్రయాణాదులు ఏడుదినముల వరకు వదిలిపెట్టవలెను.

గ్రహణములో సమయశుద్ధి :-

ఏకరాత్రం పరిత్యజ్య కుర్యా త్పాణిగ్రహం గ్రహే

సప్తరాత్రం ప్రయాణే తు త్రిరాత్రిం వ్రతబంధనే 381

గ్రహణములో సమయశుద్ధి తెలుపబడెను. వివాహమైన గ్రహణమైనపుడు ఒక రాత్రి సమయమును వదలవలెను. యాత్రయైన ఏడురాత్రులు, వ్రతబంధ యజ్ఞోప వీతములైన మూడు రాత్రుల సమయము వదలవలెను.

అట్లే ఏశుద్ధేషు నశోభనేషు దినేశ - వాగీశ - నిశాకరేషు

హారీత మాణ్డవ్య పరాశరాద్వై ర్బుధృష్టి దృష్టో ద్విజమజ్జీబన్తః 382

సూర్య గురు చంద్రులు శుభముగా లేనపుడు ద్విజులు వ్రతబంధము చేసికొనరాదు. ఈవిధముగా మహర్షులు హారీత మాండవ్య పరాశరాదుల దృష్టితో చూచి తెలిపిరి.

కేసరిగే సురసచివేదైవాద్వ్రతపరిణయో యదా భవతః

వ్రతబంధే వ్రతభక్తోఽథ వివాహే యోషితాం మృత్యుః 383

గురుడు సింహరాశిలో నున్నపుడు వివాహము చేసిన లేక వ్రతబంధము చేసిన వ్రతభంగమగును. వివాహము జరిగిన వధువుకు మృత్యువు కలుగును.

దండ ప్రమాణములు :-

ఋజురసు పహతో దీనః సుశ్లిష్టో బ్రాహ్మణస్య పాలాశః

రాజశ్చైదుమ్బురజో వైశ్యస్య తు బిల్వసమ్భవః ప్రోక్తః 384

వ్రతబంధములో నిర్మించు దండము నిలువుగా అఖండముగా సుశ్లిష్టమై (గట్టిగా బంధింపబడినదై)యుండవలెను. బ్రాహ్మణులకు పాలాశము, క్షత్రియులకు ఉదుంబరము (మేడిచెట్టు) వైశ్యులకు బిల్వ(మారేడు) వృక్షపుకర నుపయోగించవలెను.

కేశలలాటప్రమాణ ప్రమాణకాని త్వభీష్టఫలదాని

క్రమశో విప్రక్షత్రియవైశ్యానాం దణ్డకాష్టాని 385

ఇతి వ్రతబంధ పటలః

దండము కేశముతో సమానముగా లలాటముతో సమానముగా నాసికతో సమానముగా నున్న క్రమముగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులకు శుభమును కలిగించును.

ఇది వ్రతబంధపటలము

వ్రతబంధ సంస్కార ప్రకరణము సమాప్తము

4. వివాహ ప్రకరణము

ఉద్వాహశబ్ద శుద్ధి :

ఆరమ్భ జన్మసమయాద్యుపతేర్వివాహ

మోజాబ్దకేషు మునయః శుభమాదిశాన్తి

ఆధానతః ప్రభృతి చా సమవత్సరేషు

ప్రోక్షస్తయోర్న శుభదస్తు విలోమవర్షే

386

జన్మించిన తర్వాత సమసంవత్సరములో కన్యకు వివాహము చేసిన శుభము కలుగునని మునులు తెలిపిరి. కొందరు ఆధానకాలము నుండి సమవర్షములో వివాహము అశుభమని తెలిపిరి. కొందరు విషమవర్షములలో వివాహము చేసిన అశుభమని తలంచిరి.

అయుగ్యే దుర్భగా నారీ యుగ్యేచ విధవా భవేత్

తస్మాద్గర్భాన్వితే యుగ్యే వివాహే సా పతివ్రతా

387

విషమవర్షములో వివాహము చేసిన స్త్రీ దుర్భాగ్యురాలగును. అందువలన జన్మించిన తర్వాత సమవర్షములలో వివాహము చేసిన కన్య పతివ్రతయగును.

శ్రీపతి నిబంధము (పీయూషధార 6,12, బృహద్దైవజ్ఞరంజనము 71,40)

మాసత్రయా దూర్ధ్వమ యుగ్యవర్షే

యుగ్యేపి మాస త్రయమేవయావత్

వివాహశుద్ధిం ప్రపదన్తి సన్తో

వాత్స్యాదయః స్త్రీజనిజన్మమాసాత్

388

జన్మమాసమునుండి మూడు నెలల తర్వాత విషమ వర్షములో సమవర్షములో మూడు నెలల వరకు వివాహము యొక్క శుభవిషయమును వాత్స్యాదులు తెలియజేసిరి.

యుగ్వాప్తమాసయువ తేరపి జన్మమాసాన్

మాసత్రయా వివహనే పరమాబ్ద శుద్ధిమ్

ప్రాహుః సమస్తమునయో విషమే తు పర్వే

మాసత్రయాదుపరి తద్భవ జన్మమాసాత్

389

యువతులకు జన్మమాసమునుండి సమ వర్షములో ఎనిమిది మాసముల నుండి మూడుమాసములు వివాహమునకు పరమ శుభదినములగును. విషమవర్షములో మూడుమాసముల తర్వాతనే జన్మమాసమును శుభముగా సమస్తమునులు తలంచిరి. నారదుడు (బృహద్దైవజ్ఞ రంజనము 71,41)

అదౌ మాసత్రయం నేష్టం యుగ్యసంవత్సరస్యచ

పరతో వర్షశుద్ధిశ్చ గర్భమాసాన్వితాః

390

(నారదమతము ననుసరించి) సమవర్షములో మొదటిమూడు మాసములు అశుభము. మూడవ మాసము నుండి మిగిలిన మాసములో గర్భమాసమునుండి శుభము

కలుగును.

గ్రహాబ్జశుద్ధౌ శుభదో వివాహౌ
హీనేన హీనః కథితోఽఙ్గానామ్
శుద్ధాపకర్షణ భగాదిశుద్ధౌ
శుభే భగే వత్సరశుద్ధి శేషమ్

391

గ్రహము సంవత్సరము శుద్ధమైన వివాహము శుభమగును. హీనమైన యువతులకు దోషము కలుగును. గ్రహదులశుద్ధి లేనపుడు నక్షత్రశుద్ధియున్న వర్షశుద్ధి శుభనక్షత్రముల వలన జరుగును.

గ్రహవత్సర సంశుద్ధౌ వివాహం శుభదం జగుః
అన్యథా గ్రహశుద్ధౌ వా న వర్షే కేవలే శుభే

392

గ్రహము సంవత్సరము శుభములైన వివాహము శుభఫలదాయకమగును. గ్రహశుద్ధి లేకుండ కేవలము వర్షశుద్ధి ఉన్నయెడల విచారించవలసి యుండును.

భృగుమతము :-

గ్రహవత్సరశుద్ధిశ్చ నారేకాలమపేక్షతే
స్వస్థే సర్వమిదం చిన్త్యమిత్యాహ భగవాన్భుగుః

393

గ్రహవర్షముల శుద్ధియున్న అర్తకాలము, దుఃఖ సమయముల గూర్చి విచారించ వలసిన అవసరము లేదు. అన్ని విధముల శుభమైన ఆలోచనలు కలుగునని భృగుముని తెలిపెను.

వివాహపు వయసు :-

చతుర్థిః షడ్భిరష్టాభిర్దశద్వాదశభిస్తథా
అభైర్వివాహితా కన్యా ప్రతిష్ఠా, నైవ గచ్ఛతి
ద్వాదశే దశమే వాఽభ్యే చతుర్థేవా చతుర్దశే
అబ్ధాష్టమే ద్వితీయే వా కన్యకోఽథా ప్రశస్యతే

394

395

నాలుగు, ఆరు, ఎనిమిది, పది, పన్నెండు సంవత్సరములలో వివాహము చేసిన కన్యకు గౌరవము లభించదు. (ఈవిధముగా కూడ తెలుపబడెను) పన్నెండు లేక పదవ సంవత్సరము, పద్నాలుగు, పదహారు సంవత్సరములలో కన్యకు వివాహము చేసిన ప్రశస్తమగును.

కరోతి వైధవ్యకరోతి శోకం
దౌర్భాగ్యమాత్మన్తిక మర్థనాశమ్
యుగ్మేచవర్షే విహితే వివాహే
న కన్యకా వృద్ధిముపైతికాపి

396

యుగ్మ వర్షములలో వివాహము కన్యకు వృద్ధిని కలిగించదు. దీనివలన వైధవ్యము అతిశోకము దౌర్భాగ్యము ధనహీనత కలుగును.

సప్తవర్షానంతరము కన్యాసంజ్ఞ :-

అష్టవర్షా భవేద్గౌరీ దశవర్షాతు కన్యకా

సప్రహస్తే ద్వాదశే వర్షే పరతేస్తు రజస్వలా

397

బాలిక ఎనిమిది సంవత్సరములు వచ్చిన గౌరి, పది సంవత్సరములు వచ్చిన కన్యయగును. పన్నెండు వర్షములు వచ్చిన రజస్వల యగును.

సప్రహస్తే ద్వాదశే వర్షే కన్యాయో న ప్రయచ్ఛతి

మాసి మాసి రజః ప్రాప్తౌ పితా పిబతిశోణితమ్

398

పన్నెండు సంవత్సరములు వచ్చిన కన్యకు వివాహము చేయుకున్న తండ్రి తనకూతురు ప్రతిమాసము రజస్వల యగునపుడు వచ్చు రక్తమును పానము చేయువాడగును.

రజోత్పత్తి ఫలము (బృహద్దేవజ్ఞ 71,55)

మాతాచైవ పితాచైవ జ్యేష్ఠాబ్రాతా తథైవ చ

త్రయస్తే నరకం యాన్తి ధృష్ట్వా కన్యాం రజస్వలామ్

399

కన్యకు వివాహము చేయక గృహమునందే ఉంచి రజస్వలయైన కన్యను చూచుచున్న తల్లి తండ్రి పెద్దన్న ముగ్గురు నరకమునకు పోవుదురు.

వర్షాష్టమే మృత్యుముపైతి కన్యా

పన్ద్వాధవా విఘ్నకరీ వరస్య

స్తాద్ద్వాదశే విత్తవివర్జితా చ

పాణిగ్రహ తా పరివర్జనీయా

400

ఎనిమిది వర్షములలో కన్యకు వివాహము చేసిన ఆమెకు మరణముగా భావించ వలెను. లేనియెడల వంధ్యత్వము కలుగును. వరునికి విఘ్నకారి యగును. పన్నెండు వర్షములవయసులో వివాహము చేసిన ధనసంపత్తికి నాశనము కలుగును. అందువలన ఆసంవత్సరములలో వివాహము చేయరాదు.

వాత్స్యడు (బృహద్దేవజ్ఞ 71, 56)

యస్తాం వివాహయేత్కన్యాం బ్రహ్మణో మదమోహితః

అసమ్భాష్యో హ్యపాజ్ఞేయః స విప్రో వృషలీపతిః

401

ఉక్త (పైనతెల్పిన) కన్యను మదమోహితుడైన విప్రుడు వివాహముచేసి కొనిన అతడు అసంభాష్యుడు (మాట్లాడుటరానివాడు), అపాంక్షేయుడు, వృషలీ పతి (శూద్రస్త్రీకి పతి) యగును.

రాజ్ఞా(జ?) గ్రస్తేఽథవా యుద్ధే పితృగా ప్రాణసంశయే

అతిప్రౌఢాతు యా కన్యా న తు కాలం ప్రతీక్యతే

402

ఆక్రమించినరాజు దేశములో అధికారమును చేయుచున్నపుడు, యుద్ధకాలములో తండ్రి తండ్రుల జీవితములు అనుమానముగానున్నపుడు, ప్రౌఢయైన కన్య వివాహము నకు శుభసమయమును చూడవలసిన అవసరములేదు.

పౌఢావస్థగూర్చి నారదుడు (బృహద్దేవజ్ఞ 71,59)

అతిప్రౌఢాతు యాకన్యా కుల ధర్మవిరోధినీ

అవిశుద్ధాపి సా దేయా లగ్నచంద్రబలైర్విసా

403

అతిప్రౌఢయైన కన్య కులధర్మమునకు విరోధిని యగును. అటువంటి సమయములో లగ్న చంద్ర బలములు లేకున్నను కన్యకు పాణిగ్రహణము చేయవలెను.

ద్రవ్యసంకల్ప విచారము :-

వివాహోత్తర పక్షేషు అన్తరామృత సూతకే

పూర్వం సజ్జల్పితం ద్రవ్యం దీయమానం స దుష్యతి

404

ఇతి వివాహే వర్షశుద్ధి:

వివాహమునకు తరువాత కాలములో అంతరా (మధ్య) మృతసూతకములలో ముందుగా ఇవ్వదలచిన ద్రవ్యములను ప్రదానము చేయుటను దోషముగా భావించనవసరము లేదు.

ఇది వివాహవర్షశుద్ధి విషయము.

దేశాచారము (జ్యోతిర్నబంధము 106, 8)

లోకాచారస్తావదాదౌ విచిన్తో

దశేదేశే యా స్థితిః సైవ కార్యా

లోకేదిష్టం పణ్ణితా వర్జయన్తి

దైవజ్ఞో తో లోకమార్గేణ యాయాత్

405

వివాహ విషయములో ఎల్లప్పుడు పండితులు లోకాచారమును పాటించవలెను. ప్రత్యేకదేశములో తమతమ పద్ధతిని దృష్టిలోనుంచుకొనవలెను. పండితులు లోక పరంపరలో చెడువిషయములను వదిలిపెట్టవలెను. అందువలన దైవజ్ఞుడు లోకాచారమును గమనించవలెను.

కులస్య దేశస్యచ చిత్తవృత్తిర్న

ఖణ్డనీయా విదుషా కదాచిత్

దోషం గుణం వాపి గుణం చ దోషం యో

భావయే జ్ఞాతిషికః సచాజ్ఞః

విద్వాంసులు ఎప్పుడు కులము మరియు దేశీయాచారములను ఖండించరాదు. వాటిలో దోషములున్నప్పటికి గుణములను చూడవలెను. లోకములో దోషములు కనిపించినప్పటికి జ్యోతిష్కుడు లోకవృత్తికి అధిక ప్రాధాన్యతనీయవలెను.

బృహదైవజ్ఞ (48,12)

బృహస్పతౌ గోచరశోభనస్థే

వివాహ మిచ్ఛన్తి హి దాక్షిణాత్యాః 0

రవౌ విశుద్ధే ప్రవదన్తి గౌడా

నాగోచరో మూలవకే ప్రమాణమ్

407

వివాహములో దక్షిణాది సంప్రదాయముననుసరించి గురుడు శుభుడై యుండవలెను. దీనికి వ్యతిరేకముగా గౌడమతము ననుసరించి రవి శుభుడై శుభస్థానములో నుండవలెను. మూలవదేశములో గోచార ప్రమాణమునకు ప్రాధాన్యతనీయరు.

చందేశ్వరుడు (బృహదైవజ్ఞ 48,14)

భౌమే విశుద్ధ యమునా తటోద్భవా

హిమాలయస్థా: శశిజే శుభర్క్షగే

కైలాసదేశప్రభవా: శనైశ్చరే

భృగో: సుతే సాగరసన్నివేశా:

408

యమునానదీ ప్రాంతము వారికి గోచారములో కుజుడు శుద్ధిగా నుండవలెను. హిమాచల క్షేత్రములో గోచారములో బుధుడు శుభుడుగా నుండవలెను. కైలాస దేశములో శనిని, సముద్రతటమునందు నివసించు జనులు వివాహములో శుక్రుని శుభునిగా భావించురు.

వివాహశుద్ధి :-

త్రిషడ్దశకైకాదశగోదినేశ:

సుతార్థ సౌభాగ్య సుఖప్రద:స్యాత్

వైధవ్యదాతా ప్తమరాశి సంస్థ: శేషే

రుజుం దు:ఖశుచం కరోతి

409

సూర్యుడు మూడు, ఆరు, పది, పదకొండు భావములలోనున్న సంతానము సౌభాగ్యము సుఖమును కలిగించును. అతడు ఎనిమిదవ రాశి స్థానములోనున్న వైధవ్యకారకుడగును. అన్యస్థానములలో (1, 2, 5, 7, 9, 12)నున్న వ్యాధి పీడాదోషములను కలిగించును.

రవిబలము (బృహదైవజ్ఞ 71, 525)

జన్మని భానా విధవా పతిసుతయుక్తా భవత్యుపచయర్క్షే

శేషగృహర్క్షే కన్యానాశ: శోకాతురా నూనమ్

410

జన్మరాశిలో సూర్యుడున్నపుడు వధూవరులకు వివాహము చేసిన కన్య విధవగును. ఉపచయ(3, 6, 10, 11)రాశులలో సూర్యుడున్నపుడు వివాహము చేసిన పతి పుత్రులతో కూడియుండును. మిగిలిన రాశులలో రవియున్న కన్య తప్పక శోకమును నష్టమును పొందును.

జన్మన్యర్థే చ నారీభవతి సవిధవా విత్తహీనా ద్వితీయేని:స్వా

పాతాలసంస్థే తదను హతసుతా సప్తమే నష్టకామా

మృత్యౌ ప్రాప్నోతి మృత్యుం వ్యయనవమగృహే రోగశోకాక్రమేణ

శేష రాశౌ వివాహే విపులధనవతీ సౌఖ్యమానార్థయుక్తా

411

జన్మలగ్నములో రవియున్న కన్య విధవయగును. ద్వితీయములోనున్న ని:స్వా (ధనహీనురాలు)యగును. చతుర్థములో రవియున్న పుత్రనాశము కలుగును. సప్తమ భావములో సూర్యుడున్న కాముకత్వమునకు నష్టము కలుగును. అష్టమభావములో నున్న మృత్యువు కలుగును. ద్వాదశభావములో సూర్యుడున్న రోగము శోకము క్రమముగా కలుగును. మిగిలినరాశులలో (3, 5, 6, 9, 10, 11)రవిఉన్నపుడు వివాహము చేసిన కన్య ధనవతి సుఖి అభిమానవతి యగును.

ద్వాదశరాశిలో సూర్యుడున్న ఫలము (బృహదైవజ్ఞ 71, 300)

వన్ధ్యా చార్థవివర్జితా ప్రముదితా దౌర్భాగ్యదు:ఖాతురా

స్వల్పాఽ పత్యవతీ పతిప్రియతమా బన్ధుచ్యుతా బన్ధకీ
ని:స్వా సౌఖ్యసమన్వితా సుతధనప్రీత్యాన్వితా ని:సుఖా
వ్యూధాఽ నుక్రమశ: ప్రచణ్డ కిరణే జన్మాది రాశిస్థితే

412

జన్మరాశిలో సూర్యుడున్న కన్య వంధ్య (గొడ్రాలు) రాలగును. ద్వితీయరాశిలో సూర్యుడున్న ధనరహితురాలు, తృతీయములో రవిఉన్న ప్రసన్నచిత్తురాలు, చతుర్థములో నున్న దు:ఖితురాలు, పంచమములోనున్న అల్ప సంతానవతి, షష్ఠమములోనున్న పతివల్లభ, సప్తమములోనున్న బంధువులతో తిరస్కరింపబడినది, అష్టమములో నున్న వ్యభిచారిణి, నవమములోనున్న ధనహీనురాలు, దశమములో సుఖములను పొందునది, ఏకాదశమములో సుఖవంతురాలు, ధనవంతురాలు, జన్మరాశి నుండి ద్వాదశరాశిలో రవియున్న సుఖహీనురాలగును.

లగ్నాదులలోనున్న దినపతి ఫలము :

ఆద్యేరోగభయం ధనే నిరకతా నష్టప్రజా పశ్చిమే
పాతాలే మదవిహ్వలా పరరతా కామే విమార్గస్థితా
భర్తా నాశముపైతి చాష్టమగతే కన్యాక్షయం చాప్తగే
ప్రభ్రష్టా నవమే ద్రువం దినపతౌ శేషేషం శస్త్రం జగు:

413

లగ్నములో సూర్యుడున్న రోగభయము, ద్వితీయభావములోనున్న ధనహీనత, పంచమములో సూర్యుడున్న సంతాననాశము, చతుర్థములోనున్న మదముతో కూడినది, ఇతరులతో సంబంధము కలిగినది, సప్తమములో సూర్యుడున్న చెడుమార్గమున నడుచునది, భర్తకు నాశనము కలిగించునది, అష్టమభావములో నున్న కన్య క్షయము ను పొందును. నవమములోనున్న భ్రష్టురాలగును. మిగిలినభావము (3,6,10,11,12) లలో సూర్యుడున్న ప్రశస్తమగును.

(బృహదైవజ్ఞ 71,531)

ద్వితీయ పుత్రాంకగత: ప్రభాకరస్త్రయో
దశాహాత్పరత: శుభప్రద:
స సప్తజన్మవ్యయబన్ధ రస్త్రగ:
కరోతి పుంసామపి తా దృశం ఫలమ్

414

జన్మరాశినుండి ద్వితీయ, పంచమ నవమరాశులలో సూర్యుడున్న పదమూడు రోజుల తర్వాత వివాహముహూర్తములో శుభము కలుగును. 7,1,12,4,8వ రాశులలో పైన తెల్పిన ఫలితము కలుగదు.

భవతి ద్వితీయ పశ్చిమ నవమోహి భాస్కర: శుభద:
సత్రితయా దశదివసాత్పరతో వ్రతబన్ధ నాద్యేషు

415

సూర్యుడు రెండు ఐదు తొమ్మిదవభావములలోనున్న శుభకరమగును. కాని దీనికి ప్రారంభము నుండి మూడుదినములు లేక పది దినముల తర్వాత వ్రతబంధమగును.

రవిరశుభరాశిస్థ: శుభరాశిం గమిష్యతి
త్యక్తా: త్రయోదశాఽ హ్నాని శేషం భద్రకామాదిశేత్

416

సూర్యుడు అశుభరాశిలోనున్న తర్వాత శుభరాశిలోనికి గమనము చేసినచో పదమూడు రోజులు వదలి మిగిలిన దినములు శుభకార్యములు చేయుట కనుకూల మగును.

భౌమ పఞ్చదశాహాని మాసార్థాదధికం బుధః

శ్రేష్ఠో మాసేన వాగ్గోశోదినామేకం నిశాకరః

417

కుజుడు పదిహేను రోజుల వరకు, బుధుడు ఒకటిన్నర నెలల వరకు శ్రేష్ఠుడగును. గురువు ఒకమాసము చంద్రుడుకూడ ఒకమాసము వరకు శ్రేష్ఠమైన ఫలమునిచ్చును.

మన్దో మాసోత్తరం వర్షం సితః పాదోసమాసకమ్

యావదభ్యుదితస్తిష్ఠే త్తావత్తావత్ఫలం శిభీ

418

శని ఒకమాసము నుండి ఒక సంవత్సరము వరకు, శుక్రుడు మూడువారములు, కేతువు ఉదయించినపుడు ఫలమునిచ్చును.

అశుభరాశిగే సూర్యే శుభరాశి పురోభవేత్

త్రయోదశదినం త్యక్త్వా శేషం చ శుభమాదిశేత్

419

సూర్యుడు అశుభరాశిలో నుండి శుభరాశికి పోవుచున్నపుడు పదమూడు రోజులను వదలి మిగిలిన దినములు శుభమైనవిగా తెలిపెను.

త్రయోదశ దినాన్యర్కః కుర్యాత్సౌఖ్యం చ భూమిజః

బృహస్పతిర్మాసానష్టౌ వత్సరం చార్కసన్దనః

420

సూర్యునికి పదమూడు రోజులు జరిగిన తర్వాత కుజుడు సుఖకారియగును. గురువు ఎనిమిది మాసముల వరకు శని ఒకసంవత్సరము వరకు సుఖమునిచ్చును.

సార్ధం దినం తు శీతాంశుర్మాసైరేకాదశైస్తమః

ప్రవేశే చాశుభాః సర్వే బుధశుక్రో దినద్వయమ్

421

ఇతి వివాహశుద్ధిః

ఒకటిన్నర రోజులవరకు చంద్రుడు, పదకొండు నెలలు రాహువు ఫలమునిచ్చును. బుధ శుక్రులు ప్రవేశించిన తర్వాత రెండు దినముల వరకు అశుభకారియగును.

ఇది వివాహశుద్ధి విషయము

బృహస్పతిశుద్ధి :-

జన్మాష్టమ ద్వాదశగః సురేజ్ఞో

వైధవ్యదః స్త్రీజయకృత్రిష్యః

దౌర్భాగ్యదాతా దశమశ్చతుర్థః శేషేషు

సౌభాగ్య సుతార్థ కృత్సాత్

422

కన్యజన్మమునుండి ఎనిమిది వన్నెండవ భావములలో గురుడున్న క్రమముగా వైధవ్యకారి యగును. పది నాల్గవభావములలో నున్న దౌర్భాగ్య కారకమగును. మిగిలిన భావముల (1,2,3,5,6,7,9,11)లో నున్న సౌభాగ్యము సంతాన ప్రదమగును.

జన్మాష్టమాన్త్య భవనేషు పతి ప్రణాశం

కన్యాక్షయం హి సహజారిగతః కరోతి

జీవశ్చతుర్థ దశమశ్చిరదుర్భత్వం సౌభాగ్య

విత్తసుఖదః పరిశేషభేషు

423

కన్య జన్మమునుండి ఎనిమిది వన్నెందు భావములలో గురుడున్న పతిప్రాణములకు హాని కలుగును. కన్యకు క్షయమగును. జారునితో సంబంధము కలుగును. చతుర్థ దశమములలో గురుడున్న దౌర్భాగ్యవతి యగును. మిగిలిన భావముల (1,2,3,5, 6,7,9,11)లోగురువున్న సౌభాగ్యవతి ధనవతి సుఖవంతురాలగును.

జన్మాష్టావ్య గృహస్థితేన గురుణా భర్తుర్వివాశో ధ్రువం

షష్ఠస్థే తు చిరాద్భవేచ్చ విధవా కన్యా తృతీయే న తు

దౌరాగ్యం దశమస్థితేన నియతన్తి స్వోచ్ఛతుర్థస్థితే

శేషస్థే న చిరాద్భవేత్ విధవా పుత్రార్థ సౌఖ్యన్వితా

424

కన్యాలగ్నము నుండి అష్టమలగ్నములో గురుడున్న నిశ్చయముగా పతికి నాశనము కలుగును. షష్ఠభావములోనున్న విధవరాలగును. తృతీయభావములోనున్న దౌర్భాగ్యము, పది నాల్గవభావములలోనున్న నియమబద్ధురాలగును. మిగిలిన భావములలో నున్న చిరాయువు కలుగును. చాలా సమయము వరకు విధవరాలుకాదు. పుత్రధనాదులను పొందును.

శుభాశుభత్వము వశిష్ఠుడు (బృహద్దేవజ్ఞ 71,559)

ద్వాదశ దశమ చతుర్థే జన్మనిషష్టాష్టమే తృతీయే చ

ప్రాప్తే పాణిగ్రహణే జీవే వైధవ్యమాప్నోతి

425

తనరాశినుండి 12,10,4,1,6,8,3 రాశులలో గురుడున్నపుడు వివాహము చేసిన వైధవ్యము కలుగును.

అశుభగురునికి పరిష్కారము (బృహద్దేవజ్ఞ 75,566-56)

స్వోచ్చే గురౌస్వభవన్తై ధమిత్రే

మిత్రాంశకే స్వభవనోచ్చ గతాంశకేషు

కార్యాన్త్య జన్మ నిధనాచతుస్తయే

పుత్రార్థసౌఖ్య పతివృద్ధికరో వివాహే

426

స్వయముగా గురుడు ఉచ్చరాశి (కర్కాటకము) ఉచ్చనవాంశము స్వరాశి (ధనుస్సు) స్వరాశినవాంశము మిత్రరాశి మిత్రనవాంశము పది వన్నెందు ఆరవ నాల్గవ మూడవ రాశులలోనున్నపుడు వివాహములో నున్న కన్యకు పుత్ర ధన సుఖములు వృద్ధిపొందును.

ఉచ్చస్థః స్వగృహీ సుహృద్భవనగో వాచస్పతిర్నిత్యశః

పూర్ణాయుర్వివిధార్థ సౌఖ్యజనకో జన్మాష్టగో వా భవేత్

నీచస్థోఽరి గృహే దివాకర కరచ్ఛాయానుగామీ సదాఽపీ

ప్రోఽనిధలం దదాతి నియతం వైధవ్యదుఃఖాస్పదమ్

427

ఇతి బృహస్పతి శుద్ధిః

గురుడు ఉచ్చ స్వగృహ మిత్రగృహములలోనున్న ఎల్లప్పుడు పూర్ణాయువును వివిధ

సుఖములనిచ్చును. జన్మ సమయములో అష్టమములోనున్నను శుభఫలమునిచ్చును. గోచారములో శుభుడైన గురుడు నీచ(మకర)శత్రుక్షేత్రము (2,3,6,7)లో నున్న అనిష్ట ఫలము వైధవ్యము దుఃఖములనిచ్చును.

ఇది బృహస్పతి శుద్ధి

తారాచంద్ర శుద్ధి :-

అద్యేవైభవనాశ్రయే చ విధవా సాగ్నేయయామ్యే స్మృతా
శేషేషు క్షయ దోషశోక మరణం వ్యాధ్యాద్యనిష్ఠం బహు
ప్రితిర్జన్మసు తారకాసు పరతః సజ్జ్ఞాను రూపం ఫలం
చన్ద్రేచోపమమాద్యసప్తమగతే సౌభాగ్య సౌఖ్యాస్తయః

428

తార మొదటి భవనములోనున్న వైభవము, ఆగ్నేయ యామ్యములలోనున్న వైధవ్యము మిగిలిన దిశలలో నున్న క్షయదోషము శోకము మరణము వ్యాధి అధిక నష్టము కలుగును. జన్మతారలకు ప్రీతి వాటినామానుసారముండును. చంద్రుడు ఉప చయభావముల (3,6,10,11)లో లగ్నములో సప్తమములోనికి వెళ్ళిన సౌభాగ్యము సుఖమును ప్రదానము చేయును.

జన్మ త్రిషట్ సప్తదశాయగోఽపి
శ్రేష్ఠోష్ఠమస్థే నిధనే విధత్తే
వన్ధ్యాత్వమద్వాదశపఞ్చమస్థే
శేషేషు దౌర్భాగ్యరుగాదికారీ

429

చంద్రుడు మూడు ఆరు పదవభావములలోనికి వెళ్ళిన శ్రేష్ఠుడగును. కాని అష్టమము లోనికి వెళ్ళిన మరణ సూచకమగును. పన్నెండు ఐదవభావములలో వంధ్యత్వము (గొడ్రాలుతనము) మిగిలినవాటిలో దౌర్భాగ్యము రోగకారి యగును.

వైధవ్యమేతి నిధనే నిధనం చతుర్థే
చన్ద్రే చిరేజధర్మధనం వ్యయస్థే
వైధవ్యదుఃఖ గదరోగభయాని కన్యా
ప్రాప్నోతి శేషభవనేషు సుతార్థసమ్పత్

430

చంద్రుడు ఎనిమిదవభావములో నున్న కన్యకు వైధవ్యము ప్రాప్తించును. చతుర్థము లో నున్న కన్యకు చావుకలుగును. పన్నెండవ భావములో నున్న చిరకాలము వరకు కన్య ధర్మ, ధన, వైధవ్య, దుఃఖ రోగములను పొందును. మిగిలిన భవనములలో చంద్రుడున్న సంతానము ధనము సంపత్తి సుఖము ప్రాప్తించును.

దివాకరేన్ద్రా దశ-షట్-తృతీయే
ప్రభూతపుత్రార్థ వధూ సుఖప్రదౌ
భవేదుపాకృత్తను సప్తమస్థః
శశీప్రశస్తః సవితా తయోర్న తు

431

సూర్య చంద్రులు పది మూడు ఆరవభావములలోనున్న పుత్రులు, ధనము సుఖము వధువుకు కలిగించెదరు. సప్తమములో చంద్రుడున్న శుభము నిచ్చును. రవియున్న

శుభమునీయడు.

వైధవ్య బంధన కరౌ నిధనప్రయాతౌ
దౌర్భాగ్య దుఃఖ జనకౌ ద్వి చతుర్థసంస్థౌ
క్షుత్కాశదౌ నవమగౌ ధనహానిదౌ చ
వన్ధ్యాత్వ బంధన కరౌ సుతిరిష్టగౌ చ

432

చంద్రుడు ద్వితీయ చతుర్థభావములలో నున్న దౌర్భాగ్యమును దుఃఖము నిచ్చును. అష్టమభావములో నున్న వైధవ్యకారకుడగును. నవమభావములో నున్న ఆకలి దగ్గు ధనహాని కలిగించును. పంచమభావములోనున్న వంధ్యత్వము కలిగించును. బంధన కారియగును.

వరానుసారముగా చంద్ర తారాశుద్ధి :-

తారానుకూల ఫలదః శుభదః స్వవర్గ
సోఽచ్చైః పి శీతకిరణః సుహృదస్త్రిభాగే
శస్తౌఽష్టవర్గ పరిశోధిత గోచరేణ పక్షాది
శుద్ధి విపరీత విశుద్ధిశుద్ధిః

433

స్వవర్గంలో ఉచ్చస్థానములో నున్న తార అనుకూలఫలము నిచ్చును. చంద్రుడు తృతీయభావములో శుభమునిచ్చును. చతుర్థములో ప్రశస్తుడగును. అష్టకవర్గంతో పరిశోధించిన గోచారములో కూడ పక్షాదులలో శుద్ధి విపరీతస్థితిలో అధిక శుభము నిచ్చును.

సప్తమాయ దశ-షట్-త్రి-జన్మగో
నేష్టదోద్వినిధనోపగైర్గ్రహైః
బన్ధురిష్ట-నవ-పఞ్చమస్థితైః
సేష్టదో యది విలోమవేధగః

434

సప్తమ ఏకాదశ దశమ షష్టమ తృతీయభావములలో జన్మలగ్నములో రెండు గ్రహములున్న నిధనకారి యగును. మూడవ పన్నెండవ తొమ్మిదవ, ఐదవభావములలో అవి విలోమ వేధలోనికి వెళ్ళిన శుభమును కలిగించును.

జన్మ త్రిషదేకాదశ సప్తమస్థోపి నేష్టతే చన్తః
పఞ్చమనవాత్యష్ట చతుర్ద్వివేధ గోవామదృష్టఫలః

435

లగ్న తృతీయ షష్టమ ఏకాదశ సప్తమభావములలో చంద్రుడున్న ఉపనిష్యు డగును. పంచమ నవమ అష్టమ చతుర్థభావములలో ద్వివేధలోనికి వెళ్ళిన అదృష్టము కలిగించును.

చంద్రవేధ విఫలము :-

జన్మరాశిగతశ్చన్ద్రో జన్మతః పఞ్చమోగ్రహః
స్థితో యదా తదా చేన్దుర్వేధగో విఫలఃస్మృతః

436

జన్మరాశిలోనున్న చంద్రుడు జన్మలగ్నము నుండి పంచమభావములో నున్నపుడు కలుగు వేధకు విఫలమని తెలుపబడెను.

పశ్చిమస్థానగచ్ఛన్తో జన్మరాశిగతో గ్రహః

యదా తదా విపర్యస్తో వేధగః శుభదః స్మృతః

437

పంచమభావము లోనికి వెళ్ళిన చంద్రుడు మరియు జన్మరాశిలో పంచమ భావములోనున్న చంద్రుడు కూడ విపర్యయ వేధలోనికి వెళ్ళిన శుభఫలము నిచ్చునని తెలుపబడెను.

యస్యగోచార ఫలప్రమాణతా

తస్యవేధఫలమిష్యతే నవా

ప్రాయశో న బహుసమ్మతం త్విదం

స్థూలమార్గ ఫలదో హి గోచరః

438

దేనికి గోచారములో ఫలప్రమాణముందునో దానికి వేధఫలము తెలుపబడెను. చాలమంది జనులు దీనికి సమ్మతించరు. గోచారములో స్థూలమార్గము ఫలప్రద మగును.

హోరలో ఉపచయరాశిగత చంద్రఫలము :-

హోరరాశ్యావపచయగతే జన్మభే వాపి వాసో

హానిర్హీనా దుడుగణపతౌ వృద్ధిరాపూర్యమాణైః

పక్షస్యాదావపచయగతే హానిరాపూర్యమాణే వృద్ధిం

భుక్త్యాహాసతి పిమగౌ కృష్ణపక్షాది సంస్థే

439

చంద్రుడు హోరరాశి ఉపచయముల (3,6,10,11) లోనున్న జన్మలగ్నములో జన్మరాశిలోనున్న హీనచంద్రుడైన హాని, పూర్ణచంద్రుడైన వృద్ధి కలుగును. పక్షాదులతో ఉపచయగత చంద్రుడు హానిని, పూర్ణచంద్రుడు వృద్ధిని కలిగించును. చంద్రుడు కృష్ణ పక్షములో భోగనాశకుడగును.

పక్షాదులలో చంద్రశుద్ధిః

సితపక్షాదౌ శుభౌ చంద్రే శుభం పక్షమశుభమశుభే చ

కృష్ణే గోచరశుభదో న శుభః పక్షః శుభోఽత్యంతః

440

శుక్లపక్షతిథిలో శుభచంద్రుడున్న అపక్షము శుభమును కలిగించును. శుక్లపక్షములో తిథిలో చంద్రుడు అశుభుడైన అపక్షము అశుభము నిచ్చును. ఇదేవిధముగా కృష్ణ పక్షములో లేక తిథిలో చంద్రుడు శుభుడైన అపక్షము అశుభమును మరియు కృష్ణపక్ష తిథిలో చంద్రుడు అశుభుడైన అపక్షము శుభమునిచ్చును.

చంద్రుని విశేషశుద్ధిః :-

ఉపచయ కరయుక్తః సవ్యగః శుక్లపక్షే

శుభమఖిలషమాణః సౌమ్యమధ్యస్థితో వా

సఖివశిగ్రహయుక్తః కారకర్తేఽపి చేన్దుర్లభయ

సుఖధనదాతా తత్ప్రహత్యన్విధాతః

441

చంద్రునికి సంబంధించిన విశేషమును తెలిసికొనవలెను. చంద్రుడు గోచారములో నున్న లేక దశలో వృద్ధిలో నున్న అన్నిగ్రహములు శుభకరముగానున్న శుభమును

కలిగించునని తెలుపబడినది. శుభ గ్రహములతో కూడిన చంద్రుడు జయమును ధనమును సుఖము నిచ్చును. శుభగ్రహముల మధ్యలోనున్న చంద్రుడు మిత్రగ్రహములోనున్న చంద్రుడు శుభఫలము నిచ్చును. జన్మకాలిక చంద్రుని నుండి దశమములోనున్న గ్రహమును 'వశీ' అని యందురు. చంద్రుడు అదే రాశిగ్రహముతోనున్న శుభమునిచ్చును. స్వగ్రహములో ఉచ్చలో మూలత్రికోణములో కేంద్రములోనున్న గ్రహమును కారక గ్రహమందురు. ఈ కారకగ్రహములతో చంద్రుడు కూడిన జయము, ధనము సుఖమును కలిగించును. అశుభుడైనప్పటికీ శుభమునిచ్చును. అశుభకారకగ్రహముతో చంద్రుడున్న జయము ధనము సుఖములకు నాశనము కలుగును. కృష్ణపక్షములోనున్న పాపగ్రహముల మధ్యలో శత్రుగ్రహములతో కూడియున్న చంద్రుడు జయము ధనము సుఖములను నాశనము చేయును.

ఆశ్రిత్య చస్త్రస్య బలాని సర్వే
గ్రహాః ప్రయచ్ఛన్తి శుభాశుభాని
మీనః సమేతాని యథేంద్రియాణి
కర్మణ్యతాం యాన్తి న కేవలాని

442

వివాహ విషయములో అన్ని గ్రహబలములు చంద్రుని ఆశ్రయించియుండును. దానిననుసరించి శుభాశుభములను చూడవలెను. మనస్సు ఆశ్రయించి మాత్రమే అన్ని ఇంద్రియములు తమకార్యముల నాచరించును.

చస్త్ర బలేన విహీనో న మనః పరితోషదః క్రియారమ్భః
అన్యగుణైరపి యుక్తో జరీవ రమణో నహిస్త్రీణామ్

443

వికార్యమును ప్రారంభించినను చంద్రుడు నిర్బలుడైన మనస్సునకు సంతోషము కలుగదు. అన్ని గుణములు కలిగియున్నను వృద్ధుడైన మనుష్యుడు స్త్రీలకు సంతృప్తినికలిగించలేడు.

క్రకచాద్యపవాదము (దీపిక 4-37)

క్రకచో మృత్యుయోగశ్చ దినదగ్ధం తథా పరే
శుభే చస్త్రే ప్రణశ్యన్తి వృక్షా ప్రజహతా ఇవ

444

క్రకచయోగము, మృత్యుయోగము, దినదగ్ధయోగము సమస్త అరిష్టయోగములు గోచారములో చంద్రశుద్ధియున్న వృక్షములు వజ్రఘాతములో నష్టపోవునట్లుగా తొలగి పోవును.

చస్త్రే శుద్ధిగోచరే వా వేధే పక్షాదికేఽపి వా
శుభే శీతకరే కుర్యాద్భాత్రా పాణిగ్రహాదికమ్

445

చంద్రుడు గోచారములో వేధలో పక్షాదులలో శుద్ధుడైన, అతనిని చూచి యాత్ర పాణిగ్రహణ కార్యములను చేయవలెను.

అష్టకవర్గపరిశీధితః శశీ
శ్రేష్ఠతాం సమనువర్తతే సదా
జన్మగోపి హి తదా ప్రశస్యతే

యోష్టవర్గశుభద: సశోభన:

446

అష్టకవర్గలో పరిశోధించిన చంద్రుడు ఎల్లప్పుడు శుభమును కలిగించువాడగును. అతడు జన్మ లగ్నములోనికి వెళ్ళిన ప్రశస్తుడగును. శుభమును కలిగించువాడగును. గోచారములో అష్టకవర్గ శుద్ధులు :-

అష్టకవర్గ విశుద్ధేషు గురు శీతాంశు భానుషు

ప్రతోద్వాహా చ కర్తవ్యో గోచరే చ కదాచన

447

(అష్టకవర్గేణ యే శుద్ధాస్తే శుద్ధా: సర్వకర్మసు

సూక్ష్మాష్టవర్గ సంశుద్ధి: స్థూలా శుద్ధిస్తు గోచరే)

448

అష్టకవర్గ శుద్ధిలో గురు చంద్ర సూర్యులున్నప్పుడు ప్రతబంధ వివాహములను చేయవచ్చును. గోచారశుద్ధితో వివాహము ఎప్పుడు చేయరాదు. అష్టకవర్గశుద్ధి సమస్త కార్యములకు శుభకరమైనది. అష్టకవర్గ శుద్ధి చాల సూక్ష్మ విచారముతో కూడినది. గోచారశుద్ధి స్థూల విచారముతో తెలుపబడినది.

గర్గవ్యాసపరాశరాది మునిభిర్భాగ్యభౌ కీర్తితా

వేకా గోచరగోష్టవర్గవిహితశ్చాన్యస్త్ర యోర్గోచర:

చూడాయాం ప్రతపాణిసంయతివిధా ప్రోక్షోష్టవర్గ: పున:

యాత్రాయామపి పూజితో మతమిదం సత్యస్య జీవస్య చ

449

గర్గ వ్యాస పరాశరాది మునులు రెండు మతములను ప్రతిపాదించిరి. వీటిలో ఒకటి గోచారము, రెండవది అష్టకవర్గ, చూడకరణములో, ప్రతములో, పాణిగ్రహణము లో అష్టకవర్గ మంచిదని తెల్పిరి. యాత్రలో అష్టకవర్గ విశేషముగా పూజింపబడినది. యాత్రలో అష్టకవర్గ ఫలము :-

వివాహయాత్రా ప్రత పుంవిధానం

కుర్వాద్గ్రహైర్గోచర శోభనస్థే

నిత్యం జయార్థే తు జవోష్టవోర్గే

సంశోభితై ర్విదధీత యాత్రామ్

450

వివాహయాత్ర, ప్రత, పుంసవనములను గోచారములో గ్రహములు శుభముగా నున్నప్పుడు చేయవలెను. వ్యక్తి నిత్యము తనవిజయమును కోరునపుడు అష్టకవర్గతో సంశోధిత ముహూర్తములో యాత్ర చేయవలెను.

అష్టకవర్గేణ యే శుద్ధాస్తే శుద్ధా: సర్వకర్మసు

అవిశుద్ధా న శుద్ధా: స్మృర్నిర్దిష్టా యవనాదిభి:

451

అష్టకవర్గము శుద్ధమైన అన్నికార్యములలో శుభమును కలిగించును. అశుద్ధమైన అన్నిచోట్ల అశుభము కలుగును. అని యవనాదులు తెలిపిరి.

మహాష్టవర్గసంశుద్ధా: భే గ్రహాస్తే శుభప్రదా:

ప్రతోద్వాహా చ గమనే శస్త్రే నేష్టఫలప్రదా:

452

మహాష్టకవర్గలో శుభగ్రహము శుభఫలము నిచ్చును. ప్రతబంధములో వివాహము లో ప్రయాణములో ప్రశస్తమగును. మిగిలినచోట నేష్టఫలప్రదమగును.

సూక్ష్మాష్టవర్గ సంశుద్ధి: స్థూలా శుద్ధిస్తు గోచరే
తస్మాద్ గోచరమృత్యుజ్య ఫలమప్యష్టవర్గత:

453

అష్టకవర్గు సూక్ష్మమైన విషయములను తెలియజేయునది. గోచార విషయము స్థూల రూపమైనది. అందువలన అష్టకవర్గు విచారము చేసి తర్వాత గోచారమును పరిశీలించ వలెను.

యోష్టవర్గ పరిశుద్ధివీర్యగ:
స: శుభాశుభఫలప్రదో గ్రహ:
యోషితాం పరిణయే విశేషతో
గోచరేఽన్యతర తారమాత్రకే

454

అష్టకవర్గులో పరిశుద్ధమైన గ్రహము శుభాశుభఫలము నిచ్చును. స్త్రీల వివాహ విషయములో దీనికి అధికప్రాధాన్యమీయబడినది. దీనితర్వాత గోచారమును చూడవలెను.

బృహద్దైవజ్ఞ (71, 583-584)

యథోదయే చంద్రమస: ప్రకాశో
దిగజ్గనానాం ముఖకైరవస్య
తథాష్టవర్గగ్రహ లగ్నశుద్ధౌ కార్యస్య
పుంసాం భవతీహ శుద్ధి:

455

చంద్రుడుదయించినపుడు స్త్రీల ముఖకమలములు ప్రకాశవంతమగు విధముగా అష్టకవర్గులో గ్రహములు శుద్ధిగా నున్నపుడు పురుషుల కార్యములు పరిపూర్ణమగును. అనగా అష్టకవర్గు శుద్ధముగానున్నపుడు మాత్రమే వివాహము చేయవలెను.

భాగురిరష్టవర్గ కథనము:

అభావతో గోచరశోభనానాం
శుద్ధిం పదేద్భాగురిష్ట పర్గాత్
వైధవ్యకన్యాక్షయహేతు యోగో
జీవోష్టవర్గస్య పదేన్న శుద్ధిమ్

456

ఇత్యష్టకవర్గ శుద్ధి:

వివాహసమయములో గోచారశుద్ధిలేనపుడు అష్టకవర్గు శుద్ధి తప్పకచూడవలెను. ఇది భాగురిబుష్టి మతము. వివాహ సమయమున అష్టకవర్గులో గురుశుద్ధి లేనపుడు పాణిగ్రహణము చేసిన కన్యకు వైధవ్యము నష్టయోగము కలుగును.

ఇది అష్టకవర్గు శుద్ధి

తారా నిర్ణయము (దీపిక 3,8)

తారాస్తు జన్మసమ్మద్విపత్క్షేమ పాపశుభకష్టా:
మిత్రాతిమిత్ర సర్వజ్ఞశ్చైతా: సర్వజ్ఞానురూపఫలా:

457

27నక్షత్రములను జన్మ నక్షత్రమునుండి మూడేసిమార్లు లెక్కించిన 1. జన్మ 2. సంపత్ 3. విపత్ 4. క్షేమ 5. పాప 6. శుభ 7. కష్ట 8. మిత్ర 9. అతిమిత్ర నామములతో

వాటినామానుసారము ఫలితము కలుగును. అనగా జన్మ విపత్తు పాప కష్టతారలు అశుభమగును. సంపత్తు క్షేమము శుభము మిత్ర అతిమిత్ర తారలు శుభదాయకమగును.

సర్వదా శుభకార్యేషు తారాస్తి స్తోత్ర శుభప్రదా:

పంచమీ చ సమాఖ్యాతా మధ్యమా మునిపుష్కలై:

458

ఎల్లప్పుడు శుభకార్యములలో మూడవదైన విపత్తార అశుభఫలమునిచ్చును. పంచమ తారను కూడ మునివరులు మధ్యమముగా తెలిపిరి.

తారావిజ్ఞన్మ వినాశ సజ్జ్ జ్ఞా

పితాస్తు తిస్రో భయదా: ప్రదిష్టా:

ప్రాజ్ఞై: ప్రమాదాదపి నాభియోజ్ఞా:

క్షౌరే - ప్రయాణే - వ్రత - పౌష్టికేషు

459

తార లగ్నరహితమైన వినాశకారియగును. మూడవతార భయమును కలిగించును. ప్రాజ్ఞలైన జనులు ప్రమాదవశమునకూడ దీనిని క్షౌరకార్యములో ప్రయాణములో వ్రతవేధలో పౌష్టికకార్యములలో ఉపయోగించరాదు.

జన్మాత్తయ నక్షత్రములలో త్యాజ్యకార్యములు :-

స్నానాభిషేక వ్రతమజ్జలాని

వివాహవిద్యాది తథోపదేశా:

ఏతే వ్రతస్తా స్త్రిషు జన్మభేషు విహాయ

యాత్రాం క్షురకర్మ భైషజమ్

460

స్నానము, అభిషేకము, వ్రతము, మాంగలిక కార్యము, వివాహము, విద్య, ఉపదేశము, యాత్ర, క్షురకర్మ, ఔషధసేవనములలో జన్మ నక్షత్రము నుండి మూడు నక్షత్రములను వదిలిపెట్టవలెను.

సర్వమగ్గల కార్యాణి త్రిషు (లగ్న) జన్మసు కారయేత్

వివాహస్థే భైషజ్యం యాత్రాం క్షౌరం చ వర్జయేత్

461

శుభకార్యములలో మూడింటిని (జన్మ, విపత్త, ప్రత్యక్ తారలు) జన్మలగ్నము నుండి వ్యవహారములో తీసుకొనవలెను. వివాహములో భైషజ్యము (ఔషధ సేవనము)లో యాత్రలో క్షౌరక్రియలో మూడు తారలను గుర్తించి శుభకార్యములలో వదిలిపెట్టవలెను.

జన్మర్క్షపరిణీతా స్యాత్కదాచిద్భర్తృ వల్లభా

ఆధాన కర్మణారూఢా సతతం పతివల్లభా:

462

జన్మనక్షత్రములో వివాహమైన కన్య ఎప్పుడు కూడ తనపతి ప్రేమను పొందును. కాని ఆధానకర్మలో జన్మనక్షత్రమైన నిరంతరము పతికి ప్రియురాలగును. గర్భాధానము లో జన్మనక్షత్రమనుకూలించునని భావము.

జన్మర్క్షగే ప్రముదితా భర్తారాం చాభినష్టతే కన్యా

ధనధాన్య భూషణయుతా భవనతి చ సమృద్ధరే శశిని

463

జన్మనక్షత్రములో పతిచెంతకు వెళ్ళిన కన్య పతిప్రేమను పొందును. దీనిలో సంపత్తార యైన ధన, ధాన్య, ఆభూషణములతో కూడి యుండును. తన గృహములో సంపదను

కలిగించును.

ఉద్వేగకలహరోదన విభ్రమశీలా విపత్కరీజ్ఞేయా

క్షేమ ప్రసన్న హృదయా విగతభయా రోగహీనా చ

464

విపత్తారయైన కన్య ఉద్వేగము, కలహము రోదనము భ్రమణశీలము విపత్తిని పొందును. క్షేమతారయైన కన్య ప్రసన్నహృదయము భయరహితము రోగహీనతను పొందును.

ప్రత్యగిరే బలశోభవైరాగభృతా కలహ - రోగ - సంతప్తా

అజ్ఞాప్రసిద్ధకారీ సుమనోన్యాసాధకే భవతి

465

ప్రత్యక్తారలో పతిగృహమునకు వెళ్ళిన కన్య బలవతి, శోభవతి వైరాగ్యముతో పరిపూర్ణురాలు, కలహము, రోగములతో కూడినది, అజ్ఞాపాలకురాలు, సుమతి, కార్యసాధకురాలగును.

రోగో జన్మసు తారాకాసు కథితః కార్యప్రణాశో చిరా

దారోగ్యం ద్రవిణం చ వాఙ్మితఫలం చాయుః సదా సమ్బుది

తారాయా విపదో భవంతి విపది ప్రారబ్ధకార్యక్షయః

క్షేమారోగ్య ధనప్రసాదముదితః క్షేమావిధేయాస్వపి

466

జన్మలగ్నములోనున్న తారల వలన రోగము నాశము కలుగునని తెలిపెను. సంపత్తార వలన చిరకాలము ఆరోగ్యము ధనధాన్యములు కోరినకోరికలు తీరుట, ఆయువునిచ్చుట జరుగును. విపత్తారవలన విపత్తి కార్యక్షయము కలుగును. క్షేమతార వలన ఆరోగ్యము ధనము ప్రసన్నత కలుగును.

పఞ్చమ్యామచిరం మనోతితరలం కార్యం ప్రసిద్ధం ప్రతి

స్త్రీ వస్త్ర ద్రవిణం ప్రమోదమతులం ప్రాప్నోతి షష్ఠ్యామపి

467

ప్రత్యక్తార వలన శీఘ్రముగా ప్రసిద్ధిని పొందుట, సాధనతార వలన స్త్రీ, వస్త్ర ద్రవ్య ప్రమోదము సంపూర్ణముగా ప్రాప్తించును.

సప్తమ్యామపి శోకనాశమశుభంనానాగదవ్యాహతీరష్టమ్యాం

ధన-ధాన్య-సౌఖ్య-విజయానేపం నవమ్యామపి

468

సప్తమ (నైధన) తారవలన శోకము నశించును. అష్టమ (మిత్ర) తార వలన అనేక విధములైన కార్యములు ఫలించును. నవమ (అతిమిత్ర) తార వలన ధనధాన్య సుఖ విజయములు ఫలించును. నవమ (అతిమిత్ర) తారవలన ధన, ధాన్య, సుఖ విజయములు కలుగును.

భవతితథా విపదాద్యం శివమథ అశివాయ సర్వదా సర్వమ్

విపదతి నైధనసర్వజ్ఞా భవతి హి తారా యదా దివసే

469

విపత్తార వలన శుభకార్యములలో అశుభము కలుగును. విపత్తార పగలున్న నిధనము కలుగును.

నైధనగే బహుదుఃఖా నిధనం సముపైతి శోచితాపత్యా

ప్రియదర్శనాసురూపా మైత్రే పత్యుః ప్రియా చైవ

470

నిధనతార చాల దుఃఖము నిచ్చునదగును. మృత్యుదాయకము, కష్టము కలిగించు నదగును. మిత్రతార ప్రియదర్శనమును కలిగించునది, పతిప్రియత్వమును, సుఖమును కలిగించునదగును.

పరమే మైత్రే సుభగా పతిదయితా విగతరోగరిపుభీతి:

సితపక్షే శుభఫలదో ధ విషతారాస్వసి శశాఙ్క: 471

నవమ (అతిమిత్ర)తార సౌభాగ్యమును కలిగించును. పతికి ప్రియురాలగును. రోగము శత్రుభయము తొలగును. శుక్లపక్షమైన తార శుభఫలము నిచ్చును. చంద్రుడు విషతుల్యుడైనప్పటికి శుభము కలుగును.

పంచమాదితారా ఫలము : (దీపిక 3,9)

పాపాఖ్యాస్తివిధా: పఞ్చచతుర్థశ వింశతిత్రియుతా:

సిద్ధిఫలా వృద్ధికరీ వినాశసర్జఙ్గా: క్రమాత్కథితా: 472

పాపతారలు (జన్మనక్షత్రము నుండి 5,14,23వ నక్షత్రములు) క్రమముగా సిద్ధిఫలము, వృద్ధిని, వినాశమును కలిగించును. అనగా పంచమతార సర్వసిద్ధులను, చతుర్థతార వృద్ధిని, ఇరువదిమూడవ తార వినాశమును కలిగించును.

సిద్ధిదా వృద్ధిదా చైవ మృత్యుదా చ విశేషత:

ప్రత్యుర్నివా తారా సా త్రిప్రకారో ప్రకీర్తితా 473

ఇతితారాశుద్ధి:

ప్రత్యక్షతార మూడువిధములుగా నుండును. విశేషించి ఇది సిద్ధిదాయకము, వృద్ధిదాయకము, మృత్యుదాయకమగును.

ఇది తారాశుద్ధి

మాసాదిశుద్ధి:

వాసోవర్షమనోజ మిచ్చతి తథా రైభోత్తి యనం చోత్తరం

స్త్రీ నాశాదరి భక్తివిహాయ మునయో మాణ్డవ్యశివ్యా జగు:

చైత్రం ప్రోజ్యపరాశర: కథయతి పౌషఞ్చ దౌర్భాగ్యద

మాషాధాది చతుష్టయం నశుభదం కిచ్చీత్ ప్రదిష్టమ్ శుభే: 474

వర్షము మనోజమైన అవాసకాంక్షియగును, (?) ఉత్తరాయణము సంపత్తుల నిచ్చునదని భావింపబడును. మాండవ్యముని శిష్యులు దీనిలో స్త్రీవినాశము శత్రుక్షేత్ర భంగములను వదిలి తెలియజేసిరి. పరాశరుడు చైత్రమాసమును శూన్యతను కలిగించునదని, పుష్యమాసము దౌర్భాగ్య పూర్ణమని మరియు అషాధాది (అషాధ, శ్రావణము, భాద్రపదము అశ్వయుజము) నాలుగు మాసములను శుభముగా తెలుప లేదు. కొంతవరకు శుభము నిచ్చునని తెల్పెను.

మగ్గలేషు వివాహేషు కన్యాయా వరణేషు చ

ప్రశస్తమాసా: శస్యన్తే చైత్రపౌష వివర్జితా: 475

శుభకార్యము, వివాహము, కన్యావరణము మున్నగువాటిలో మాసమునకు ప్రాధాన్యత నీయవలెను. చైత్ర పుష్యమాసములను వదలిపెట్టవలెను.

ఉధా దక్షిణమార్గగే దినపతా నైవ ప్రతిష్ఠాం ప్రజేత్
కన్యేత్యాహ సమస్యశాస్త్రనిపుణోరైభ్యో మునీనాం వరః
సాధ్విత్పుత్తరమార్గగే సుతధనా యేతాన్విహాయాపరే చైత్రం
పౌషయుతం హరేశ్చ శయనం శేషం జగుః శోభనమ్

476

సూర్యుడు దక్షిణాయనములో నున్నప్పుడు ప్రతిష్ఠకొరకు వివాహము చేయరాదు. సమస్త శాస్త్రములు తెలిసిన మునులు వధూవరులిరువురికి ఈవిషయము సమానముగా తెల్పిరి. ఇదేవిధముగా ఉత్తరమార్గములో నున్న నక్షత్రములో సుత, ధనాదులను విడిచి ముందువచ్చు చైత్ర, పుష్యసహిత హరిశయన మాసములో దేవతలు శయనింతురు. కావున ఆమాసములను విడిచి మిగిలినవి శోభన మాసములగును.

మాణ్డవ్యశిష్యైః శుచిపూర్వమాసాః
పక్షైవ నేష్టా యువతే ర్వివాహే
దౌర్భాగ్య దుఃఖా ప్రజతా సహిష్టు
దుఃఖానినిత్యం క్రమశో భవన్తి

477

మాండవ్యముని శిష్యులు పూర్వపవిత్రమాసములలో యువతులకు వివాహము చేయుటకు ఐదుమాసములను అయిష్టములుగా తలంచిరి. దీనిలో దుర్భాగ్యము, దుఃఖము అసహనము (ఓర్పులేకపోవుట) దుఃఖములననుభవించుట జరుగును.

మాసానురూపముగా ఫలాఫలము (బృహద్దైవజ్ఞ 71,106)

అషాఢే ధనధాన్యభోగరహితా నష్టప్రజా శ్రావణే
వేశ్యా భాద్రపదే శ్వినే చ మరణం దుఃఖార్థితా కార్తికే
పౌషే ప్రేతపతీ వియోగ బహులా చైత్రే సదోన్మాదిన్
తన్మజ్జేషు వివాహితా సుతపతీ నారీ సమృద్ధా భవేత్

478

అషాఢములో వివాహము చేసిన ధనధాన్య భోగములకు అభావము కలుగును. శ్రావణములో సంతతికి నాశము, భాద్రపదములో వేశ్య యగును. అశ్వయుజములో మరణము, కార్తికములో రోగపీడ, పుష్యములో కన్యా ప్రేతిని, వియోగిని, బలహీనురాలగును. చైత్రములో మదోన్మత్తురాలగును. మిగిలిన మాసములలో (మార్గశిరము, మాఘము, ఫాల్గుణము, వైశాఖము, జ్యేష్ఠము) వివాహము చేసిన తన్వంగి (నాజుకైన శరీరము కలది) సుతపతి (పుత్రులు కలది) సమృద్ధి కలదగును.

సోత్పాత పాపదివసే చ తిథౌ చ రిక్తే
నాస్తజ్జ తేమరగురౌ భృగునస్తనే చ
సన్ధౌ నవర్త్యయనయోర్న చ రాహుకేతు
సన్దర్భనే కిల వివాహ విధిర్విధేయః

479

ప్రకృతి సంబంధమైన ఉత్పాతము కలిగిన రోజు రిక్తతిథి (4,9,14 తిథులు) అస్తంగత్వ గురువు లేక శుక్రుడు, సంక్రమణము, సంధ్యాకాలము రాహుకేతు దర్శనము మున్నగునవి వివాహమసమయములో గ్రహించదగినవికావు.

విష్ణు శయన నిషేధము (బృహద్దేవజ్ఞ 71,589)

హరా ప్రసుప్తే న చ దక్షిణాయనే
న చైత్రమాసే న చ తిష్యసంజ్ఞితే
తిథౌవరిక్తే శశిని క్షయం గతే
రవీన్దు భౌమార్దిదినేషు చాస్తమ్

480

విష్ణుశయన కాలమైనపుడు దక్షిణాయనమైనపుడు చిత్ర లేక పుష్య నక్షత్రమున్నపుడు రిక్తతిథులలో, క్షీణచంద్రుడున్నపుడు, రవి, సోమ, మంగళవారములలో వివాహాది శుభకార్యములు చేయరాదు.

రాశ్యానుసారము ఫలము :-

కన్యాయాం కర్కసంస్థే మిథునహరిగృహే కేచిదాహుర్మునీన్ద్రా
మేషే చాపే చ రాశౌ దివసపతియుతే సింహసంస్థే చ జీవే
కేచిత్సుప్తే చ దేవే దినకరకిరణై ర్ముప్త శుక్రప్రకాశే
విద్యారమ్భం వివాహం సురవరభవనం నైవ కుర్యాత్ గృహాచ్చ 481

సూర్యుడు కన్య కర్కాటక మిథున సింహరాశులలో నున్నపుడు కొందరి మతముననుసరించి మేష ధనూరాశులలో నున్నపుడు లేక గురువు సింహములో నున్నపుడు, కొంతమంది మతముననుసరించి దేవశయనకాలములో, కొందరి మతముననుసరించి శుక్రదశస్థమించినపుడు విద్యారంభము, వివాహము, మందిర నిర్మాణము, గృహనిర్మాణము చేయరాదు.

వృతీపాతే తిథౌ రిక్తే క్రూరాహే వైధృతౌ తథా

చైత్రేపాషే తథా విష్ణౌ నోద్వాహం కారయేద్బుధః

482

వృతీపాత యోగము రిక్త (4,9,14)తిథి, క్రూరగ్రహయోగము, వైధృతియోగము, చైత్ర పుష్యములలో విష్ణు కరణయోగములలో వివాహము చేయరాదు.

వివాహములో రాశియోజన విధి (దీపిక 5,32)

దమ్నతోర్ద్వినవాష్ట రాశిరహితే దారానుకూలే రవౌ

చన్ద్రే చార్కకుజార్కశుక్రవియుతే మధ్యే ధవా పాపయోః

త్యక్తా చ వృతీపాతవైధృతి దినం విష్ణిం చ రిక్తాతిథిం

క్రూరాహాయన్ చైత్రే పౌషరహితే లగ్నాంశకే మానుషే

483

మధూవరులకు ద్విద్వారశము, నవపంచకము, షడష్టక దోషములేనపుడు, వరునికి రవిశుద్ధి,వధువుకి చంద్రశుద్ధి ఉన్నపుడు రవి కుజ శని శుక్ర సహితచంద్రుడు, లేక పాపగ్రహముల మధ్య చంద్రస్థితి లేనపుడు,వృతీపాత వైధృతి యోగములు, విష్ణికరణము రిక్తతిథి, పాపగ్రహవారము, దక్షిణాయనము, చైత్ర పుష్యమాసములను వదలి ద్విపద లగ్నము నవాంశములో వివాహము చేసిన శుభము కలుగును.

త్వక్వా చైత్రముద క్రృవారిణి రవౌ మార్గే చ మాసే మిథః

స్త్రీ పుంసర్ద్వినవాష్ట రాశిరహితే యోషిచ్ఛుభే భాస్కరే

లగ్నాచ్చాంశుమతశ్చ సప్తమగృహే శూన్యే వివాహః శుభః

కుర్యాన్న వ్యతిపాత వైధ్యతిదినే నో విష్ణిదుష్టే హని 484

చైత్రమాసములో ఉత్తరాయణములో సూర్యుడున్నపుడు లేక మార్గశిరమాసములో స్త్రీ లేక పురుషుల రెండవ, తొమ్మిదవ, ఎనిమిదవ రాశిని వదిలి కన్యలో సూర్యుడు శుభస్థితిలో నున్నప్పుడు మరియు లగ్న ఉచ్చాంశలో, ఏడవ గృహములో సూర్యుడు లేనపుడు వివాహముచేసిన శుభము కలుగును. దీనిలోకూడ వ్యతిపాత, వైధ్యతి యోగములు, విష్ణికరణములను చెడుదినములను వదిలిపెట్టవలెను.

అర్హే ను కూలే శశిని ప్రశస్తే

తారాబలే చంద్రవివృద్ధి పక్షే

అయుగృవర్షే విహితే వివాహే

పుత్రాదిభిర్వృద్ధి ముపైతి నిత్యమ్ 485

సూర్యుడను కాలముగానున్నపుడు, చంద్రుడు ప్రశస్తమైనపుడు, తారలు బలముగా నున్నపుడు, శుక్లపక్షములో, యుగృవర్షము కానపుడు వివాహము చేయుట కనుకూలమని తలంచవలెను. దీనివలన ఎల్లప్పుడు పుత్రాదులకు వృద్ధి కలుగును.

గౌడదేశ మతము :-

యద్యపి సురగురుసూర్యా శస్తోకధితౌ వివాహయోగే తు

సకల గుణోదయయుక్తా భావాశుద్ధిః పరాగౌడే 486

వివాహములో గురు సూర్యులిరువురు ప్రధానమైనవారని తెలుపబడెను. అయి నప్పటికి గౌడదేశములో మంచిగుణములతో కూడిన భావశుద్ధికి అధిక ప్రాధాన్యమీయ బడినది.

శుద్ధిం విలోక్య ఖలు వర్షదినేశ్వరాణాం

ప్రాహు ప్రశస్తమఖిలం విధివద్విధాయ

స్త్రీపుంసయోః శుభదినే సుముహూర్తలగ్నౌ

నక్షత్రయోజనవిధిః శుభకృత్తయోః స్యాత్ 487

వివాహాదులు అన్నివర్షములలో సూర్యుని శుద్ధిని చూచి, అన్నివిధులను ప్రశస్తము గా చేయవలెను. స్త్రీ పురుషులకు శుభదినము, శుభముహూర్తము, శుభలగ్నము, శుభనక్షత్రములలో శుభకార్యము చేసిన శుభకరమగును.

భకూటార్థ విచారము :-

ఏకాదశత్రిదశతుర్యేక సప్తకైకరాశౌ

కరగ్రహవిధిః శుభత్రతయో స్యాత్

అన్యోఽన్యతో ద్విసవనైధనగచ్ఛ నేష్టో

నిః సత్వజాత మరణాదికదోషదప్తః 488

తదియ-ఏకాదశి, దశమీ-చతుర్థి, ఏకరాశి మరియు సమసప్తకము శుభరాశి కూటము లగును. వివాహములో ఇవి శుభమును కలిగించును. మిగిలిన విదియ -నవమి నిధనస్థానము అనుకూలముకాదు. వీటిలో జరిగిన శుభకార్యము వలన మరణాది ఎనిమిది దోషములు కలుగును.

షట్కాష్టకాది దోషము :-

షట్కాష్టకం నవమపఞ్చమ సజ్జీతం చ
ద్విర్ద్వాదశం పరమిదం చ నివారణీయమ్
షట్కాష్టకే మరణవైరి వియోగ దోషా
ర్ద్వాదశే నిధనం తాం ప్రజతా త్రికోణే

489

వరకన్యల రాశులు ఆరు-ఎనిమిది, తొమ్మిది-ఐదు, రెండు-పన్నెండుయైన తప్పక వాటిని నివారించవలెను. ఆరు-ఎనిమిదియైన మరణము, ద్వి-ద్వాదశములైన వియోగము, నవమ - పంచమములైన మరణము కలుగును.

సమసప్తకాదులు:

ప్రీతి: పరా నిగదితా సమసప్తకే చ
శేషేష్యనేకవిధి సౌఖ్యసుతార్థ సమ్మత్
షట్ కాష్టకే వైగుణ్యతారిముఖా సుతాయ చ
స్త్రీణాం త్రికోణభవనే ధనపత్యతా స్యాత్

490

వరకన్యలకు సమసప్తకయైన పరమప్రీతితో నుందురని తెలిపెను. మిగిలిన వాటిలో అనేక విధములైన సుఖము, సుతార్థ సంపద కలుగును. ఆరు-ఎనిమిదియైన సుతులకు స్త్రీలకు మరణము, నవ-పంచమములైన ధనాభావము కలుగును.

ద్విర్ద్వాదశే భవతి విత్తవిహీనతా చ
సౌభాగ్య సౌఖ్యమపరేషు సుతార్థతా చ

491

ద్వి-ద్వాదశములైన ధనమున కభావము కలుగును. ఇదే విధముగా సౌభాగ్యము, సుఖము, సుతులు, ధనములకు అభావము కలుగును.

నాడీ షడష్టకాది విషయము (దీపిక 5,24)

మరణం నాడీయోగే కలహా: షట్కాష్టకే విపత్తిర్వా
అనపత్తతా త్రికోణే ద్విర్ద్వాదశే చ దారిద్ర్యమ్

492

వర-కన్యలకు నాడీవేధ ఉన్నప్పుడు వివాహము జరిగిన మృత్యువు కలుగును. షడష్టకయోగములో కలహము, మరణము కలుగును. అనగా మిత్ర షడష్టకము (మకరము-మిథునము, కన్య-కుంభము, సింహ-మీనం, వృషభము-తుల వృశ్చికము -మేషం, కర్కాటక-ధనుస్సురాశులు షడష్టకములు)లో వివాహము జరిగిన కలహము, శత్రు షడష్టకములో (మకర-సింహ, కన్య-మేష, మీన-తుల, కర్కాటక-కుంభ, వృషభ-ధనుస్సు, వృశ్చికం-మిథునం శత్రుషడష్టకములు) వివాహము జరిగిన మృత్యువు కలుగును. నవమ-పంచమములలో వివాహము జరిగిన సంతానము లేకపోవుట జరుగును. ద్విద్వాదశ యోగములో దారిద్ర్యము కలుగును.

త్రికోణ షట్కాష్ట ధనవ్యయేషు
పాపం ప్రదానం శుభమన్యభేషు
అషాధపూర్వేణ చతుష్టయేన కార్యే
వివాహౌ న చ చైత్ర - పౌషే

493

(త్రికోణములో (5,9) షడష్టక ధనవ్యయ (6,8,2,12) భావములలో పాపగ్రహము

లుండి మిగిలిన స్థానములలో శుభగ్రహములున్న ఆషాఢమాసమునకు పూర్వము నాలుగు మాసములలో వివాహము చేయవలెను. చైత్ర పుష్యమాసములను వదిలి పెట్టవలెను.

దశ చతుర్థ సమసప్తకములు :

దశమం చతుర్థయోగే భవతి యువత్యాం ధనం చ పుత్రాశ్చ
సమసప్తకే పి నిత్యం బహుపుత్రత్వం సుఖం చైవ **494**

వరకన్యలకు దశమ-చతుర్థయోగమైన యువతికి ధనపుత్రాదులు కలుగును. సమసప్తకమైన అధికపుత్రులతో సుఖము కలుగును.

ఏకాదశే తృతీయే కులవృద్ధిర్భవతి చాంశు నియమేన
రాశ్చైశ్చైవసమతార్థప్రీతిః స్వర్క్షణ ధనలభిః **495**

వర-కన్యలకు ఏకాదశ-తృతీయములైన కులమునకు వృద్ధి కలుగును. ఒకేరాశియైన సుతులకు ధనము ప్రాప్తించును. తమతమ నక్షత్రములలో ధనము ప్రాప్తించును.

అపవాదము (బృహద్దేవజ్ఞ 71,364)

షడాష్టకే పి భవనాధిప మిత్రభావ
మేకాధిపత్య మవలోక్య వరస్య రాశిమ్
కార్యో వివాహసమయః శుభకృత్స ఉక్తస్తారా
భవేద్భది పరస్పరతో విశుద్ధిః **496**

వర-కన్యల రాశులలో ఏకాదిపత్యము లేక మైత్రిఉన్న అనగా ఆరు-ఎనిమిది భావముల స్వాములు మిత్రభావములో ఒకచోటనున్న మరియు వరునిరాశిని చూచుచున్న, షడష్టకములో ఇద్దరికి తారాశుద్ధియున్న వివాహము చేసిన శుభము కలుగును.

మరణం తారవిరోధే గ్రహరిపుభావేచ్చ రవియోగః
నరనార్యో షట్కాష్టకే వైరమశ్యం తథా రాశ్యోః **497**

వర-కన్యలతారలు విరోధమున్న మరణము మరియు గ్రహములకు శత్రుత్వమున్న వియోగము కలుగును. వర-కన్యలకు షడాష్టకమైన రాశుల కారణముగా తప్పక వైరము కలుగును.

సౌహార్దేప్యభయోరపిత్రబలయోరేకాధిపత్యేపి చ
తారామిత్ర సమిత్రజన్య శుభదా క్షేమా చ సమృత్కరీ
షట్కాష్టకే నవపఞ్చమే వ్యయం ధనేయోగే పి పుంయోషితోః
ప్రీత్యాయుః సుతవృద్ధి విత్తజనకః కార్యో వివాహస్తదా **498**

తృతీయభావములో శుభయోగమైన, ఏకాధిపత్యము కలిగిన తారలమధ్య మిత్రత్వమున్న మరియు క్షేమ సంపత్తారలైన, షడష్టకములు, నవపంచమములు, ద్విద్వాదశ యోగములైన వర-కన్యలకు ప్రీతిభావము ఆయుర్దాయము పుత్రవృద్ధి అనుకూల కార్యములు జరుగును.

ఏకాధిపత్యే చతయోః సుహృత్స్వ రాశైర్వశిత్యే చ భవేద్వివాహః

ద్విపచ్చ షడ్రాశిగతేఽపి యోగే తారా వినష్టేన్యవిరోధమేతి 499

తారలు ఏకాధిపత్యయోగములో రాశివశిత్వములో నున్నప్పుడు వివాహమైన ద్వితీయ పంచమ షష్టరాశిలోనికి వెళ్ళినప్పుటికి అన్ని వృత్తిరేక ఫలితములు, నష్టములు కలిగించును.

మిత్రాదియోగేఽపి షడష్టకాదౌ

తారావిపత్రత్యరినైధనాఖ్యా

వర్జ్యా వివాహాదిషు కీర్తితా చ

ప్రీతిఃపరా జన్మసు తారకాసు

500

మిత్రాదియోగమైనను షడష్టకయోగమైన మరియు విపత్ ప్రత్యక్ నిధనతారలైన వివాహాదులలో వదిలిపెట్టవలెను. జన్మాది(జన్మ, సంవత్సరము, క్షేమ, సాధన, మిత్ర, పరమ మిత్ర) తారల వలన శుభము కలుగును.

భుజ నవ దశమేకాదశ నాగేంద్ర ధనభేష్టనపున దిష్టేషు

నక్షత్రేషు చ తారా భవన్తి పరస్పరం విశుద్ధాః

501

చంద్రుడు ద్వితీయ నవమ దశమ ఏకాదశ అష్టమములలో ధనూరాశిలో నున్న పుంనక్షత్రమైన తారలు కూడ నక్షత్రములతో పరస్పరము అనుకూలమైన విధముగా చూడవలెను.

గోకన్యామకరైర్బుయుగ్మభైః కీటాజ్ఞ మీనైఃఽపి

స్యాత్ సింహాజధనుర్ధైర్న వసుతైరన్యోన్యతో రాశిభిః

కష్టామిత్ర విపత్కరో పురహితా ర్యోగైస్తదోద్వాహితా పుత్రాణాం

సుచిరాయుషాం చ జననీ విత్తాన్వితా కన్యకా

502

వృషభ కన్య మకర మిథున కుంభ వృశ్చిక కర్కాటక మీనరాశులైన లేక సింహ మేష ధనూరాశి నవమములో లేక ఐదవభావములో ఇతరరాశులతో పరస్పరము యోగమున్న కష్టదాయకము శత్రుత్వము, విపత్కరమగును. పురహిత యోగములో కన్యక పుత్రులు కలిగినది, చిరాయువు కలిగినదగును.

సింహాజ(ల) రాజభిరథాలి కులీరమీనైః

కన్యా-మృగస్య వృషభైర్బుట తౌలియుగ్మ

జన్మాది తారక శుభైర్నవ పఞ్చమాఖ్యైర్వారీ

ప్రభూ(సూ) తసుత-విత్త-సఖాన్వితా స్యాత్

503

సింహ మేషరాశుల వలన అశ్వాది రథవాహన సుఖము కలుగునని తెలిసికొన వలెను. వృశ్చిక కర్కాటక మీన మకర వృషభ కుంభ తుల వృషభములలో జన్మాది తార నవమ పంచమములలోనున్న శుభము కలుగును. దీనిలో కన్య సుతులను సంపదను సుఖమును పొందును.

చాపాలియుగ్మ ఘటమృన్మగేషు

కర్కాజకే సింహకులీరభే చ

జూకాతులాయాం వృషభే నృయుగ్మ

ద్విర్వాశేపార్థకరా యువత్యాః

504

ధను-వృశ్చిక,మిథున-కుంభ, మకర-కర్కాటక, మేష-సింహ, కర్కాటక -తుల, వృషభ-మిథునములు, ద్వి-ద్వాదశులైన యువతులకు రాణివాసము కలుగును.

ద్వి-ద్వాదశ ఫలము (బృహదైవజ్ఞ 71,379)

సింహ: కులీరేణ మృగేణ కుమ్భ

స్థాలి: స్త్రియా చాపదరేణ కీట:

వైశారిణోజే చ వృషేణ యుగ్మం

ద్విర్ద్వాదశే భూరిధనప్రదా: స్యు:

505

కర్కాటక-సింహ, మకర-కుంభ, కన్య-తుల, వృశ్చిక-ధనుస్సు, మీన-మేష, వృషభ-మిథునములు ఈవిధముగా ద్వి-ద్వాదశములైన అధికధనమును కలిగించును.

వైరషటకాష్టకము :-

మకర: కరికిలారిపుణా మోషా మేషేణ రుషస్తలయా:

ఘట కర్కటౌ వృషధనుషీ అలిమిథునౌ చ వైరవిధౌ **506**

మకర-సింహ,కన్య-మేష,మీన-తుల,కుంభ-మీన, వృష-ధనుస్సు, వృశ్చిక-మిథున రాశుల యోగము వైరషడష్టకమని తెలుపబడెను.ఇవి అశుభమును కలిగించును.

షడష్టక జ్ఞానము(బృహదైవజ్ఞ 71,363)

మకర సకేసరిమేష యువత్యా

సహ(తులధర) మీనకులీరఘుటేవా

ధనువృష వృశ్చిక మన్మథగామీ

మరణకరాశ్చ షడష్టకయోగా:

507

సింహ-మకర, మేష-కన్య, తుల-మీన,కుంభ-కర్కాటక, ధను-వృషభ, మిథున-వృశ్చిక, షడష్టకములు మృత్యుకారకమగును.

మిత్ర షడష్టకములు :-

మకర సనాథం మిథునం కన్యాకలశౌ మృగేస్త్రమీనౌ చ

వృషభఘటాటావలిమేషౌ చాపకులీరౌ చ మిత్రవిధౌ **508**

మకర-మిథున, కన్య-కుంభ, సింహ-మీన, వృషభం-తుల, వృశ్చిక-మేష, ధనుస్సు-కర్కాటములు ఇవి ప్రీతిషడష్టకములు.వీటిని మిత్ర షడష్టకములుగా గ్రహించవలెను.

(బృహదైవజ్ఞ 71,368)

జలచరమిథున సకేసరిమీనా

వృశ్చికమేష ఘటోయువతీవా

వృషభస్తౌలి నికార్ముకకీటా:

సుతధనప్రీతి షడష్టకయోగా:

509

మకర-మిథున,మీన-సింహ, వృశ్చిక-మేష,కన్య- కుంభ,వృషభ-తుల, కర్కాటక-ధనుస్సు, ఈ షడష్టకములు పుత్ర ధనములను అనురాగమును కలిగించును.

భవేత్రికోణే బహుపుత్రవిత్తో

ద్విర్వాదశే చార్థముపైతి కన్యా
షడ్కాష్టకే సౌఖ్యఫలం విదత్తే

స్త్రీణాం వివాహం గ్రహమైత్రియోగాత్

510

వరకన్యా రాశుల స్వాములమైత్రి కలిసినపుడు 5,9లో అధికపుత్రులు, ధనము, ప్రీతి కలుగును. 2,12లో ధనవంతులగును. 6,8లో సుఖమును వివాహములో శుభమును కలిగించును.

క్రాంతి సౌమ్యము :-

వినాపరార్థే చ కపాలసన్ధే
క్రాన్తోశ్చ సామ్యేగతగమ్యయుక్తే
సవైధ్యతే చ వ్యతిపాతయోగే
పాణిగ్రహేన్యాద్విషభక్షతుల్యః

511

పరార్థములో కాకుండా కపాలసంధిలో క్రాంతి సామ్యగతమై వైధ్యతి వ్యతిపాత యోగములలో పాణిగ్రహణమైన విషభక్షణముతో సమానముగా దోషము కలుగును. కన్యాదాన సంకల్ప విధి :-

శుద్ధే దినే వివహనం సుముహూర్తయోగే
తామ్బూల గంధకుసుమైః పరిపూజ్య మిత్రాన్
అత్యానురూప కులశీల ధనాయయానై
కన్యాప్రదాన ముదకం విసృజేచ్ఛ పాణౌ

512

శుభదినము, సుభముహూర్తము, సుభయోగములో తాంబూళము గంధము, పుష్పాదులను ఆదరముతో స్వీకరించి తమ కుల, శీల, ధన, ఆయాదులననుకూలముగా చూచుకొని గృహములో కన్యాదాన సంకల్పముతో జలమును వదలవలెను.

ఫలనక్షత్రములు (బృహదైవజ్ఞ 71,655)

హస్తోత్తరాస్వాతిమఘానురాధా
ప్రాజ్ఞేశపౌష్ణేన్ద్ర వైర్యతేషు
పుత్రార్థ సౌభాగ్య సుఖాని కన్యా
ప్రాప్నోతి శేషేషు చ భర్తృశోకమ్

513

హస్త, ఉత్తర స్వాతి మఘ అనూరాధ రేవతి మృగశిర మూల నక్షత్రములలో వివాహము చేసిన కన్య పుత్ర ధన సౌభాగ్యములతో సుఖమును పొందును. మిగిలిన నక్షత్రములలో వివాహము జరిగిన భర్తతో కూడి శోకముననుభవించును.

(బృహత్సంహిత 100 - 7)

రోహిణ్యుత్తర రేవతీ మృగశిరో మూలానురాధా మఘాహస్త
స్వాతిషు పృథతాలి మిథునేషూద్యత్సు ప్రాణిగ్రహః
సప్తాస్త్రాస్త్రాబహిః శుభైరుదు పతాకేకాదశద్వితీగే
క్రూరై స్త్రాయుషష్టనైర్గ తు భృగౌ షష్ఠే కుజే వాష్టమే

514

రోహిణి, ఉత్తరాత్రయం(ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర) రేవతి మృగశిర మూల

అనురాధ మఘ హస్త స్వాతి నక్షత్రములలో కన్య తుల మిధున, లగ్నములలో సప్తమ అష్టమ ద్వాదశస్థానములలో శుభగ్రహమున్నప్పుడు, ఏకాదశ, ద్వితీయ, తృతీయస్థానములలో చంద్రుడున్నప్పుడు, తృతీయ షష్ఠ ఏకాదశములలో పాపగ్రహము లున్నప్పుడు షష్టమములో శుక్రుడు, అష్టమములో కుజుడు లేనపుడు వివాహము చేసిన శుభము కలుగును.

షడ్ ద్వితిలాభే ష్విసభౌమ మన్దా:

కుర్వన్తి సౌభాగ్య సుతార్థయుక్తమ్

మృత్యావరోగాన్వివిధాన్మలత్రే

మృత్యు ర్విలగ్నేఽథ విధిం ద్వితీయే

515

జాతకుని ఆరవ, రెండవ, మూడవ, పదకొండవ స్థానములలో కుజుడు శనియున్న సౌభాగ్యము సుతార్థలాభమును కలిగించును. కాని ఏడవ, ఎనిమిదవ, రెండవ స్థానము లలో శని కుజులున్న మృత్యువును, వివిధ రోగములను కలిగించును.

సౌరేఽథ యుక్తే హిజుకోఽల్పదుఃఖా

భౌమేన సూర్యేణ చ బన్ధువైరమ్

అన్తే వ్యయం పుత్రవధం సుతస్థే

దుశ్శీలతా కర్మణి ధర్మగైర్వా

516

జాతకునికి చతుర్థభావములో శనియున్న అల్ప దుఃఖము కలుగును. కుజ రవులున్న సోదరుల మధ్య వైరము కలుగును. ద్వాదశములోనున్న వ్యయకారకమగును. పంచమభావములో నున్న పుత్రకారకమగును. దశమ నవమభావములలోనున్న చెడు ప్రవర్తన కుగును.

సమ్మత్తిఘాతం రిపుభే గురుజ్ఞే ధునోతికష్టం భృగుజే రవాచ

వ్యయం వ్యయస్థే నిధనే చ మృత్యు తృతీయగే దేవరదత్తమానా

517

కన్యకు ఆరవభావములో గురువున్న సంపత్తిని నశింపజేయును. రవి శుక్రులున్న కష్టము కలుగును. పన్నెండవభావములో నున్న అధికవ్యయము కలుగును. అష్టమ భావములో నున్న మృత్యుకారకమగును. తృతీయభావములోనున్న కన్యకు దేవర దత్తమానము కలుగును.

త్రికోణయోః స్త్రీజననీ శశాజ్నే

హ్యాయే సమృద్ధా సుభగా తృతీయే

షడష్టకే మృత్యురథాష్టకే చ

సమ్మత్తియుక్తాన్య గృహేషు నిఃస్వా

518

లగ్నమునుండి నవమ పంచమభావములలో చంద్రుడున్న స్త్రీ గుణవంతురాలగును. ఆయ(11వ)స్థానములోనున్న సకల సమృద్ధులు కలుగును. మూడవభావములోనున్న సౌభాగ్యవతియగును. ఆరు-ఎనిమిదవ భావములలోనున్న మృత్యుకారకము. ఎనిమిదవ భావములో సంపత్తి కలుగును. మిగిలిన భావములలో నిఃస్వాచేయును.

బన్ధో బన్ధువినాశమర్క రుధిరౌ స్తన్యక్షయం సూర్యజ:

కుర్యుః పుత్రవధం సుతేవిధనతాం విత్తే వ్యయే ర్థక్షయమ్

క్రౌర్యం ధర్మగకర్మణాః సుతసుఖావాప్తి త్రిషష్టాయగాః

వైధవ్యం దమనం చ మృత్యుముదయే మృత్యౌహితౌ నో కుజః 519

రవి చతుర్థభావములోనున్న సోదరులకు నాశము కలుగును. కుజుడున్న పాలుత్రాగు సంతానమునకు నాశము కలుగును. శని పంచమభావములోనున్న పుత్రవధ, ఏకాదశ స్థానములోనున్న ధనహీనత, ద్వాదశభావములోనున్న సుఖప్రాప్తి, మూడవ ఆరవ భావములలోనున్న వైధవ్యము కలుగును. కుజుడు అష్టమభావములో నున్న మృత్యుకారకమగును.

సౌమ్యవ్యయాస్త నిధనేష్వరితే చ శుక్రో

హిత్వా స్థితస్త్రిధనలాభగతః శశాఙ్కః

పాపాశ్చ షట్త్రిధనలాభగతా వివాహే

హిత్వాష్టమం క్షితిజమిష్టఫలాని దద్యుః

520

సౌమ్య గ్రహము ద్వాదశభావములోనున్న, శుక్రుడు అష్టమభావమును వదిలి మిగిలిన భావములలోనున్న, చంద్రుడు ద్వితీయ తృతీయ ఏకాదశభావములలోనున్న లాభము కలుగును. పాపగ్రహము ఆరవ మూడవ రెండవ పదకొండవ భావము లలోనున్న కుజుడు ఎనిమిదవ భావమును వదిలి మిగిలిన భావములోనున్న వివాహము లో శుభఫలము కలుగును.

లగ్నే భృగౌ చస్థసుతే గురౌ వా

చతుర్థ ధర్మాత్యజ కర్మగౌర్వా

పాణిగ్రహం వ్రాప్యం సుతార్థసౌఖ్యం

ప్రాప్నోతి విత్తం ధనలాభ సంస్థైః

521

వివాహ సమయములో లగ్నములో శుక్ర బుధ గురులున్న మరియు చతుర్థ నవమ పంచమ దశమభావములలో నున్న కన్య ధన సుఖములను పొందును. రెండవ పదకొండవ భావములలోనున్న ధనలాభమును పొందును.

సుతహిబుక యోగము (దీపిక 5,36)

సుతహిబుక వియద్విలగ్న ధర్మేష్వమర

గురుర్యది దానవార్చితో వా

యదశుభ ముపయాతి తచ్చుభత్యం శుభమపి

వృద్ధిముపైతి తత్ప్రభావాత్

522

సుతహిబుకాది ప్రసంగములో ఈవిషయము తెలిసికొనవలెను. వైవాహికలగ్నము లో లేక ఐదు నాలుగు పది తొమ్మిదిభావములలో గురువు లేక శుక్రుడున్న లగ్నాదులలో దోషమున్నప్పటికి నివారణ జరుగును. విశుద్ధలగ్నముసామాన్యముగా శ్రేష్ఠమైనదిగా స్వీకరించవలెను.

చంద్రబల విశేషము (పీయూషధార 4,7)

పాపగ్రహేణ సంయుక్తః పాపజామిత్ర సంస్థితః

పాపద్వయమధ్యగతః శుభేష్యశుభదః శశీ

అనిష్టస్థాన సంస్థాన పి ప్రశస్త ఫలదః శశీ

సౌమ్యభాగై ధి మిత్రాంశే గురుణాం వాపి వీక్షితే

523

చంద్రుడు పాపగ్రహములతో కూడిన పాపగ్రములు సప్తమభావములో నున్న, లేక పాపగ్రహములమధ్యలో జన్మస్థానము నుండి శుభస్థానములో నున్నప్పటికి అశుభఫలదాయకమగును. అశుభచంద్రుడు శుభనవాంశలో, అధిమిత్ర నవాంశలో లేక గురుదృష్టి కలిగియున్న అనిష్ట ఫలదాయకమగును.

గురుమాహాత్మ్యము :-

ఏకోగురుః కర్మసుతాయధర్మేజ్ఞ

శుక్రయోర్విక్రమ బన్ధులగ్నే

నిహన్త్యనేకాన్మహతశ్చ దోషాన్స్తార్క్షో

యథా సర్పకులాని పూర్వమ్

524

గురుడు ఒంటరిగా దశమ, పంచమ, ఏకాదశ, నవమభావములలో నున్న శుక్రుడు మూడవ, నాల్గవభావములలో నున్న గురుడు పూర్వకాలములో సర్పకులములను నాశనము చేసినట్లు సమస్త దోషములను నాశనము చేయును.

పాతాలోదయధీనవేషు దశమే జీవం చిరం వాఙ్మితం

దృష్ట్వా లగ్నమహార్ణవ ప్రకరణే శేషాగ్రహ నిర్మలాః

నాదం కేసరిణో మహాగిరివనే శ్రుత్వా గజేంద్రా యథా

తస్మాః శ్రీముఖరాజయోగ కమలం సూర్యేణ సృష్టం పురా

525

లగ్నే శ్రీముఖపజ్జ్వలే కరగతా సౌభాగ్య పుత్రాసతీ (...)

విష్ణోః శ్రీరివ రోహిణీవ శశినః పత్నీ చిరం జాయతే

పుత్రైః పౌత్రశతైర్విభాతి భవనే గౌరీవ శైలాజ్ఞనే

526

చతుర్థ ప్రథమ పంచమ నవమ దశమభావములలో గురుడున్న అన్యగ్రహములు శుభులైన వాటిదృష్టి వలన మహాగిరివనములో సింహగర్జనవిని గజేంద్రుడు భయపడినట్లుగా దోషములు తొలగిశుభము కలుగును. పూర్వకాలములో సూర్యుడు శ్రీలక్ష్మీ ముఖరాగము కొరకు కమలమును సృష్టించెను. లగ్నములో శ్రీముఖ పంకజము కరగత మగుట వలన విష్ణువు సౌభాగ్యమును పొందెను. అందువలన లక్ష్మీదేవితో సమానముగా చంద్రునికి రోహిణీవలె పత్నిగా చిరకాలము జీవించును. పుత్రపౌత్రాదుల వృద్ధి కలుగును. హిమశైలములో గౌరి విహరించినట్లు కన్య తనగృహములో చిరకాలము సుఖముగా నుండును.

కన్యా తులా మిథునరాశిసు లగ్నగేషు

తేష్వన్యరాశిషు చ తద్భవభాగగేషు

సౌమ్యేషు సప్తనిధనాన్త్యబహిః స్థితేషు

పాపేష్వరాతి సహజాష్టమలాభగేషు

527

దుశ్చిక్తేర్థ ప్రాప్తిగే శీతరశ్మౌ

శుక్రే షష్ఠే నాశ్చ షష్ఠమేజారకే వా

జామిత్రాంశే స్వాధినాథేన దృష్టే

లగ్నాంశే స్వాత్తద్వివాహః ప్రశస్తః

528

లగ్నము కన్య, తుల, మిథునరాశులైన, అన్యరాశుల భాగములలో, సౌమ్య గ్రహములలో, ఏడవ, పన్నెండవ భావములలో కాక మిగిలిన భావములలో నున్న గ్రహముల స్థితిలో, పాపగ్రహములు, ఆరవ, మూడవ, ఎనిమిదవ భావములలో, లాభ భావములలోనికి వెళ్ళిన గ్రహములలో చంద్రుడున్నప్పుడు ధనమును పొందుట కష్టమగును. శుక్రుడు షష్ఠమభావములో లేక కుజుడు అష్టమభావములో నున్నప్పుడు మరియు సప్తమభావమును తనరాశి స్వామి చూచుచున్న అటువంటి లగ్నములో వివాహము జరిగిన శుభము కలుగును.

నవాంశ విశేషము (దీపిక 5, 34)

కన్యాతులాభ్యన్తిధునేషు సాధ్వీ

శేషేష్వసాధ్వీ ధనవర్జితా చ

సన్వేతి పి లగ్నే ద్విపదాంశ ఇష్టః

కన్యాది లగ్నేష్వపి నాన్యభాగః

529

కన్య తుల మిథునలగ్నములో వివాహమైన కన్య సన్యాసియగును. వృశ్చిక, ధను మకర, కుంభ, మీన, మేష, వృషభ, కర్కాటక, సింహ లగ్నములలో వివాహమైన సాధ్వీ, ధనహీనురాలగును. లగ్నము నిందితమై కన్య తుల మిథున నవాంశలలో వివాహమైన శుభఫలము నిచ్చును. ఈ కన్య తుల మిథునలగ్నములలో కన్యానవాంశము కూడ ప్రశస్తమైనది.

దుష్ట లగ్నాంశ ఫలము:

లగ్నాంశపతిర్దుష్టః పుత్రాయుర్ధనవృద్ధిదః పుంసామ్

నారీణామస్తాంశ స్వామీ నిరీక్షితః శస్త్రః

530

లగ్నాంశపతి దుష్టుడైన పురుషులకు పుత్ర ధనవృద్ధిని, ఆయుర్దాయమునిచ్చును. స్త్రీలకు లగ్నాంశస్వామి దృష్టి అనుకూల ఫలితము నిచ్చును.

విలగ్నాంశ స్వనాథేన యద్యుద్వాహే న దృశ్యతే

పుంవినాశస్తతోస్తాంశో యద్యేవం యోషితస్తతః

531

వివాహములో తన స్వామి వలన విలగ్నాంశములో శ్రేష్ఠత్వము కనపడిన దానిలో దాని అంశలలో పురుషునికి నాశము కలుగును. అటువంటి ఫలితమే కన్యకు కూడ కలుగును.

ఉదయాస్తగతౌ భాగౌ స్వేశదృష్టౌ శుభప్రదౌ

యథాసజ్జ్యం సృనారీణామన్యథా మరణప్రదౌ

532

ఉదయాస్తగత భాగములలో తనస్వామి దృష్టి యున్న శుభఫలము కలుగును. ఇక్కడ వర కన్య రాశ్యాధిపతుల అంశానుసారము ఫలితమును గ్రహించవలెను. లేనియెడల మరణ ప్రదమగును.

యో యత్ర కథితో శోనాయశీనాన్నర సజ్జీతః

చతుష్పదగమం దృష్టే నిత్యశస్త్రం ప్రయాతినః

533

చెప్పబడిన అంశము నర-నారీ సంజ్ఞితము కాదు. నాల్గవచరణము నుండి గ్రహముల దృష్టి ప్రశస్తమగును.

ఉదయాస్తరాశినాథ స్యాస్తాంశే సత్వముచ్యతే

స దృష్టస్తేన లగ్నం స్యాద్వివాహే హన్యతే స్త్రియామ్

534

ఉదయాస్తమయములలో రాశినాథుని అంశములో సత్వమునుగూర్చి తెలుపబడెను. వాటి దృష్టి లగ్నముపై లేకున్నపుడు వివాహమైన స్త్రీలకు మరణము కలుగును. గుణబాహుల్య విశేషము :-

స సకలగుణసమ్పల్ల భృతౌ త్నైరహోభి:

బహుతరగుణయుక్తం యోజయేన్మృజలేషు

ప్రభవతి నహి దోషం భూరిభాగే గుణానాం

సలిలమివ ఇవాగ్నే: సప్రృదీప్తేన్దనస్య

535

అన్ని మంచి గుణములు కలిగినరోజు తరచుగా లభించదు. అయినప్పటికి శుభకార్యము లలో గుణయుక్తమైన రోజును గ్రహించవలెను. దీనికి కారణము మండుతున్న ఇంధనము జలబిందువులు పడినను ఆరనట్లుగా, బహుగుణయుక్తమైన దినము అల్పమైన దోషము లకు దూషితముకాదు.

దోష పరిత్యాగము :-

గుణశతమపి దోష: కల్పిదేకో తివృద్ధ:

క్షపయతి యది నాన్యస్తద్విరోధీ గుణో స్తి

ఘటమివ పరిపూర్ణం పశ్చాత్తప్తేన సద్యో

మలినయతి సురాయా బిస్ఫరేకో పి సర్వమ్

536

ఒకదోషము అనేక గుణములను తనకు ఎవరు విరోధిలేనట్లుగా నష్టపరచును. పంచగవ్యముతో నున్న పరిపూర్ణమైన కలశములో ఒకబిందువు సురను పోసిన సంపూర్ణ కలశము నష్టమగును. అందువలన చిన్నదోషమునైనను శుభకార్యములలో త్యజించవలెను.

శుభోపాయము :-

కృతకతుకమజ్గలో వరో మధుపర్కాద్యశనాదనస్తరమ్

జ్వలితాగ్ని సమక్షమజ్గనపదామాప్నోతి శుభా శుభం తత: 537

వివాహములో వరుడు మధుపర్క సేవనము చేసిన తర్వాత అనేక శుభాచారము లుండును. ఈకారణముగా మండుచున్న అగ్నిసమక్షములో వచనపూర్వక పాదార్పణ చేయబడును. దానివలన అన్ని అశుభములు శుభములుగా పరిణమించును.

పాణియోగేజ్ఞనాయా: బహుశ్రుతిమతమేతత్సప్రదాన

ప్రదాయ భయపద చంద్రాలోకేష్వ చ కేచిత్

538

కన్యతో పాటు పాణిగ్రహణ సమయములో ప్రదేయవచనముండునని పలువురు తెలిపెదరు. ఇది చంద్రుని చూచునపుడు చేయబడును.

కనిష్ఠ వివాహ ఫలము: (మను 3,171-172)

దారాగ్ని హోత్రసంయోగం కురుతే యోగ్రజే స్థితే

పరివేత్తా స విజ్ఞేయ: పరివిత్తిస్తు పూర్వజ:

539

తన అగ్రజుడుండగా తను స్వయముగా వివాహము చేసికొని అగ్నిహోత్ర విధిని చేయువానిని 'పరివేత్త'యని యందురు. అతని అగ్రజుని 'పరివిత్త' యందురు.

పరివిత్తాం పరివేత్తా యయా చ పరివిద్యతే

సర్వే తే నరకం యాన్తి దాతృయాజక పఞ్చమా:

540

ఇటువంటి వివాహము వలన పరివిత్త, పరివేత్త అతనిని వివాహము చేసికొన్న కన్య, కన్యాదానము చేసిన వ్యక్తి, హోమము చేసిన వ్యక్తి-ఈఱదుగురు నరకమునకు వెళ్ళెదరు.

కన్యాదాన నిషేధము :-

ఖణ్ణవామన కుభ్జేషు గర్గదేషు జడేషు చ

జాతాన్ధే బధిరే మూకే నవోధా చ దోష:పరివేదనే

541

బట్టతలవాడు, పొట్టివాడు, గూనివాడు, గర్గదస్వరమువాడు, బుద్ధిహీనుడు, గుడ్డివాడు, చెవిటివాడు, మూగవాడు - వీరికి కన్యనిచ్చుట దోషముగా తెలుపబడెను.

శాతాతపుడు ఉద్వాహత్వము :-

క్లీవే దేశాన్తరగతే చ పతితే ప్రవ్రజితే తథా

యోగశాస్త్రభియుక్తే చ న దోష: పరివేదనే

542

నవుంసకుడు దేశాంతర గమనముచేయువాడు, ప్రవ్రజితుడు (సన్యాసి)యోగ శాస్త్రవిదుడు వీరితో వివాహము చేయుట దోషముకాదని శాతాతప మతము.

వేదికప్రమాణము :

కన్యాహస్తేనాష్టా హస్తా వేదీశతాఙ్గులా చోర్ధ్వమ్

స్తమ్భాశ్చతుర్ను కోణేష్వభిరమణీయా ద్వయోర్మధ్యే

543

సంస్థాప్య ఘటనాష్టా జలపూర్ణాంశ్చాతపల్లవసమేతాన్

ఐన్ద్రాద్వైరభిషేకో హోమో విప్రాచ్ఛనం దానమ్

544

ఇతి వివాహపటలం సమాప్తమ్

వివాహవేదిక తయారుచేయుటకు కన్య ఎనిమిది హస్తముల ప్రమాణమును తీసికొన వలెను. వంద అంగుళముల ఎత్తు ఉంచవలెను. ఆవేదికకు నాలుగువైపుల నాలుగు స్తంభములను నిర్మించవలెను. నాలుగు కోణముల మధ్యభాగమును సుందరముగా నిర్మించవలెను. రెండుస్తంభముల మధ్య ఎనిమిది కుండలను స్థాపించ వలెను. వాటిలో నీటిని నింపవలెను. వాటిపై మామిడాకులనుంచవలెను. తర్వాత ఇంద్రాదులకు అభిషేకము, హోమము విప్రపూజ దానములను చేయవలెను.

గోధూళి ప్రశంస : (దీపిక 5,37)

సన్ధ్యాతపారుణిత పశ్చిమ దిగ్విభాగే

వ్యోమ్ని స్ఫురద్విమల తారక సన్నివేశే

ఊర్వే గవాం ఖురపుటోద్ధలితై రజోభిః
గోధూలిరేష కథితో భృగుజేన యోగః

545

సంధ్యాకాలములో సూర్యుడు ఎరుపు రంగులో నుండి పల్చిమదిశకు వెళ్ళును. ఆకాశములో తారాగణములుదయించును. గోవులదెక్కలతో పైకి ఎగిరిన దుమ్ము చుట్టు ప్రక్కల వ్యాపించును. ఆసమయమును శుక్రాచార్యాదులు గోధూలి సమయమని తెల్పిరి.

యావత్సుజ్జుమరక్తచన్దననిభోవ్యస్తం గతోభాస్కరో
యావచ్ఛో నభః స్థలగతో నో దృశ్యతే రశ్మిభిః
గోభిశ్చాపి ఖురాగ్ర భాగవలితై ర్వాస్తం నభః పాంసుభిఃసా
వేలా ధనధాన్యవృద్ధి జననీ గోదూలికా శస్యతే

546

సూర్యాస్తమయ మగునపుడు ఎర్ర చందనముతో సమానముగా కనపడును. ఆకాశములో నున్న తారాగణము తమ ప్రకాశముతో మినుకు మినుకు మనుచు ప్రకాశించును. ఆసమయములో గోవులగిట్టలతో కొట్టబడిన ధూళి పైకి ఎగిరి ఆకాశము నిండిపోవును. అటువంటి సమయము ధనధాన్యవృద్ధిని కలిగించు గోధూళికా సమయమని చెప్పబడినది.

ప్రాచ్యాః ప్రాయో హీనవర్ణా సగోపాః
సన్ధ్యాకాలం ప్రాహురిష్టం న శేషాః
యావచ్ఛాన్తిం గోచజో నాభ్యుపైతి
తావత్తేషాం చిత్తశుద్ధిర్వివాహే

547

పూర్వదిశ హీనవర్ణము కలదగును. దానిని గోపసంధ్యా కాలమందురు. గోవుల గిట్టలతో దుమ్ము పైకి ఎగురుటకు ముందు సమయములో చిత్తశుద్ధితో వివాహము చేయవలెను.

పిణ్డీభూతే వసన్తే చ జ్యేష్ఠాషాఢే చ మధ్యమే
ప్రావృషార్థస్థితే భానౌ శరద్యస్తజ్ఞతే పి చ

548

వసంతఋతువులో సూర్యుని పూర్ణరూపము, జ్యేష్ఠఆషాఢములలో మధ్యమరూపము, వర్షాకాలములో అర్ధరూపము, శరత్కాలములో అస్తగతరూపమున్నపుడు గోధూళి సమయమగును.

హేమన్తే చ గతే సూర్యే సన్ధ్యాయాం మాఘ ఫాల్గునే
యోగోఽయం మునిభిః ప్రోక్తా గోధూలి రితిచోత్తమః

549

హేమంతఋతువులో సుర్యుడస్తమించినపుడు, మాఘ ఫాల్గుణములలో సంధ్యవేళలో గోధూళి సమయమగును. ఇది ఉత్తమ సమయమని మునులమతము.

ఋతువుల ననుసరించి గోధూళి విశేషము:

గోధూలీం త్రివిధాం వదన్తి మునయో నారీవివాహాదీకే
హేమన్తే శిశిరే ప్రయాతి మృదుతాం పిణ్డీకృతే భాస్కరో
గ్రీష్మేఽర్ధాస్తమితే వసన్తసమయే భానౌ గతే దృశ్యతామ్
సూర్య చాస్తముపాగతే భగవతి సా ప్రాయః శరద్యర్షయోః

550

మునులు మూడువిధములైన గోధూళి వివేచన చేసిరి. హేమంత, శిశిర ఋతువులలో స్త్రీ వివాహాదులలో అస్తమయ సమయములో మృదు, గోళ రూపమును పొందిన సూర్యబింబము మొదటిది. గ్రీష్మఋతువులో అన్ని దినములలో సగము అస్తమించిన సూర్యబింబము రెండవది. వర్ష శరదృతువులలో సూర్యాస్తమయము జరిగిన తర్వాత మూడవది - ఈవిధముగా గోధూళి సమయమును మూడు విధములుగా తెలిపిరి.

గోధూళికా విశేషము : (దీపిక 5, 38)

నాస్మిన్మహా న తిథయో న చ విష్టివారా
ఋక్షాణి నైవ జనయన్తి కదాపి విఘ్నమ్
అవ్యాహతః సతతమేవ వివాహకాలే

యాత్రాసు చాయముదితో భృగుజేన యోగః

551

గోధూళి లగ్నములో గ్రహశుద్ధి, తిథిశుద్ధి, విష్టి-భద్రదోషము, వారశుద్ధి నక్షత్ర శుద్ధుల విచారము చేయనవసరము లేదు. గోధూళి యోగములో గ్రహ నక్షత్ర వారాది విఘ్నములు కలుగవు. వివాహము కొరకు ఈసమయము అనుకూలమని తలంచ బడినది. కాని భార్గవుడు యాత్రావిషయములో గోధూళి యోగము దోషముగా తెలిపెను.

అశుభేఽపి శశిని ప్రతికూలభేష

పాపేష్యపి క్షితిసుతేఽపి విలగ్నభాగే

గోధూళి యోగమపరే పరికీర్తయన్తి

స్త్రీణామపత్య పరిసౌఖ్యవహం వివాహే

552

శుభనక్షత్రములో, ప్రతికూల చంద్రరాశిలో, పాపగ్రములున్నపుడు మరియు లగ్నములో కుజుడున్నను గోధూళి లగ్నములో వివాహము జరిగిన స్త్రీలకు పుత్రులు సుఖముతో నుందురు.

లల్లమతము (పీయూషధార 6, 99)

శుభాశుభయుతం నూనం రాశే ర్దోషం చ నిన్దితమ్

వివాహాలగ్న విచ్ఛేషం గోధూళిం ప్రాహ భాగురిః

553

శుభాశుభముల విచారము, నిందితరాశుల దోషమును వివాహాలగ్నములో చూచునట్లు గోధూళి సమయముతో కూడ చూడవలెనని భాగురిమతము.

గోధూళి లగ్న ప్రాముఖ్యము:

లగ్నం యదా నాస్తి విశుద్ధమన్యద్

గోధూళికం సాధు తదా దిశన్తి

లగ్నేఽపి విశుద్ధేఽప్యతి వీర్యయుక్తే

గోధూళికం నైవ ఫలం విధత్తే

554

శుద్ధమైన లగ్నము దొరకనపుడు గోధూళిలగ్నములో వివాహసంస్కారము చేయవలెను. బలమైన శుద్ధమైన లగ్నమున్నపుడు గోధూళిలగ్నము ఫలము నీయదు.

దశాఖ్యయోగాపవాదము :-

నానావక్త్ర పరిక్రమేణ బహునా కింవిస్తరేణోచ్చతే

గర్గాద్యైర్ను తు సమ్మతం స్మృతిమతం నైవ క్వచిద్భుశ్యతే
తస్మాత్సారతరం కరోమి రుచిరం యోగం దశాఖ్యం ధ్రువం
యేనోధా సుభగా భవేదవిధినా మానార్థసౌఖ్యాన్వితా

555

అనేక మంది మునుల ముఖములనుండి విస్తారముగా వివిషయములు తెలుప బడవో ఆవిషయములు గర్గాదిమునుల విచారములో కొంచెము కూడ కనిపించవు. అందువలన వాటిసార రూపముగా కన్య సౌభాగ్యవతి యగును. ధనము, సుఖమును పొందువిధానమును రుచిరయోగమును దశాఖ్యరూపములో నేను తెలిపెదను.

అశ్విన్యాది గణనవిధి :- (ఫలప్రదీపము, బృహద్దేవజ్ఞు 71, 833)

అశ్విన్యాదిత ఏవ యత్ర సవితా యచ్చేష్టమ్మక్షం తయో
ర్యోగా తైకకృతర్తు దిగ్భవ తిధిర్భుత్వోన వింశేన్నఖాః
ఉద్వాహేదశయోగకే ప్రకథితం వాయుర్జలదృష్టిహితో
రాజశ్చైరమృతేర్గదాశ్చ కలహాత్మస్వైర్థహానే ర్భయమ్

556

అశ్విన్యాది నక్షత్రములలో సూర్యుడున్న నక్షత్రము సంఖ్యను చంద్రుడున్న నక్షత్ర సంఖ్యను కలిపి 27చే భాగించిన 0, 1, 4, 6, 10, 11, 15, 18, 19, 20 శేషము వచ్చిన ఆరోజున పదియోగముల దోషము కలుగును. వివాహ సమయములో 0 శేషము వచ్చిన వాయుదోషము, 1 వచ్చిన వర్షదోషము, 4 వచ్చిన అగ్ని, 6 వచ్చిన రాజభయము, 10 వచ్చిన దొంగలభయము, 11 వచ్చిన మృత్యువు. 15 వచ్చిన రోగము, 18 వచ్చిన కలహము, 19 వచ్చిన కష్టము, 20 వచ్చిన ధననష్టము కలుగును.

శూన్యైకవేద నవదశఋతు ప్రయుక్తాః
పక్షైక నాగశిశిరాంశ రవైక ఖాశ్వీ(?)
సోఽధ్యక్షమిన్ద్రయుత భానుసమన్వితం చ
భాగంచ దేయమృదుభిర్దశ యోగ చక్రాత్

557

వివాహకాలములో సూర్య చంద్రులున్న నక్షత్రముల సంఖ్యను కలిపి 27తో భాగించిన శేషము 0, 1, 4, 6, 10, 11, 15, 18, 19, 20 వచ్చిన దశయోగ చక్రమగును. వీటినినుసరించి మృదు ఆదిఫలితములను తెలుపవలెను.

దశయోగ ఫలము :-

అశ్విన్యాదౌ శశీయత్ర తత్రాదౌ పుత్రవాన్ రవిః
అపూర్ణస్త్వైక పూర్ణత్వం తదార్ధే నైవశోధయేత్

558

ఎక్కడ చంద్రుడు అశ్వినితో ఆరంభమగునో అక్కడసూర్యుడున్న పుత్రవంతుడగును. ఒకవేళ సంఖ్య సంపూర్ణముకాకున్న ఒకటి కలిపి పూర్ణత్వము చేయవలెను. ఇక్కడ సగము శోధన చేయరాదు.

దశయోగ చక్రము :-

కౌబేరయామ్య ప్రగుణేన దణ్డాశ్చతుర్దశ స్థాప్య కరగ్రహేషు
పూర్వాపరస్యాం పునరేకదణ్ణభాగం దశాచక్రమిదం వదన్తి

559

దశాచక్రము కొరకు ఉత్తరమునుండి దక్షిణమునకు పదిరేఖలు గీయవలెను. వాటిలో వివాహకాలిక నక్షత్రములనుంచవలెను. తర్వాత పూర్వ పశ్చిమములుగా రేఖలు గీచిన దశాచక్రభాగములగును.

పూర్వస్యామస్తి దణ్డార్థమధిర చితా కృత్తికాది క్రమేణ
వక్త్రాణామష్టకానాం గణనవిధిరయం దక్షిణావర్తకేన
విధ్యస్తైరేకదణ్డం పరిణయనవిధౌ క్రూరసౌమ్యే శశాఙ్కః
కుర్యావైధవ్యరోగీసుత ధనమరణం సౌఖ్యసంపద్యనాశమ్

560

తూర్పువైపుకు గీతగీచిన రేఖలపై కృత్తికాది నక్షత్రముల క్రమములో వ్రాయవలెను. అష్టకనామక ఛందస్సుల గణన ఇక్కడ తెలుపబడినది. దక్షిణావర్త క్రమములో ఒకరేఖను గీయవలెను. అవిధముగా చేసిన పరిణయములో క్రూర, సౌమ్య, చంద్రునితో వివాహము విధమైనపుడు వైధవ్యము, రోగము, సుత, ధన, మరణ, సౌఖ్య, సంపత్తి వినాశము కలుగును.

అశ్లేషా మృగరేవతీ మఘామీలోత్తరాషాఢ చిత్రాన్యేష ధనిష్ఠా(?)

అశ్లేషాయాం వృతీపాతో మఘాయాం పరిఘస్థా

561

చిత్రాయాం వైధృతీ స్యాచ్చ మూలేన వజ్రనాస్తకమ్

పరాన్ముఖో విశ్వేదేవే తు త్రిముచ్చ త్రిముశ్చ నాహ్వయే

562

రేవత్యాం శూలమిత్యాహార్గణ్డ చక్రం యమేన తు

కృత్తికా కాలదణ్డశ్చ సౌమ్యం వజ్రముదాహృతమ్

563

ఇత్యేతే దారుణా నిత్యం దశయోగాః ప్రకీర్తితాః

564

అశ్లేష, మృగశిర, రేవతి, మఘ, మూల, ఉత్తరాషాఢ, చిత్ర, ధనిష్ఠ నక్షత్రములలో ఫలితములు తెలుపబడెను. అశ్లేషలో వృతీపాతయోగము, మఘలో పరిఘయోగ మగును. చిత్రలో వైధృతియోగమగును. మూలలో జన్మించినవాడంతమగును. ఉత్తరా షాఢలో పరాన్ముఖ యోగము, ధనిష్ఠలో త్రిముచ్చయోగము, (మూడు అక్షరములు కలిగినవాడు) రేవతిలో శూలయోగము తెలుపబడెను. భరణిలో గండయోగము, కృత్తికలో కాలదండము, మృగశిరలో వజ్ర యోగము తెలుపబడెను. ఈవిధముగా నిత్యము దారుణకష్టముల నిచ్చు యోగము లను తెలిపెను.

విశేషము: దోషచక్రములో తెలిపిన నక్షత్రానుసారము ఏయోగము కలుగునో పైశ్లోకములలో తెలుపబడెను. పై శ్లోకములలో కొంతభాగము భ్రష్టమగుట వలన ముహూర్త చింతామణిలోని నక్షత్రయోగముల సంబంధము తెలుపబడుతున్నది.

1. అశ్లేష-వృతీపాత, 2. మఘ-పరిఘ 3. చిత్ర-వైధృతి 4. అశ్విని-విష్కంభ 5. అనూరాధ - అతిగండ 6. మృగశిర -శూల 7. మూల-గండ 8. పునర్వసు-వ్యాఘాత 9. పుష్యమి-వజ్రమని తెలుపబడెను. వ్యాఘాతము, గండ, వృతీపాత, విష్కంభ, శూల, వైధృతి, వజ్ర, పరిఘ, అతిగండ-ఈయోగములు ఏదినములో కలుగునో మరియు సూర్యనక్షత్రము నుండి విషమ నక్షత్రముపై చంద్రుడున్నపుడు ఖర్జూర లేక ఏకార్గళదోషము కలుగును. ఈ గణనలో అభిజిత్తును కూడ గ్రహించవలెను.

వేదేన్దు శైలరామ(3714) యమవేదేన్దు యుగా (4142) స్వదైకఖర్తుశరా:(5601)
శశివేదర్తుతురజ్గా(7614) సప్తవసుసముద్ర వసవశ్చ(8487) **565**

నవనవయమలరన్ధ్రా:(8299) షష్టిశూన్యతుర జ్గవసవ (87060)

వస్వమ్భురయమశశిన్(1208) గుణామ్భురైక యమలాన్తధా (2103) **566**

ఏతే ఖణ్డా హతా ద్వాభ్యాం హరేచ్ఛాష్టగుణే క్రమాత్

శేషే షష్టిగుణే లబ్ధ్వా దశయోగాః ప్రకీర్తితాః: **567**

పైనతెల్పిన సంఖ్యలు 3714,4142,5601,7641,8487,8299,87060,1208,
2103-వీటిని రెండుతో గుణించి మరల క్రమముగా ఎనిమిదితో గుణించి 38తో
భాగించినవచ్చు శేషము షష్టిగుణము 360 వచ్చును.వీటిని దశయోగమందురు (?)

యో దశయోగదశభే కర్మ యదా వాస్థితం కురుతే

సదహానధ్యత్తమివ నచిరాదలీనతాం మానవోయాతి **568**

దశయోగము పదవభావములో నున్న జాతకునిస్థితి అగ్నిలో పడినట్లుగును.
చిరకాలము వరకు అతనికి శాంతి కలుగదు.

దశయోగే హృతేణుక్షే కర్మాణి కుర్వతః సదా

పదన్తి కేచిదాచార్యా ద్రువం మరణమాదిశేత్ **569**

దశయోగచక్రములో నక్షత్రము విధమైనపుడు వివాహాదిక్రియలు జరిపిన తప్పక
మరణము కలుగునని కొంతమంది ఆచార్యుల మతము.

జ్యోతిస్సాగరము (పీయూషధార 6,71)

దశయోగే మహాచక్రే ప్రమాదాద్యపి విద్యతే

క్రూరైః సౌమ్యగ్రహేర్వాపి దమ్పుత్యోరైక నాశనమ్ **570**

ఇతిదశయోగ చక్రమ్.

దశయోగచక్రములో ప్రమాదవశమున పాపగ్రహము లేక శుభగ్రహము ఒకేరేఖపై
వచ్చిన పరస్పరము వేధ కలిగి దాంపత్య జీవితమునకు నాశనము కలుగును.

ఇది దశయోగ చక్రము

సప్తశలాక చక్ర న్యాసము (బృహద్దేవజ్ఞ 31,738)

పూర్వే కుబేరే వరుణే చ యామ్యే

దిజ్మణ్డలే సప్తభవన్తి రేఖాః

తాభిర్యతీనాం విదితార్థసిద్ధా

పదన్తి తే సప్తశలాక చక్రమ్ **571**

ఏడురేఖలు పూర్వ పశ్చిమములుగా ఏడురేఖలు ఉత్తర దక్షిణములుగా స్థాపించి
ఈశాన్యకోణమువైపునుండి తూర్పువైపు మొదటరేఖలో కృత్తికానక్షత్రమును స్థాపించ
వలెను. తర్వాత ప్రదక్షిణ క్రమములో అభిజిత్తుతో కూడి మిగిలిన నక్షత్రములు
స్థాపించిన సప్తశలాక చక్రము సిద్ధించును. ఈ విధముగా యతులు వర్ణించిరి.

వ్యవహారసముచ్చయము (పీయూషధార 6,57)

సప్తసప్త వినిపాత్య రేఖకాస్తిర్యగూర్హ్య మథ కృత్తికాదికమ్

లేఖయేదభిజితా సమన్వితం చైకరేఖ గమేన విద్యతే

572

అడ్డముగా నిలుపుగా ఏడురేఖలు గీసి ప్రత్యేకరేఖ క్రమముగా (ఈశాన్యకోణము నుండి) కృత్తిక మొదలుకొని నక్షత్రములనుంచవలెను. అభిజిత్తును కూడ తీసుకొనవలెను. ఈవిధముగా నిర్మించిన పైనక్రింద ఒకేవరుసలోనున్న రెండు నక్షత్రములకు వేధ కలుగును. పరస్పరము వేధకలిగిన నక్షత్రములలో ఒకదానిపై గ్రహమున్న రెండవదానికి కూడ వేధ కలిగినట్లు గ్రహించవలెను.

సప్తశలాక చక్రము

	కృత్తి	రోహిణి	మృగ	ఆర్ద్ర	పున	పుష్య	ఆశ్లే	
భరణి								మఖ
అశ్విని								పుబ్బ
రేవతి								ఉత్తర
ఉ,భాద్ర								హస్త
పూ.భాద్ర								చిత్త
శత								స్వాతి
ధనిష్ఠ								విశా

శ్రవణ అభిజిత్తు ఉ.షాధ పూ.షాధ మూల జ్యేష్ఠ అనూ

చక్రే శలాకాదణ్డపతితే విధః శశికృద్దౌర్భాగ్యం

పరవేశ్య సజ్గ నిర్మతిం కుర్వాద్విరాగం శుభైః (?)

దిగ్భ్రాంతా కులటా పరాశ్రమరతా పాపగ్రహైః పుంశ్చిలీ

వంశచ్ఛేదకరీ విహాయ కులటామార్గం విమార్గేరతా

573

ఈ సప్తశలాక చక్రములో పడిన చంద్ర నక్షత్రము దౌర్భాగ్యమును కలిగించును. మూలనక్షత్రము వలన స్త్రీ ఇతరుల ఇంటిలో నుండును. శుభగ్రహ నక్షత్రములైన వైరాగ్యము కలుగును. దానివలన దిగ్భ్రాంత, కులట, ఇతరుల అధీనములో నుండున దగును. పాపగ్రహములైన కన్య వృశ్చిచారిణి, కాముకురాలు, వంశమును నాశనము

చేయునది, గృహమును విడిచి చెడుమార్గమును నడచునదగును.

సప్తశలాక వేధ ఫలము (దీపిక 5,14)

యస్యా: శశీ సప్తశలాకభిన్న:
క్రూరేణ సౌమ్యేన చ సా వివాహే
రక్తాంశుకే నైవ తు రోదమానా
శృశాన భూమిం ప్రమదాప్రయాతి

574

వివాహ సమయములో సప్తశలాక చక్రములో చంద్రునితో పాటు పాపగ్రహములు లేక శుభగ్రహములకు వేధ కలిగిన కన్య వివాహములో రక్తవస్త్రములు ధరించిన వెంటనే రోదనము చేయును. శృశాన భూమికి వెళ్ళును అనగా విధవరాలగును.

విద్ధి సప్తశలాకాభ్యే విధవారక్త(? లగ్న) వాససా
పునర్యాత్య చిరాన్నారీముఖాగ్రో ముఖచన్ద్రికామ్

575

సప్తశలాక చక్ర వేధ కలిగినపుడు లగ్నరాశితో సమానమైన వర్షములో లేక నక్షత్ర సమానవర్షములో కన్య విధవరాలగును.

ఏకదణ్డస్థితే పాపే వివాహే యది దీయతే
పద్మనాభం భవేత్తత్తదేవ కన్యాపి చేద్భవేత్

576

ఏకదండరేఖలో పాపగ్రహమున్నపుడు వివాహము జరిగిన బ్రహ్మ మాత్రమే సహాయము చేయగలడు.

యస్యా: శీతకరోవిద్ధ: పాపై: సప్తశలాకజే
వివాహే మరణం తస్య తనైవ రక్తవాససా

577

ఇతి సప్తశలాక చక్రమ్

చంద్రుడు విద్ధమై, పాపగ్రహములు సప్తశలాక చక్రములో నున్నపుడు వివాహము జరిగిన కన్య తాను ధరించిన ఎరుపు రంగు వస్త్రములతోనే మరణమును పొందును.

ఇది సప్తశలాక చక్రము

నాన్యై: సమేత: శుభకృచ్ఛశాఙ్క
కేషాం చిదిప్త్యై బుధజీవయుక్త:
క్రూర గ్రహాణాం దివసే వివాహ: ప్రీతి:
శూభానాం తదహ: సమోఽస్యా:

578

అన్య గ్రహములతో కూడిన చంద్రుడు శుభమును కలిగించడు. బుధ గురువులతో కూడిన చంద్రుడు కొంతమందికి శుభమును కలిగించును. క్రూర గ్రహముల రోజులలో చంద్రబలము కన్యకు వివాహములో శుభమును కలిగించును.

గ్రహముల ఫలము : (వశిష్ట సంహిత 32,42)

దారిద్ర్యం రవిణా కుజేన మరణం సౌమ్యేన సప్తప్రజా
దౌర్భాగ్యం గురుణాం సితేనసహతే చన్ద్రేణ సాపత్యకమ్
ప్రవజ్యార్ఘ్యుతేన సేన్ద్రజ్యగురౌ వాఞ్చన్ద్రి కేచిచ్ఛుభం
వ్యాధేర్మృత్యురసప్రదై: శశియుతే దీర్ఘప్రవాసీ శుభై:

579

చంద్రుడు రవితో కూడిన దారిద్ర్యము, కుజునితో మరణము, బుధునితో సంతాన నష్టము, గురువుతో దౌర్భాగ్యము, శుక్రునితో శత్రుభావము, శనితో కూడిన సన్యాస యోగము కలుగును. పాపగ్రహముతో చంద్రుడున్నపుడు వ్యాధి మరణము శుభ గ్రహముతో చంద్రుడున్న దీర్ఘప్రవాసము కలుగును.

పాపాస్తస్థే నిశానాథే పాపసమ్పర్కగ్నేఽపి వా

శుభకర్మ శుభాశంసీ నైవ కుర్యాత్కదాచన

580

చంద్రుడు పాపగ్రహములతో కూడినపుడు తన శుభమును కోరు మనుష్యుడు శుభకార్యములను చేయరాదు.

సక్రూర వా శశిని క్రూరద్వయమధ్యగే విలగ్నే వా

శుభకర్మాణి శుభేషు నైవ దితేన్నరాణాం హి

581

క్రూరగ్రహముతో కూడిన చంద్రుడు లేక రెండు క్రూరగ్రహముల మధ్యలో చంద్రుడు లేక లగ్నములో చంద్రుడున్నపుడు మనుష్యుడు శుభకర్మ చేసిన కొంచెము కూడ శుభము ప్రాప్తించదు.

శశిని క్రూరసమేతే క్రూరద్వయమధ్య భవనసాదే వా

శుభకర్మాణి సజ్చరతాం వినిర్దేశ్యం శుభం కర్మ

582

చంద్రుడు క్రూరగ్రహములతో లేక క్రూరగ్రహముల మధ్యనున్నపుడు శుభకర్మ చేయుట వలన శుభము కలుగదని తెలిసికొనవలెను.

భవతి యదా తుహినాంశుః కరద్వయ మధ్యగో విలగ్నే వా

యాత్రాదీని తదానీం నోపదిశోద్దిష్ట కర్మాణి

583

చంద్రుడు రెండు గ్రహముల మధ్యలోనికి వెళ్ళిన లేక లగ్నములోనున్న సమయములో యాత్రాకార్యము చేయరాదు.

సజ్చరతా న విదిర్దేశ్యం శుభం కర్మ

తారాపతి విలగ్నేవా దురితగ్రహమధ్యగః

వివాహాది ప్రయాణేషు త్యజేచ్ఛేనం జిజీవిషుః

584

ఇతిక్రూరయుత క్రూరమధ్యగత చంద్రచింతా

తారాపతియైన చంద్రుడు సంచార సమయములో విలగ్నములో లేక పాపగ్రహముల మధ్యలోనున్నపుడు వివాహాది శుభకార్యములు, ప్రయాణము జీవనాభిలాషులైన జనులు చేయరాదు.

ఇది చంద్రుడు క్రూరగ్రహముల మధ్యనున్నపుడు చేయు విచారము రాహువేధయుత చంద్ర చింత :-

సురరిపు విరోధే సురరిపు భోగే వివాహనే కన్యా

జారం జారాగమేఽపి యజతి న కార్యం క్రమేణాపి

585

రాహు కేతు విరోధములో లేక వాటి ఉపభోగకాలములో కన్యా వివాహము చేసినకన్య జారకర్మ లేక జారునితో కూడియుండుట మున్నగు కార్యములను క్రమముగా చేయును.

విచరతి సహైకరాశిం శశిని క్రూరేణ రాహుణా పాపి
పరిణీతా పతిమరణం మరణమవాప్నోతి దివసే

586

చంద్రుడు ఒకరాశిలో క్రూరరాహువుతో కూడియున్న పరిణీత కన్య పతికి మరణము లేక స్వయముగా కన్యకు మరణదివసముగా భావించవలెను.

రాహుసమేతే చంద్రే ప్రాప్తే పాణిగ్రహే కన్యా
పరపురుషాసక్తమానా నీచైరపి చాయాతి సా సజ్జమ్

587

రాహువుతో చంద్రుడు కూడియున్నపుడు వివాహము జరిగిన కన్య పరపురుషునిపై ఆసక్తి కలది, లేక నీచ జనులతో కూడుట వలన పతితురాలగును.

సప్తమస్థే నిశానాథే సక్రూరే విహగేఽపి వా
చిరం కన్యా భవేదూధా పతిసౌఖ్య పరిచ్ఛతా

588

ఇదిరాహు వేధ యుత చంద్రచింతా

చంద్రుడు సప్తమభావములో క్రూరయుక్తమైనపుడు వివాహమైన కన్య చిరకాలము పతిసుఖమునకు దూరమగును.

ఇతి రాహువేధ వలన కలుగు చంద్రచింత

జామిత్రస్థ సూర్యాది గ్రహాఫలము (భుజబల-పీయూషధార - 6, 67)

చంద్రాత్ సప్తమరాశిగే దినకరే త్యక్తా ధనైః కన్యకాః

భామ చ ప్రమదా ప్రయాతి మరణం సౌరేణ వన్ధ్యా తథా

జీవః శుక్రశశాఙ్కజౌః శుభకరాః కేచిద్వదన్తి క్రమాత్

భర్తృప్రేషిత దీక్షితాస్తభవనే నిత్యం ప్రవాసాన్వితా

589

జామిత్రదోషము తెలుపబడుతున్నది. వివాహకాలిక చంద్రుని నుండి సప్తమభావము లో సూర్యుడున్న కన్య ధనరహితురాలగును. కుజుడున్న మృత్యువు కలుగును. శనియున్న రోగి, వంధ్యురాలగును. గురు శుక్ర బుధులు సప్తమభావములోనున్న కొందరి మతములో శుభము కలుగును. మరియు పతివలన వదిలి వేయబడును. సన్యాసిని యగును. నిత్యప్రవాసములో నుండును.

యాత్రావివాహాది శుభక్రియాసు

క్రూరగ్రహాదస్తగతః శశాఙ్కః

బలైః సమేతోఽపి బహుప్రకారం

కరోతి నాశం న చిరాన్మరాణామ్

590

యాత్రా వివాహాది శుభకార్యములలో క్రూరగ్రహముల వలన అస్తంగత చంద్రుడు బలవంతుడైనను వ్యక్తికి దీర్ఘకాలము వరకు అనేక విధములైన కష్టములను కలిగించు వాడగును.

పుంసవనం ప్రాణిగ్రహణం తథోపనయనం చ

చంద్రాత్సప్తమ భవనే రవిజ్ఞా ర్క కుజాదిభిర్నేష్టమ్

591

పుంసవనము, వివాహము, ఉపనయనము సంస్కారసమయములలో చంద్రుని నుండి సప్తమస్థానములో శని, రవి కుజులున్న నేష్టమని గ్రహించవలెను. అనుకూలము కాదు.

జామిత్ర దోషత్యాగము :-

భాస్కరాద్ధి కుజాక్రాంతం మృగాజ్ఞాత్సప్తం త్యజేత్

వివాహే విధవానారీ పుంసి గర్భో వినశ్యతి

592

చంద్రుని నుండి సప్తమస్థానములో రవి, శని, కుజులున్న వదిలిపెట్టవలెను. అటువంటి యోగములో వివాహము చేసిన కన్య విధవరాలగును. పుంసవన సంస్కారము చేసిన గర్భనాశనమగును.

స్త్రీణాం వివాహే విబలైరుపైతాః

పత్యుః ప్రణాశం విహగావిదధ్యుః

త్యక్తా తథా దైత్యగురుం గురుం చ

నిశాకరాదస్తగృహం ప్రపన్నాః

593

స్త్రీల వివాహ సమయములో నిర్బల గ్రహముల వలన ప్రాణాంతకమగును. శుక్ర గురులు చంద్రుని అస్తమయ గృహమునకు వెళ్ళిన పక్షిపంజరము వదిలి వెళ్ళినట్లుగా జరుగును.

(బృహదైవజ్ఞ 71,856)

సౌరారణీవబుధరాహు రవిశ్చ శుక్రః

కేతుశ్చ సప్తమగృహం శశినశ్చ లగ్నాత్

వైధవ్య బన్ధన వధక్షయ పుత్రనాశవ్యాధి

ప్రవాసమరణాని యథాక్రమేణ

594

శని కుజ గురు బుధ రాహు రవి శుక్ర కేతువులు - వివాహాలగ్నము లేక చంద్రుల నుండి సప్తమస్థానములోనున్న క్రమముగా వైధవ్యము బంధనము వధ క్షయము పుత్రనాశము వ్యాధి ప్రవాసము మరణము కలుగును.

సప్తమ సూర్యాది గ్రహఫలము (బృహదైవజ్ఞ 71,858)

పాపాత్సప్తమగః శశీయది భవేత్పాపజాన వా సంయుతో

యత్నేనాపి వివర్ణయేన్మతిమతా దోషోపి సజ్జుభ్యతే

యాత్రాయాం విపదా గృహేషు మరణం క్షౌరేచ రోగో మహాను

ద్వాహే విధవావ్రతే చ మరణం శూలంచ పుంస్కర్మణి

596

ఇతి జామిత్రచిన్తా

పాపగ్రహముల నుండి సప్తమస్థానములో చంద్రస్థితియున్న లేక పాపగ్రహములతో కూడియున్న బుద్ధిమంతుడైన వ్యక్తి ప్రయత్నపూర్వకముగా వదిలిపెట్టవలెను. ఎందువలననగా అటువంటి స్థితిలో దోషము కలుగును. యాత్రలో విపత్తి, గృహ కార్యములో మరణము, క్షౌరములో పెద్దరోగము, వివాహములో వైధవ్యము యజ్ఞోపవీతములో మృత్యువు, పుంసవన సంస్కారములో శూన్యఫలము కలుగును.

ఇతి జామిత్ర విచారము

చంద్రకృత జామిత్ర ప్రకరణము :-

మిత్రాశ్రయే మిత్రసమీక్షితో వా

మిత్రాంశకే మిత్రసమాగతో వా

క్రూరగ్రహదగ్రగతో॒పి సోమః

సమీహితార్థం వితరేన్నరాణామ్

597

మిత్రగృహములో నున్న లేక మిత్రునిచే చూడబడిన, లేక మిత్రసవాంశలో లేక మిత్రగ్రహములతోపాటు కూడి క్రూరగ్రహములతోకూడి సప్తమభావములో నున్న చంద్రుడు కోరినకోరికలను నెరవేర్చును.

స్వోచ్చే స్వమిత్రభవనే సుహృద్దీక్షితో వా

భాస్వన్మయూఖ వికలోక్యత దిబ్బుఖో వా

జామిత్రదోషమపకృత్య ఇమం కరోతి

సోమః సమీహిత ఫలం ఖలుమానవానామ్

598

తన ఉచ్చ స్థానములో, మిత్రగృహములో మిత్రునిదృష్టిలో సూర్యకిరణములు వికలీకృతమైన లేక దిబ్బుఖమైన జామిత్రదోషమును చంద్రుడు తొలగించును. మానవు లందరికి శుభమును చేకూర్చును.

(పీయూషధార 6,67)

తుజ్గతికోణభవనే భవనే నిజే వా

సౌమ్యాదిమిత్ర గృహగో॒పి తదీక్షితో వా

జామిత్రవేధజనితానపహృత్య దోషా

న్దోషాకరః సుఖమనేకవిధం విధత్తే

599

తన ఉచ్చరాశి లేక మూల త్రికోణ రాశి లేక శుభరాశి లేక అధిమిత్రరాశి లేక అధిమిత్ర గ్రహదృష్టి కలిగిన చంద్రుడు జామిత్రవేధ జనిత సమస్తదోషములను నాశనము చేయును. అనేకవిధములైన సుఖములను ప్రదానము చేయును.

వ్యవహార సముచ్చయము (పీయూషధార 6,67)

స్వోచ్చే॒ ధవా స్వభవనే స్ఫుటరశ్మిజాల

సౌమ్యాలయే బుధగృహే శుభవర్గయోగే

జామిత్రకాది పరిసజ్జితదోషరాశిం

హిత్యాదదాతి బహుశః సుఖమేవ చస్త్రః

600

తన ఉచ్చరాశిలో లేక స్వగృహములో లేక శుభరాశిలో, శుభాంశలో లేక సౌమ్యగ్రహముల స్థానములో, బుధలేకమిత్ర గృహములో లేక శుభవర్గ యోగములో చంద్రుడున్న జామిత్రకాది వివిధ దోషముల సమాహము నుండి శుభమును కలిగించును.

స్వోచ్చః స్వామిత్రాలయయోగపూర్ణః మిత్రేక్షితోపాస్య

సమస్త దోషం పూర్ణం విధత్తభిమతార్థ సిద్ధిమ్

601

క్రూరగ్రహములతో అస్తంగత్యమైనప్పటికి తన ఉచ్చరాశిలోనున్న చంద్రుడు, మిత్రస్థానములోనికి వెళ్ళిన లేక మిత్రగ్రహము చే చూడబడిన సమస్తదోషములను తొలగించును. చేయవలసిన కార్యమును పూర్తిచేయును.

అనిష్ట (అనిష్ట) స్థానసంస్థాపి ప్రశస్త ఫలదః శశీ

సౌమ్యే భగేఽధి మిత్రేణ బలినాత్ర నిరీక్షితః

602

అనింద్యస్థానములోనున్న చంద్రుడు ప్రశస్తమైన ఫలమునిచ్చును. చంద్రుడు అధిమిత్ర భాగము నందున్నపుడు లేక బలమైన గ్రహము దృష్టియున్న ఫలము కలుగును.

క్రూరజామిత్రగశ్చన్ద్రో వివాహే శుభకృత్తాయాః

అధిమిత్రేణ సౌమ్యేన బలిం నాశం నిరీక్షితః

603

క్రూర, సప్తమస్థానముల లోనికి వెళ్ళిన చంద్రుడు వివాహములో శుభమునిచ్చును. అధిమిత్ర లేక సౌమ్యగ్రహభావములో చూచిన నాశకారకమగును.

ప్రాప్తోదయః ప్రాప్తేఽబలేపి చస్త్రః

సౌమ్యేక్షితః సౌమ్యసమన్వితోఽపి

నిహత్య చాశేషమరిష్టమిష్టం

ఫలం విధత్తే తుహి నాంశు మాళీ

604

ఇతి చంద్రకృత జామిత్ర ప్రకరణము

చంద్రుడు బలము కలిగియున్న, పొందిన బలముతో సౌమ్యదృష్టి కలిగియున్న, సౌమ్యభావముతో కూడియున్న మిగిలిన సమస్త అరిష్ట పరిణామములను నాశనము చేయును.

ఇదిచంద్రకృత జామిత్ర ప్రకరణము

చంద్రబలము :-

తారాస్తత్ర న గణ్యన్తే యత్ర చన్ద్రో బలోత్తరః

స్వామినాపరితుష్టేన భృత్యః క్రుద్ధో నిరర్థకః

605

చంద్రుడు బలవంతుడైన తారాగణముల బలమును చూడవలసిన అవసరము లేదు. స్వామితృప్తి పొందినపుడు మిగిలిన భృత్యులు కోపము ప్రదర్శించినను నిరర్థక మగును.

యచ్ఛితి (యద్యపి) భూషణమతులం తారాపిదృశ్యతేనభసి

తదపి న నరాజతి సతతం వినా చన్ద్రబిమ్బేన

606

తారలను ఆకాశములో చూచినపుడు అధిక భూషణము కలుగును. అయినప్పటికి చంద్రుడు లేకుండగ కలుగదు.

యద్యపి తారానికరైః సకలైః పరిపూర్ణితం నభోభాతి

తదపి నయాతి వికాశం తేన వినా చన్ద్రబిమ్బేన

607

తారల సమూహము ఆకాశములో పరిపూర్ణతను కలిగించును. కాని చంద్రుడు లేకుండ తారలు అధిక వికాశమును పొందలేవు.

న భవతి మనోఽనుకూల కర్మారమ్భః సులగ్నలాభేఽపి

చన్ద్రేఽవిమలే పతిరివ వృద్ధః పీనస్తనవతీనామ్

608

చంద్రుడు అవిమలమైన కారణమున సులగ్నమైనను వృద్ధపతిని పొందిన పీనస్తనవతి యైన స్త్రీవలె కార్యము అనుకూలముకాదు. చంద్రుడను కూలము కానపుడు కార్యము

సిద్ధించదు. వృద్ధపతి వలన స్త్రీ పీడితురాలగును. సుఖమును పొందదు.

చంద్రబల ప్రశంస :-

తిథిరేకగుణా ప్రోక్తా వారశ్చైవ చతుర్గుణాః
ఋక్షం షోడశ మిత్యాహు ర్యోగశ్చైవ శతాధికః 609

సహస్రాంశా రవిః ప్రోక్తశ్చన్ద్రో లక్షగుణాధికః
వర్జయిత్వా బలం సర్వం తస్మాచ్ఛన్ద్ర బలాబలమ్ 610

తిథిఫలము ఒకగుణముగా భావించిన వారమునకు నాలుగు గుణములు, నక్షత్రము నకు పదహారు గుణములు, యోగమునకు వందగుణములని తెలుపబడెను. సూర్యునికి వెయ్యిగుణములు, చంద్రునికి లక్షగుణములగును. మిగిలిన వాటి బలముకన్న చంద్ర బలము అధికమైనదిగా తెలుపబడెను.

ఏవం యోగే న కర్తవ్యం చన్ద్రమా యత్ర దుర్బలః
వైవేహ ధారయేద్ధర్మాన్నిపతన్తి మహాద్రుమాః 611

ఇతిచన్ద్ర బలమ్

యోగములో చంద్రబలము దుర్బలమైన ఏకార్యమును చేయరాదు. ఎందువలననగా పడిపోయిన వృక్షము పుష్పముల నీయలేదు కదా! ఇదేవిధముగా ఈ సంధర్భమున గ్రహించవలెను.

ఇది చంద్రబలము

తారాబలము లల్ల : (జ్యోతిర్నిబన్ధే 49,8)

(న) కృష్ణపక్షే శశిసః ప్రభావ
తా(?సా)రాబలం దివాదేయమ్
విదేశగే వా వికలే చ పత్యా
సర్వాణి కార్యాణి కరోతి భార్యా 612

కృష్ణపక్షములో చంద్రబలము తగ్గినపుడు తారాబలము అధికమగును. పతిదేశాంత రములో నున్నపుడు లేక వికలమైనపుడు భార్య సకల కార్యములను చేయును కదా!

కృష్ణేబలవతీ తారా శుక్లే చ బలవాఞ్చ శీ
తస్మాత్కార్యం ప్రయత్నేన విశుద్ధే చన్ద్రతారకే 613

కృష్ణపక్షములో తార బలమైనదగును. శుక్లపక్షములో చంద్రుడు బలమైనవాడగును. చంద్ర తారల బలములను తెలిసికొని శుభకార్యములు చేయుటకు ప్రయత్నించవలెను.

తారాబలే నకర్తవ్యా చన్ద్రమా యత్ర దుర్బలః
దుర్బలే వైవ శుక్రః స్వాత్పారభి విషయే యతః 614

చంద్రుడు దుర్బలుడైన తారాబలమును గ్రహించరాదు. శుక్రుడు దుర్బలుడైనపుడు విషయమును గ్రహించి శుభకార్యమును చేయరాదు.

యద్యపి బలావాంశ్చన్ద్రో విదగ్ధేశ్చ కథ్యతే మునిభిః
కురుతే తదాపి దురితం త్రిపంచసప్తస్థితా తారా 615

చంద్రుడు బలవంతుడైనప్పటికి అతని విదగ్ధమును తెలిసికొని, తారలు సప్తము

స్థానములోనికి వెళ్ళినపుడు స్త్రీలకు వైధవ్యమును కలిగించునని మునులు తెలిపిరి.

శస్త్ర: శశి తారబలేన పుంసాం

రవిస్తు శస్త్ర: శశిన్ బలేన

శేషాస్తు శస్త్ర: సవితుర్బలేన

మహేసుతాద్యా: క్రమశో పరిష్కా:

616

ఇతి తారాబలమ్

శుభుడైన చంద్రుడు మరియు తారాబలముతో పురుషునికి లాభము కలుగును. చంద్రుడు ప్రశస్తుడైన సూర్యునితో పాటు అందరు శుభులగుదురు. సూర్యుడు బలవంతుడైన కుజాది గ్రహములన్ని శుభఫలము నిచ్చును.

తారాచ్ఛేద: (బృహద్దేవజ్ఞ 28,25)

సౌమ్యే సుహృన్నిజభవనే చన్ద్రే తుజ్గర్క్షసంస్థే చ

అణితామపి సహృష్టే తారాదౌష్ట్యం న దోషాయ

617

శుభగృహము లేక మిత్రగృహము లేక తనగృహములో లేక ఉచ్చాది గృహములలో స్వల్పఫలము ప్రాప్తించినను తారలకు దోషముండదని తెలుసుకొనవలెను.

స్వ సుహృత్రికోణరాశౌ శుభస్య వా శశీ యత్ర

అణితామపి ప్రయాతేవాసస్యాన్నాశనం తత్ర

618

తన లేక మిత్ర, త్రికోణ రాశులలో నున్న చంద్రుడు శుభుడగును. అది తక్కువ ఫలమును పొందినను ప్రయాణము చేయుచు నాశకారకము కాదు. శుభమునిచ్చును.

శుభగ్రహస్య భవనే భవతి యదీన్ద్ర: కలావిశేషోఽపి

తారా శుభదాపి శుభా భవతి తదానీం సరేన్ద్రాణామ్

619

శుభమునిచ్చు గ్రహములతో చంద్రుడు కూడియున్న అశుభతార కూడ రాజుకు శుభఫలము నిచ్చును.

దుష్టతారాపవాద: జ్యోతి: సాగరే (బృహద్దేవజ్ఞ 28,24, జ్యోతిర్నిబంధే 50,1)

శశిని పరిస్ఫుట కిరణే స్వతుజ్గభవనే స్వవర్గే వా

క్షౌరాదికేఽపి కార్యే తారాదోషో న దోషాయ

620

చంద్రుడు స్వష్టకిరణములతో కూడి తన ఉచ్చరాశిలో తనవర్ణములోనున్న తారా దోషముండదు. క్షౌరాదికార్యములు కూడ ఆసమయములో చేయవచ్చును.

యదాభవతి శీతాంశు: కలాది బల సంయుత:

తథా తారావిరోధే హి కార్యం కుర్యాదతన్ద్రిత:

621

ఇతి తారాచ్ఛేద:

చంద్రుడు పూర్ణబలవంతుడైన పూర్ణమైన కలలతో కూడియున్న తారలు విరోధమైనను శుభకార్యమును చేయవచ్చును.

ఇతి తారాచ్ఛేదము

5. వధూప్రవేశ ప్రకరణము

నవవధూ ప్రవేశము :-

జ్యేష్ఠాషాఢ శ్రావణ భాద్రాశ్వి నమాఘకార్తికాశ్లేత్రః

పౌషోఽప్యనిష్ఠఫలదః ప్రథమాగమనే వధూనామ్

622

జ్యేష్ఠ, ఆషాఢ, శ్రావణ, భాద్రపద, అశ్విన, మాఘ, కార్తిక, చైత్ర, పుష్యమాసములలో ప్రథమాగమనము వధువుకు అనిష్ఠఫలము నిచ్చును.

ద్విరాగమన ముహూర్తము (బృహదైవజ్ఞ 73, 10)

భర్తృరేహ విశోభనే దినపతౌ నాస్తజ్జతే భార్గవే

సూర్యేః కీటఘటాజగే శుభదినే పక్షే చ కృష్ణేతరే

హిత్యాదిగృతిలోమగౌ బుధసితౌ లాలాటికం దిక్పతిం

చానీతా గుణశాలినీ నవవధూర్నిత్యోత్సవే నన్దనే

623

పతి గోచారములో శుభ సూర్యుడున్నపుడు, శుక్రదస్తమించినపుడు మేష వృశ్చిక కుంభములలో సూర్యుడున్నపుడు, శుభదినము లేక శుక్లపక్షములో, విపరీతదిశలో బుధుడున్నపుడు, శుక్రుడు లేనపుడు లాలాటికయోగమును వదిలి, దిక్పతిదిశలో వధువు ఆగమనము చేసిన గుణవంతురాలు, నిత్యము ఉత్సవములతో సంతోషము పొందునదగును.

వైశాఖాదులలో మాసఫలము (బృహదైవజ్ఞ 76, 6, 7)

వైశాఖే శుభగా ప్రభూతధనినీ మార్గే చ పుత్రాన్వితా

ఫాల్గుణ్యే పతివల్లభా ప్రియజనే నిత్యం ప్రియాపుత్రిణీ

వన్ధ్యా దుర్భగనిర్ధనా విహరిణీ సోద్యేగితా నిత్యశో

నూనం దేవసుతాపి దుఃఖమతులం లభేన్య మానాస్తరే

624

వైశాఖమాసములో రెండవసారి వధువు వచ్చిన సౌభాగ్యవతి, ధనవతి యగును. మార్గశిరమాసములో పుత్రులతో కూడినది, ఫాల్గుణమాసములో పతిప్రియ, ప్రియజనులకు ప్రేమపాత్రురాలు పుత్రసంతానము కలదగును. మిగిలిన మాసములలో ద్విరాగమము చేసిన వంధ్యురాలు, ధౌర్భాగ్యురాలు, ధనహీనురాలు, విరహిణి, నిత్యము ఉద్యేగముతో కూడినది, దేవతా పుత్రియైనను అధికముగా దుఃఖమును పొందునదగును.

ఆషాఢాది మాసఫలము :-

ఆషాఢే ముఖరా స్వభావముఖరా వన్ధ్యా పతిద్వేషిణీ

మాఘే జ్ఞాతివిరోధినీ సుచపలా శుశ్రూషయా వర్జితా

జ్యేష్ఠే నిర్ధనతా విపక్షజననీ వైశాఖ మార్గాన్వితే

మాసే ఫాల్గునకే క్రమేణ కథితాః పుత్రార్థసౌఖ్యాన్వితాః

625

ఆషాఢమాసములో నవవధువు ప్రవేశించిన అధికప్రసంగము చేయునది, వంధ్యురాలు, పతిని ద్వేషించునదగును. మాఘమాసములోనైన పరివారముతో విరోధము

ను పొందునది సుందరమైనదైనను చపలచిత్తురాలు, సేవాహీనురాలగును. జ్యేష్ఠమాసమైన ధనహీనురాలు, శత్రువుల నుత్పత్తి చేయునది, వైశాఖ మార్గశీర్ష ఫాల్గుణములలో ఆగమనము చేసిన క్రమముగా పుత్ర ధన సుఖయుక్తు రాలగును.

(పీఠాంశధార 8,1)

నీహాంశు ధనోత్తరాది గురుబ్రహ్మను రాధాశ్వినీ
శక్రాహస్తభవాయు వారుణహరిత్యాష్టే ప్రశస్తే తిథౌ
కుమ్భాజాలిగతే రవౌ శుభకరే ప్రాప్తోదయే భార్గవే
జీవారాస్పృజితాం దినే నవవధూసద్భవవేళ: శుభ:

626

ఇతి నవవధూప్రవేశ:

మృగశిర, ధనిష్ఠ, ఆర్ద్ర, ఉత్తరాత్రయం, పునర్వసు, పుష్యమి, రోహిణి, అనురాధ, అశ్విని మూల, హస్త, శతభిషం, స్వాతి, శ్రవణ, రేవతి నక్షత్రములు, శుభతిథులు, కుంభ మేష వృశ్చికస్త రవి శుక్రోదయములలో బుధ గురు శుక్రవారములలో నవవధువు గృహ ప్రవేశము చేసిన శుభము కలుగును.

వారానుసారము ప్రవేశ ఫలము :-

భాస్కరే రోగయుక్తా చ పరపురుషరతా బుధే
భౌమ మృత్యుమథాయాతి ప్రవేశే వశిష్టా శుభ:
అష్టపుత్రవతీ జీవే చంద్రే లక్ష్మీ ప్రవర్ధినీ
అతిప్రియా భవేచ్ఛక్రే హ్యష్టపుత్రవతీ శనౌ

627

రవివారము ప్రవేశము చేసిన రోగయుక్తురాలగును. బుధవారమైన పరపురుష రతురాలగును. మంగళవారమైన మృత్యువు కలుగును. మిగిలిన వారములలో ప్రవేశము శుభమును కలిగించును. గురువారమైన ఎమినిది మంది పుత్రులకు మాతయగును. సోమవారమైన లక్ష్మీవృద్ధి కలుగును. శుక్రవారమైన అత్యంత ప్రియురాలగును. శనివారమైన ఎమినిదిమంది పుత్రులనుత్పన్నము చేయును.

తిథ్యానుసారము ఫలము:

సన్ధాయాం పుత్రజననీ భద్రాయాం మృత్యురేవ చ
జయాపూర్ణాకులం వృద్ధీ రిక్తా సన్తాపకారిణీ

628

ఇతి నవవధూ ప్రవేశ:

నంద తిథుల (1,6,11)లో ప్రవేశము చేసిన కన్య పుత్రజననియగును. భద్ర తిథుల(2,7,12)లో మృత్యువు, జయతిథుల (3,8,13)లో మరియు పూర్ణ తిథులలో (5,10,15)ప్రవేశము చేసిన కులవృద్ధి, రిక్త తిథుల (4,9,14)లో ప్రవేశము చేసిన సంతాపము కలుగును.

ఇది నవవధూ ప్రవేశము

ప్రిశుక్రచింత :-

ఉదితో యతోఽర్ధతశ్చ భ్రమణే యద్వారభేషు చారస్థ:
తత్త్రివిధం శుక్రం త్యాజ్యం తత్రోదయో యత్నాత్

629

గృహప్రవేశ యాత్రాదులలో త్రివిధ శుక్రలను వదిలిపెట్టవలెను. వీటిలో ప్రథమ శుక్రుడు పూర్వదిశలో లేక పశ్చిమదిశలో ఉదయించిన, ద్వితీయ శుక్రుడు గోళాకారము లో భ్రమణము చేసిన, తృతీయశుక్రుడు కృత్తికాది నక్షత్రములలో క్రమముగా ఏదిశలో సంచారము చేసినను ఈమూడింటిని వదిలిపెట్టవలెను.

సమ్ముఖశుక్రబుధ వజ్రపాతహత దిగ్బలము (యోగయాత్రా 5,12)

ప్రతిశుక్రబుధాశని విష్టిహతా

దిగధ: కురుతే నృపతిర్గమనే

మదిరాముదితా మదనాకులితా

ప్రమదేవ కులం పరవేశ్వరతా

630

సమ్ముఖశుక్రుడు బుధ శనులకు వ్యతిరేకదిశలో వజ్రాదియోగములో విష్టిపీడిత దిశలలో యాత్రచేసిన రాజు సురాసక్తురాలు పరగృహములో నివసించు స్త్రీ తన కులమును పతనోన్ముఖము చేయునట్లు అధోపతనము పొందును.

న ప్రతిశుక్రే సిద్ధిం ప్రబలోఽప్యర్థ: ప్రయాతి యాత్రాయామ్

కామం త్యజేత్ప్రతి భృగుం విజిగీషుర్నాస్తగే శుక్రే

631

ప్రతి శుక్రావస్థలో యాత్ర చేయడానికి పూర్ణబలమున్నప్పటికి ఏవిధమైన ద్రవ్యలాభము కలుగదు. అందువలన జయించుటకు కోరిక కలిగిన జనులు ప్రతిశుక్ర సమయములో అస్తంగత శుక్రస్థితిలో ఏవిధమైన కార్యమైనను వదిలి పెట్టవలెను.

దిగ్బల విలోమగోహగతే

సన్ధ్యార్కౌషగతే విదీధితా

శుక్రే ప్రవసన్నరేర్థం సంయాతి

బుధే చ విలోమసంస్థితే

632

దిశాబలము, విలోమగృహములో నుండువాడు, సూర్యుని సంధ్యలో కాంతిహీనుడైన శుక్రుడున్నపుడు నివసించుటకాసక్తితో వెళ్ళుట, బుధుని విలోమస్థితిలో వెళ్ళుట ఉచితము కాదు.

నృపవశ్యము, శత్రువధాయోగము :-

కలుషి వపుషి గ్రహేగతే ప్రతిలోమే నీచగోవాఽస్తగే భృగా

బలసమ్పన్నోపి నృపోవశ్యం శత్రోర్వశం యాతి

633

కాంతిహీనస్థితి (అస్తమించుటకు పూర్వము, ఉదయించిన సమయమును వృద్ధ, బాలావస్థలని యందురు. అసమయములో కాంతిహీనముగా నుండును)లో గ్రహ యుద్ధములో పరాజితమైనపుడు, ప్రతిలోమ అయనములో నీచస్థితిలో అస్తంగతములోనున్న శుక్రుడు బలసంపన్నుడైనను రాజు శత్రువుల వశమగును.

ఏవం వేధేషి శుక్రే యాయాద్యది చస్త్రజోసుకూలస్థ:

ప్రతిబుధయాతస్యాన్యే సన్త్రాణేన గ్రహా: శస్త్రా:

634

ఈవిధముగా శుక్రునికి వేధ కలిగినపుడు బుధుడనుకూలముగా నున్న, ప్రతిబుధ స్థితిలో ఇతర గ్రహములచే పీడింపబడిన గ్రహము కూడ అనుకూలమగును.

భౌమపరాక్రమే (జ్యోతిర్నిబంధము పు 194, 4)

ఏకగ్రామే పితుఃస్థానే (చతుఃశాలే) దుర్భిక్షే రాష్ట్రవిప్లవే

స్వామినా నీయమానానాః ప్రతిశుక్రో న విద్యతే

635

ఇతిప్రతి శుక్ర చింతా

ఒకేగ్రామములో ఒకస్థానము నుండి ఇంకొక స్థానమునకు వెళ్ళవలసి వచ్చిన పితృగృహమైన, దుర్భిక్ష సమయమైన, దేశములో విప్లవము చెలరేగిన రాజు ఆజ్ఞయై నపుడు ప్రతిశుక్రదోషమును చూడవలసిన అవసరములేదు.

6. అలంకార ధారణముహూర్త ప్రకరణము

అలంకారధారణ ముహూర్తము :-

రేవత్యాం చ ధనిష్ఠాసు హస్తాదిషు చ పఞ్చసు

శఙ్ఖవిద్రుమ ముక్తానాం పరిణామం ప్రశస్యతే

636

రేవతి ధనిష్ఠ హస్తాది ఐదు నక్షత్రములు(హస్త చిత్త స్వాతి విశాఖ అనూరాధ) శంఖము పగడము ముత్యములను ధరించిన ఫలితమునుకూలముగా నుండును.

మతాంతరము :-

స ధారయేద్విద్రుమ శఙ్ఖముక్తా

అదిత్యపుష్పోత్తర రోహిణీచ

దద్యాచ్చ పౌష్కాశ్వినివాసవేషు

భర్తుః సుఖార్థం కరపఞ్చకేషు

637

మతాంతరములో హస్త, పుష్యమి, ఉత్తరాత్రయం, రోహిణి నక్షత్రములలో పగడము శంఖము ముత్యములను ధారణచేయరాదు. రేవతి, అశ్విని, ధనిష్ఠ నక్షత్రములలో పతికి సుఖము దొరుకును. దీనిలో హస్తాది ఐదు నక్షత్రములు గ్రహించవలెను.

వారతిధ్యానుసారము ఫలము :-

బుధగురుసితవారే త్యక్తరిక్తే తిథౌ చ

పితృకరవసు చిత్రామైత్ర పుష్కౌత్తరేషు

రజతకనకరత్నం శఙ్ఖప్రవాలం శుభమిహ

చ సప్సున్నం ధార్యమాణం వరాణామ్

637ఎ

బుధ గురు శుక్రవారములలో రిక్త తిథులను వదిలి మఘ, హస్త, ధనిష్ఠ, చిత్త, అనూరాధ పుష్యమి, ఉత్తరాత్రయం నక్షత్రములలో రజత, స్వర్ణ, రత్న, శంఖ, పగడాది ఆభరణములను మంత్రసహితముగా ధారణ చేసిన శుభము కలుగును.

చిత్రోత్తరేషు పితృభమైత్ర పితామహేషు

చిత్రార్కయోర్వసుపునర్వసు తిష్య భేషు

శఙ్ఖప్రవాలమణిహృక్తిహేమ రత్నా

దస్తోవభోగ కరణాని శుభప్రదాని

638

చిత్త, ఉత్తరాత్రయం, మఘ, అనూరాధ, రోహిణి, హస్త, ధనిష్ఠ, పునర్వసు, పుష్యమి నక్షత్రములలో శంఖము, పగడము, మణి, ముత్యము, స్వర్ణము, రత్నము, దంత చూడాకరణములను ధరించుట శుభప్రదమగును.

పునర్వసుతిష్య శశాంజుహస్తశ్రవిష్ఠ మిత్రోత్తరచిత్రభేష

వారే భృగోరాత్రజ జీవభాధే ధార్యం చ ముక్తామణి హేమరత్నమ్

639

పునర్వసు, పుష్యమి, మృగశిర, హస్త, ధనిష్ఠ, అనూరాధ, ఉత్తరాత్రయము, చిత్త నక్షత్రములలో శుక్రవారము గురువారము బుధవారములలో ముక్తామణులు స్వర్ణ రత్నధారణ చేయవలెను.

నిషేధము :-

శక్ల విద్రుమ ముక్తాద్యం పుష్పాదిత్యోత్తరేషు చ

ధారయేన్న చ రోహిణ్యాం భర్తుర్జీవనకాజ్ క్షిణీ

640

కన్యకు శంఖము, పగడము, ముత్యములతో కూడిన ఆభరణములు పుష్యమి, హస్త, ఉత్తరాత్రయము నక్షత్రములలో ధారణ చేయవలెను. కాని పతి జీవనమును కోరు వధువు ఎప్పుడు రోహిణి నక్షత్రములో అలంకరణ చేసుకొనరాదు.

(పీయూషధార 2,10)

అస్తజ్గతే భృగుసుతే శయనే చ విష్ణో

ర్షన్మాద్యచాపరభుషగే దినపే న దద్యాత్

రక్తేన్ద భానుదివసేఽంశక వర్జితే చ

శక్లం చ రక్తపటలం యువతిః కథజ్ఞీత్

641

ఇతి శక్లాద్యలంకారః

శుక్రుని అస్తమయము, విష్ణు శయనము, జన్మదినము, ధను మీనరాశులలో రవి మరియు రవి సోమ మంగళవారములు లేక వారిఅంశములను వదిలి గాజులు ఎరుపురంగు వస్త్రములు సౌభాగ్యవతియైన స్త్రీ ఎప్పుడు ధారణచేయకూడదు.

ఇది శంఖాద్యలంకారము

నూతన వస్త్ర పరిధానము :-

బ్రహ్మానురాధ వసుపుష్య విశాఖహస్తా

చిత్రోత్తరాశ్వి పవనాదితి వాజిపౌష్ఠః

సౌఖ్యం భవేదభినవామ్బరధారణేషు

మృత్యుప్రదౌమద్య (? ఘ) శివౌ వ్యసనాయ శేషః

642

రోహిణి, అనూరాధ, ధనిష్ఠ, పుష్యమి, విశాఖ, హస్త, చిత్త, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ, ఉత్తరాభాద్ర అశ్విని, రేవతి నక్షత్రములలో నూతన వస్త్రములను ధరించిన సుఖప్రద మగును.

మిగిలిన నక్షత్రములలో మృత్యుప్రదము అశుభము వ్యసనకారి యగును

హస్తాది పఞ్చక పునర్వసు వాసవాశ్వి

తిష్య ప్రజాపతిషు సోత్తర రేవతీషు

ద ధ్యాన్నవామ్బర మధాజ భుజజ్గభాగ్య

పిత్రేశభేష భరణీషు చ నైవ ధార్యమ్

643

హస్తాది పంచ నక్షత్రములు (హస్త, చిత్త, స్వాతి, విశాఖ, అనూరాధ) పునర్వసు, జ్యేష్ఠ అశ్విని, పుష్యమి, రోహిణి, ఉత్తరాత్రయం నక్షత్రములను నూతనవస్త్రములను ధరించుటకు గ్రహించవలెను. పూర్వాభాద్ర, ఆశ్లేష, పుబ్బ, మఘ, భరణి నక్షత్రములలో నూతన వస్త్రములను ధరించరాదు.

హస్తాత్పజ్ఞకదితి గురువసుపాష్టోత్తరా సుధాభ్యః

ధార్యమితరేషు వస్త్రం శివపితౄ మృత్యుదౌ నృణామ్

644

చిత్త, స్వాతి, విశాఖ, అనూరాధ, పునర్వసు, పుష్యమి, ధనిష్ఠ, రేవతి, ఉత్తరాత్రయం, మృగశిర నక్షత్రములలో నూతన వస్త్రధారణము చేయవలెను. కాని ఆర్ద్ర మఘలలో వస్త్రధారణ చేసిన మృత్యుకారకమగును.

హానిః సూర్యదినే వ్రణం శిశిరగౌ భామే రుజాపీడితం

బౌధే బన్ధుసమాగమః శుభసుఖం జీవే విపక్ష క్షయః

ఉత్తజ్ఞస్తనకామినీ సుఖభవం నానావిధం భార్గవే

రోగారాతిభయం భవేదభినవం వాసః శనౌ విభ్రతః

645

రవివారములో నూతన వస్త్రధారణ చేసిన హానికలుగును. సోమవారము వ్రణము, మంగళవారము రోగపీడ, బుధవారము బంధుమిలనము, గురువారము శుభము, సుఖము, శనివారము నూతన వస్త్రధారణ చేసిన అతిరోగము శత్రుభయము కలుగును. శుక్రవారము నూతన వస్త్రధారణ చేసిన ఉన్నతవక్షస్థలము కలిగిన స్త్రీసుఖము కలుగును.

సూర్యేచాల్పధనం వ్రణం శశిదినే క్లేశః సదా భూమిజే

వస్త్రం లాభకరం బుధే సురగురౌ విద్యాగమః సమ్మదః

నానాభోగరతిః ప్రసాదవనితా విద్యాదిలాభం భృగౌ

దైన్యం శాశ్వతరోగమేవ కురుతే ధృత్వామ్బరం సౌరిణా

646

రవివారము నూతన వస్త్రధారణ చేసిన అల్పధనము కలుగును. సోమవారము వ్రణము, మంగళవారము క్లేశము, బుధవారము వస్త్రలాభము, గురువారము సంపత్తి విద్య, శుక్రవారము నానాప్రకారములైన భోగము, రతి, స్త్రీ విద్యాదిలాభము, శనివారము నూతనవస్త్రధారణచేసిన వ్యక్తికి దీనత్వము అమితమైన రోగము కలుగును.

రవిణా త్రుట్యతే వస్త్రం సోమే శోకజలప్లుతమ్

అఙ్గారకే భవేన్మృత్యుః సర్వం హన్తి శనైశ్చరః

647

రవివారము నూతన వస్త్రధారణ చేసిన వెంటనే వస్త్రము చిరుగును. సోమవారము శోకజల కారకమగును. మంగళవారమైన మృత్యువు కలుగును. శనివారము నూతన వస్త్రధారణ చేసిన అన్నివిధములైన నాశనము కలుగును.

మధ్యే దగ్ధే వాసనః కర్షమాదా

లిప్తం చేష్టం పారితే చా ౨ పి విన్హాత్

పార్శ్వే భాగే స్యాద్దశాన్తే (శాంశే) చ సౌఖ్యం

ధాతే దోషైర్న స్వయం ఫాటితే (పాటితే) చ

648

ఏదైన వస్త్రము మధ్యలో చిరిగిన మొదటిభాగములో మట్టి అంటిన పార్శ్వభాగములో లేక చివరిభాగములో బురదఅంటిన సుఖమును కలిగించును. స్వయముగా ఏకారణము లేకుండచిరిగిన ఏదోషము కలుగదని గ్రహించవలెను.

(బృహత్సంహిత 71,10)

లిప్తే మషీకరదమ గోమయాద్యై
శ్చిన్నే ప్రదగ్ధే స్ఫుటితే చ విన్ద్యాత్
పుష్పం నవేతి ల్పాల్పతరం చ భుక్తే
పాపం శుభం చాధికముత్తరీయే

649

నూతన వస్త్రముపై మచ్చపడిన, బురద అంటిన, గోమయమైన, చిరిగిన, కాలిన శుభఫలము కలుగును. కాని ఉపయోగించిన వస్త్రము మధ్యమ వస్త్రము మరియు పురాతన వస్త్రములైన శుభాశుభ ఫలములు కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

వస్త్రస్య తత్సదసదాత్మకముక్తమేతత్పుంసాం
భవేత్తదధికం ఫలముత్తరీయే
ధార్యం నవామ్బర నిష్ఠఫత్తే పి ధిష్ణ్యే
పాణిగ్రహే ద్విజమతే చ నృపాజ్ఞయా చ

650

వస్త్ర విషయము పురుషుల కొరకే తెలుపబడినది. ఇది ఉత్తరీయ విషయములో అధిక విచారణ చేయవలెను. వివాహ సమయము, బ్రాహ్మణులు చెప్పినపుడు రాజాజ్ఞలో అనిష్ట ప్రదమైన నక్షత్రమైనప్పటికి నూతన వస్త్రమును ధరించవచ్చును.

భోక్తుం నవామ్బరం శస్త్రమృక్షేతి పి గుణవర్జితే
వివాహే రాజసమ్మానే బ్రాహ్మణానాం చ సమ్మతే

651

ఇతినూతనవస్త్ర పరిధానమ్

వివాహ సమయములో, రాజసమ్మానములో బ్రాహ్మణులు అనుమతించినపుడు గుణరహిత నక్షత్రములలో కూడ నూతన వస్త్రములను ధరించిన శుభము కలుగును. పైన తెల్పిన సమయములలో శుభనక్షత్రమును చూడవలసిన అవసరము లేదు.

ఇది నూతన వస్త్రపరిధానము

7. జయాజయ యాత్రాప్రకరణము

యాత్రలో తిథిగుణాదులు :-

అథ విదిత జన్మసమయం నృపముద్దిశ్య ప్రవక్ష్యతే యాత్రా
అజ్ఞాతే తు ప్రసవే గమనే గమనం స్యాత్పంచిత్యచిత్ 652

ఇప్పుడు నేను జన్మసమయముననుసరించి అజ్ఞాత రాజుల యాత్రావిషయము ను తెలిపెదను. వారుజన్మ సమయము ఎప్పుడో తెలియదు అటువంటివారి ప్రయాణ విషయమును (శకున నిమిత్తముల ననుసరించి) తెలిపెదను.

(బృహద్యాత్ర 2,11,12)

సుమధురఫలపుష్ప క్షీరవృక్షావృతాయాం
చరణగతిసుఖాయాం గోశకృత్యైయవత్యామ్
సలిల కుసుమవత్యాం స్నానినో భద్రమూర్ధ్వం
గ్రహభగణితజ్జ ప్రాదిశేత్ పృచ్ఛకమ్ 653

గ్రహగణితమును చేయు జ్యోతిష్కుని ప్రశ్నించినపుడు ప్రశ్న కర్త కర్తవ్యమును కూడ గుర్తించవలెను. భూమి మధురజలములతో కూడినది, పుష్పములు పాలుగారు వృక్షములతో సుందరమైనది, వెళ్ళుటకు అనుకూలమైనది, గోమయముతో అలంకరించబడినదై ఉండవలెను. అటువంటి భూమిలో పుష్పజలములతో స్నానము చేసి ఆకాశములో నున్న గ్రహగమనము గణించి జ్యోతిష్కుని సమాధానము తెలిసికొనుటకు ప్రశ్నకర్త ప్రశ్నించవలెను.

అంగ ప్రశ్నజ్ఞానము (దీపిక 8,18, వశిష్ట 37,8)

స్తన చరణతలౌష్ఠ్యాబ్జుష్టహస్తోత్తమాంగం
శ్రవణ వదననాసాగుహ్య ర్నాణి భూయః
స్పృశతి యది కరాగ్రైర్గర్జ కట్యం సజ్జవా
ద్యుతిగమ శుభశబ్దాన్వాహరజ్ఞాన్తి శత్రూన్ 654

యాత్రాప్రశ్నలో విజయము గురించి తెలిసికొనుటకు ఈ విషయమును గ్రహించవలెను. స్తనము, కాళ్లు, నాలుక, పెదవి, బొటనవ్రేలు, హస్తము, మస్తకము, చెవి, ముక్కు, ముఖము, గుదము, గండము కటిప్రదేశములను ప్రశ్నించు సమయమున రాజు చేతితో స్పృశించిన లేక శుభసూచక శబ్దమును పలికిన శత్రురాజుకు పరాజయము కలుగునని తెలుపవలెను.

తిథి గుణాదులు : (బృహద్యాత్ర 3,1)

నన్దా భద్రా విజయశ్చాథ రిక్తా
పూర్ణాశ్చైతా ఫలమేవం విదధ్యుః
నేష్ఠామధ్యా ప్రవరాశ్చేతి శుక్ల
కృష్ణే చిన్తాస్థిభయస్తా ప్రతీపాః 655

నంద (1,6,11) భద్ర (2,7,12) విజయ (3 8 11) రిక్త (4,9,14) పూర్ణ (5,10,15) తిథులలో యాత్రచేసిన ఫలితము తెలుపబడెను. వీటిలో మధ్యతిథులు అనుకూలమైనవికావు. కాని శుక్లపక్షమైన అనుకూలముగును. కృష్ణపక్షమైన అనుకూలముకావు. కృష్ణపక్షతిథులు విరోధమును కలిగించును.

(బృహద్యాత్ర 3, 2)

సర్వాః శస్తాస్తిథయః శుక్లే పక్షే
హిత్వా త్ర్యంశబహులే న్యం కైశ్చిత్
షష్ఠ్యష్టమ్యార్షసు లభ్యాపి యాతా
ద్వాదశ్యాం వా నాశమాశు ప్రయాతి

656

శుక్లపక్షములో మొదటి తృతీయాంశము (పంచమివరకు) కృష్ణపక్షమైన అంతిమ తృతీయాంశము (దశమి తర్వాత) షష్ఠి అష్టమి ద్వాదశి నాశకారకములగును.

(బృహద్యాత్ర 3, 3)

ప్రతిపది ఫలమేకే పఞ్చదశ్యాం చ నేష్ఠం
జగురిదమితతజ్ జ్ఞైర్జ్ఞాప్యమేవావధార్యమ్
కిమపి కిమపిమానం తైః సమీక్ష్యోక్తమేతత్సమ
వచన విధాతే యుక్తతాః కేనచిన్ద్యాః

657

పాడ్యమి, పూర్ణిమ ఫలములు సమానముగా నేష్ఠములని తెలుపబడెను. జ్ఞానులు దీనిని కవచమువలె తెలిపిరి. కొందరు వాటిలో కొన్నింటిని న్యూనాధిక రూపములుగా తెలిపిరి. అయినప్పటికి వాటిగురించి ఎవరు ఆలోచన చేసిరి. (పూర్ణిమ పాడ్యమి అమావాస్య చతుర్థి నవమి చతుర్దశి తిథులలో యాత్ర నిషిద్ధమని దీపిక 8-31లో తెలిపెను.

తిథయో మావాస్యాద్యాః పఞ్చోర్ద్వమధః పఞ్చరిక్తాద్యాః
నో శౌచే సూతకోత్సవ దివసాశ్చ యథా సతాం శుభదాం

658

అమావాస్యతో ఆరంభమైన తిథులు ఐదుముందు ఐదు తర్వాత రిక్త తిథులను అశౌచ సూతక ఉత్సవదినములలో యాత్ర విషయములో నాలోచించరాదు.

రిక్త భద్రతిథులలో నిషేధము (యోగయాత్ర 5,8)

తిథి చతుర్థీం నవమీం చతుర్దశీం
విహాయ విష్ణిం కరణం చ గచ్ఛతః
భవన్తి చామీకరణాప్తివారణా
శ్చతుర్థిపూర్వాశ్చ తదాప్తివారణా

659

చతుర్థి నవమి చతుర్దశి విష్ణికరణము, భద్రలను వదిలి రాజు యాత్ర చేసిన అతడు చిత్ర చామర గజాశ్వములతో కూడియుండును. చతుర్థికి పూర్వము మూడు తిథులలో యాత్ర చేసిన స్వర్ణ గజాశ్వులను పొందుటకు కష్టమగును.

ప్రత్యేకతిథి ఫలము :-

ప్రతిప్రత్యు ప్రయాతానాం సిద్ధిరేవ న సంశయః

ద్వితీయాయాం శుభః పన్నాస్తుతాయాయాం జయో భవేత్ 660

కృష్ణపక్ష పాడ్యమిలో యాత్రచేసిన రాజుకు శుభము కలుగును. దీనిలో సందేహము లేదు. ద్వితీయములో యాత్ర శుభమునిచ్చును. తదియలో యాత్ర చేసిన దారిలోనే విజయము కలుగును.

బంధనం చైవ సంక్షేశాశ్చతుర్థ్యాం నాత్ర సంశయః

పఞ్చమ్యాం విత్తలాభశ్చ ఏష్యాం యది వినాశమ్ 661

చవితిలో యాత్రచేసిన బంధనము క్షేపము కలుగును. దీనిలో సంశయము లేదు. పంచమిలో ప్రయాణము చేసిన ధనలాభము, షష్ఠిలో యాత్రచేసిన వినాశము కలుగును.

సప్తమ్యామర్థలాభశ్చ అష్టమ్యాం శస్త్రఘాతనమ్

నవమ్యాం మృత్యుసంయోగే న గస్తవ్యం కదాచన 662

సప్తమితిథిలో యాత్రచేసిన రాజుకు ధనలాభము కలుగును. అష్టమిలో యాత్రచేసిన శస్త్రముల వలన దెబ్బతగులును. నవమిలో మృత్యువు కలుగుట వలన ప్రయాణము చేయరాదు.

దశమ్యాం భూమిలాభః స్వాదేకస్యాం తథైవ చ

ద్వాదశ్యాం చ న గస్తవ్యం సర్వసిద్ధా త్రయోదశీ 663

దశమి ఏకాదశులలో ప్రయాణము వలన భూలాభము కలుగును. ద్వాదశిలో ప్రయాణము చేయరాదు, త్రయోదశి సర్వసిద్ధులు కలిగించును.

శుక్లా వాప్యథవా కృష్ణావర్జనీయా చతుర్దశీ

అమాయాంతు నిషిద్ధాయాం పూర్ణిమాయాం నిషేధయేత్ 664

చతుర్దశి శుక్లపక్షమైనను కృష్ణపక్షమైనను వదిలి పెట్టవలెను. అమావాస్యకూడ నిషేధింపబడినది. పూర్ణిమకు కూడ యాత్ర చేయరాదు.

విత్తప్రమోదం ప్రతిపత్న యానే

త్రయోదశీ కోశఫలాది వృద్ధిః

విశ్వమృతాలాభమపి ద్వితీయా

దశమ్యభిప్రేతమపి ప్రకుర్యాత్ 665

పాడ్యమిలో ప్రయాణము ధనమును సంతోషమును కలిగించును. త్రయోదశిలో కోశ ఫలాదివృద్ధి కలుగును. ద్వితీయ త్రయోదశులలో ధనలాభము కలుగును. దశమి పంచమిలలో సమానముగా లాభము కలుగును.

ఏకాదశీ విషయ సౌఖ్యసమీహితార్థ

మర్థాగమం గమనతోపి తిథిస్తుతీయా

పఞ్చమ్యనేక విధసౌఖ్యఫలం దదాతి

సప్తమ్య భీష్టఫలభూమిధనం నరాణామ్ 666

ఏకాదశిలో యాత్ర చేసిన వివిధ ప్రకారములైన సుఖానుభూతి కలుగును. తదియలో గమనము చేసిన ధనలాభము కలుగును. పంచమిలో అనేక సుఖములనిచ్చును. సప్తమి వ్యక్తికి అభీష్టఫలము, భూమి, ధనములనిచ్చును.

తిథౌ చతుర్థ్యమథ పఞ్చదశ్యాం
నవమ్యానుసయాతి యాతా
శత్రోర్వశం యాతి శత్రైకదన్ని
దానామ్ము సంసిక్తమహితలోఽపి షష్ఠ్యాం

667

చతుర్థి పూర్ణిమ షష్ఠి నవమి తిథులలో యాత్ర చేసిన తొండము కలిగిన ఏనుగు నీటిని చల్లిన భూమిపై పడినట్లుగా రాజు శత్రురాజు వశమగును.

యో ద్వాదశీం ప్రాప్య చతుర్దశీం వా
మతిప్రయాణం కురుతే స్థమీం వా
స నాశమాయాత్యచిరేణ రాజ
రాజేవ చామాత్య విలోమచేష్ట:

668

ఇతి యాత్రయాం తిథిగుణ:

ద్వాదశి చతుర్దశి అష్టమికి ప్రయాణము చేసినవాడు వ్యతిరేకమైన చేష్టలు చేయును. వాడు రాజైనను అమాత్యుడైనను శీఘ్రముగా నష్టమును పొందును.

ఇవి యాత్రలో తిథిగుణములు

యాత్రలో కరణవ్యవస్థ (బృహద్యాత్ర 5,1, దీపిక 8,3,6)

గరవణిజవిష్టిపరి వర్జితాని కరణాని యాతురిష్టాని
గరమపి కైశ్చిచ్ఛస్తం వణిజస్తు వణిక్ క్రియాస్వేప

669

ఇతియాత్రాయాం కరణగుణ:

ఏడు కరణములలో గర వణిజ విష్టి కరణములను అరిష్టములని తెలిసికొని వదిలిపెట్టవలెను. కొందరు గర కరణమును మంచిదని తెల్పిరి. వణిజ కరణము వ్యాపారము చేయుటకు ప్రశస్తమని తెల్పిరి.

ఇది యాత్రలో కరణగుణము

యాత్రలో వారఫలములు (పీయూషధార 11,9)

సూర్యాదినేఽధ్వని నాశశ్చన్ద్రే శక్తిక్షయోర్థనాశశ్చ
జ్వలనాఽస్పృక్ష్పిత్తరుజః కౌజే బౌధే సుహృత్ప్రాప్తిః
జైవే జయధనలభిః శుక్రే స్త్రీవస్త్రగన్ధధనలాభః
దైన్యవధ జన్ధరోగాన్ ప్రాప్నోతి దినేఽర్కపుత్రస్య

670

671

రవివారము యాత్రచేసిన ధ్వనిలాభము, సోమవారము శక్తి, ధనక్షయము, మంగళవారము అగ్నికొండము, లేక పిత్త వ్యాధి, బుధవారము యాత్ర చేసిన మిత్రప్రాప్తి గురువారమైన జయము ధనప్రాప్తి, శుక్రవారమైన స్త్రీ వస్త్ర ధనలాభము శనివారము యాత్రచేసిన దీనత్వము వధ బంధనము రోగము కలుగును.

వారస్తు షారకర సూర్యసుతా వనీజ
తీక్షణ్విషా మశుభదః కథితః ప్రయాణే
ఆచార్యకం పునరిదం త్వశుభః శుభో వా యః
స్యాద్గ్రహః శుభఫలో దినపః ప్రశస్తః

672

సోమ శని మంగళవారములు యాత్రచేసిన క్రమముగా తీక్షణము, విషతుల్యము, అశుభమును తెలిపెను. గురువారము అశుభము, బుధవారము శుభము కాని రవివారము శుభగ్రహమున్న శుభమగును.

లల్లాచార్యుడు (జ్యోతిర్విజయము పృ 185,5 పీయూషధార 11,9)

ఉపచయకరే గ్రహదినే సిద్ధిః క్రూరే పి పాపినాం భవతి

సౌమ్యే పృథులపచయస్థే న భవతి యాత్రా శుభా యాతుః 673

స్వజన్మరాశి నుండి 3,6,11వస్థానములలో శుభ లేక పాపగ్రహములున్న వాటి వారము (దిక్కులరహితమైన)లలో శుభము లేని యెడల అశుభము కలుగును.

నక్షత్రముల వలన దినఫలము : (పీయూషధార 11, 10, సంగ్రహశిరోమణి 19,39)

తోయేశవహ్ని ధనదాస్తకరాక్షసానాం

యాతో ధవానిల శతక్రతు శబ్దరాణామ్

దిగ్భాగముష్ట కిరణాది దినేషు దేవైః

సంరక్షితో పి నిధనం న చిరాదుపైతి

674

శతభిషం, కృత్తిక, భరణి, మూల, స్వాతి, జ్యేష్ఠ, ఆర్ద్ర నక్షత్రములలో క్రమముగా సూర్యాది దినములలో యాత్రచేసిన దేవుడు రక్షించటానికి వచ్చినప్పటికి తప్పక మృత్యువు కలుగును. (శతభిషం రవివారము, కృత్తిక సోమవారము, భరణి మంగళవారము, మూల బుధవారము, స్వాతి గురువారము, జ్యేష్ఠ శుక్రవారము, ఆర్ద్ర శనివారము) యాత్రలో వారశూల (పీయూషధార)

ప్రతీచీం రవివారే చ ప్రాచీం చ రవివస్తనే

ఉదీచీం భూమిపుత్రేణ న యాయాద్దక్షిణం గురౌ

675

పశ్చిమదిశకు రవివారము, పూర్వదిశకు శనివారము, ఉత్తరమునకు మంగళవారము, దక్షిణమునకు గురువారము యాత్ర చేయరాదు.

సూర్యే శుక్రే కుజే రాహౌ మన్దో బుధే గురౌ

అగ్రతః శోభనా యాత్రా పృష్ఠతో మరణం ద్రువమ్

676

రవి శుక్ర కుజ రాహు శని బుధ గురులు అగ్రభాగములో లేక ఎదురుగానున్న శుభము కలుగును. వెనుకభాగమున నున్న నిశ్చయముగా మరణము కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

యాత్రలో నక్షత్ర గుణములు వరాహుడు (బృహద్రాత 4, 1)

దిశి దిశి బహులాద్యా సప్తకాః ప్రాక్రప్తవృత్తాః

పవనదహన దిక్ఫస్తిర్య గత్యుగ్ర దణ్డః

సురపతిరపి కృచ్ఛం యాతి తం లజ్ఘయిత్వానను

భవతి విరోధో దిక్షు దణ్డైకగాసు

677

పరిఘ దండమును గూర్చి తెలుపబడుతున్నది. పూర్వాదిక్రమముగా ప్రత్యేక దిశలో కృత్తికానక్షత్రము నుండి ఏదేని నక్షత్రములనుంచి వాయువ్యకోణము నుండి ఆగ్నేయ కోణము వరకు తిర్యక్దండము నుంచిన పరిఘదండమనబడును. దేవేంద్రుడైనను

యాత్రలో ఈపరిఘ దండము నుల్లంఘించరాదు. ఉల్లంఘించిన వ్యతిరేక ఫలము కలుగును.

మేషాద్యాస్తి పరిభ్రమేణ సతతం పూర్వాదితః సంస్థితా
నక్షత్రాని చ సప్తసప్త బహులాదీని స్థాని క్రమాత్
యభన్తేశ్చమథాదిశీం (?) శిషిమరుద్ధిక్ స్థం సముల్లఙ్ఘమేద్దణ్డం
యాతి తదా మహాస్తమపి తం స్వల్పైః ప్యురాత్తిర్థయేత్ 678

మేషాది మూడేసి రాశులు పూర్వాది దిశలలో క్రమముగా పరిభ్రమణ స్థితిలో నుండును. దీనిననుసరించి పరిఘలో కృత్తికాది ఏడేసి నక్షత్రముల స్థితి ఉండును. మేషాదిరాశుల పూర్వాది దిశలు క్రమముగా శుభకరమైనవి. (వీటిలో చంద్రుని నివాసము తెలుపబడినది.)

1,5,9 పూర్వదిశలో 2,6,10 దక్షిణములో, 3,7,11 పశ్చిమములో, 4,8,12 రాశులలో ఉత్తరదిశలో చంద్రునిస్థితి ఉండును. ఈస్థితిలో సముఖముగా మరియు దక్షిణస్థితిలో యాత్రచేయుట మంచిది. దానిలో అల్పశక్తి కలిగినరాజు కూడ శత్రువును జయించగలడు.

(బృహద్యాత్ర 4,2)

ప్రాగ్జ్వరికైరనలదిజ్ న విరోధమేతి
శేషాః ప్రదక్షిణగతా విదిశః ప్రకల్ప్యాః
ఉల్లఙ్ఘ్య దణ్డమపి కామామియాన్నరేస్త్ర
శూలం విహాయ యది దిజ్ముఖలగ్నశుద్ధిః 679

పరిఘదండములో ప్రాగ్జ్వర నక్షత్రమును వదలరాదు. అనగా కృత్తిక నుండి ఆశ్లేష వరకు పూర్వదిశ. మఘనుండి విశాఖ వరకు దక్షిణదిశ, అనురాధ నుండి శ్రవణము వరకు పశ్చిమదిశ, ధనిష్ఠ నుండి భరణి వరకు ఉత్తరదిశ దిగ్జ్వరములగును. పూర్వదిగ్జ్వర నక్షత్రములలో అగ్నేయకోణమునకు యాత్ర, దక్షిణదిగ్జ్వరమునకు నైరృతికోణయాత్ర, పశ్చిమ దిగ్జ్వరములో వాయవ్య కోణయాత్ర, ఉత్తర దిగ్జ్వర నక్షత్రములలో ఈశాన్యకోణమునకు యాత్ర చేయవచ్చును. పరిఘ దండమును యాత్రలో రాజు ఉల్లంఘన చేయరాదు. కాని అవసరమైన కార్యము వచ్చినపుడు దిశాలగ్నము పరిపూర్ణముగా శుభము నిచ్చునపుడు పరిఘదండ దోషము కలుగదు. దిశానక్షత్రశూల (యోగయాత్ర 5,2)

పూర్వేణేస్త్రం దక్షిణేనాజపాదం
రోహిణ్యేత్తరమర్యమాఖ్యం చ శూలమ్
కామం యయాత్యష్టరాయేషు కార్యే
ష్టేవం ద్వారే ప్రోహ్య శూలాని తాని 680

విజయమును పొందుటకు యుద్ధమునకు వెళ్ళు రాజుజ్యేష్ఠ నక్షత్రములో పూర్వ దిశకు, పూర్వాఖ్యభ్రాలో దక్షిణమునకు, రోహిణిలో పశ్చిమమునకు, ఉత్తరలో ఉత్తరదిశకు యాత్ర చేయరాదు. ఇవి నక్షత్ర దిక్కులగును.

దిగ్గండశూల యాత్రాఫలము (బృహద్యాత్ర 4, 3)

జ్యేష్ఠాయాం పురుహూతదిబ్బుఖగతః ప్రాప్తో బలిర్బస్థనం
యామ్యామాజపదే మురశ్చ బలవాన్ యాతో మురారేర్వశమ్
రోహిణ్యాం నముచిః ప్రతీచ్యభిగతశ్చార్థీకృతో వజ్రిణా
సౌమ్యామర్యమదైవతే చ గతవాన్ మృత్యోర్వశం శమ్భురః 681

దిక్కుల నక్షత్రములలో జ్యేష్ఠలో పూర్వదిశకు ప్రయాణము చేసిన రాజుకు బంధనము ప్రాప్తించును. పూర్వాభాద్రలో దక్షిణదిశకు యాత్రచేయుటవలన మురనామముగల బలవంతుడైన రాక్షసుడు శ్రీకృష్ణునకు వశమైనాడు. రోహిణి నక్షత్రములో పశ్చిమదిశకు గమనము చేసిన నముచియను రాక్షసుడు ఇంద్రుని వజ్రాయుధమునకు బలియైనాడు. ఉత్తర నక్షత్రములో ఉత్తరదిశకు వెళ్ళిన శంబరాసురుడు మృత్యువును పొందినాడు. నక్షత్రవిచారము :-

చిత్రాస్వాతి విశాఖభరణీపితృశ కృత్తికాశ్లేషా
నాతిశుభదాని యానే శేషాణి శుభాని ధిష్ణాని 682

చిత్త, స్వాతి, విశాఖ, అశ్లేష, స్వాతి, భరణి, అర్ద్ర, మఘ - ఈనక్షత్రములలో ఏదిశలోను యాత్ర చేయరాదు. యాత్రచేసిన అశుభము కలుగును.

చిత్రాగ్నీయ విశాఖాశ్లేషా వాయవ్య యామ్యరౌద్రమఘాః
వితాని భాని గమనే సర్వదిక్షు న శుభాని(?) 683

చిత్త, కృత్తిక, విశాఖ, అశ్లేష, స్వాతి, భరణి, అర్ద్ర, మఘ - ఈనక్షత్రములు ఏదిశలోను శుభమునీయవు.

విపర్యయే త్యాష్టయామ్యరూగాణాం (?) అర్థం దీయంతీ గమనే జయే స్మ్యః
పూర్వాదిమాగ్నీయమఘానిలానాం స్వాతిమతేశమస్థః సమస్తామ్(?) 684

దీనికి వ్యతిరేకముగా చిత్తనక్షత్రములో దక్షిణదిశకు, అశ్లేష దినములో సగభాగము లో యాత్ర శుభదాయక(?)మగును. పూర్వాదిదిశా క్రమముగా కృత్తిక, మఘలో ఉత్తరము, స్వాతిలో ఈశస్థము సమాస్తమగును(?)

సర్వద్వారికా నక్షత్రము :

సర్వే ద్వారికా సజ్జం నక్షత్రచతుష్టయమ్
పుష్యో హస్తాశ్విన్యో నక్షత్ర మిత్రదైవం చ 685

పుష్యమి, హస్త, అశ్విని, అనురాధ ఈ నక్షత్రములు నాలుగు సర్వద్వారిక సంజ్ఞ కలిగినవి. ఈ నక్షత్రములలో అన్నిదిశలలో యాత్ర చేయవచ్చును.

యానార్థ నక్షత్ర విచారము :-

హస్తగురుమిత్రదైవతైః పౌష్టవిష్ణువసుశీతరశ్మిభిః
యానమే భిరతిసుందరం విధుః సర్వ ఏవ మునయన్తు నేతరే 686

హస్త పుష్యమి అనురాధ రేవతి శ్రవణం ధనిష్ఠ మృగశిర నక్షత్రములలో ప్రయాణము విద్వాంసులందరు శుభముగా భావించిరి.

హస్తానురాధాశ్విని తిష్యభేష

యానం విదధ్యాత్సకలాసు దిక్షు

పచ్చుత్రి సప్తాద్యవివర్ణితాశ్చ తారా:

ప్రశస్తా దశమర్క్షయుక్తా:

687

హస్త, అనురాధ, అశ్విని, పుష్యమి నక్షత్రములలో ప్రయాణము అన్ని దిశలలో చేయవచ్చును. కాని దీనికొరకు మూడవ ఐదవ ఏడవ తారలను వదిలిపెట్టవలెను. పదవ నక్షత్రము ప్రశస్తమగును.

(బృహద్యాత్ర 4, 18)

మిత్రాతిమిత్ర సాధక సమ్పద: క్షేమేషే కర్మభే యథా

ప్రాప్నోతి నావశేష్యభిషేక పురర్క్షస్తాద్యాతస్త

688

తారలలో మిత్ర అతిమిత్ర సాధక సంపత్తి క్షేమతారలు అనుకూలమైనవని తెలుపబడెను. ఇవి కాకరాజుకు అభిషేక సహిత తొమ్మిది నక్షత్రములు శుభ ఫలితము నిచ్చును. (వీటిని ముందు నాడీ నక్షత్ర ప్రసంగములో తెలిపెను.)

(భృగుమతము (బృహద్యాత్ర 4, 30)

గుణవతి తిథావృక్షై నిష్ఠే దివాగమనం హితం

నిశి చ భగణే శస్తం యానం తిథౌ గుణవర్జితే

భతిధిగదితాన్ దోషాన్ ప్రాప్నోత్యత: ప్రతిలోమ గో

గుణమపి తయో: సమ్యగ్యాతుర్జగాద భృగుర్ముని:

689

అనిష్ట నక్షత్రములో గుణవంతమైన తిథులున్న పగలు ప్రయాణము చేయుట వలన శుభము కలుగును. రాత్రిలో గుణరహిత తిథులలో ప్రయాణము శుభము నిచ్చును. దోషపూర్ణ నక్షత్రములు లేక తిథులలో గమనము వ్యతిరేకఫలితము నిచ్చును. భృగుముని గుణములకు కూడ గొప్పతనమును తెలిపెను.

గుణవత్తిథౌ పరిష్ఠే దిష్ఠ్యై గమనం దివా ప్రశంసన్తి

గుణవతి ధిష్ఠ్యై రాత్రే తిథౌ చ గుణ వర్జితే మునయ:

690

గుణవంతమైన తిథులలో శుభనక్షత్రము (పునర్వసు విశాఖ ధ్రువసంజ్ఞక ఉత్తరాత్రయం రోహిణి):ల దినములలో ప్రయాణము శుభమునిచ్చును. గుణవంతమైన నక్షత్రములలో రాత్రి గమనము ప్రశస్తము కాని గుణవర్జిత తిథులలో రాత్రిగమనము మంచిదికాదని మునులు తెలిపిరి.

దిగ్దాహము (బృహద్యాత్ర 4,30)

దిగ్దాహధూమపరివేశ వికమ్పాసు

యుక్తే ష్వధానయగ దశ్రమరోగపీడా:

భిన్నేగ్రహేణ వశతాముపయాతిశత్రో:

సన్ధ్యాగతే శనిహతే జవిధాత ఉక్త:

691

ఏదైన దినమున దిగ్దాహము దుమ్ము మంచుపొగ పరివేషము భూకంపము కలిగినపుడు యాత్రచేసిన రోగపీడ కలుగును. విపరీతగ్రహము గ్రహణములలో యాత్ర

చేసిన సంధిగత అవస్థలో శనిగ్రహము హతమైనపుడు యాత్రచేసిన విఘాతము కలుగును.

అశుభ నక్షత్రగణము (దీపిక 4, 9)

నక్షత్రమపటుకిరణం పశ్చాత్పన్థ్యాగతం గృహైర్భిన్నమ్

క్రూరనిపీడితముత్పాతదూషితం చాశుభం సర్వమ్

692

అశ్విన్యాది ఇరువది ఏడు నక్షత్రములలో అపటుకిరణము, స్పష్టముగాలేని కాంతి అనగా సూర్యునితో భోగ్యమైన నక్షత్రము కాంతిహీనమగును. ఈరెండు నక్షత్రములు, సూర్యభోగ్యమైన సంధ్యాగత నక్షత్రము, శుభాశుభ గ్రహముల వలన భిన్నమైన నక్షత్రము, పాపగ్రహ భోగ్యమైన నక్షత్రము, ఉల్కాపాతాదులచే దూషితమైన నక్షత్రము అశుభ నక్షత్రముగా తెలుపబడెను. ఈ అశుభ నక్షత్రములలో ఏశుభకార్యము చేయరాదు. యాత్రలో లగ్నఫలము:

ఇష్టం స్వజన్మలగ్నం న జన్మరాశ్యుద్రమస్తయోః స్థానాత్

పితృగృహాణి హితాముదధ నేష్టాని శేషాణి(?)

693

జన్మలగ్నమున తనస్థానమునుండి వేరొక చోటుకి వెళ్ళుట ఉచితమైనది. కాని జన్మరాశిలో వేరొకస్థానమునకు వెళ్ళుట ఉచితముకాదు. పితృగృహమునుండి వెళ్ళు నపుడు ఆ విచారము చేయరాదు. ఇతరుల గృహమునుండి వెళ్ళుట మంచిదికాదని తెలిసికొనవలెను.

ఆసనజన్మని రాశిషు యేషు శుభా భాస్కరాదితీయాశ్చ

తే లగ్నే శశ్వస్తే నేష్టాః పాపగ్రహాఽధ్యుషితాః (?)

694

జన్మరాశిలో ఆసనస్థ శుభగ్రహము సూర్యునినుండి వేరొక చోటనున్న అన్ని లగ్నము లలో ప్రశస్తమగును. కాని పాపగ్రహ దూషితమైనది నేష్టమని తెలుపబడెను.

సౌమ్యేయాధ్యుషితాః ప్రసూతినమయే సూర్యాది తీయాశ్చయే

యే చ స్వోద్గమలాభశత్రుసహజస్థానస్థితాః రాశయః

యే మూర్ధాదయినః స్వజన్మభవనేష్టవ త్రిలాభారిగా

స్తేషాద్యత్సయియా సతామభిమతస్పార్థస్య సిద్ధిర్భవేత్

695

సౌమ్యగ్రహములు ఉదయకాలములో సూర్యుని నుండి రెండవ భవనములో నున్న దూషితములుగా తెలిసికొనవలెను. అవి స్వోద్గమ లాభ శత్రు సహజ భవనము లలోనున్న రాశులతో కూడిన, ఉన్నతోదయమై స్వజన్మ భవనములోనున్న, మూడవ, పదకొండవ, ఆరవ భవనములోనికి వెళ్ళిన వాటి ఉదయము వలన సజ్జనులకు కోరిన కోరికలు సిద్ధించునుని తెలుపవలెను.

(బృహద్యాత్ర 8, 6)

రిపునిధనే రిపునిధనం రిపుషష్ఠే లగ్నగే వధో యాతుః

కేచిజ్జగుస్తథాన్యద్యది భే క్రూరేష్టయోః స్థానే

696

శత్రువు నిధనభావములో నున్న శత్రువులకు నిధనము కలుగును. శత్రువు ఆరవభావములో లగ్నములో నున్న పతనము కలుగును. సూర్యుని స్థానమునుండి

అష్టమములోనున్న నాశనమగును.

యోగానంతరము (యోగయాత్ర 4, 44)

హోరాష్టమే జన్మగృహాష్టమే వా
స్వాచ్ఛత్రు భాచ్ఛత్రు గృహదయే వా
తద్రాశిపౌర్వా గమనం విలగ్నే
తుల్యం నరాణాం విషభక్షణేన

697

తన జన్మలగ్నము నుండి లేక జన్మరాశినుండి ఎనిమిదవ లగ్నము లేక ఎనిమిదవ రాశి లేక తనశత్రురాశినుండి ఆరవరాశి ఉదయమైనపుడు అటువంటి లగ్నములో చేసినయాత్ర హాలాహలము సేవించిన విధముగా నరులకు కష్టమును కలిగించును.

స్వర్క్ష స్వలగ్న భవనాచ్చ విలగ్న సజ్జ్యం
కృత్యాష్టమం ప్రజతి యద్యమరిం నిహన్యాత్ (?)
శత్రోరథై పమసితాశి మరీచిజాల

కాలస్త దా జయతి కాల ఇవారిస్సైన్యమ్

698

తన నక్షత్రమునుండి, తనభవనమునుండి అష్టమములోనికి వెళ్ళిన గ్రహము వియోగమును, యుద్ధమును కలిగించును. ఆవిధముగా గమనము చేసిన శత్రువు ద్వారా నాశనము కలుగును. శత్రుభవనములో ఈవిధమైన స్థితి శుభగ్రహములకు కలిగిన సూర్యకిరణము లున్నంత కాలమునకు సమానముగా శత్రుసేనపై విజయము కలుగును.

(బృహద్యాత్ర 8,6)

వృషవృశ్చిక కర్కటకైర్వణా
మను లైరపి లగ్నమాశితైః
గమనం ప్రవదన్త్యతోభనం
మునయోఽన్యరక్షే సమాశితోరపి

699

వృషభ, వృశ్చిక, కర్కాటక నరసంజ్ఞక (మేష, మిథున, సింహ, తుల, ధనుస్సు కుంభములు) రాశులు లగ్నమైనపుడు గమనము చేసిన శుభము కలుగునని మునులు తెలిపిరి. ఇవి మిగిలిన భవనములలో నున్నను సమానమైన ఫలితము కలుగును.

శీర్షోద్దయేషు వినయోభగ పుష్టోద్దయేషు లగ్నేషు
దినముదారేషు జయో విధ్ధారేథాహవేభజ్ఞః (?)

700

శీర్షోద్దయ (మిథున, సింహ, కన్య, తుల, వృశ్చిక, కుంభము) రాశులలో, శాంతరాశి పుష్టోద్దయ (మేష, వృషభ, మిథున, కర్కాటక, ధను, మకరములు) రాశులలో లేక లగ్నములో నున్న దినములలో యుద్ధము కొరకు వెళ్ళిన విజయము ప్రాప్తించును.

పృష్టోద్దయేషు పి షష్ఠే యాతురవసగే విలగ్నే రాక్షా
విద్యారమ్భే న గచ్ఛేజ్జన్మని చాంశగ్రహాధ్యుషితే

701

పృష్టోద్దయ (మేష వృషభ మిథున కర్కాటక ధను మకరములు) లగ్నములో నున్న

గ్రహము ఆరవభావములోనికి వెళ్ళిన వియోగకారి నక్షత్రములలో విద్యారంభము కొరకు వెళ్ళరాదు. ఈగ్రహముల అంశలలో కూడ ఇదేవిచారము చేయవలెను.

(బృహద్యాత్ర 8, 16-17)

అవిధేయం భవనం యత్ స్వజన్మలగ్నర్క్షయోః ప్రయాతృణామ్

అప్యనుకూలం లగ్నం ధనక్షయాయాస్పదం భవతి 702

గ్రహము అనుచిత భవనములలోనికి వెళ్ళిన, జన్మ నక్షత్రములలో గమనము చేసినను అనుకూల లగ్నమైనను ధనక్షయము కలుగును.

శశి (? సఖి) వశ్యతాముపేతే స్వజన్మలగ్నర్క్ష యోర్విలగ్నర్క్షే

అపచయకర్తేఽపి యాతుర్జయధనమానాగమాః క్షిప్రమ్ 703

చంద్రుని వశములోనికి వెళ్ళినపుడు తనలగ్న నక్షత్రమునకు విలగ్నములో నున్నను అపచయములోనికి వెళ్ళిన జయము ధన మానలాభములు కలుగును.

(బృహద్యాత్ర 8, 5)

మీనోదయే ప్రవసతః కుటిలః సదోషో

మార్గో భవత్యకృతకార్య నివర్తనం చ

అన్యాంశకేష్యపిగమే బలవిత్త దేవ

మీనాంశకేషు చ పరర్క్ష సమాశ్రితేషు

704

మీనరాశిలో ఉదయమైనపుడు ప్రవాసము చేసినచో సదోషము కుటిలమైన మార్గములో అకృత్యము జరుగును. చేయవలసిన పని జరుగదు. మిగిలిన అంశకములలో గమనము చేసిన బలము విత్తములకు హాని కలుగును. మీనాంశకములపై నక్షత్రములు సమాశ్రితమైనపుడు పైవిధముగా జరుగును.

మీనోదయే గమన మన్యగ్రహాదయేషు

మీనాంశ కేషు కుటిలామతి నిష్ఫలం తత్

భౌమా నమాప్య భవనేషు విలగ్నేషు

కుర్యాత్తదన్య గ్రహగేషు తదంశగేషు

705

మీనోదయలగ్నములో గమనము చేసినవారికి మరియు అన్యగ్రహముల మీనాంశకములలో చేసినను ఫలితము కలుగదు. అదేవిధముగా కుజునిరాశులలో విలగ్నమైనపుడు, అన్యగ్రహముల భవనములలోనికి వెళ్ళినపుడు, వాటి అంశలలోనికి వెళ్ళినపుడు కూడ కార్యము సఫలము కాదు.

శీర్షోదయే మనసి వాఙ్మితకార్యసిద్ధిః

వ్యర్థశ్రమో భవతి దిగ్రుతిలోమలగ్నీ

706

ఇతి యాత్రాయాం లగ్నఫలమ్

శీర్షోదయ సంజ్ఞక (సింహ, కన్య, తుల, వృశ్చిక, కుంభ) రాశి లగ్నములలో యాత్ర చేసిన కోరిన కోరికలు సిద్ధించును. వ్యతిరేక దిశలలో యాత్ర చేసిన పడినకష్టము ఫలితమునీయదు.

ఇది యాత్రలో లగ్నఫలము

యాత్రలో లగ్న నవాంశ ఫలము (బృహద్యాత్ర 9, 15-16)

నవభాగే తిగ్మాంశోర్వాహననాశో విలగ్నసప్రూప్తే
కృచ్చాత్ స్వగృహాగమన ప్రతాపముదుతా చ చంద్రాశే

707

లగ్నములో సూర్యుడున్న దాని నవాంశములో వాహనమునకు నాశనము కలుగును. కష్టముతో స్వగృహమునకు రావలసి వచ్చును. చంద్రుని నవాంశలో యాత్రచేసిన ప్రతాపమునకు వృద్ధి మృదుభావము కలుగును.

లగ్నభేదములు (బృహద్యాత్ర 9, 16)

కౌజేఽగ్నిభయం బౌధే మిత్రప్రాప్తిర్ధనాగమో జైవే
భోగవివృద్ధిః శౌక్రే భృత్యవినాశో రవిసుతాంశే

708

కుజుని నవాంశములో అగ్నిభయము, బుధ, గురునవాంశలలో మిత్రప్రాప్తి ధనాగమము కలుగును. శుక్రనవాంశలో యాత్రలో భోగవృద్ధి కలుగును. శని నవాంశలో భృత్యులనాశము కలుగును.

సమ్మమ్యతే నవాశైః క్రూరాణాం విలగ్నస్థైః

యౌవన దుర్లభితైరివ విక్షణోత్కేషు దివసేషు

709

తుష్టిర్భవతి మియాసోః శుభగ్రహాణాం నవాంశలగ్నేషు(?)

యౌవనకాన్తారమివ వృతీత్య కుశలేన ధర్మవిదః

710

క్రూరగ్రహముల విలగ్నములో నున్న నవాంశలో ఏదైన అసమయ యౌవన కాలములో కలుగు చెడుఅలవాట్లవలె ధనసంపద ప్రాప్తమగును. శుభగ్రహముల నవాంశలగ్నములో సంపూర్ణ తృప్తి కలుగును. ధర్మవేత్తల సమయము యౌవన కాలము కుశలత్వముతో కూడియుండును.

సౌమ్యాన్తే లగ్నగతే రిపుయోర్ధారో నిహత్య నిజ సైన్యమ్

అయాతు యాతురన్తికమదంశస్యాద్విపరీతమ్

711

ఇతి యాత్రాయాం లగ్న నవాంశ ఫలమ్

సౌమ్యగ్రహముల చివరిలో లగ్నములో వచ్చిన శత్రువులలోని యోధుడు తన సేనను నాశనము చేయును. మరియు చివరి నవాంశలలో దానికి వ్యతిరేకముగా జరుగును.

ఇది యాత్రలో లగ్న నవాంశ ఫలము

లగ్నోపగతే సౌమ్యేరారోగ్యం భవతి చిత్త సౌఖ్యంచ

అర్థస్థైరభ చయో యోధ వివృద్ధి స్తుతీయస్థైః

712

సౌమ్యగ్రహముల లగ్నములో యాత్ర జరిగిన ఆరోగ్యము కలుగును. చిత్తలో సుఖము కలుగును. దీనికి తృతీయభావములో నున్న ధనము, రథ సమూహముతో యుద్ధములో వృద్ధిని పొందును.

వాహనసహృదాం వృద్ధిశ్చతుర్థగైః పశ్చమైశ్చ మిత్ర మస్త్రబలమ్

రిపునాశః షష్ఠస్థైర్భుగువర్జ్యం సప్తమేధ్యహితమ్

713

దీనికి చతుర్థభావములోనున్న వాహనములు మిత్రులవృద్ధి కలుగును. పంచమ

భావములో నున్న మిత్రుల పరామర్శ మంత్రబలము కలుగును. ఆరవభావములో శుక్రుడు లేకున్న శత్రునాశనమగును. సప్తమములోనున్న యజ్ఞాదుల వలన హితము కలుగును.

రక్షత్యాయుర్నిధనే: శశివర్జం నవభే తు జయసమ్పత్

కర్మణి సిద్ధిర్లాభో బలసంభాతశ్చ దశమాద్యై:

714

అష్టమభావములోనున్న ఆయురక్షణ జరుగును. నవమభావములో చంద్రుడు కాక మిగిలిన గ్రహములున్న విజయము సంపత్తి కలుగును, దశమభావములోనున్న కర్మసిద్ధి లాభము బలవృద్ధి కలుగును.

అన్యగ్రహ ఫలము :-

భౌమార్కశశాఙ్కైర్దగ్ధు వధవంధమరణ సన్తాసా:

అర్ధక్షయో ద్వివీర్యైస్తృతీయ సంస్తైర్యశో ద్యుతి మతిమత్

715

కుజ,రవి శని చంద్రులు లగ్నములో నున్న వేధ బంధనము ధనము మరణాంతక పీడ కలుగును. ద్వివీర్యభావములోనున్న యజ్ఞము తేజస్సులో వృద్ధి కలుగును. మతి అభివృద్ధి పొందును.

వాహనబన్ధవియోగ మన్త్రాశ్రావో రిపోర్వధశ్చేతి

హిమకాదిషు సప్తమగై: స్వవిషమనాశో భృగుసుతే చ

716

ఈవిధముగా వాహనము బంధము వియోగము మంత్ర గుప్త విచారము శత్రువధాది ఫలము చతుర్థభావము వలన కలుగును. సప్తమభావము వరకు వెళ్ళిన స్వగృహీ లేక విషమగృహీ శుక్రుని వలన వినాశము కలుగును.

మృత్యుర్నిధనోపగతై: సైన్యవ్యసనం మహన్నవమసంస్తై:

కుజసూర్యౌ దశమస్థా జయదౌ భజ్జప్రద: సౌరి:

717

అష్టమస్థానములోనికి వెళ్ళిన గ్రహము మృత్యువును కలిగించును. నవమభావము నకు వెళ్ళిన సైన్యము వ్యసనము పాలగును. కుజ రవులు దశమభావములోనున్న విజయము కలుగును. శనియున్న వినాశము కలిగించును.

దశ ఏకాదశసంస్తై: క్రూరైరన్యగతై: స్వబలభేద:

ఉపచయవర్జం సౌమ్యైర్యజ్ఞాపైర్విపర్యస్తమ్ (?)

718

దశమ ఏకాదశభావములలోనున్న క్రూరగ్రహములు మరియు అంతిమములోనున్న స్వబల భేదము కలిగిన గ్రహములు, ఉపచయ (3,6,10,11) లగ్నములను వదిలి మిగిలిన స్థానములలోనున్న సౌమ్యగ్రహముల వలన పాపగ్రహముల దోషము తొలగును.

విశిష్ట గ్రహఫలము :-

ప్రాయో జగు: సహజశత్రుదశాయ సంస్తా:

పాపా:శుభా: సవిత్తజం పరిహృత్య చేత్థమ్

సర్వత్రగా: శుభఫలం జనయన్తి సౌమ్యా

స్తృక్వాస్త్ర సంస్థ భౌమరాశి గురుం యియాసో:

719

దశమస్థ శనిని వదిలి మిగిలిన పాపగ్రహములు 3,6,10,11 స్థానములలో శుభము నిచ్చును. సప్తమస్థ శుక్రుని వదిలి మిగిలిన సౌమ్యగ్రహములు అన్ని స్థానములలో శుభఫలమునిచ్చును. అనగా శని దశమములో శుక్రుడు సప్తమములో శుభమునీయవు.

గమనసమయే సౌమ్యః కేన్ద్రత్రికోణే గృహేషు

చద్రశమసహజారాతి ప్రాప్తిస్థితాః స్ఫుటసద్గ్రహాః

యది చ దశమే నస్యాత్సరిర్న చాప్తమః శశీ

విదధతి తదాప్యేతే సిద్ధిం సుఖేన మియాసతః

720

గమన సమయములో సౌమ్యగ్రహములు కేంద్ర కోణములలోనున్న సద్గ్రహములు చతుర్థ దశమభావములలో మూడవ, ఆరవ, ఏకాదశ భావములో నున్న, దశమ భావములో శని లేకున్న చంద్రుడు అప్తమభావములో లేకున్న సర్వసిద్ధులు కలుగును. సుఖము ప్రాప్తించును.

యోగాంతరము (యోగయాత్ర 4,57)

యేషాం గమే నవమపశ్చమ కణ్ణకస్థాః

సౌమ్య స్పృతీయరిపు లాభగతాశ్చపాపాః

ఆయాన్తి తే స్వభవనాని పునః కృతార్థాః

దత్తా ద్విజాతిషు పురా విధివద్యధార్థాః

721

నవమభావము పంచమభావము కేంద్రము (1,4,7,10)లలో సౌమ్యగ్రహములున్న మూడవ ఆరవ పదకొండవ భావములలోనికి పాపగ్రహములు వెళ్ళిన జాతకులకు పూర్వము పోయిన సంపద బ్రాహ్మణుల ఆశీర్వాదము వలన తిరిగి ప్రాప్తించును.

వికస్మిన్నపి కేన్ద్రే యది సౌమ్యే న గ్రహౌస్తి యాత్రాయామ్

జన్మన్మథవా కర్మణి న తచ్చుభం ప్రాహురాచార్యాః

722

యాత్రాకాలములో కేంద్రములో ఒక్క సౌమ్యగ్రహము కూడ లేకున్న అది జన్మ మరియు కర్మ కొరకు శుభముగా తలంచబడదని ఆచార్యుల కథనము.

మణిత్థ వశిష్ఠ మతము (బృహద్యాత్ర 11,5-10)

సౌమ్యం దశాధిపం లగ్నస్థమిచ్ఛన్తి కేచిదాచార్యాః

పాపం చోపచయన్తం నవిలగ్నై తత్ర చ శ్లోకౌ

723

కొంతమంది ఆచార్యులు (మణిత్థ వశిష్ఠాదులు) సౌమ్య లగ్నాధీశుడైన గ్రహము లగ్నములోనున్న విషయమును తెలిపెదరు. పాపగ్రహములు ఉపచయ (3,6,10, 11) స్థానములలో, విలగ్నములలో తెలుపరు. క్రిందిశ్లోకములలో తెలుపబడెను.

సౌమ్యేగ్రహేషు లగ్నేషు శుభమేకాన్త నిశ్చితమ్

పాపగ్రహౌదయే యాతురసంశయ మశోభనమ్

724

సౌమ్యగ్రహములు లగ్నములోనున్న శుభము నిశ్చయముగా కలుగును. పాపగ్రహములున్న ఏసంశయము లేకుండ అశుభమునిచ్చును.

తస్మాత్ క్రూరం దశానాథం యాతుర్విర్యగుణాన్వితమ్

కుర్యాదుపచయర్షిక్షేషు న విలగ్నై కథశ్చన

725

క్రూరదశానాథుడు బలవంతుడైన ఫలితమునిచ్చును. ఉపచయ నక్షత్రములలో కార్యమును చేయవలెను. విలగ్నములో కార్యమును చేయరాదని తెలిపెను.

తచ్చ విరుద్ధం తేషాం కథమన్యదశాసు దాస్యతే స్వఫలమ్
ఏవం ఫలస్య నాశో వ్రజతి హి సర్వస్య ఫలలిప్సో: 726

దానికి వ్యతిరేకముగా ఇతర దశలలో సఫలత్వము కలుగునని తెలుపబడెను. ఈవిధముగా కోరిన ఫలితములకు వినాశము కలుగును.

తస్మాన్మైకాన్తో యం జాతకమవలోక్య నిర్దిశేత్ సదసత్
శ్లోకో వృత్తం భేదం ప్రాహ మణిత్థో వశిష్ఠశ్చ 727

అందువలన అనేకవిధములుగా చూచి జాతకునకు మంచి చెడుఫలితములను తెలుపవలెను. ఈ విధముగా మణిత్థ వశిష్ఠులు తెలిపిరి.

రక్షకావర్ధకాశ్చైవ యే స్యుర్జన్మని నాయకాః
తాన్ పాపానపి నిఃశఙ్కో యాత్రాలగ్నీషు యోజయేత్ 728

రక్షకుడు అభివృద్ధి చేయువాడు జన్మగ్రహముల నాయకులగును. అవి పాపగ్రహములైనను నిశ్చయముగా యాత్రా కాలిక లగ్నములో వాటిగురించి విచారణ చేయవలెను.

గ్రహముల వ్యవహారముల విచారము (బృహద్యూత్ర 12, 10)

జన్మోదయపా బలాన్వితాపుపచయ కణ్ఠగౌ శుభప్రదౌ
క్రూరావపి నిత్యమేవ తౌ సౌమ్యైరేవ సమాపుదావ్యాతౌ 729

జన్మకాలములో బలమైన గ్రహము ఉపచయ (3, 6, 10, 11) కంటక (1, 4, 7, 10) రాశులలోనికి వెళ్ళిన శుభఫలము నిచ్చును. వాటిలోకొన్ని క్రూరగ్రహములైనను సౌమ్యగ్రహములవలె వ్యవహరించును.

(బృహద్యూత్ర 11, 17)

భవేన్న యః కారకతానసంస్థః
స్వజన్మలగ్నాధిపయోః శుభేషి పి
కరోతి లగ్నోపగతః సయాతు
ర్భయం వినాశం చ బహుప్రకారమ్ 730

జన్మాధిపుడు తనరాశి పతికారక స్థానములలోనికి వెళ్ళిన అక్కడ కూడ శుభమును కలిగించును. కాని లగ్నోపగతుడైనపుడు యాత్రచేసిన అనేక విధములైన భయము వినాశము కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

జన్మోదయర్క్షనిధనా ధనాధిపతిర్విలగ్నో స్యాతాం
స సత్ఫలకరో గమనే నరాణామ్
కుర్యాన్న నీచగతమస్తమితం చ లగ్నే
యుద్ధే గ్రహేణ విజితం చ గతత్విషం చ 731

లగ్న నక్షత్రాధిపతి విలగ్నగతుడైనపుడు కూడ గమనము చేసిన ప్రజలకు మంచి ఫలితము కలుగును. లగ్నాధిపతి నీచగతుడు అస్తంగతుడైనపుడు యాత్ర చేయరాదు.

ఎందువలననగా అటువంటి పరిస్థితిలో జయాపజయములలో విషమ పరిస్థితులు కలుగును.

(బృహద్యాత్ర 11, 18)

పాపోఽపి లగ్నోపగతే నరాణాం

శుభప్రదః కారకతానసంజ్ఞః

తస్మాత్ ప్రయత్నాద్విదమేవ చిన్త్యం

యయాసతాం కారకతానయాతమ్

732

పాపగ్రహముకూడ లగ్నములోనున్న లోకులకు శుభమును కలిగించును. అది కారకత సంజ్ఞలగును. అందువలన అటువంటి గ్రహములగూర్చి ఆలోచన చేయవలెను.

(బృహద్యాత్ర 11, 18)

జన్మేశ్వరలగ్నపయోర్యః శత్రుర్లగ్నః స సౌమ్యోఽపి

కురుతే దేహవిపత్తిం క్రూరోఽపి శుభం తయోర్మిత్రమ్

733

ఏగ్రహమైన జన్మేశ్వరుడు లేక జన్మస్వామియై లగ్నములోనున్న అది సౌమ్యమైనను శత్రుత్వముగను. కాని దానిమిత్రుడు క్రూరగ్రహమైన శుభము కలుగును.

(బృహద్యాత్ర 12, 13)

రిపుదివసో యస్య భవేత్ సౌమ్యోఽపి సలగ్నగో న శుభదాతా

పాపోఽపి పీష్ట జనయతి మిత్రంస్వదినే విలగ్నస్థః

734

శత్రుదశలో నున్నపుడు లగ్నములోనికి వెళ్ళిన సౌమ్యగ్రహము కూడ శుభఫలము నీయదు. దీనికి వ్యతిరేకముగా పాపగ్రహము తనదశలో విలగ్నములోనున్నను శుభఫలమును మిత్రులనిచ్చును.

ఉత్సర్గ స్వరూపము (బృహద్యాత్ర 11,30,31)

నియతగతి ద్యుతి వర్ణప్రమాణ వైకృత్య ముచ్చతే వికృతిః

వికృతస్థో లగ్నగతో న శుభః శుభదః స్వభవనస్థః

735

గ్రహము నిశ్చితమైన గమనము దానికాంతి దానివర్ణము నిశ్చితమైన ప్రమాణముతో వికృతిని పొందిన దానిని వైకృత్యమనియందురు. వికృతగ్రహము లగ్నములోనికి వెళ్ళిన శుభమునీయదు. కాని స్వభవనములోనికి వెళ్ళినపుడు శుభ ఫలమునిచ్చును.

యామ్యే తమో జ్ఞః శ్రవనే రవిస్తు

జాతో విశాఖాసు సితశ్చ పుష్యే

పౌష్ణాప్యభాగ్యోరగకృత్తికాసు

మన్దార వాగీశ రవీన్ద్ర జన్మా

736

భరణి నక్షత్రములో రాహువు, శ్రవణములో బుధుడు, విశాఖలో రవి, పుష్యమిలో శుక్రుడు, రేవతిలో చంద్రుడు లేక వరుణుడు, కృత్తిక నక్షత్రములో శని గురు శని రవి బుధులున్నపుడు ఉత్సర్గమగును.

యః ఖేచరః శుభఫలః ఖలు గోచరాద్వైః

పాపగ్రహాపి పరిగ్రహస్థితోపి

కేస్త్ర త్రికోణ భవనే గమనే నృపాణాం

సంసిద్ధదః సభవతి క్షమయే ప్రయాతుః

737

గ్రహముశుభఫలము చూపిన మరియు పాపగ్రహము విరోధస్థితిని పొంది కేంద్ర త్రికోణభావములోనున్న గమనములో సిద్ధిని కలిగించును. యాత్ర అనుకూల మగును.

క్రూరేష్యనుకూలస్థః శస్త్రో లగ్నేశుభోపి నోరిష్టః

వక్త్రీ నశుభః కేస్త్రే తదహస్తద్వర్గ లగ్నంచ

738

క్రూరగ్రహము కూడ అనుకూలస్థితిలోనున్న శుభమునిచ్చును. లగ్నములో శుభ గ్రహమున్నను అభీష్టఫలితము నిచ్చును కాని వక్త్రీగ్రహము కేంద్రములోనున్న అస్తంగత వర్గములోనున్నను శుభమునీయదు.

(బృహద్యాత్ర 11, 19)

ఏకోఽపి వక్త్రోపగతో నరాణాం

శుభోఽశుభో వాపి చతుష్టయస్థః

వర్గోఽపి వాస్యోదయగో వివాశం

బహుప్రకారంకురుతే ధ్వగానామ్

739

ఒకగ్రహమైనను వక్రమైన అదిశుభ గ్రహమైనను లేక అశుభగ్రహమైనను కేంద్రములోనున్న వర్గోదయమైన యాత్ర చేయువానికి అనేక విధములైన కష్టములను కలిగించును.

ఉపచయ కరో నరాణాముపచయ కరగేహగోపి నదృష్టః

శుభగ్రహగో వాశుభదో వక్త్రో యది కేస్త్రగోమాతుః

740

ఉపచయ (3,6,10,11)భావములలోనికి వెళ్ళిన గ్రహము లోకులకు చెడును కలిగించదు. శుభగ్రహము వక్త్రీయైనను కేంద్రములోనికి వెళ్ళిన అది శుభకారియగును.

యోగాంతరము (యోగయాత్ర 4,56)

లగ్నాచ్చతుర్థేఽతిబలే శశాజ్ఞే

యోగాద్విన్వా చస్రబలేన యాతా

లబ్ధాపి లక్ష్మీం బహురత్నపూర్ణాం

క్షీప్రం క్షయం యాతి యథా శశాజ్ఞః

741

పూర్వచంద్రుడు లగ్నమునుండి చతుర్థస్థానములో స్వతంత్రముగానున్నచో చంద్రబలముతో యాత్ర చేయువక్త్రీ రత్నపూర్ణమైన లక్ష్మిని పొందినను వెంటనే నష్టమును కూడ పొందును.

సత్యాచార్యమతము (బృహద్యాత్ర 11, 37)

సత్యాచార్యస్య మతే విబలః శస్త్రః శశి ప్రయాణేషు

దిగ్విర్యోనః కేవలమిన్దుః శస్త్ర ఇతి జగురన్యే

742

ప్రయాణకాలములో విబలచంద్రుడు కూడ బలవంతుడగునని సత్యాచార్యుని మతము. దిశల బలము కన్న కేవలము చంద్రబలమే ప్రశస్తమగునని తెల్పును.

కర్మస్థ గ్రహణ విచారము :-

స్వర్క్షతుజ్గ మూలత్రికోణకాగాం కణ్ణకేషు యావంతః స్థితాః
సర్వపీవ తేన్యోన్యకారకాః కర్మగన్తు తేషాం విశేషతః **743**

అన్నిగ్రహములు తమస్థానము, ఉచ్చస్థానము త్రికోణము కేంద్రములలో ఉన్నంత వరకు అవన్ని పరస్పరము ఒకదానికొకటి కారకములగును. మరియు దశమభావము లోనికి వెళ్ళిన గ్రహములు వాటిలోకూడ విశేషకారకములగును.

(బృహద్యాత్ర 11, 13)

జన్మసమయే శశాజ్జీదయోపచయ సంస్థితాగ్రహః కేచిత్
తే సర్వే నానాభ్యాః క్రూరాః సౌమ్యైః సమాశ్చిన్త్యైః **744**

ఇతియాత్రాయాం గ్రహశుద్ధిః

జన్మసమయములో చంద్రలగ్నములో నున్నపుడు ఉపచయ (లగ్నమునుండి 3,6,10, 11)స్థానములలో గ్రహములున్నపుడు అవి అనేకవిధములుగా క్రూరము, సౌమ్యము చింతనియములుగా తలంచవలెనని తెల్పును.

దిగీశ కథనము (యోగయాత్ర 5,5)

రవిసితకుజరాహుసారిచన్ద్రా
జ్జగురుయుతాః పురతః క్రమాద్దిగీశాః
వ్రజతి యది లలాటగే దిగీశే
పతతి తతో ద్రుమవత్సర్వితటాస్థ **745**

పూర్వదిశ నుండి ఈశాన్యకోణము వరకు క్రమముగా రవి (పూర్వ) శుక్ర (ఆగ్నేయ) కుజ (దక్షిణ)రాహువు(నైరృతి) శని (పశ్చిమ) చంద్ర (వాయువ్య) బుధ (ఉత్తర)గురువులు (ఈశాన్య)దిశలకు స్వాములు. దిగీశగ్రహము యాత్రాదిశలో నున్న యాత్ర చేయువానికి ప్రహవాము ఒడ్డున ఉన్న వృక్షము భూమిపై కూలునట్లు పతనము కలుగును.

దిశానాథానుసారముగా యాత్రా విచారము (బృహహద్యాద్ర 12, 9)

ఉపచయకర్తు ద్రవ్యజేద్దిగీశా
బలవతి కణ్ణకగే చ దిక్పతౌ
మనసాపి న దిగ్వబలాన్వితే
దిగధిపతౌ చ లలాటసంస్థితే **746**

దిశాపతి బలవంతుడైన ఉపచయభావములోనున్న యాత్ర చేయవలెను. దిగ్పతి కేంద్రములో నున్నను యాత్ర చేయవచ్చును. కాని అదేగ్రహము దిగ్బలాన్వితమై లలాట సంస్థితమైన మనసులో కూడ ఎప్పుడు యాత్రావిచారము చేయరాదు.

లలాటి నామయోగోఽయం దుర్నివారః సురైరపి
పర్జనీయః సదా యానే మునిభిః పరికీర్తితః **747**

లలాటియోగము దేవతలకు కూడ నివారింపరానిదని తెలిపెను. అందువలన దీనిని

ఎప్పుడు వదిలిపెట్టవలెనని మునులు తెలిపిరి.

అష్టదిక్కు లలాటిక కథనము (దీపిక 8,57)

లగ్నేర్మే వ్యయలాభయోర్భుగుసుతే కర్మస్థితే భూమితే
రాహౌ ధర్మ వినాశయో రవిసుతే ద్యూనేఽరి సూన్వోర్విధౌ
బన్ధో జ్ఞే సహజార్థయోః సురగురౌవేవం లలాటోద్భవే
యోగే నాశముపైతి మానవపతిః పూర్వాదికాష్టాం గతః 748

యాత్రాకాలిక లగ్నములో రవి, పదకొండవ పన్నెండవభావములో శుక్రుడు, దశమములో కుజుడు తొమ్మిదవ లేక ఎనిమిదవభావములో రాహువు, సప్తమస్థానము లో శని, ఆరవ లేక ఐదవస్థానములో చంద్రుడు, నాల్గవస్థానములో బుధుడు, మూడవ స్థానములో గురుడున్న లలాటోద్భవయోగముమగును. ఈయోగములో పూర్వదిశకు వెళ్ళు రాజుకు వినాశము కలుగును.

లగ్నస్థశ్చణ్డరశ్చిస్తదుపరి యుగతో రాత్రనాథో లలాటి
ధాత్రేయః కర్మసంస్థో హిమకరతనయో బన్ధుగో ద్విత్రిసంస్థే
జీవో లాభవ్యయ స్థస్త్రిదశరిపుగురుః సప్తమః సూర్యసూను
స్యాత్సింహికాయా నిధన నవమగఃసర్వదేవ ప్రయాణే 749

ఇతి లలాటి యోగచిన్తా

లగ్నములో రవి, చంద్రుడు లలాటి యోగములో (ఐదులో)నున్న, రవి పదవభావము లో, బుధుడు నాలుగు, రెండు మూడుభావములలోనున్న, గురుడు పదకొండు, పన్నెండు భావములలో, మూడు పది ఎనిమిదిలో శుక్రుడు, ఏడవ భావములో శని, రాహువు ఎనిమిదవ తొమ్మిదవభావములలో నున్నపుడు యాత్రచేసిన నిధన మగును. చావు కలుగును.

ఇది లలాటి యోగ విచారము

సౌమ్యాలగ్నగతే బుధే శివదిశం వాచస్పతాబుధ్గతే
యామ్యాం భూమిసుతే రవౌ చ దశమే పూర్వాం ప్రయాతో నృపః
ఆగ్నేయం భృగుజే చ శీతకిరణే బన్ధుస్థితే వాయవీం
మన్దే సప్తమగే చ పశ్చిమదిశం యాతి ద్విషో వశ్యతామ్ 750

ఇతియాత్రాయాం దిగ్బల దిక్పతిచిన్తా

సౌమ్యగ్రహము లగ్నములోనున్న బుధుడు ఈశాన్యకోణములోనున్న, గురుడు ఉత్తరములో, దక్షిణములో కుజుడు, రవి దశమభావములోనున్న రాజు పూర్వదిశకు యాత్రకు వెళ్ళవలెను. ఆగ్నేయకోణములో శుక్రుడు, బంధుభావములో చంద్రుడు, వాయవ్యములో శని సప్తమభావములో నున్న, పశ్చిమదిశకు ప్రయాణము చేయు రాజు శత్రువుల వశమగును.

ఇది యాత్రలో దిగ్బల దిక్పతి విచారము

పశ్చిమదిశీ యాత్రా ఫలము (బృహద్దాత్ర 12, 12)

పరస్పరం సౌరికుజౌ రవీన్ద్రా

త్రికోణగో భార్గవలోహి తా చ
ఫలం యదుక్తం తదశేషమేవ

వినాశ్య పశ్చాత్పదేశం నయేన్తామ్

751

శని కుజులు పరస్పరము యోగములోనున్న సూర్య చంద్రులకు పరస్పరము యోగమైన, శుక్ర కుజులు త్రికోణములోనున్నపుడు పశ్చిమదిశకు వెళ్ళువానికి వినాశము కలుగునని తెలుపవలెను.

యాత్రా భంగయోగము (యోగయాత్ర 4, 42)

ఏకోఽపి జీవజ్ఞుసితాసితానాం

కుజాత్రికోణే రవితోఽధవేస్తుః

యాత్రాద్యతస్తత్ర నయాతి యాతా

తయోర్భలీ యాన్నయతి స్వకాష్టామ్

752

గురు బుధు శుక్ర శనిలలో ఒకరైన కుజునితో నవమ పంచమభావములలో నున్న లేక రవినుండి త్రికోణములలో చంద్రుడున్నపుడు యాత్ర చేయువానికి తాను వెళ్ళుతున్న దిశాఫలము లభించదు. ఈయోగము అతనిని అన్యమార్గములోనికి తీసుకొనివెళ్ళును.

(యోగయాత్ర 4, 41)

యాత్రా దిగీశాద్యది పఞ్చ మేఽన్యో

గ్రహే గ్రహౌ వీర్యయుతోఽధితిష్ఠేత్

సముత్థితా సా కథితాని భుక్త్యా

ఫలాని వీర్యాన్నయతి స్వకాష్టామ్

753

ఇతియాత్రాయాం భంగయోగః

యాత్రచేయు దిశాధిపతి గ్రహమునుండి ఐదవస్థానములో ఏదైన బలమైన గ్రహమున్న దాని సముత్థిత దిశగా తెలిపెదరు. అది లక్షితదిశా ఫలమునకు నష్టమును కలిగించును. ఐదవస్థానములోనున్న గ్రహపుదిశకు తీసికొనివెళ్ళును.

ఇదియాత్రలో భంగయోగము

కాలవర్షాదిచింత (బృహద్వాత్ర 12, 1, దీపిక 8, 60)

వ్యసనం ప్రాప్నోతి మహద్ వ్యతీపాతే నిగతోఽధవా మృత్యుమ్

వైధృతి గమనైః ప్యేవం త్ర్యహస్పృశి సముపదిశన్యేకే

754

వ్యతీపాతయోగములో గమనము చేసిన వ్యక్తికి సంతాపము, శోకము లేక మృత్యువు కలుగును. వైధృతియోగములో యాత్రచేసిన శోకము సంతాపము దుఃఖము మృత్యువు కలుగును. త్ర్యహ(మూడు దినములు)స్పర్శలో యాత్రచేసిన ఇదేవిధమైన ఫలితము కలుగునని కొందరి మతము.

అవమాదిష్య యాత్రానిషేధము (బృహద్వాత్ర 12, 2, దీపిక 8, 16)

నావమాత్రో యామాద్ధోషస్తత్రాధిమాసకే వ్యసనమ్

ఋత్యయనయుగ సమాప్తౌ న విజయాకాఙ్క్షీ నృపః ప్రసరేత్ 755

అవమదినాదులలో యాత్ర చేసిన శోకము, సంతాపము కలుగును. విజయమును కోరురాజు ఋతువు చివరిదినము, అయనపు చివరిదినము, యుగావసాన దినములలో యాత్రచేయరాదు.

సంక్రాంత్యాదుల నిషేధము :

విషువత్షడశీత్యాయనే రిక్తాసు చ వైధృతే వ్యహారాత్రమ్

విష్టిషు చ విష్టిమాత్రం న తు యాయాద్యద్యపి త్వరితః 756

విషువసంక్రాంతి, షడశీతి సంక్రాంతి, అయనకాలములో, రిక్తతిథి(4,9,14) వైధృతియోగమున్నవగలు రాత్రిలో, అల్పభద్రలో ఎంత అవసరమైనను యాత్ర చేయరాదు.

మహేంద్రచాప నిషేధము :

ఐన్ద్రే ధనుష్యభిముఖే దిగధీశ్వరే చ

యాయాద్యుగర్త్యయన సన్నిషు నాధిమాసే

ధిష్ణే చ వైధృతహతే వ్యతిపాతదృష్టే విష్టాం

త్ర్యహస్పరిత్తిథావమరాత్రకే చ

757

ఇంద్రధనుస్సుకు ఎదురుగా, దిశాపతికి ఎదురుగా, యుగ, ఋతు సంధికాలము లాసన్నమైనపుడు, అధికమాసమైనపుడు యాత్రకు వెళ్ళరాదు. రాశి నక్షత్రములో వైధృతి యోగము, వ్యతిపాతము, దుష్టయోగము, విష్టికరణము త్ర్యహస్పర్ష అమావాస్యలున్న యాత్రచేయరాదు.

అకాలోత్పాతములో నిషేధము :

నాకాలవర్ష విద్యుత్పడిత(?) ధిష్ఠం కథజ్ఞీ దపి యానమ్

ఆ సప్తాహాద్ధివ్యస్తరిక్ష భౌమైస్తమోత్పాతైః

758

అకాలమైన, వర్షకాలమైన, మెరుపులు మెరిసిన, పిడుగులు పడిన ప్రయాణము చేయరాదు. ఇదేవిధముగా అంతరిక్షము, దివ్యము, భౌమోత్పాతములలో ఒకవారము వరకు యాత్రకు బయలుదేరరాదు.

అకాలజైః పయఃపాతైరుత్పాతైస్త్రివిధైరపి

ఆ సప్తాహాన్న గస్తవ్యమపి గ్రామాస్తరం బుధైః

759

ఇదియాత్రాయాం వ్యతీపాతా కాలవర్షాది చింతా

అసమయమైన వర్షము కురిసిన, పాతదోషమైన ఆకాశములో ఏవిధమైన ఉత్పాతము జరిగిన ఒకవారము వరకు గ్రామమును వదిలి వెళ్ళరాదని బుధులు తెలిపిరి.

ఇది యాత్రలో వ్యతీపాత అకాల వార్షాది విచారము

యాత్రలో మాసశుద్ధి (బృగదాత్ర 12, 15 పీయూషధార 11, 5)

యాత్రాజసింహ తుర గోపగతే పరిష్కా

మధ్యా శనైశ్చర బుధోశనసాం గృహేషు

భానౌ కులీరఘష వృశ్చికగే విహీనా (దీర్ఘ)

శతస్తు దేవలమతే ధ్వనిపుష్పతో రః

760

మేషసింహ, ధనురాశులలో సూర్యుడున్నప్పుడు యాత్రచేసిన శుభముగను, శని బుధ

శుక్రరాశు (10,11,36,2,7)లో రవిఉన్నప్పుడు యాత్రచేసిన మధ్యమఫలితము. కర్కాటక, మీన, వృశ్చికరాశులలో రవిఉన్నప్పుడు యాత్రచేసిన అధమము లేక అధిక ప్రయాసతో యాత్రచేయుట జరుగును. దేవాచార్యుని మతముననసరించి పృష్ఠములో సూర్యుడున్నప్పుడు యాత్రచేసిన ప్రశస్తమగును.

మాసఫలము రత్నశోకము (బృహదైవజ్ఞ 85,41,42)

యాత్రా వైశాఖ మాసే యది భవతిన్మపః కోశహస్త్యశ్వలాభో

జ్యేష్ఠాషాడే కథజ్ఞిద్భవతి చ గమనం మధ్యమా కార్యసిద్ధిః

శ్రావణ్యం భాద్రమాసే యువతిగృహగతే చార్థలాభః ప్రదిష్ఠః

కల్యాణం దేశలభిః సితభవనగతే రోగశోకా చ మార్గే **761**

రాజు వైశాఖమాసములో యాత్రచేసిన ధనము, గజాశ్వలాభము కలుగును. జ్యేష్ఠ అషాఢములలో ఏకారణముచేతనైన యాత్రచేసిన మధ్యమఫలము కలుగును. భాద్రపద మాసములో లేక కన్యలో సూర్యుడున్నప్పుడు అనగా అశ్వయుజమాసములో విదేశ గమనము వలన లాభము కలుగును. వృషభ తులలో సూర్యుడున్న దేశప్రాప్తి, కల్యాణము, మార్గశీర్షములో యాత్రచేసినరోగము శోకము కలుగును.

మాసే పౌషేతు యాత్రా భవతి నరపతేరర్థసిద్ధి ప్రదాత్రీ ఫాల్గున్యాం

మాసి మాఘే యది భవతి గమో మధ్యమా కార్యసిద్ధిః

చైత్రే కార్యప్రణాశో భవతి నరపతేః శత్రుసంజ్ఞ ప్రవృద్ధిః ప్రాహుః

సర్వే మునీన్ద్రాః సకలఫలమిదం నిష్ఫలం ప్రాహురేకే **762**

ఇతియాత్రాయాం మాసశుద్ధిః

పుష్యమాసములో రాజు యాత్రచేసిన అర్థసిద్ధి కలుగును. మాఘ ఫాల్గుణములలో దేశాంతర గమనము వలనమధ్యమ ఫలము కలుగును. చైత్రమాసములో యాత్రచేసిన కార్యము నాశనమగును. శత్రువృద్ధి యగును. మతాంతరములో చైత్రమాసము ఫలితము నీయదు. ఈ విధముగా మునులు యాత్రా విషయములో ఫలితమును తెలిపిరి.

ఇదియాత్రలో మాసశుద్ధి

యాత్రాగ్రహణము (దీపిక 8,82)

ప్రజ్ఞేద్దీగీశం హృదయే నివేశ్య

యథేస్త్రమైన్ద్రామపరాంశ్చ తద్వత్

సుశుక్లమాల్యామృరభృనరేన్ద్రో

విసర్జయేద్దక్షిణ పాదమాదౌ

763

రాజు ఏదిశకు యాత్రచేయవలెనని తలచినను ఆదిక్పాలకుని హృదయములో ధ్యానించి తెల్లనివస్త్రములు ధరించి తెల్లని పుష్పములను ధరించి మొదట దక్షిణపాదము ముందుంచి యాత్ర చేయవలెను.

కరణీయ కృత్యము :-

స్నాతః సితామ్బరధరః సుమనాః సువేషః

సమ్ప్రాజితామరగురుద్విజగోదిగీశః

హుత్వా ప్రదక్షిణశిఖం శిఖినం కృతాశీ

ర్గచ్ఛేన్నపః శకున సూచిత కార్యసిద్ధిః

764

స్నానముచేసి శ్వేతవస్త్రము ధరించి మంచిమనసుతో మంచి వేషముతో కులదేవతను, గురువును, విప్రుని గోవును, దిక్పాలకులకు పూజచేయవలెను. అగ్నికి ప్రదక్షిణము చేసి హవనాదికములను పూర్తిచేసి ప్రయాణము చేయవలెను. ఈసమయమున కార్యసిద్ధికి అనుకూలమైన శకునములను గూర్చి విచారణ చేయవలెను.

హుత్వా హుతాశం విధివత్తదానీం

నాసాగ్ర సమ్మర్శ సమగ్ర దృష్టిః

అభ్యర్చ్య దేవద్విజగోత్రభ్రాతృ

న్ధ్యాయన్దిగీశం తు శనైరుపేయాత్

765

ప్రయాణమునకు ముందు విధిపూర్వకముగా హవనము చేయవలెను. ఆసమయము లో నాసాగ్రముపై దృష్టినుంచవలెను. దేవతలు ద్విజులు గోత్రీయభ్రాతలు, యాత్ర చేయు దిశలనాధులను ధ్యానించి నెమ్మదిగా యాత్రను ప్రారంభించవలెను.

రత్నకోశము (జ్యోతిర్ని బంధము 210, 11)

గృహద్ గృహస్తరం గర్గతపః సీమ్నః సీమాస్తరం భృగుః

శరక్షేపాద్భరద్వాజో వశిష్టో నగరాద్భహిః

766

యాత్రలో దూరమును గూర్చి మతాంతరములున్నవి. గర్గుని అభిప్రాయములో ఒకగృహము నుండి మరొకగృహమునకు వెళ్ళుట యాత్రయగును. భృగుమతాను సారము ఒకగ్రామమునుండి వేరొకగ్రామమునకు వెళ్ళుట యాత్రయగును. భరద్వాజుని మతానుసారము ఒక బాణము వెళ్ళుదూరము యాత్రయగును. వశిష్ఠుని మతముననుసరించి గ్రామపు పొలిమేరదాటిన యాత్ర యగును.

గస్తవ్యదేశా భిముఖప్రదేశే

ప్రస్థానమాహుః శుభదం నరాణామ్

స గణ్ణ దోషేష్యథ దిగ్విలోమే

రోగారివృద్ధి ప్రదమన్యథాత్

767

ప్రయాణము చేయు దిశననుసరించి శుభముకలుగును. ఇదే లోకులకు శుభ మగును. గండదోషము ద్విగ్విలోమము కనిపించినపుడు ప్రయాణము చేసిన రోగము శత్రువృద్ధి కలుగును.

యాత్రలో ద్రవ్య ప్రస్థానము (జ్యోతిర్ని బంధము పృ 209, 1)

కార్యవశా త్వయమేవ భూభర్తుః కేచిదాచార్యాః

ఛాత్రాయుధాద్యమిష్టం వైజయికం నిర్గమే కుర్యాత్

768

ప్రస్థానే బ్రాహ్మణాదీనాం యజ్ఞసూత్రమథాయుధమ్

గన్ధామలఫలోపేతం ప్రశస్తం పృథ్వికారణమ్

769

కొంతమంది ఆచార్యుల మతముననుసరించి యాత్రా సమయము ఆలస్యమైనట్లు కనపడిన క్రమముగా బ్రాహ్మణులకు యజ్ఞోపవీతము క్షత్రియులకు ఆయుధము, వైశ్యులకు గంధము, శూద్రులకు ఉసిరికాయను ప్రయాణమార్గములో నుంచిన శుభ కారకమగును.

గర్గుడు (జ్యోతిర్లిబంధనము పృ 210, 7)

ఫత్రాధ్యం ధ్వజమక్షసూత్రమథవా యజ్ఞోపవీతంద్విజై
యైశ్యశ్చస్వకదేహపస్తతురగా: క్షతస్య ఖడ్గో ధను:
గ్రామాపాస్తనదీద్విజామరగృహాద్యానే చ వాపీతటేస్థానే
చాపి మనోరమే ప్రకథితా ప్రస్థానయాత్రా శుభా:

770

ద్విజులకు చిత్రాదులు, ధ్వజము, అక్షసూత్రము లేక యజ్ఞోపవీతము, వైశ్యులకు దైహిక వస్త్రములు గుర్రములు, క్షత్రియులకు ఖడ్గము, ధనుస్సులను గ్రామము బయట నదీ తటమునకు లేక సుందర ప్రదేశమునకు పంపించవలెను. దీని వలన యాత్రలో శుభము కలుగును.

అమర సుహృద్ ద్వజభవనే నరే ప్రాప్తే తదాగతీరే చ
రుచిర సరోవర వాపీ నీరేషాద్యానదేశే వా

771

యాత్రకు వెళ్ళుటకు ముందు దేవాలయము మిత్రుడు లేక విప్రుని నివాసమునకు లేక జలాశయము లేక సుందర సరోవరము, బావి జలోద్ధానములకు వెళ్ళవలెను.

జ్యోతిర్లిబంధనము (పృ 211, 21)

జన్మర్క్షేవాఽష్టమే చన్ద్రేవారే భామే శన్షెశ్చరే
ప్రస్థితోఽపి న వై గచ్ఛేదత్యస్తం గర్హితే దినే

772

జన్మ నక్షత్రము, అష్టమచంద్రుడు మంగళవారము సోమవారములలో యాత్ర చేయుట మంచిది కాదని తెలుపబడినది. అందువలన పై సమయములో యాత్ర చేయరాదు.

బృహద్యాత్ర 29, 3, పీయూషధార 11, 92)

ఏకరాత్రాధ్యుషితస్య జగుర్యాత్రామత్రాత్రిగౌతమచ్యవనా:

పఞ్చ - త్రిసప్తదివసా భూమో భద్రేణ సంయోజ్యా:

773

(ఆచార్య శ్రీపతి మతము) ఒకరాత్రి పర్యంతము నివాసముండి తిరిగి యాత్ర చేయవలెను. అత్రి గౌతమ చ్యవన ఋషుల కథనము - ఐదు మూడు ఏడుదినములున్న తర్వాత తిరిగి యాత్ర శుభముహూర్తము చూచి చేయవలెను.

దినానుసారము ప్రస్థాన సీమాకథనము (జ్యోతిష ప్రకాశము 210, 16)

ప్రాచ్యాం దినాని మునయ: ప్రదన్తి సప్త

యామ్యామతీవ శుభదాని దినాని పఞ్చ

త్రీణ్యేవ పశ్చిమదిశి క్షితి నాయకానాం

ప్రస్థానకేషు శుభదద్వయముత్తరస్యామ్

774

పూర్వదిశలో ప్రయాణము శుభదినముల కాలావధి నిమ్న చక్రములో నీయబడినది.

పూర్వ	దక్షిణ	పశ్చిమ	ఉత్తర	గంతవ్యదిశ
7	5	3	2	ప్రస్థానసీమ

పూర్వదిశకు ప్రయాణము చేయునపుడు ఏడుదినములైన మరల శుభ ముహూర్తము

చూచుకొని ప్రయాణము చేయవలెను. అదే విధముగా దక్షిణముకు 5, పశ్చిమమునకు 3, ఉత్తరమునకు 2 దినములైన తర్వాత శుభముహూర్తమును చూచుకొని ప్రయాణము చేయవలెను.

(జ్యోతిర్విజయంధము పు 210, 9)

అయుక్తమేత త్రుతిభాతి నూనం

హారావిదాం యుక్తిమతాం బహునామ్

యాత్రా సమాప్తిః ఖలు వాఙ్మితార్థ

ఫలస్య సిద్ధా నియతం ప్రదిష్టా

775

అనేక మంది హారాశాస్త్రజ్ఞులకు యుక్తిమతులకు పూర్ణరూపముగా సందిగ్ధములేని విధముగా కనపడుతున్నది విదనగా యాత్ర చేసిన తర్వాత అందరికి వారు కోరిన ఫలము నిశ్చయముగా సిద్ధించును.

కార్యవశాద్యది కిమపి నివర్తతే ప్రస్థితః స్వగృతగతోవా

యాయాత్తదా విశుద్ధైః పునరపి తిథికరణ దివసాద్యైః

776

ఇది ప్రస్థాన విధి

విదైన కారణము వలన యాత్ర నుండి తిరిగి తన గృహమునకు రావలసి వచ్చిన తిరిగి యాత్రచేయుటకు విశుద్ధరూపముతో తిథి వార కరణ దినాదులను చూడవలెను.

నాడీ నక్షత్ర విచారము (యోగియాత్ర 9, 1)

జన్మర్క్షమాద్యం దశమం తు కర్మ

సాఙ్గాతికం షోడశమ్మక్ష మాద్యాత్

అష్టాదశం స్త్రాత్ సముదాయసఙ్గజ్ఞం

వైనాశికం వింశతి భాస్త్రిభిశ్చ

777

సామాన్యముగా జన్మనక్షత్రము ప్రథమ నక్షత్రమగును. దానికి కర్మ నక్షత్రము పదవ సంజ్ఞకము. పదహారవ నక్షత్రము సాంఘాతికము, పద్దెనిమిదవ నక్షత్రము సముదాయ సంజ్ఞకము, ఇరవై నుండి మూడు (20,21,22) నక్షత్రములు వైనాశిక సంజ్ఞకములగును.

విశేష విషయము (యోగయాత్ర 9, 2)

యత్ పచ్చావింశం ఖలుమానసం

తత్ షడ్ముక్ష ఏవం పురుషస్త్వ సర్వః

రాజ్ఞో నవక్ష్మాణి విదన్తి జాతి

దేశాభిషేకైః సహితాని తాని

778

ఇరవై ఐదవ నక్షత్రము అభిధాన నక్షత్రమగును. ఈ ఆరు నక్షత్రములు అన్ని విధములైన ఫలితములనిచ్చును. రాజు కొరకు ఈఆరు నక్షత్రములతో పాటు జాతి దేశ అభిషేక నక్షత్రములు మూడు కలిపి మొత్తము తొమ్మిది నక్షత్రములు తెలుపబడెను. విశేషము - బృహత్సంహిత, మార్కండేయ పురాణములలో కూర్మవిభాగానుసారము దేశ నక్షత్రముల వర్ణన కలదు. రాజ్యాభిషేక దినముననున్న నక్షత్రము రాజ్యాభిషేక నక్షత్ర మగును. జాతి నక్షత్రములు ఈక్రింది విధముగా తెలుపబడినవి.

బ్రాహ్మణ - కృత్రిక పూర్వాత్రయం (పుబ్బ పూర్వాషాధ పూర్వాభాద్ర)
క్షత్రియ - పుష్యమి, ఉత్తరాత్రయం (ఉత్తర, ఉత్తరాభాద్ర, ఉత్తరాషాధ)
వైశ్య - అనూరాధ, రేవతి, మఘ, భరణి
వణిక - పునర్వసు, హస్త, అభిజిత్, అశ్విని
క్రూరజాతి - మూల, ఆర్ద్ర, స్వాతి, శతభిషం
సేవక - మృగశిర, చిత్త, ధనిష్ఠ, జ్యేష్ఠ
అంత్యజ - ఆశ్లేష, విశాఖ, శ్రవణ, భరణి

నక్షత్ర ఫలము (యోగయాత్ర 9, 89)

రవి రవిసుత భోగమాగతం
క్షితిసుతభేదనవక్ర దూషితమ్
గ్రహణగతమథోల్మయా హతం
నియతముఖాకరపీడితం చ యత్

779

రవిశనులతో కూడిన నక్షత్రము, కుజునితో వేధింపబడిన లేక వక్రము వలన దూషిత నక్షత్రము, గ్రహణగ్రస్త నక్షత్రము, ఉల్కాహత నక్షత్రము, చంద్రకిరణము లచే బాధిత నక్షత్రము అనగా అమావాస్యకు ముందు వెనుకనున్న నక్షత్రము - ఈ నక్షత్రములన్ని అశుభఫలమునిచ్చునని తెలిసికొనవలెను.

తదుపహతమితి ప్రచక్షతే
ప్రకృతివిపర్యయ కాతమేవ చ
నిగదిత పరవర్గదూషితం
కథితవిపర్యయగం సమృద్ధయే

780

పైన తెల్పిన లక్షణములలో దూషితమైన నక్షత్రములు ఎల్లప్పుడు దారిద్ర్యము నిచ్చును. వాటికి వ్యతిరేకముగా శుద్ధమైన నక్షత్రములు శుభమునిచ్చును.

సంజ్ఞభేదము వలన ఫలము :

రోగాభ్యాగమవిత్తనాశకలహా సమ్ప్రీడితే జన్మభే
సిద్ధిం కర్మ న యాతి కర్మణి హతే భేదస్తు సజ్ఞాతికే
ద్రవ్యస్యోపచితస్య సాముదయికే సమ్ప్రీడితే సంక్షయో వైనాశే
చ భవన్తి కాయవిపదశ్చిత్తా సుఖం మానసే

781

జన్మనక్షత్రముతో పీడితమైన రోగమువృద్ధి పొందును. ధనవినాశము బాధ కలుగును. కర్మ సంజ్ఞక (10వ) నక్షత్రము పీడితమైన కర్మ మరియు వ్యాపారమునకు వినాశము కలుగును. సంఘాతి (16వ) సంజ్ఞక నక్షత్రముతో పీడితమైన ఇతరులతో భేదము కలుగును. సాముదాయిక సంజ్ఞక (18వ) నక్షత్రము పీడితమైన, దాచిన ధనము నాశన మగును. వైనాశిక సంజ్ఞక నక్షత్రముతో (20, 21, 22వ) పీడితమైన శరీరకష్టము, చిత్త చాంచల్యము కలుగును.

(దీపిక 3, 17 యోగయాత్ర 9, 11)

నిరుపద్రుతభో నిరామయః సుఖభుజ్జీవన్మరీచపుర్రనాన్వితః
షడ్విపద్రుతాభో వినశ్యతి త్రిభిరన్యైశ్చ సహావనీశ్వరః

782

ఇతి నాడీనక్షత్ర చిన్తా

నక్షత్రము బాధారహితమైన నిరామయము సుఖము సుందరము స్వాస్థ్యము ధనధాన్య సమృద్ధి కలుగును. పూర్వము “రవి రవిసుత భోగమాగతం” శ్లోకములో చెప్పినట్లుగా ఆరువిధములైన నక్షత్రములు వినాశప్రద యోగమును కలిగించును. మిగిలిన మూడు (అభిషేక, జాతి, దేశనక్షత్రములు) తో పాటు ఆరునక్షత్రములు ఉపద్రవములైన రాజుకు వినాశమును కలిగించును.

ఇది నాడీ నక్షత్ర విచారము

నక్షత్రపీడా శాంతి (యోగయాత్ర 9, 13 దీపిక 3, 18)

సర్వేషాం పీడాయాం దినమేకముపోషితో నలం జుహూయాత్

సావిత్త్యా క్షీరతరోః సమిద్ధిరమరద్విజార్చనరతః 783

ఒకేసారి అన్ని నాడీనక్షత్రములు పీడితమైన లేక ఒక నాడీనక్షత్రము పీడితమైన ఒకరోజు ఉపవాసముండవలెను. సావిత్రి మంత్ర పఠనముతో పాటు పాలవృక్షపు సమిధలతో హోమము, దేవతార్చన చేసి బ్రాహ్మణులకు భోజనాదికములను ఏర్పాటు చేయవలెను.

నక్షత్ర సంజ్ఞా భేదముతో శాంతి భేదము (యోగయాత్ర 9, 14)

సితగోక్షీర వృషభశక్యన్యూతైః సహపూర్ణకలశాద్యైః

స్నానం జన్మని దుష్టేష్వాచారవతాం హరతిపాపమ్ 784

జన్మనక్షత్రము దూషితమైన తెల్లని ఆవుపాలు, తెల్లని ఎద్దు పేద, మూత్రముతో పాటు జలముతో కూడిన కలశాదులతో విధిపూర్వకముగా స్నానము చేసిన ఆచారవంతుడైన వ్యక్తి దుఃఖము కష్టము పాపాదులనుండి విముక్తిని పొందును.

(యోగయాత్ర 9, 15)

కర్మణి ఘృతమధుహోమో దశాహమక్షారమద్య మాంసాదః

దూర్వాప్రియజ్ఞ సర్వశతపుష్పశతావరీ స్నానమ్ 785

జన్మ నక్షత్రము పదవ నక్షత్రము దూషితమైన జాతకుడు పదిరోజుల వరకు ఉప్పు లేని భోజనము చేయవలెను. దానితో పాటు మాంసము, మద్యములను సేవించరాదు. మధువు, నెయ్యిలతో హోమము చేసి గరిక, కుంకుమ, అవాలు, సోంపు, శతావరులతో కలిపిన జలముతో స్నానము చేయవలెను.

(యోగయాత్ర 9, 15)

సజ్ఞాతికేతీ భితస్తే మాంసమధుక్రౌర్య మన్మథాః స్వక్వా

స్నానం తత్ర చ కుర్యాప్రియజ్ఞ - సిద్ధార్థ - బిల్వపత్రైశ్చ 786

సమ్మిశ్రితేన పయసా సురా-హ్వయా-చంద్ర- ముస్తైః

దస్తీదూర్వా జుహూయాద్దానం దద్యాద్భృథా శక్తి 787

పదహారవ నక్షత్రము పీడితమైన మాంస, మద్యములు, క్రూరత్వము, రతులను వదలి విధిపూర్వకముగా స్నానము చేయవలెను. తర్వాత కుంకుమ, అవాలు బిల్వపత్రము (మారేడు) నీరు, సుర, హ్వయ, చందనము ముస్తాదులతో కూడిన జలముతో స్నానము చేయవలెను. దంతి (నాగ దంతివృక్షము) గరికలతో హవనము చేసి యథాశక్తి దానాదులును చేయవలెను.

(యోగయాత్ర 9, 16)

సాముదాయకేఽపి దద్యాత్కాఞ్చన రజతాన్యపహతో ధిష్ఠ్యే
స్నానం చ సర్వగన్తైః కుర్యాత్సిద్ధార్థకైశ్చైవ 788
స్నాత్వా పృషశృఙ్గ - మృగా - శతావరీ - బిల్వోష్ఠ సామ్యైః

18వ నక్షత్రము పీడితమైన స్వర్ణము వెండిని దానము చేయవలెను. దోషనివారణకు సర్వగంధము (అగరు, కుంకుమ, చందనము, వీటిని సమానముగా కలిపిన సర్వగంధ మగును.) ఆవాలు వృక్షశృంగము, శతావరీ, మారేడు వాటితో కలిపిన జలముతో సామ్య (బుధ) వారములో స్నానము చేయవలెను.

(యోగయాత్ర 9, 17)

వైనాశికేఽన్న పానం వసుధాం చ గుణాన్వితే దద్యాత్ 789
సర్వౌషధి పత్రజలైః సాపత్రీ ఋద్ధిదైః స్నానమ్

వైనాశిక (20 21 22వ) నక్షత్రములు దూషితమైన అన్నపానాది వస్తువులను భూమిని గుణవంతుడైన బ్రాహ్మణునికి దానము చేయవలెను. దానితో పాటు శుద్ధ మైన పత్రితో సర్వౌషధములతో కలిపిన జలముతో స్నానము చేయవలెను.

(యోగయాత్ర 9, 16)

మానసతాపే హేమః సరోరుహైః పాయసైర్ద్విజా భో(పూ) జ్ఞాః 790
గజమద-శిరీష-చన్దన- బలాతిబలవారిణా స్నానమ్

మానస సంజ్ఞక (25వ) నక్షత్రము పీడితమైన శిరీషపుష్పము, చందనము, బలాతిబల ఔషధములతో స్నానము, కమలపుష్పము, పాయసములతో హవనముచేసి విప్రులకు భోజనము చేయించవలెను.

దూషిత తారోపాయము

సితసిద్ధార్థ సమేతైర్దూవాదధి చన్దనోశీరైః 791
స్నాయాత్తదీశ మస్త్రై స్తారాదోషోపసమవాయః

తార దూషితమైన దాని నివారణ కొరకు తెల్లని ఆవలతోకూడిన గరిక, పెరుగు చందనము ఉశీరిక (వట్టివరు) జలముతో మంత్రపూర్వకముగా స్నానము చేయవలెను.

గ్రహణగ్రహపరిపీడిత నాడీనక్షత్ర దోషోపశమనాయ 792

స్నానాచ్ఛుభ్ర పుష్పసహస్రైః ఫలినీఫలచన్దనో శీరైః

గ్రహణము, గ్రహణముతో పీడిత నాడీ నక్షత్రదోషము కలిగిన జాతకుడు శుభ్ర మైన సహస్రపుష్పము, ఫలినీఫలము (తరిగొర్ర చెట్టు) చందనము వట్టివేరులతో కలిపిన జలముతో స్నానము చేయవలెను.

అరిష్ట తారాశుద్ధోపాయము :

గవ్యం పయోగుదధూమ శృతఘృత ఘృతపాయస సజ్రమేణేహః 793

వృద్ధిద్విజ్ఞాయ దద్యాదనిష్ట తారావిశుద్ధ్యర్థమ్

అనిష్టకారులైన తారల శుద్ధి కొరకు ఆవుపాలు, బెల్లము, గోధుమలు, నెయ్యి, పాయసములను సంక్రాంతి సమయములో విప్రులకు ప్రదానము చేయవలెను.

తారోపగమన దానము :

లవణైర్మృవతి ప్రతిమామభీష్ట నవోదయే సూర్యే 794

తారాశుభోపశమనే ద్విజాయ దద్యాచ్చ వృద్ధాయ

అశుభ తారల దోషము పోవుటకు లవణము(ఉప్పు)తో స్త్రీ ప్రతిమను చేసి సూర్యోదయ సమయములో వృద్ధులకు విప్రులకు ఇవ్వవలెను.

తారకల శుభాశుభ శాంతి :

ఏకపచ్చ సప్తద్విజాతయే దద్యాత్పలాని లవణస్య 795

క్రమతో జన్మని విపది ప్రత్యరినిధనాసు దోషేషు

జన్మాది తారకాణాంశుశుభానామశుభశాస్తయే క్రమశః

జన్మాదితారలు అశుభములైన వాటి శాంతి కొరకు ఒకటి,మూడు,ఐదు,ఏడు పలముల ప్రమాణముగల లవణమును క్రమముగా జన్మ,విపత్తు, ప్రత్యారి, నిధన తారల కొరకు బ్రాహ్మణులకు దానము చేయవలెను.

నాడీ దోష నివారణము :

గుడదూపశ్చ గుడాన్నం గుడం చ గుడమోదకం దద్యాత్ 796

తామ్రపాత్రం తిలైః పూర్ణం పూర్ణం వా గవ్యసర్పిషా

భాస్కరగ్రహణే దద్యాన్నాడీ దోషోపశాస్తమ్ 797

నాడీదోషశాంతి కొరకు బెల్లము, ధూపము, బెల్లముతో తయారైన అన్నము, బెల్లముతో తయారైన లడ్డులను దానము చేయవలెను.తామ్రపాత్రలో నువ్వులను ఆవునెయ్యి, ఆవాలను నింపి సూర్య గ్రహణ సమయములో దానము చేసిన నాడీదోషము పోవును.

ఘృతకుమ్భాపరి నిహితం శఙ్ఖం నవనీతపూరితం దద్యాత్

నాడ్యా దోషశాస్త్రై దద్యాద్దోషకరగ్రహణే 798

నాడీ దోష శాంతి కొరకు నెయ్యితో నింపిన కలశమును, నవనీతముతో నింపిన శంఖములను గ్రహణ సమయములో దానము చేయవలెను.

గవ్యపయః పరిపూర్ణం నాడీదోషోపశాస్తయే సస్తః

దద్యాత్సేమగ్రహణే శఙ్ఖం వా శుభశక్తిం వా 799

నాడీదోష శాంతి కొరకు ఆవుపాలతో నింపిన శంఖము లేక శుభశక్తి (తర్పణ జలము నుంచు శంఖము,ఖడ్గము?)ని చంద్రగ్రహణ సమయములో దానము చేయవలెను.

త్రిమధుర పరిధౌతం చస్త్రమానానుమానం

రజతరచితచస్త్రం కాంస్య పాత్రాస్తరస్యమ్

కనకరచితసూర్యం సూర్యబిమ్బానుమాన

మరుణసుమసహస్రైః పూజయేద్దైవవేత్తా

హరతి దురితమేవం రాహుణాం గ్రస్తభాను 800

ఇతితారాది స్నానదోషోపశమనహోమాదికథనప్రాయశ్చిత్తాది చింతా

మూడుమధుర వస్తువులు,బెల్లము,తేనె,పంచదార (మిశ్రి)లతో కడిగిన వెండి చంద్రుని కంచుపాత్రలో నుంచి, బంగారముతో సూర్యుని అరుణ బింబాకారములో నిర్మించి విధిపూర్వకముగా పూజచేయవలెను. వీటివలన చంద్రసూర్య గ్రహణముల వలన కలుగు సమస్త కష్టములు నాశనమగును.

8. వాస్తు ప్రకరణము

వాస్తుశాస్త్రము (బృహత్సంహిత 53,1)

వాస్తుజ్ఞానమథాతః కమల భవాన్ముని పరమ్పరాయాతమ్

క్రియతే ధునా మయేదం విదగ్ధ సాంపత్సర ప్రీత్యై: 801

బ్రహ్మనుండి మునులకు ప్రాప్తించిన పరంపరాగతమైన వాస్తువిద్యను దైవజ్ఞుల ప్రీతికారకు నేను తెలియజేయుచున్నాను.

పోడశప్రాకార గృహము (శిల్పశాస్త్రం 1.3)

సర్వద్వైర్వినిర్ముక్తం గుణైః సర్వైలజ్ఞుతమ్

ప్రణమ్య సర్వలోకేశం వాస్తు లక్షణముచ్యతే 802

సర్వద్వైషములను తొలగించునది గుణములతో అలంకృతమైనదైన వాస్తు లక్షణములను నేను సర్వలోకేశునికి ప్రణామము చేసి తెలియజేయుచున్నాను.

శుభాశుభ వాస్తుస్థానములు (శిల్పశాస్త్రము 16,22)

ఆయతం చతురస్రం చ వృత్తం భద్రాసనం తథా

చక్రం విషమబాహు స్వాత్త్రికోణం శకటాకృతి:

దణ్డం పణవకస్థానం మురజశ్చ బృహన్ముఖమ్

వ్యజనం కూర్మపుష్పం చ ధనుః శూర్పం చ పోడశమ్ 803

ఏవం పోడశసంస్థానం వాస్తులక్షణం (క్షుం?) శుభాశుభమ్

చింతనీయం సదా విజ్ఞైరాత్మ శ్రేయోభిలాషిభి: 804

1. ఆయతాకారము 2. చతురస్రాకారము 3. వృత్తాకారము 4. భద్రాసనము 5. చక్రాకారము 6. విషయబాహువు 7. త్రికోణాకారము 8. శకటాకారము 9. దండాకారము 10. పణవాకారము 11. మురజాకారము 12. బృహన్ముఖము 13. వ్యజనాకారము 14. కూర్మపుష్పాకారము 15. ధనుషాకారము 16. సూర్పాకారము ఈ పదహారు విధము లైన వాస్తుస్థానములున్నవి. శ్రేయస్సును కోరు విద్వాంసులు వీటిలో శుభాశుభముల గూర్చి విచారణము చేయవలెను.

వాటి ఫలములు :-

ఆయతే సిద్ధయః సర్వాః చతురస్రే ధనాగమః

భద్రాసనే కృతార్థత్వం వృత్తే పుష్టివిపర్ధనమ్ 805

దీర్ఘచతురస్రాకార స్థలములో నివాసము చేయువానికి సర్వసిద్ధులు కలుగును. చతురస్రాకారస్థలము వలన ధనాగమమగును. భద్రాసన భూమి వలన ధనము కలుగును. వృత్తాకారభూమి పుష్టిని కలిగించును.

చక్రేదారిద్ర్యమేవోక్తం శోకో విషమబాహుకే

సపాద్భీతిస్త్రికోణ స్వాచ్ఛకటే చ ధనక్షయః 806

చక్రాకార భూమి వలన దారిద్ర్యము, విషమబాహు భూమి వలన శోకము

కలుగును. త్రికోణభూమి వలన రాజభయము, శకటాకార భూమి వలన ధనక్షయము కలుగును.

నశ్యన్విపశవో దణ్ణే పణవే (పవనే?) లోచనక్షతి:

మురజే మ్రియతే భార్యా బన్ధనాశో బృహన్ముఖే

807

దండాకార భూమిలో నివాసమున్న పశుక్షయము కలుగును. పణవాకార (మద్దెల) భూమి వలన నేత్రముల నష్టము మురజా(మృదంగము)కార భూమి వలన భార్య మరణము, బహిర్ముఖ భూమి వలన బంధుజనులకు నాశము కలుగును.

వ్యజనే విత్తనాశశ్చ బన్ధే బన్ధనే పీడనమ్

శూర్పే ధనక్షయం విద్యాచ్ఛాపే చారభయం భవేత్

808

వ్యజనా(విననకర్ర) కారభూమి వలన విత్తనాశము, బంధభూమి (తాబేలు ఆకారభూమి) వలన బంధనము పీడ, శూర్పాకార (చేట) భూమి వలన ధనక్షయము, ధనుషాకార భూమివలన చోరభయము కలుగును.

దిశ్యన్నత స్థలము :-

స్వాదోన్నతి: పూర్వనతే నరాణాం వాస్తా ధనం దక్షిణభాగతుజ్ఞే

క్షయో ధనానాం వినతే ప్రతీచ్యాముచ్చైర్వినిశో ధ్రువముత్తరేణ

809

వాస్తుభూమి పూర్వదిశలో పల్లముగానున్న గృహేశునికి ఉన్నతి కలుగును. దక్షిణము ఎత్తుగానున్న ధనవృద్ధి, పశ్చిమదిశ పల్లముగానున్న ధనహాని కలుగును. అందువలన భూమి పశ్చిమ దక్షిణ దిశలు ఎత్తుగా తూర్పు ఉత్తర దిశలు కొంచెము పల్లముగా నుండవలెను.

ప్లవలక్షణము :-

ప్లవోవృద్ధికర: పూర్వే ధనశ్చోత్తరత: ప్లవ:

దక్షిణో చ ప్లవే మృత్యుర్ధనహీనశ్చ పశ్చిమే

810

పూర్వదిశకు పల్లముగానున్న వృద్ధికారకమగును. ఉత్తరము పల్లముగానున్న ధనకారకమగును. దక్షిణము పల్లముగానున్న మృత్యువు, పశ్చిమదిశ పల్లముగానున్న ధనహాని కలిగించునదగును.

శుభాశుభ వృక్షములు :-

బోధిద్రుమ: ప్రాక్ ప్రకరోతి నైస్వం

వృక్షాదిరోగం దిశి దక్షిణస్యామ్

భవేద్వట: స్త్రీ కుటిలా ప్రతీచ్యా

ముదుమ్మరే హ్యుత్తరతో నిషిద్ధ:

811

బోధి(రావి)వృక్షమును పూర్వదిశలో నాటవలెను. దక్షిణములో నాటిన నేత్రసంబంధ రోగము వచ్చును. వట(మర్రి)వృక్షమును పశ్చిమదిశలో నాటిన స్త్రీలు కుటిల మనస్తత్వము కలవారగుదురు. ఉత్తరములో ఉదుంబర వృక్షము (మేడిచెట్టు)ను నాటరాదు.

నిశానాడీ పలాశశ్చ చిహ్నా(చింతా) శ్వేతాపరాజితా

కోవిదారశ్చ సర్వత్ర సర్వం నిఘ్నన్తి మఙ్గలమ్

812

నిశా(పసుపు) నాడి(ఇంగువ) పలాశ, చింత, శ్వేత, పరాజిత వృక్షములు చింతా కారకములగును. కోవిదారవృక్షము అన్నిచోటులందున్న బాధలనన్నింటిని నాశనము చేసి మంగళకరమగును.

మాలతీ మల్లికామోచేభదన్తీ కున్దమేవచ

వాస్తున్యారోగ్య లభతే శస్త్రఘాతమితి శ్రుతిః

813

మాలతి, మల్లిక, మోచ(అరటి) గజదంతి వృక్షములను వాస్తు క్షేత్రములో నాటరాదు. వీటివలన శస్త్రఘాతము కలుగుట కవకాశము కలుగునని వినుట జరిగినది.

అశ్వకన్దే చ కన్దశ్చ కదలీ బీజపూరకమ్

గృహే యస్య ప్రరోహన్తి తద్గుహం న ప్రరోహతి

814

అశ్వకంద కంద అరటి బీజపూరకము నిమ్మ వృక్షములున్న గృహము వంశవర్ధకము కాదు. వంశనాశనమగును.

యత్రయత్రస్థితా వృక్షాబిల్వాకమలకహ్లాః

పనశో నాలికేరశ్చ శుభం కుర్విన్తి నిత్యశః

815

బిల్వ (మారేడు) కమలము కల్వార్ పనస నాలికేశ వృక్షములున్న నిత్యము శుభము కలుగును.

జయన్తీ దాడిమారిష్టా న్పురిత్యజ్యశమీం తదా

అపి హోమమయాన్యక్షాన్ వాస్తుమధ్యే న రోపయేత్

816

జయంతి దానిమ్మ అరిష్ట (కుంకుడు) శమి(జమ్మి) వృక్షములను వదలిపెట్టవలెను. ఈ విధమైన సమిధలకుపయోగపడు వృక్షములను వాస్తుక్షేత్రముల మధ్యలో నాటరాదు.

యత్ర యత్ర స్థితా వృక్షా జనయన్తి శుభోదయమ్

ప్రయజ్ఞు బిల్వ పున్నాగ శిరీష శోక కేసరాః

817

ఈ క్రింది వృక్షములు నాటిన శుభమును కలిగించును. ప్రియంగువు (కుంకుడు) మారేడు పున్నాగము (తమలపాకు) శిరీషము అశోకము కేసరము

అష్టదిక్కుల జలాశయ ఫలము : (దీపిక 6,67)

ప్రాచ్యాదిస్థే చ సవితే సుతహానిః శిఖిభయం రిపుభయం చ

స్త్రీణాం దౌష్ట్యం కలహో నైఃస్వం బహువిత్తతా శుభప్రాప్తి : 818

పూర్వాది క్రమములో జలాశయమును నిర్మించిన కలుగు ఫలితములు తెలుపబడు తున్నవి. పూర్వదిశ సంతాన హాని, ఆగ్నేయము అగ్నిభయము, దక్షిణము శత్రుభయము, నైరృతి స్త్రీదూషణము, పశ్చిమము కలహము, వాయువ్యము శూన్యత్వము, ఉత్తరము బహుధనము, ఈశాన్యము శుభప్రాప్తి.

పుష్కరిణీ దేవకులం చేత్థం కల్పద్రుమో నదీచేతి

అశుభా విదిక్షు కథితాః పూర్వోత్తరయోః శుభావీవ

819

పుష్కరిణి, దేవాలయము, కల్పద్రుమము, నది - మున్నగునవి విదిశలలో నున్న అరిష్టము కలుగును. పూర్వోత్తరములలోనున్న శుభము కలుగును.

శల్యజ్ఞానము :-

శల్యజ్ఞానవిధౌ శుద్ధం సమం వల్మీక వర్జితమ్
బాలానామబలానాం చ హితం వాస్తువశాద్ గృహమ్ 820

భూమిలో శల్యజ్ఞాన విధితో శల్యములను తీయవలసి యుండును. పుట్టలను తీసివేయవలెను. బాలురకు స్త్రీలకు తనసైనికులకు శుభము కలుగుటకు గృహములను నిర్మించవలెను.

చతురస్రాంచ యాం భూమిం కృత్వా బీజం వపేత్తతః
తస్మిన్నేవ భవే సస్యే గావస్తత్రైవ చారయేత్ 821
తాసాం మూత్రశకృత్త్వనైః పుణ్యం భవతి తచ్చుభమ్

భూమిని చతురస్రముగా చేసి దానిపై బీజములను చల్లవలెను. తర్వాత ఆభూమిపై వచ్చిన గడ్డిపై గోవులను త్రోలవలెను. గోవులు చరించుట వలన వాటి మల మూత్రము లతో ఆభూమి పుణ్యప్రదము శుభప్రదమగును.

సూచయిత్వా నవం ఖణ్డం వాస్తుం కుర్వాద్విచక్షణః
నవమేతి తథాభాగే గృహం కుర్యాత్ ప్రయత్నతః 822

విచక్షుణుడైన శిల్పి నవపదవాస్తును భూమిపై సూచించు నవభాగములనుసరించి గృహాది నిర్మాణము చేయుటకు ప్రయత్నించవలెను.

నిమిత్తములు (విశ్వకర్మ ప్రకాశము 5, 204-205, 208)

సూత్ర విస్తార్యమాణే తు దీప్తాఽగ్ని ర్యది దృశ్యతే
పురుషో వా ఘోటకారూఢో భవేద్రాస్త్వామకణ్ణకమ్ (సంశయమ్) 823

వాస్తులో గృహమును నిర్మించుటకు సూత్రమును ప్రసారము చేయు సమయములో ప్రజ్వలించుచున్న అగ్ని కనపడిన లేక గుర్రము స్ఫూరించేయుచున్నట్లు కనబడిన దేశము కంటక రహితమగును. సుభిక్షముగా నుండును.

శఙ్ఖతూర్యాది నిర్హోష్టైర్వస్తు భిర్విపులే గృహే 824

యోషితాం కన్యకానాం చ క్రీడితే విత్తవర్ధనమ్

ఛత్రధ్వజ పతాకానాం దర్శనే నిధిసమ్భవః 825

పూర్ణకుమ్భే తు సప్రమాప్తిః స్థైర్యం కలకలధ్వనౌ

సూత్రపాతన సమయములో శకునములను చూడవలెను. శంఖ, తూర్యాది మాంగలిక వాద్యముల ధ్వనియైన గృహము వస్తువులతో నిండియుండును. యువ స్త్రీలు కన్యలు, ఆడుతు కనబడుతున్న ధనాభివృద్ధి జరుగును. ఛత్రము, వస్త్రము, పతాకము కనబడిన ధనప్రాప్తి కలుగును. పూర్ణకుంభము కనపడిన వైభవప్రాప్తికి ప్రతీక యగును, కలకలధ్వని వినపడిన స్థిరత్వము కలుగును.

(బృహత్సంహిత 53, 110, దీపిక - 6, 82)

సూత్రచ్ఛేదే మృత్యుః కీలే చావాఙ్ముఖే రోగః 826

గృహనాథాస్థపతీనాం స్మృతిలోపే మృత్యురాదేశ్యః

సూత్ర విస్తార సమయములో తెగిన మృత్యువు కలుగును. కీలువంకరగా తిరిగిన

రోగము కలుగును. ఆనమయములో గృహస్వామికి స్మృతిలోపము కలిగిన మృత్యువు కలుగును.

భూమి పరీక్ష (బృహత్సంహిత 53, 92)

గృహమధ్యే హస్తమితః ఖాత్వా పూరిపూరితం పునః శ్వభ్రమ్ 827

యద్యునమనిష్ఠం తత్సమే సమం ధన్యమధికం యత్

గృహము నిర్మించునపుడు వాస్తుక్షేత్రము మధ్యలో ఒక హస్తముతో వెడల్పు పొడవు లోతుతో గోతిని తీయవలెను. దానిలో నుండి తీసిన మట్టితో మరల దానిని నింపవలెను. మట్టి తక్కువైన అశుభము, సమానముగా నిండిన మధ్యమఫలము, మట్టి మిగిలిన ఉత్తమమగును.

అంబు పూరిత పరీక్షా విధి (బృహత్సంహిత 53, 93)

శ్వభ్రమథవామ్బు పూర్ణం పదశతమిత్వాగతస్య యది భావమ్ 828

తద్ధన్యం యచ్చ భవేత్పూర్ణానృపామాధకం చతుః షష్ఠి :

పూర్వోక్తవిధితో తయారుచేసిన గోతిలో జలము నింపవలెను. వంద అడుగులు వెళ్ళి మరల తిరిగి వచ్చి చూచినపుడు జలమునిండుగా నున్న భూమి ఉత్తమమైన దగును. అక్కడ నుండి తీసిన మట్టిని కొలిచిన అరవైనాలుగు ఆడకములు లేక పలము లున్న ఆభుమి శుభమైనదిగా భావించవలెను.

గృహారంభములో వారాసుసారము ఫలము :

రవౌవగ్నిః కుజేనాశం శశిని దరిద్రం శనౌ క్షుధా 829

సురగురౌ భార్గవే సౌమ్యే గృహః ప్రాయో మనోరమాః

రవివారము గృహారంభము చేసిన అగ్నిభయము, మంగళవారము నాశము, సోమవారము దారిద్ర్యము, శనివారము ఆకలి కలుగును. గురు శుక్ర బుధవారము లలో గృహారంభము చేసిన మనస్సునకానందము కలుగును.

కోణ నిషేధము :

సకోణేషు గృహం కుర్యాన్నోపాస్తే నాపి మధ్యతః 830

కోణే చ ధనహానిః స్వాదస్తే రిపుభయం భవేత్

మధ్యే సర్వవిनाశః స్వాత్తస్మాదేతాని వర్జయేత్ 831

నైర్భత్యకోణే బాలభయం వనితాలాభం చ వాయువ్యే

శ్రేష్ఠం గృహం న కర్తవ్యం యదీచ్ఛేదాత్మనో హితమ్ 832

కోణభాగములో గృహారంభముహూర్తము చేయరాదు. గృహ మధ్యభాగములో చివరి భాగములో చేయరాదు. కోణములో ఆరంభించిన ధనహాని, అంతములో శత్రుభయము, మధ్యలో ప్రారంభించిన సర్వనాశము కలుగును. నైర్భతిలో ఆరంభము చేసిన బాలరకు భయము, వాయువ్యములో స్త్రీనాశము కలుగును. శ్రేష్ఠమైన గృహమును కోరు యజమాని పైవిషయములను ధ్యానము నందుంచుకొనవలెను.

వాస్తు సరచక్రము :-

సర్వాకారం భవేద్వాస్తు పార్శ్వే నైవ వ్యవస్థితమ్

శిరసా పృష్ఠ పుచ్చాభ్యాం సంస్పృశేత్సగృహత్రయమ్ 833

వాస్తు పురుషునిస్థితి సర్పాకారములో నుండును. పార్శ్వభాగములో నుండదు. శిరస్సు పీఠము పృచ్ఛ(తోక) భాగములతో మూడు గృహములను సృష్టించును.

శయనౌ వామపార్శ్వేన భవేన్నిత్యం నసంశయః

పూర్వభాగే శిరస్తస్య ఉత్తరే పృష్ఠమేవ చ 834

అతడు వామభాగమునకు భుజమునుంచి శయనించును. దీనిలో ఏసంశయము లేదు. పూర్వభాగములో అతని శిరస్సు ఉండును. ఉత్తరభాగములో వీపు భాగముండును.

పశ్చిమే చ తథా పుచ్ఛం శేతే భద్ర పదాదిషు

దక్షిణే తు విజానీయాత్ మార్గశీర్వాదిషు త్రిషు 835

పశ్చిమములో వాస్తుపురుషుని తోక భాద్రపద, ఆశ్వయుజ, కార్తీక మాసముల వరకు ఉండును. మార్గశీర్ష, పుష్య, మాఘమాసములలో దక్షిణములో తోక ఉండును.

పశ్చిమే ఫాల్గుణాద్యేషు జ్యేష్ఠాదిషు తథోత్తరే

న శిరః పృష్ఠపుచ్ఛేషు సదనం కారయేద్బుధః 836

ఫాల్గుణ చెత్ర వైశాఖమాసములలో వాస్తుపురుషుని శిరస్సు పశ్చిమములో ఉండును. జ్యేష్ఠ ఆషాఢ శ్రావణములలో దాని శిరస్సు ఉత్తరదిశకుండును. వాస్తుపురుషుని శిరస్సు తోక ఉన్న దిశలలో భవనములను నిర్మించరాదు.

క్రోడే తు క్రియతే నిత్యం హితాయ భవనం బుధైః

న శిరః పృష్ఠపుచ్ఛేషు ఆత్మనః శుభమిచ్ఛతా 837

జ్ఞానులైన వ్యక్తులు వాస్తుపురుషుని కుక్షిలో భవన నిర్మాణము చేయరు. తన హితము కోరువారు వాస్తుపురుషుని శిరస్సు, పుచ్ఛములందు భవన నిర్మాణము చేయరు.

పశ్చాన్యై గుణవహ్నయః శిఖిదిశో నన్దాష్టకా దక్షిణే

తస్మాదజ్గరసా వృషే వసునగా బాణేషవో గర్దభే

కౌబేరే రసపర్వతాః శివగృహే వేదాన్వ(ద్వయే) ను క్రమాదేతే

నామ హతాహతాశ్చ వసుభిరైత్వార్ణవం స్వేచ్ఛయా 838

వృషభచక్రానుసారము క్రమముగా ముఖముపై 5, శిఖిపై 3, 3; దక్షిణములో 9, 8; శరీరముపై 6, 8, 8, మెడపై 5, 5 కౌబేరదిశలో 6, 8; శివగృహము కొరకు 4, 2 లనుంచవలెను. ఇవి 8, 4 నామములతో హతాహతమైన స్వేచ్ఛగా విచారణ చేయవలెను. (?)

అయాదిజ్ఞానము :

విస్తారాయతపిణ్డం ద్విగుణీకృత్స్వార్థహస్త సంయుక్తమ్

వసుభిర్భాగవిశుద్ధం శేషగృహం ప్రాదిశేర్వాజ్ఞః 839

మొత్తము పిండ విస్తారము లేక చతురస్రము రెట్టింపు చేయవలెను. దానికి సగము హస్తము కలుపవలెను. వచ్చిన ఫలమును ఎనిమిదితో విభజించిన వచ్చు శేషముననుసరించి గృహక్షేత్రమును తెలిసికొనవలెను.

ఆయామసశ్శణిత విస్తార హస్తరాశిం
హత్వాత్మేవ నవభిర్వసుభిర్విభజ్య
సర్వం చ తైరపి హరిర్నియమం గృహాణామాయో
వ్యయ స యథాక్రమ లబ్ధమాయుః

840

పిండము వెడల్పును హస్త పరిమాణపు పొడవుతో గుణించవలెను. వచ్చిన హస్త మాసమును తొమ్మిది లేక ఎనిమిదితో భాగించవలెను. ఈ విధముగా చేసిన గృహములో ఆయ, వ్యయ, ఆయువుల జ్ఞానము కలుగును.

వాస్తు నక్షత్రము :

పిణ్డమష్టగుణం కృత్వా త్రిఘనేన విభాజయేత్
శేషం నక్షత్రముదిష్టం కృత్తికాది వ్యవస్థయా

841

పొడవు వెడల్పులను గుణించిగా వచ్చిన ఫలమును ఎనిమిదితో గుణించవలెను. దానిని 27చే భాగించిన వచ్చిన శేషసంఖ్య ననుసరించి కృత్తికాదిగా నక్షత్రములను గుర్తించవలెను. (కృత్తిక నుండి ఏడేసి నక్షత్రములు పూర్వాది దిశల నక్షత్రములుగా చెప్పబడినవి. వృక్షి నక్షత్రము ఏదిశలోనున్నదో గ్రామములో అదే నక్షత్రదిశలో నివాసముండవలెను. తననక్షత్ర దిశలో నివాసము శుభమును కలిగించునని తెలుపబడెను.)

ఆయ నామములు :

ధ్వజో ధూమ్రస్తథా సింహస్తథాశ్వో వృషభఃఖరః

గజో ధ్వాజ్కో గృహః ప్రోక్తా దిక్షప్రాగాదిషు క్రమాత్

842

ఆయముల నామములు : 1. ధ్వజము 2. ధూమ్రము 3. సింహము 4. అశ్వము 5. వృషభము 6. ఖరము 7. గజము 8. ధ్వాంక్షము

నాద్యేవన చేదిచ్ఛేత్త ర్జన్యాద్విస్తరం కురు

అన్తరాలం చ తత్రాపి త్యాజ్యం హస్తచతుష్టమ్

843

ఈ ఆయములు వాటి ప్రమాణములనుసరించి ఉండవలెను. ఒక తర్జుని కూడ విస్తారములో అధికముగా చేయరాదు. వాటిమధ్య దూరము నాలుగు గజముల వరకు వదిలి పెట్టవలెను.

ఏకా చేద్దక్షిణాశాల ద్వేచ దక్షిణ పశ్చిమే

తావత్పూర్వం నకుర్వీత ద్యావన్లోత్తరతో భవేత్

844

ఒకశాల దక్షిణములో నున్న రెండు శాలలు పశ్చిమ దక్షిణములో నుండవలెను. పూర్వ దిశలో శాల నిర్మాణము లేకున్న ఉత్తరదిశలో కూడ నిర్మించరాదు.

ద్విశాలలు (బృహత్సంహిత 53, 39, 41)

సిద్ధార్థమపరం యామ్యే యమసూర్యం పశ్చిమోత్తరే శాలే

దక్షాఖ్యమదుక్పూర్వే వాతాఖ్యం ప్రాగయుతా యామ్య

845

పూర్వాపరేతు శాలే గృహచుల్లీ దక్షిణోత్తరే కాచమ్

దక్షిణ, పశ్చిమములలో శాలలున్న సిద్ధార్థమందురు. పశ్చిమ ఉత్తరములలో

శాలలున్న సూర్యము, ఉత్తర పూర్వ దిశలలో శాలలున్న దండము, పూర్వ లేక దక్షిణము లలో శాలలున్న వాతశాలలనబడును. పూర్వ పశ్చిమములలో శాలలున్న గృహము చుట్లీయనబడును. దక్షిణ ఉత్తరములలో శాలలున్న కాచక సంజ్ఞకవాస్తువగును.

శాలాఫలము :

సిద్ధార్థేర్థ వాప్తిర్యమసూర్యే గృహపతే ర్మృత్యుః 846

దణ్డవధౌ దణ్డాభ్యే కలహోద్వేగః సదైవ వాతాభ్యే
విత్త వినాశ శ్చుల్లయాం జ్ఞాతివిరోధః స్మృతః కాచే 847

సిద్ధార్థవాస్తు వలన ధనాగమము, యమసూర్యము వలన గృహయజమానికి మృత్యువు, దండము వలన దండముతో కూడిన మృత్యువు, వాతము వలన నిత్య కలహము, గృహచుట్లి వలన ధనవినాశము, కాచమువలన జాతి విరోధము కలుగును.

త్రిశాలా లక్షణం (బృహత్సంహిత 53, 37, 38)

ఉత్తరశాలాహీనం హిరణ్యనాభం విశాలకం ధన్యమ్
ప్రాక్సాలాయా వియుక్తం సుక్షేత్రం వృద్ధిదం వాస్తు 848

యామ్యాహీనం చుల్లీ త్రిశాలకం విత్తనాశకరమేతమ్
పక్షఘ్నమపరయా వర్జితం సుతద్వంసవైరకరమ్ 849

గృహములో ఉత్తరదిశలో గోడలేకుండ మూడుదిశలలో గోడ ఉన్న దానిని హిరణ్య నామక త్రిశాలయందురు. అది ప్రశస్తమైనది. పూర్వదిశకు గోడ లేకుండ మూడు దిశలలో గోడ ఉన్న దానిని సుక్షేత్ర వాస్తువందురు. ఇది ధన పుత్రాదులను వృద్ధి చేయును. దక్షిణమునకు గోడ లేకుండ మూడువైపులకు గోడ ఉన్న దానిని చుల్లీనామక త్రిశాల యందురు. అది ధనసంపదకు వినాశము కలిగించును. పశ్చిమదిశలో గోడ లేకుండ మిగిలిన మూడుదిశలలో గోడ ఉన్న దానిని పక్షఘ్నమందురు. పుత్రనాశనమును విరోధమును కలిగించును.

దిశానుసారముగా గృహకార్యము :-

ఈశాన్యాం దేవనిలయ మాగ్నేయ్యాం చ మహానసమ్
ఉపస్థరం తు నైరృత్యాం వాయవ్యాం కోశమందిరమ్ 850

గృహములో ఈశాన్య కోణములో దేవాలయము, అగ్నేయములో పచనాలయము (వంటగది) నైరృతికోణములో గృహోపయోగ వస్తువులగది, వాయవ్యములో కోశాగారము నిర్మించవలెను.

యోగ్యహకర్తా పురతః ప్రాస్త మన్దిరగతం కుర్యాత్
న భవేదర్థవివృద్ధీ రిపుకుల వృద్ధిర్భవే తస్య 851

గృహమునకు పూర్వదిశలో మందిరగత భవనము నిర్మించిన ధనవృద్ధి కలుగదు. శత్రువులు వృద్ధి పొందెదరు.

ద్వార ఫలము :

చతుష్ప్తిపదే వాస్తోః శఙ్కరాదిదిశః క్రమాత్
ప్రదక్షిణే దిక్రమతో ద్వారాణాం ఫలముచ్యతే 852

చతుష్టప్తి వాస్తులో (8 8) అష్టగుణితముతో విభజించబడి అనిల పర్వాన్యాది దేవతలతో 32 ద్వారములగును. వాటిఫలము తెలుపబడుతున్నది. పూర్వద్వారము ఈశాన్యమునుండి, దక్షిణద్వారము ఆగ్నేయమునుండి, పశ్చిమద్వారము నైరృతికోణమునుండి, ఉత్తర ద్వారము వాయవ్యకోణమునుండి గ్రహించవలెను.

ప్రాగ్ద్వారఫలము (బృహత్సంహిత 53, 72, 76)

అనల భయం స్త్రీజన్మ ప్రభూతధనతా సరేస్త్రవాల్లభ్యమ్

క్రోధపరతా నృతత్వం క్రౌర్య చౌర్యం చ పూర్వేణ

853

పూర్వదిశలో ద్వార ఫలము ఈ విధముగా నున్నది. శిఖిపదములో ద్వారమున్న అగ్నిభయము, పర్జన్య ద్వారము వలన స్త్రీజన్మము, జయంతద్వారము వలన అధిక ధనము, ఇంద్రద్వారము వలన ప్రియపుత్ర జననము, సూర్య ద్వారము వలన క్రోధభావము, సత్యద్వారము వలన అసత్యభాషణము, భృశద్వారము వలన క్రూరత్వము, అంతరిక్షద్వారము వలన చోరభయము కలుగును.

దక్షిణద్వార ఫలము :-

అల్పసుతత్వం ప్రైష్యం నీచత్వం భక్త్యపానసుతవృద్ధిః

రౌద్రం కృతఘ్నమధనం సుతవీర్యఘ్నం చ యామ్యేన

854

దక్షిణదిశ ద్వారఫలములు: అనిల ద్వారము వలన అల్పపుత్రులు, పూషద్వారము - దాసత్వము, వితథద్వారము - నీచత్వము, బృహక్షతద్వారము - సుభోజనము, యమద్వారము - రౌద్రభావము, గంధర్వద్వారము - కృతఘ్నత, భృంగరాజ ద్వారము - నిర్ధనము, మృగద్వారము - పుత్రబలహాని కలుగును.

పశ్చిమ ద్వార ఫలము :-

సుతపీడా రిపువృద్ధిర్న సుతధనాఙ్ఘ్రిః సుతార్థఫల సమ్మత్

ధనసమ్మన్మపతి భయం ధనక్షయో రోగ ఇత్యపరే

855

పశ్చిమద్వార ఫలము : పిత్రుపదములో ద్వారమున్న పుత్రవృద్ధి, దౌవారిక ద్వారము - శత్రువృద్ధి, సుగ్రీవద్వారము - ధనాగమము, పుష్పదంత - పుత్ర ధనాగమము, వరుణ ద్వారము - ధనసంపద, అసురద్వారము - రాజభయము, శేషద్వారము వలన ధననాశము కలుగును.

ఉత్తరద్వార ఫలము :-

పథభిన్దో రిపువృద్ధి సుతధనలాభః సమస్తగుణసమ్మత్

పుత్రధనాఙ్ఘ్రివైరం సుతేన దోషాః స్త్రియా నైః స్వమ్

856

ఉత్తరదిశలోనున్న ద్వారఫలములు : రోగపదములోనున్న ద్వారము వలన వధ, బంధనము, సర్పద్వారము వలన శత్రువృద్ధి, ముఖ్యద్వారము వలన ధనపుత్ర లాభము, భల్లాటము - గుణసంపద, సోమపదములోనున్న - మిత్ర, విత్తలాభము, భుజంగ పదములోనున్న పుత్ర విరోధము, అదితి పదములోనున్న స్త్రీ దోషము, దితిద్వారము లోనున్న నిర్ధనము కలుగును.

ద్వార వేధ ఫలము :-

మార్గ తరుకోణకూపస్తమ్భ భ్రమవిద్ధమశుభదం ద్వారమ్
ఉచ్చాయాద్విగుణమితా త్యక్త్వా భూమిం న దోషాయ **857**

గృహద్వారమునకు ఎదురుగా మార్గము, వృక్షము, కోణము కూపము స్తంభము గానుగ లేక ఇతర ద్వారమున్న శుభము కలుగదు. వీటికి పరిహారముగా ద్వారము లేక భవనమునకు రెట్టింపు దూరములో పై వస్తువులున్న వేద పరిహారమగును.

గృహసమీప గృహ ఫలము (బృహత్సంహిత 53, 89, 90)

సచివాలయేర్థనాశో ధూర్తగృహేసుతపథః సమీపస్థే
ఉద్వేగో దేవకులే చతుష్పదే భవతి చాకీర్తిః **858**

గృహసమయములో రాజు లేక మంత్రి గృహమున్న ధననాశము, ధూర్తుని గృహమున్న పుత్రనాశము, దేవాలయమున్న ఉద్వేగము, చతుష్పదమున్న అపకీర్తి కలుగును.

చైత్యే భయం గ్రహకృతం వల్మీక శ్వభ్రసంజ్ఞు లే విపదః
గర్భాయాం క్షుతిపాసా కూర్మాకారే ధనవిनाశః **859**

గృహ సమీపములో చైత్యవృక్షము (శృశానవృక్షము)న్న గ్రహభయముగా తెలిసికొనవలెను. చెదలతో కూడిన పుట్టఉన్న ఆపద, గోయిఉన్న ఆకలి దప్పిక రోగము కలుగును. గృహసమీపములో కూర్మాకారపు భుమిఉన్న ధననాశము కలుగును.

గృహం నకోణేషు చ చాస్తమధ్యే కుర్యాద్యదీచ్చతే ద్విపులాం సమృద్ధిమ్
కోణే నాశోగ్నిభయం తథాస్తర్మధ్యే వినాశో గృహిణాం తథా స్తాత్ **860**

గృహము కోణములో చివరిభాగములో మధ్యలో నిర్మించరాదు. అధికమైన వృద్ధిని కోరువాడు కోణములో గృహమును నిర్మించిన నాశనము, అగ్నిభయము, అంతములో మధ్యభాగములో భవనము నిర్మించిన గృహపతికి వినాశము కలుగునని గ్రహించవలెను.

మాసప్రాధాన్యము :

మాసాః శ్రావణవైశాఖ మాఘ కార్తికఫాల్గునాః
ప్రశస్తాస్తే గృహారంభే పత్నీపుత్ర సమృద్ధిదాః **861**

నాశో భాద్రాశ్వినే మాసి మాసిచైవధనక్షయః
జ్యేష్ఠే తు ద్రవ్యహానిః సాదాషాఢే మరణం పశోః **862**

పౌషే మాసి భవేన్మృత్యుశ్చైత్రే చైవ రిపోర్భయమ్
ధనం స్యాచ్ఛేషమాసేషు సర్వకామఫలం భవేత్ **863**

గృహారంభము కొరకు శ్రావణ వైశాఖ మాఘ కార్తిక ఫాల్గుణమాసములు ప్రశస్తమైనవి. ఈమాసములలో గృహారంభము చేసిన పత్ని పుత్ర సమృద్ధి కారకమగును. భాద్రపద ఆశ్వయుజ మాసములలో క్రమముగా వినాశము, ధనక్షయమగును. జ్యేష్ఠ

మాసములో గృహారంభము చేసిన ద్రవ్యహాని జరుగును. ఆషాఢములో పశు, ధనహాని జరుగును. పుష్యమాసములో మృత్యువు, చైత్రములో శత్రుభయము కలుగును. మిగిలిన మాసములలో (మార్గశిరము) గృహప్రవేశము చేసిన సమస్త కోరికలు నెరవేరును.
మాసదోషములు :-

శిలైష్టికాదిగేహాని న కుర్యాన్మాసి గర్భితే

తృణకాష్ఠాది గేహానాం మాసదోషో న విద్యతే

864

శిలలు, ఇటుకలను తయారు చేయుటకు నిందితమాసములను వదిలి పెట్టవలెను. అనుకూలమాసములను ప్రశస్తముగా భావించవలెను. తృణ(గడ్డి) కాష్ఠాదుల గృహములో మాసదోష విచారము చేయరాదు.

నిషిద్ధేపి హి కాలేతు సానుకూలే శుభేదినే

తృణవస్త్ర గృహారమ్భే మాసదోషో నవిద్యతే

865

నిషేధించిన మాసములో శుభదినము అనుకూలగానున్న గృహారంభము చేయవచ్చును. తృణవస్త్రములతో నిర్మించుగృహములో మాసవిచారము చేయ నవసరము లేదు.

తిథ్యాదుల విచారము :-

పూర్ణిమాతోఽష్టమీం యావత్పూర్వాస్యం వర్జయేద్గృహమ్

ఉత్తరాస్యం న కర్వీత నవమ్యాది చతుర్దశీమ్

866

పూర్ణిమ మొదలుకొని అష్టమి తిథివరకు గృహముఖము తూర్పువైపుకి నిర్మించరాదు. నవమినుండి చతుర్దశి వరకు ఉత్తరముఖము నిర్మించరాదు.

అమావాస్యాష్టమీం యావత్పశ్చిమాస్యం వివర్జయేత్

నవభ్యాశ్చ తతో యామ్యాం యావచ్ఛుక్ల చతుర్దశీమ్

867

అమావాస్య అష్టమిలలో పశ్చిమాభిముఖ గృహమును వర్జించవలెను. నవమి నుండి శుక్లపక్ష చతుర్దశి వరకు దక్షిణగృహమును వర్జించవలెను.

వారానుసారము విచారము :-

శనిని భవతి పుత్రీ భాస్కరే విత్తనాశో

బహువసు రవిసూనౌ భూమిపుత్రే వినాశః

బుధగురు కవివారే ధర్మకామార్థలక్ష్మీరితి

వదతి వరాహౌ మాలినీ వృత్తిరేషా

868

సోమవారము గృహమునిర్మించిన పుత్రిక కలుగును. రవివారమైన విత్తనాశము, శనివారమైన అధిక ధనము, మంగళవారమైన వినాశము కలుగును. బుధ గురు శుక్రవారములైన ధర్మ కామ అర్థ లక్ష్మీప్రాప్తి కలుగును. ఈ విధముగా వరాహమిహిరుడు మాలినీ వృత్తములో తెలిపెను.

నక్షత్ర విచారము :-

చిత్రా-శతభిషా-స్వాతీ-హస్తః-పుష్యాః పునర్వసుః

రోహిణీ-రేవతీ-మూలా-శ్రవణోత్తర ఫాల్గుణీ

869

ధనిష్ఠా చోత్తరాషాఢా భాద్రపదోత్తరాస్వితా
అశ్విని మృగశీర్షా యానురాధాభం తథైవచ 870
వాస్తవ పూజనమేతేషు నక్షత్రేషు కరోతి యః
సప్రాప్నోతి నరో లక్ష్మీమితి ప్రాహపరాశరః 871

చిత్త శతభిషం స్వాతి హస్త పుష్యమి పునర్వసు రోహిణి రేవతి మూల శ్రవణ
ఉత్తర ధనిష్ఠ ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర అశ్విని మృగశిర అనురాధ - ఈనక్షత్రములలో
వాస్తవ పూజచేసిన లక్ష్మీప్రాప్తియగునని పరాశరుని మతము.

లగ్నఫలము :

నాశం ప్రయాతి మకరాలి కులీర లగ్న మేషే
ఘటే ధనుషి కర్మసు దీర్ఘసూత్రమ్
కన్యార్ఘుషే మిథునకే ధ్రువమర్థలాభో
జ్యోతిర్విదః కలశశింహవృషేషు సిద్ధిమ్ 872

మకర వృశ్చిక కర్కాటక లగ్నములలో గృహారంభము చేసిన నాశనము కలుగును.
మేష వృషభ ధనుస్సులో గృహారంభము చేసిన ఆలస్యమగును. కన్య మీన
మిథునములలో నిశ్చయముగా అర్థలాభము కలుగును. కుంభ సింహ వృషభ
లగ్నములలో గృహారంభము చేసిన సిద్ధికారియగును.

పూర్వాభాద్రే శిరశితే మార్గే దక్షిణమస్తకః
ఫాల్గుణే వారుణే శేతేజ్యేష్ఠే ఉత్తరమస్తకః 873

వాస్తవపురుషునికి భాద్రపదములో పూర్వదిశలో, మార్గశిరములో దక్షిణదిశలో మస్తక
ముండును. పాల్గుణములో పశ్చిమములో, జ్యేష్ఠములో ఉత్తరదిశలో మస్తకముండును.

ఊర్ధ్వం భాగద్వయం త్యక్త్వా హ్యథో భాగద్వయం తథా
మధ్యే నాభిం విజానీయాదిత్యాచే వాక్పతిః పురా 874

పైరెండు భాగములను క్రింది రెండు భాగములను వదలి మధ్యభాగములో
నాభిని గుర్తించవలెనని బ్రహ్మ తెలిపెను.

విస్తార గుణితం దైర్ఘ్యం దేవస్థానే ధృతం తథా
విశ్వాశ్విభూషనాగఘ్నం సూర్యాష్టనవమైర్లతమ్
అయో వ్యయధ్వజాదీని నక్షత్రం కృతికాదికమ్ 875

వెడల్పును పొడవుతో గుణించిన దేవస్థానము వచ్చును. దానిని 13,3,12,
9,12,8,9తో గుణించవలెను. ఆయవ్యయ ధ్వజాదులను గణించినపుడు కృత్తికా
నక్షత్రమునుండి గణన చేయవలెను.

గృహముల ఆయజ్ఞానము : (భృగువు)

విస్తార గుణితై దైర్ఘ్యే వసుభిర్భాజితేధికమ్
గృహమష్టవిధం దిక్కుపూర్వాదిషు యథాక్రమమ్ 876

గృహదులకు ఆయ విషయములో భృగుమతము ఈ విధముగా నున్నది. భూమి
వెడల్పును పొడవుతో గుణించి దానిని ఎనిమిదితో భాగించిన వచ్చు శేషము పూర్వాది

క్రమములో గృహ అంకమగును. ఈ విధముగా ఎనిమిది విధములైన గృహములు పూర్వాది క్రమములోనుండును.

ధ్వజో ధూమ్రశుసింహశ్చ వృషోగర్దభ ఏవచ

గజో ధ్వాజ్క్షశ్చ పూర్వాది క్రమేణైతాని నామతః

877

ఆయానుసారము గృహనామములు 1.ధ్వజము 2.ధూమ్రము 3.సింహము 4.శ్వానము 5. వృషభము 6.గర్దభము 7.గజము 8.ధ్వాంక్షము పూర్వాది క్రమములో నుండును.

ధ్వజేబహుధనం ప్రోక్తం ధూమ్రేచైవ భ్రమో భవేత్

సింహే చ విపులా లక్ష్మీః శూన్యే చ కలహో ద్రువమ్

878

ధ్వజాయము వలన ధనప్రాప్తి కలుగును. ధూమ్రాయము వలన భ్రమ ఉత్పన్న మగును. సింహాయము వలన లక్ష్మీప్రాప్తి, శూన్యాయము వలన కలహము కలుగును.

ధనం ధాన్యం వృషే ప్రోక్తం ఖరేస్త్రీణాం చ విప్లవమ్

గజాభ్యే పుత్రలాభః స్వాధ్వాజ్క్షే చ సర్వ శూన్యతా

879

వృషభము వలన ధనధాన్యలాభము, ఖరాయము వలన స్త్రీలకు ఉత్పాతము, గజాయము వలన పుత్రలాభము, ధ్వాంక్షాయము వలన శూన్యత్వము కలుగును.

ధ్వజమింద్రిశో భాగే సదాగ్నేయాం మహానసమ్

శయనస్య గృహం యామ్యే నైర్మత్యామాయుధస్య చ

880

ధ్వజాయమును పూర్వదిశగా భావించవలెను. పచన గృహము అగ్నికోణములో నుండును. శయనగృహము దక్షిణములో, ఆయుధగృహము నైర్మతి కోణములో నుండవలెను.

శ్రీగృహం పశ్చిమే భాగే వాయవ్యాం కోశమన్దిరం

శాలోదీచ్యాం గృహాదీనాం ధ్వాజ్క్షే దేవ గృహం భవేత్

881

ధనాగారము పశ్చిమదిశలో నుండవలెను. వాయవ్యములో కోశగృహము, ఉత్తరములో శాలాగృహము, ధ్వాంక్షాయములో దేవగృహముండవలెను.

హస్త ప్రమాణము (విశ్వకర్మ ప్రకాశము 2, 42-43)

స్వామి హస్త ప్రమాణేన జ్యేష్ఠే పత్నీ కరేణ చ

గర్భమాత్రం భవేద్గేహం సృణాం ప్రోక్తం పురాతనైః

882

ఇతివాస్తు లక్షణమ్

గృహస్వామి హస్తప్రమాణము లేక జ్యేష్ఠపత్ని హస్త ప్రమాణమును తీసికొనవలెను. గర్భము మాత్రమే గృహముగా తలంచవలెనని ప్రాచీనకాలములో జనులు తెలిపిరి.

ఇది వాస్తు లక్షణము

గ్రహార్చా విధి :-

రవి శుద్ధౌ గృహకరణం రవి గురుశుద్ధౌ వ్రతాద్వాహా

క్షౌరం తారాశుద్ధౌ శేషం చంద్రాశ్రితం కర్మ

883

గృహనిర్మాణములో రవి శుద్ధి రవి గురువులశుద్ధి వ్రతబంధ వివాహములలో

చూడవలెను. క్షౌరకర్మకు తారాశుద్ధి, మిగిలిన కర్మలకు చంద్రశుద్ధిని చూడవలెను.

ఆదిత్యధ్వయ రోహిణి మృగశిరో హస్తాధనిష్ఠోత్తరా
పుష్యావిష్ణు మఘానురాధపవనైః శుద్ధైః సుతారాన్నితైః
సౌమ్యానాం దివసేషు పాపరహితే యోగే విరిక్తే తిథౌ
విష్టిత్యక్షుదినే వదంతి మునయో వేశ్వాదికార్యం శుభమ్

884

గృహనిర్మాణములో సూర్య నక్షత్రమునుండి రెండు నక్షత్రములు, రోహిణి మృగశిర హస్త ధనిష్ఠ ఉత్తర పుష్యమి శ్రవణ మఘ అనురాధ స్వాతి నక్షత్రములు, శుద్ధతారలను తీసికొనవలెను. సౌమ్యవారము, పాపగ్రహరహిత యోగమున్నపుడు రిక్త తిథికానపుడు, విష్టి భద్ర కరణములను వదిలిన సమయములను పూర్వకాలములో గృహదులకు శుభముగా మునులు తెలియజేసిరి.

లగ్నశుద్ధి (బృహత్సంహిత 98,16)

శుద్ధే ర్ద్వాదశకేంద్రే నైధనగృహైః పాపైః ప్రిషప్తాయగైర్లగ్నైః
కేంద్రగతైః ధవాసురగురౌ దైత్యేంద్ర పూజ్యైః పి వా
సర్వారమ్భ ఫలప్రసిద్ధిరుదయో శశౌ చ కర్తుః శుభే
సుగ్రామ్యస్థిరభోదయే చ భవనం కార్యం ప్రవేశోఽపి వా

885

లగ్నమునుండి ద్వాదశ, కేంద్ర (1,4,7,10) అష్టమములలో శుభగ్రహము, తృతీయ షష్ఠ ఏకాదశములలో పాపగ్రహము, లగ్నములేక కేంద్రములలో గురుపు శుక్రులున్న అన్ని కార్యములు సిద్ధించును. గృహయజమాని జన్మరాశి శుభరాశి గ్రామ్యరాశి (మేష మిథున కన్య తుల ధనుస్సు కుంభ) లేక స్థిరరాశి (సింహ వృశ్చిక) లగ్నమైన గృహనిర్మాణము గృహప్రవేశము చేయవచ్చును.

విశేష కార్యము :

తద్భస్మా (తద్భస్మా?) యతగర్భమాత్రమతులం కర్తుర్విశుద్ధే
దినే స్నాత్వా రత్నసువర్ణరాజ తమయైః కుద్దాలకైః శిల్పిభిః
కృత్వా శాద్వలగోమయైః శుచితరం రమ్యం తథా దర్శితైః
ప్రాగద్యైః శుభరత్నగర్భ కలశైశ్చిత్రామ్బూర వేష్టితైః

886

శుభదినమును చూచి మస్తక పర్యంతము, ఆయతాకారముగా గర్భమాత్రము గోతిని త్రవ్వవలెను. తర్వాత స్నానము చేసి రత్నములు బంగారము వెండితో తయారు చేసిన కుద్దాలము (పార, గుణపము)ను శిల్పులకియ్యవలెను. ఆ స్థలమును గోమయముతో మట్టితో సుందరముగా అలకవలెను. పూర్వదిశవైపు శుభరత్నములు, గర్భకలశముల నుంచవలెను. ఆకలశములను చిత్రమైన వస్త్రములతో కప్పవలెను.

వ్యాలోలన్నవ చూతపల్లవముఖైః శఙ్ఖామ్బుపూర్ణోదరైః
ర్దిక్పాలాహ్వయగర్భితైః శ్రుతిపదైర్మృతైః సమధ్వాసవైః
నానామూలఫలాక్షతాన్యవదధిప్రోద్ధిన్న బీజాఙ్కురైర్లాజా
స్వస్తికపూర్ణప్రాత్ర కుసుమైర్మత్త్యైశ్చ పుచ్చోచ్చలైః

887

తర్వాత గర్భ కలశముల ముఖముపై మామిడాకులతో నలంకరించవలెను.

శంఖములో జలముంచి దిక్పాలకులకర్పణమిచ్చి అవాహనము చేయవలెను. ఈ సమయములో వేదమంత్రముల నుచ్చరించవలెను. ఈ విధముగా దేవతలకు అనేక విధములుగా మూలములు ఫలములు, అక్షతలు యవలు, పెరుగు, మొలకెత్తిన విత్తనములు బియ్యము మున్నగువాటిని ప్రదానము చేయవలెను. తర్వాత స్వస్తికముతో కూడిన పూర్ణపాత్రను తీసుకొనిరావలెను. దానిపై పూలతో సుందరముగా అలంకరణ చేయవలెను. మత్స్యము తన తోకతో నీటిలో ఎగురుతున్నట్లుగా ఈదుతున్నట్లుగా కనపడునట్లుగా పాత్రలో నుంచవలెను.

జీవన్మీన యుగం విధాయహరతః సన్నోపపూర్ణం ఘటం
సచ్చామీకరవారిజన్మసహితం సచ్చాతశాఖాముఖమ్
భాస్వద్దీపదధిప్రియామలఫలం తే తే ప్రసన్నేన్ద్రి యో
దద్యాదర్హమనర్హ విప్రచసాం మన్త్రేణ వాస్తోష్పతీన్ 888

పూర్ణఘటమునుండి మత్స్యములను తీసి స్వర్ణజలముతో స్పర్శించవలెను. మామిడి శాఖలతో కూడ స్పర్శ చేయించవలెను. తర్వాత దీపమును వెలిగించి పెరుగు, ఉసిరి ఫలములను ప్రసన్నతాపూర్వకముగా అర్ఘ్య అనర్ఘ్యములను విప్రులద్వారా వాస్తోష్పతీన్ మంత్రముతో ప్రదానము చేయవలెను.

సద్రత్నపాణిః ప్రయతః సమాహితో న భుక్త శుక్లామ్బురపుష్ప పూజితః
సుఖోపవిష్టః కలశామ్బుసా కృతాం దద్యాధసావర్హమవిఘ్నహేతవే 889

ఆదినమున బాగుగా వ్రతము చేయవలెను. చేతిలో రత్నములను తీసుకొని, తెల్లని వస్త్రములను ధరించి తెల్లని పుష్పములతో పూజచేయవలెను. సుఖాసనముపై కూర్చొని కలశ జలములతో విఘ్నము కలుగకుండ చిలకరించవలెను.

గర్తస్యశుభాశుభత్వము :-

గర్తే తస్మిన్నలభరితే నిశ్చలం వారి భర్తుః
స్తైర్యం కుర్యాజ్జనయతి హితం దక్షిణావర్తరోగాత్
వామావర్తం భవతి విపదే సోఽపి నాశం విదధ్యాత్
భూమిచ్ఛేదాద్ ప్రజతిలఘుతాం విత్తనాశఙ్గరీయః 890

తర్వాత గోతినినీటితో నింపవలెను. గర్తములో నీరు స్థిరముగా నిలిచిన తర్వాత నీటి తరంగములు దక్షిణావర్తముగా కనపడిన రోగము కలుగును. తరంగములు వామావర్తముగా కనపడిన నాశమునకు సంకేతము. భూమి చిద్రమైన లఘుత్వము ప్రాప్తించును. విత్తనాశమగును.

భస్మాస్థికాప్యతుష కేశకపాలదస్త్రరక్తం
ప్రవేచ్చ యదివాధ శిలాశ్చలోష్ఠమ్
ధూమకులం భవతి గర్త విశుద్ధిగత్వాత్తస్మిన్
వదన్తి మునయో ధనపుత్రనాశమ్ 891

పైన తెల్పిన భూమిలో భస్మము, ఎముకలు, కర్రలు, పొట్టు, కేశములు, కపాలము, దంతము, రక్తస్రావము, కనపడిన లేక శిలలు మట్టి బెడ్డలున్న గొయ్యి పొగతో

నిండియున్న మునులు దానిని శుద్ధి చేయవలెనని తెల్పిరి. లేనియెడల ధన పుత్రనాశము కలుగును.

సూత్ర విస్తారకాలములో శకున ఫలములు :

సూత్రే విస్తార్యమాణే యది రుదతి శివా దృశ్యతే ధూమకుమ్భః
కుమ్భ్యా నిర్భేదమేతి ప్రసరతి రుదితం శ్రుయతే గృధ్రశబ్దః
నాశో భర్తుస్తదా స్యాన్నిపతతి భవనం భేకనేదైవ దృష్ట్వా గర్తే
నానాస్థి శల్యం వ్యసన శతకరం గర్దభేనార్దనైశ్చ

892

సూత్రముతో కొలుచు సమయములో నక్క అరుపులు వినపడిన దుమ్ము పైకిలేచుచున్నట్లున్న, గర్ద అరుపు వినపడిన గృహకర్తకు నాశనము కలుగును. గోతిలోనున్న నీటిలో కప్ప కనపడిన భవనము పడిపోవునని గ్రహించవలెను. శల్యము లేనప్పటికి గాడిద ధ్వని వినపడిన అనేక విధములైన కష్టములు కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

భూకంప ఫలము :-

ధరణ్యాక్రాన్తే తస్మిన్సత్యం గృహిణో భయం భవేద్భుజగాఢే
భవతి చ సతతం చిన్నే బన్ధచ్ఛేదో న సన్దేహః

893

భూమి కంపించిన గృహస్వామి సర్వభయముగా తెలిసికొనవలెను. నిరంతరము ఇతరులతో సంబంధము తెగిపోవును. దీనిలో సందేహము లేదు.

అగ్నిదర్శన ఫలము :-

దృష్టేషు గతిహేతాశే తురగారూఢే చ పీనే చ
రాష్ట్రమవాప్నోతి గృహీ నిత్యం చ పుత్రవిత్త సమ్మన్నః

894

అగ్నిసెగలు ఎగురుతు కనిపించిన లేక గుర్రపు స్వారి చేయువ్యక్తి కనిపించిన లేక లావుగల వ్యక్తి గమనము చేయుచు కనిపించిన దేశములో నిత్యము ప్రేమ పెరుగును. ధనసంపత్తి కలుగును.

ఉపస్కారక దర్శనఫలము :-

ఛత్రంయత్ర పతాకావా హాస్యం స్త్రీణాం చ దృశ్యతే
క్రీడితం యత్ర వాహానాం నహి తత్ర మహాధనమ్

895

ఛత్రము పతాకము భూమిపై పడిన మరియు స్త్రీలు నవ్వుతు కర్మచారులు ఆడుతు కనపడిన అక్కడ మహాధనముండునని తెలిసికొనవలెను.

క్షీరిణాం ఫలకం కార్యాద్గణం వా గుణవర్జితమ్
కౌశేయం సాధుసూత్రం స్యాచ్ఛాతిభిన్నం చ వర్జయేత్

896

ఈకార్యములో పాలవృక్షములు ఫలమును లేక గుణహీనతను కలిగించును. ఈ సమయములో పట్టు వస్త్రపు సూత్రము సమానముగా చిరిగిన దానిని వదిలిపెట్ట వలెను.

అన్యదప్యాహ :-

స్నాత్వా చేత్పునరాగతః పదశతం స్వాస్థా ద్వితీయం

పుమాన్ పశ్చాదీశకుబేర దక్షిణం సమ్పూర్ణ సజ్జ్ఞతనమ్
సజ్జామే విజయం ధనామ్బర యశోవృద్ధిం పశూనాం పరా
భర్తుర్దక్షణ అక్షకః పటుమతిర్బుధ్యాధ్భుతం యత్ర చ **897**

ఇతి గృహార్చావిధిః

కార్యమును పూర్తిచేయుటకు స్నానము చేసి తిరిగి రావలెను. వంద అడుగులు నడిచి ఇతర వ్యక్తి దగ్గరకు వెళ్ళవలెను. పశ్చిమము నుండి ఉత్తరము మరియు దక్షిణదిశ వరకు పూర్తిగా పరిక్రమణము చేసిన వ్యక్తికి సంగ్రామములో విజయము కలుగును. అతనికి ధనము వస్త్రము యశస్సు పశువృద్ధి సమృద్ధిగా కలుగును.

గృహప్రవేశము : (జ్యోతిర్నిబంధము పు 177, 13)

ప్రవేశో నూతనే గేహే అపూర్వ ఇతి కథ్యతే

స పూర్వస్తు ప్రయాణాన్తే పూర్వాపూర్వోన్య ఉచ్యతే **898**

నూతన గృహములో ప్రవేశము చేసిన అపూర్వ సంజ్ఞకమగును. యాత్ర చేసి తిరిగి వచ్చిన తర్వాత గృహప్రవేశము చేసిన సపూర్వ ప్రవేశమగును. అన్యప్రవేశము పూర్వాపూర్వ ప్రవేశమగును.

సదన ప్రవేశ పంచాంగము (యోగయాత్ర 16, 13)

పాష్టే ధనిష్ఠాస్వధ వారుణేషు స్వయమ్భు వర్కే త్రిషాత్తరాషు

అక్షిణచంద్రే శుభవాసరేచ తిథావరిక్తేచ గృహప్రవేశః **899**

రేవతి ధనిష్ఠ శతభిషం రోహిణి ఉత్తరాత్రయం (ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర) నక్షత్రములలో పూర్ణచంద్రుని సమయములో, శుభవారములో రిక్త తిథిని వదిలి మిగిలిన తిథులలో గృహప్రవేశము చేసిన శుభము కలుగును.

అన్యదప్యాయ :

వస్వర్కే వరుణే పాష్టే రోహిణ్యాముత్తరాసు చ

కుర్యాద్ గృహప్రవేశం తు శస్తే తిథ్యాదికే బుధః **900**

ధనిష్ఠ, శతభిషం, రేవతి, ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములలో గృహప్రవేశము చేయవలెను. విద్వాంసులు ప్రసిద్ధ తిథులను గ్రహించవలెనని తెలిపిరి.

అన్యదప్యాయ :

ధిష్ణేషు పాష్టకరవైష్ణవరోహిణీషు

పుష్యోత్తరాశ్వినియుతేషు శిలానివేశః

కార్యాశ్వి వారుణ వసూత్తర రేవతీషు

పద్మోద్భవర్కే సహితేషు గృహప్రవేశః **901**

రేవతి, హస్త, శ్రవణం, రోహిణి, పుష్యమి, ఉత్తరాత్రయం, అశ్విని, నక్షత్రములో గృహ ప్రారంభములో శిలాన్యాసము చేయవచ్చును. అశ్విని శతభిషం ధనిష్ఠ, ఉత్తరాత్రయం, రేవతి, రోహిణి నక్షత్రములలో గృహప్రవేశము చేయవచ్చును.

హస్తః పుష్యపునర్వసూ శతభిషా స్వాతీ తథా రేవతీ

రోహిణ్యుత్తరశాఙ్గరా హరిమ్ముగా మూలాధనిష్ఠా మఘా

కన్యాకుమ్భ వృషాలిసింహమిథునస్వర్క్షాః స్యురాశ్చధమే
వారాజీవశనిజ్ఞ సోమభృగుజా వేశ్యప్రవేశే శుభాః

902

హస్త, శ్రవణం, పునర్వసు, శతభిషం, స్వాతి, రేవతి, రోహిణి, ఉత్తరాత్రయం, ఆర్ద్ర, శ్రవణం, మృగశిర, మూల, ధనిష్ఠ, మఘ నామక నక్షత్రములలో, కన్య, కుంభ, వృశ్చిక, సింహ, మిథునలగ్నములలో గురు, శని, సోమ, బుధ, శుక్రవారములలో గృహప్రవేశము చేయవలెను.

గ్రహసూసారముగా ఫలములు :-

శుద్ధే స్వాత్యచతుష్టయాష్టమ గృహేష్వాయేతి శత్రుస్థితే
క్రూరైః కణ్ణకధర్మపచ్చగతే శుక్రే ధ వా వాక్చతా
లగ్నే సత్ఫలదేవకర్తురఖిల ప్రారమ్భసిద్ధిర్భవత్కార్యం
గ్రామనిజస్థిరే శుభవనం లగ్నే ప్రవేశేఽపి చ

903

శుద్ధ, స్వాత్య, చతుర్థ, అష్టమ భావములలో శుభగ్రహములున్న ఆరవభావములో క్రూరగ్రహములున్న, కేంద్రములో (1, 4, 7, 10) కోణము (5, 9) లోగురు శుక్రలున్న, లగ్నములో సౌమ్యగ్రహములున్నపుడు కార్యము ప్రారంభించిన శుభము కలుగును. ఆసమయములో గ్రామము మరియు తన భవనములో ప్రవేశము శుభమునిచ్చును.

(యోగయాత్ర 16, 12)

కేన్ద్రేష సౌమ్యర్గురుశుక్రలగ్నే పాపేషు కేన్ద్రాష్టమవర్జితేషు
గ్రామ్యేస్థిరే వా నిధనే విలగ్నే గృహం విశేచ్ఛితకరో ను కూలే

904

ప్రవేశ సమయములో కేంద్రస్థానములలో శుభగ్రహము, గురు శుక్రలు లగ్నములో, పాపగ్రహము కేంద్ర అష్టమములలో లేనపుడు, ద్విపదరాశి స్థిరరాశి లగ్నము లోనున్నపుడు, జన్మలగ్నము, జన్మ రాశి నుండి అష్టమశుద్ధి ఉన్నపుడు లగ్నములో చంద్రుడున్నపుడు గృహ ప్రవేశము చేసిన అనుకూలమగును.

ప్రవేశకాలిక గృహ స్వరూపము (బృహత్సంహిత 53, 125)

భూరి పుష్పనికరం సతోరణం తోయపూర్ణ కలశోప శోభితమ్
గన్ధ పుష్పబలి పూజితామరం బ్రాహ్మణధ్వనియుతం విశేద్గృహమ్

905

అనేక పుష్పముతో అలంకరింపబడినది, తోరణములతో కూడినది, జలముతో నిండిన కలశములు కలది, దూప గంధములు బలితో పూజించిన దేవతలు కలది, విప్రాలు చేసిన వేదపాఠ ధ్వనితో కూడినదైనగృహములో ప్రవేశము చేయవలెను.

పశ్చాత్కాఞ్చరూప్య వస్త్రకుసుమైః సమ్పూజయేత్సాదరం
దైవజ్ఞం సహశిల్పిభిర్ద్విజ గురూన్పన్ధాన్పథాన్యానపి
గత్వావేశ్య పురాణధర్మకథయా వాసం వసేత్సద్ధనైరాత్రో
ధర్మ విశుద్ధశాస్త్రహృదయే నిద్రాం నిషేవేదసౌ

906

ఇతి గృహప్రవేశః

బంగారము వెండి రూప్యములు వస్త్రాదులను మాల్యాభరణములను ప్రదానము చేసి దైవజ్ఞులను శిల్పులను ద్విజులను గురుబంధుజనులను సంతృప్తి పరచవలెను.

భవనములో ప్రవేశించు సమయములో ధార్మిక కథలతో రాత్రి జాగరణము చేయవలెను. ధార్మిక శుద్ధ శాంత హృదయముతో నిద్రించవలెను.

ప్రతిష్ఠా విధి :-

వాపీ-తడాగ-గృహ-గోపుర-దేవసద్య-ప్రాసాద
కూప-పటవారి-విహార-చైత్యాన్
కర్తుం యథాగమవిధాని విధిర్విధాత్రా
ప్రోక్షస్థైవ కథయామి సమాసతో హి

907

వాపి-తటాకము, గృహము-గోపురము, దేవాలయము, ప్రాసాదము, కూపము (బావి) వాటిక (తోట) విహారము, చైత్యాదుల ప్రతిష్ఠ విధానమును సంక్షేపముగా తెలిపెదను.

కర్తు: శుభే దినపతౌ రజనీపతౌ చ
పక్షేసితే శుభతిథావసితాస్తభాగమ్
త్యక్త్వా ధ వైధృతదినం వ్యతీపాతయుక్త
ముత్పాత దూషితమథా పరదోష దృష్టమ్

908

కర్తకు సూర్యుని అయనస్థితి, చంద్ర బలము, శుక్లపక్షము, శుభతిథి చూడవలెను. వైధృతియోగ దినము, వ్యతీపాత దినములో ఉత్పాతాది దోషములను వదిలి పెట్టవలెను.

బలయోగాదుల కథనము :-

కీర్త్యారమ్భే ప్రతిష్ఠాయామథవా గృహకర్మణి
తారార్యేస్తు ముహూర్తానాం బలయోగం కథ్యతే

909

ప్రతిష్ఠ, గృహకార్యముల ప్రారంభములో తార, సూర్య చంద్రుల స్థితిని, ముహూర్త బల యోగాదులను తెలిపెదను.

దద్యాదర్థం రవే: శుద్ధ్యై కీర్తినాం దు(తు)ర్భహస్య చ
ప్రతిష్ఠాసు సురాదీనామన్యశుద్ధి ప్రతీక్ష్యతే

910

దుష్ట గ్రహముల శుద్ధికారకు సూర్యునికి అర్ఘ్య ప్రదానము చేయవలెను. దేవతల ప్రతిష్ఠా కార్యములో ఇతర విధములైన శుద్ధిని చూడవలెను.

కర్తు: శోభనసంస్థే దివసే చంద్రే శుభారమ్భే
పక్షే సితేత్యక్తో త్పాతైర్హతం దివసమ్

911

గృహకర్త గృహాది శుభస్థానములలోనున్న సోమవారము గృహారంభము చేయవలెను. శుక్లపక్షములో చేయవలెను. కాని ఉత్పాతదినములు కాకుండ చూచుకొనవలెను.

నక్షత్ర రాశ్యాదులు :-

రవిధనపితృమైత్రే రేవతీ పుష్యయుక్తే
హిమకరహరిశక్రై ర్భృహ్మ చిత్రోత్తరాసు
హరివృష కలశాలిస్తీషు సత్కూడయేషు
శుభదినసితపక్షేలగ్నభాగే శుభే వా

912

హస్త, ధన, మఘ, అనూరాధ, రేవతి, పుష్యమి, మృగశిర, శ్రవణ, జ్యేష్ఠ, రోహిణి, చిత్త,

ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములలో సింహ, వృషభ, కుంభ, వృశ్చిక, కన్య లగ్నములలో శుభదినము శుక్లపక్షము శుభలగ్నాంశములను గ్రహించవలెను.

నక్షత్రానుసారము శుభ దినములు :-

ప్రాజేశహస్తహరిశాక్ర సమీరణేషు

పౌష్టేష్టు మిత్రగురుమూలశివోత్తరేషు

వృశ్చి (? రిక్తాన్య) తిథౌ శుభదినే శశిని ప్రశస్తే

ధన్యాం వదన్తి మునయో వివిధప్రతిష్ఠామ్

913

రోహిణి, హస్త, శ్రవణ, జ్యేష్ఠ, స్వాతి, రేవతి, మృగశిర, అనురాధ, పుష్యమి, మూల, ఆర్ద్ర, ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములలో రిక్త తిథికాక మిగిలిన తిథులలో శుభ శుక్లపక్ష దినములో, కర్తకు చంద్రుడు అనుకూలముండుటను చూచి వివిధ విధములైన ప్రతిష్ఠలు చేయవలెను. ఈ మతమును మునులుచితముగా తలంచిరి.

ఆదిత్యం యుగోత్తరయుగలే కమలాసన మిత్రచన్ద్రే యోగే చ

భవతి సమాహితశుద్ధిః సురాది సర్వ ప్రతిష్ఠాసు

914

సూర్యుడు మకరరాశినుండి మిథునరాశి అంతము వరకు ఉత్తరాయణములో నున్నప్పుడు రోహిణి అనురాధ, నక్షత్రములలో చంద్రయోగములో సమాహిత శుద్ధి యగును. ఈ సమయములో సమస్త దేవతల ప్రతిష్ఠ చేయవలెనని తెలుపబడినది.

బ్రహ్మోత్తరా దినకరాధిప పౌష్టవిష్టు

వాతాశ్వి తిష్యభరణీభగసోమభాని

సౌమ్యాది సౌమ్యవిహగేన్ద్ర దినేషు దేవ

సంస్థాపనే సమభి వాఙ్మిత సిద్ధిదాని

915

రోహిణి, ఉత్తరాత్రయం హస్త, రేవతి, శ్రవణ, స్వాతి, అశ్విని, పుష్యమి, భరణి, పుబ్బ, మృగశిర నక్షత్రములలో సౌమ్య గ్రహములున్న (బుధ, గురు, శుక్ర పూర్ణచంద్రుడు) దినములలో దేవతా ప్రతిష్ఠ చేసిన సిద్ధి ప్రదాయకమగును.

వహ్నిర్భయం భవతి భానుదినే తిథినాశః

సౌరేరసి క్షితిసుతస్య చ వజ్రపాతః

ప్రాసాదసదృశుర పుష్కరిణీ క్రియాసు

ధర్మార్థసిద్ధిరతులా హి శుభగ్రహాణామ్

916

రవివారము ప్రతిష్ఠ చేసిన అగ్నిభయము, శనివారము చేసిన ధననాశము, మంగళవారము వజ్రపాతము కలుగును. ప్రాసాదము భవనము పురము పుష్కరిణి కార్యములను ధర్మార్థసిద్ధి కొరకు శుభగ్రహ వారములలో చేయవలెను.

ప్రాసాద ప్రతిష్ఠ :-

ప్రాసాద వాపీభవన క్రియాసు క్రూరగ్రహాణాం దివసే నరాణామ్

కార్యప్రణాళోఽప్యశుభం శుభానాం ధర్మార్థ సంతానసుఖ ప్రవృద్ధిః

917

ప్రాసాదము, మందీరము, బావి, జలాశయము, భవననిర్మాణముచేయు సమయము లో క్రూరగ్రహములు (రవి కుజుడు శని రాహువు, కేతువు, క్షిణచంద్రుడు, పాపగ్రహ

యుత బుధుడు)న్న కార్యములు నాశనమగును. శుభగ్రహములున్న ధర్మార్థ సంతానము సుఖము అభివృద్ధి కలుగును.

వసుజన్దారకాచార్య బ్రహ్మ విష్ణు పురస్తరమ్

ముహూర్తాః కథితాః శస్త్రా శేషా భూయో భయావహాః 918

వసువు, బృందారకాచార్యుడు, బ్రహ్మ, విష్ణువు, ఇంద్రుడు ఈ ముహూర్తములను ప్రశస్తములుగా తెలిపిరి. మిగిలినవి భయమును కలిగించును.

శస్త్రం తారాధిపేక్ష ర్కే కుశలఫలకరం వాసవేధే నరాణాం

పృథ్వీ పుత్రాది పాపైస్త్వపచయ గృహగైః స్వస్థితిస్థాన లగ్నైః

కేంద్రే కోణేపి సౌమ్యే స్ఫుటతర కిరణాలజ్ఞుతాకారదేశ

ప్రాసాదోద్ధాన వాపీపురనగర గృహారమ్భణేషు ప్రశస్తమ్ 919

చంద్ర సూర్యులు శుభులైన ప్రజల నివాసమునకు శుభఫలము కలుగును. కుజాది పాపగ్రహములు అపచయరాశులలో (1,2,4,5,7,8,9,12) గమనము చేయునపుడు స్వస్థానము, లగ్నములలోనున్నప్పుడు, సౌమ్యగ్రహములు కేంద్ర త్రికోణములలో శుభ స్థితిలో నున్నప్పుడు ప్రాసాద ఉద్ధాన వాపీ పుర నగర నిర్మాణములు ప్రారంభించిన శుభము కలుగును.

వాస్తుమణ్డలీ ఫలము (విశ్వకర్మ ప్రకాశము 3,48-67)

లగ్నైర్కే వజ్రపాతః స్వాత్మోశహానిశ్చ శీతగా

మృత్యుర్విశ్వమ్భరా పుత్రే దారిద్ర్యం రవివన్దనే

జీవే ధర్మార్థకామాః స్యుః పుత్రోత్పత్తిశ్చ భార్యవే

చన్ద్రజే కుశలా శక్తిః సచిరాయుః ప్రవర్తతే 920

గృహారంభములో లగ్నములో సూర్యుడున్న పిడుగుపడే భయము, చంద్రుడున్న కోశహాని, కుజుడున్న మృత్యువు, శనియున్న దారిద్ర్యము కలుగును. గురువున్న ధర్మార్థములు కలుగును. శుక్రుడున్న పుత్రోత్పత్తి కలుగును. బుధుడున్న శక్తి చిరాయువు కలుగును.

ద్వితీయములో రవ్యాది ఫలము :-

ద్వితీయస్థే రవౌ హానిశ్చన్ద్రే శత్రుభయం భవేత్

భూమిజే బన్ధనం ప్రోక్తం నానావిఘ్నాని భానుజే 921

బుధే ద్రవిణం సమృత్తిర్గురౌ ధర్మప్రవర్ధనమ్

తథాకామం వినోదేన భృగౌకాలం ప్రజ్ఞేత్ఫలమ్ 922

గృహారంభ లగ్నమునుండి ద్వితీయములో రవియున్న హాని, చంద్రుడున్న శత్రుభయము, కుజుడున్న బంధనము, బుధుడున్న ద్రవ్యలాభము, గురువున్న ధర్మవృద్ధి, శుక్రుడున్న సుఖసంతోషములు, శనియున్న విఘ్నములు కలుగును.

తృతీయస్థాన గ్రహ ఫలము :-

తృతీయస్థేషు పాపేషు సౌమ్యేష్వపి విశేషతః

సిద్ధిః స్వాదచిరాదేవ యథాభిలషితం ప్రతి 923

గృహారంభ కాలములో లగ్నమునుండి తృతీయస్థానములో పాపగ్రహములు రవి

కుజుడు శని రాహువు కేతువులు వీటితో కూడిన బుధుడు, క్షీణచంద్రుడున్న వెంటనే కోరిన కోరికలు తీరును. సౌమ్యగ్రహములు (బుధ, గురువు, శుక్ర, పూర్ణ చంద్రుడు) న్న విశేష ఫలము కలుగును.

చతుర్థస్థాన ఫలము :

చతుర్థస్థానగే జీవే పూజా సమ్పద్యతే నృపాత్
చస్త్ర జే చార్థలాభః స్యాద్భూమిలాభస్తు భార్గవే **924**

వియోగః సుహృదాం భానే మిత్రభేదో మహిసుతే
బుద్ధినాశో నిశానాథే సర్వనాశోఽర్క నన్దనే **925**

చతుర్థస్థానములో గురువున్న రాజసన్యాసము కలుగును. బుధుడున్న అర్థలాభము, శుక్రుడున్న భూలాభము సంపదలాభము, సూర్యుడున్న స్వజనుల పరిజనుల వియోగము, కుజుడున్న మిత్రవైరము, చంద్రుడున్న బుద్ధినాశము, శనియున్న సర్వనాశము కలుగును.

పంచమస్థ గ్రహఫలము :-

పశ్చిమస్థే సురాచార్యే మిత్రబన్ధు ధనాగమః
శుక్రే పుత్రధనావాప్తిః రత్నలాభస్తథేస్తుజే **926**

సుతదుఃఖం సహస్రాంతౌ శశాంజ్ఞే కలహః స్మృతః
భామే కార్యవిరోధః స్యాత్సారే బన్ధు విపర్ధనమ్ **927**

పంచమస్థానములో గురువున్న మిత్రబంధు సమాగమము కలుగును. శుక్రుడున్న పుత్ర ధనలాభము, బుధుడున్న రత్నాది లాభము, సూర్యుడున్న పుత్రపీడ, చంద్రుడున్న కలహవృద్ధి, కుజుడున్న కార్యవిరోధము, శనియున్న బంధువృద్ధి కలుగును.

షష్ఠభావగ్రహ ఫలము :-

షష్ఠస్థానస్థితే సూర్యే రోగనాశం వినిర్దిశేత్
చస్త్రే పుష్టిః కుజేప్రాప్తిః సౌరేశత్రుబలక్షయః **928**

గురౌచార్థో(మన్త్రో)దయః ప్రోక్తో భృగోవిద్యాగమో భవేత్
సర్వజ్ఞానార్థం కౌశల్యం నక్షత్రపతిన్దనే **929**

షష్ఠమభావములో సూర్యుడున్న రోగములు, నశించును. చంద్రుడున్న పుష్టి వృద్ధికారకమగును. కుజుడున్న లాభప్రదము, శనియున్న శత్రుబలము నాశనమగును. గురువున్న అర్థాగమము, శుక్రుడున్న విద్యావర్ధకము, బుధుడున్న సర్వజ్ఞానము, అర్థకౌశలము వృద్ధి కలుగును.

సప్తమస్థానగ్రహ ఫలము :-

సప్తమస్థానగేజీవే బుధేదైత్యపురోహితే
గజవాజిధరిత్రీణాం క్రమాల్లాభం వినిర్దిశేత్ **930**

భాస్కర కీర్తి భజ్ఞః స్యాత్పుజే విపదమాదిశేత్
చస్త్రే మన్తే యుతే మాన్యం హీనాశ్లత్వం భయం తథా **931**

సప్తమస్థానములో గురు బుధ శుక్రులున్న క్రమముగా గజ అశ్వ భూమ్యాదుల లాభము కలుగును. సూర్యుడున్న గౌరవభంగము, కుజుడున్న విపత్తు, చంద్రుడున్న

అలస్యము, శనియున్న అంగభంగము, భయము కలుగును.

అష్టమస్థానగ్రహ ఫలము :-

నిధనే చ సహస్రాంశౌ శత్రుతో విపదఃసదా
హానిః శీతమయూభే చ మజ్జలే రవిజే భయమ్ **932**

బుధే మానధనవాప్తిః సురేజ్యే విజయో మహాన్
శుక్రే స్వజనతో దద్యాత్పుఖం పుంసాం విశేషతః **933**

అష్టమభావములో సూర్యుడున్న శత్రుబాధ, చంద్రుడున్న హాని, కుజ శనులున్న భయము, బుధుడున్న ధనము, సమ్యానప్రాప్తి, గురువున్న సమ్యానము, విజయము, శుక్రుడున్న స్వజనుల నుండి విశేషగౌరవము సుఖము కలుగును.

నవమస్థాన గ్రహ ఫలము :-

నవమస్థానగే జీవేబుద్ధి భాగ్యవివర్ధనమ్
బుధే వివిధభోగాప్తిః శుక్రే కామోదయం భవేత్ **934**

చంద్రే ధాతుక్షయః ప్రోక్తో ధర్మ హానిశ్చ భాస్కరే
కుజే సామర్థ్యహానిః స్యాద్రవిజే కామదూషణమ్ **935**

నవమభావములో గురువున్న వృద్ధి, భాగ్యభివృద్ధి కలుగును. బుధుడున్న వివిధ ప్రకారములైన భోగప్రాప్తి, శుక్రుడున్న ఉదయము, చంద్రుడున్న ధాతుక్షయము, సూర్యుడున్న ధర్మహాని, కుజుడున్న శక్తి సామర్థ్యములకు కష్టము, శనియున్న కామ దూషణము కలుగును.

దశమస్థానగ్రహ ఫలము :-

దశమస్థానగే శుక్రే శయనాసనసిద్ధయః
సురాచార్యో మహత్యైఖ్యం విజయః స్త్రీధనం బుధైః
మార్తణ్డే చ మహావృద్ధిశ్చ చంద్రే కోశవివర్ధనమ్
భౌమే రత్నాగమఃప్రోక్తః శనౌ కీర్తివిలోపసమ్ **936**

దశమభావములో శుక్రుడున్న శయ్యాసనముల సుఖము కలుగును. గురువున్న మహాసుఖము, బుధుడున్న విజయము, స్త్రీధనము, సూర్యుడున్న వృద్ధి, చంద్రుడున్న కోశవృద్ధి, కుజుడున్న రత్నాగమము శనియున్న గౌరవలోపము కలుగును.

లాభ వ్యయస్థాన గ్రహ ఫలములు :-

లాభస్థానగతా సర్వే ప్రయచ్ఛన్తి శుభం ఫలమ్
వ్యయే సర్వే సదాదాస్యం ప్రదిశన్తి విశేషతః **938**

పదకొండవ భావములో అన్నిగ్రహములు శుభఫలము నిచ్చును. వ్యయస్థానము లో నున్న గ్రహములు విశేషరూపముగా ఉదాసీనత్వమును కలిగించును.

కేంద్రే త్రికోణ భవనేషు శుభగ్రహేషు
పాపేషు షట్కోణదశలాభగ్రహస్థితేషు
లగ్నేషు జన్మతనుజస్థిర మన్దిరేషు
వేశ్మాని కీర్తికరణాని శుభప్రదాని **939**

కేంద్ర (1,4,7,10) త్రికోణ (1,5,9)ములలో శుభగ్రహములున్న పాపగ్రహములు ఆరు మూడు పది స్థానములలో నున్న, లగ్నములో జన్మ తనుజన్మదున్న మందర భవనాదులకు శుభఫలములు సిద్ధించును.

తిథి నిర్ణయము :-

పరాశరాద్వై ప్రతిపద్వితీయా - త్రయోదశీ - పంచమీ - దశమ్యః

వీతాః ప్రశస్తాస్తిథయః సదైవ సప్తమ్యపి స్వాభిమతైవ షష్ఠీ **940**

పరాశరాదుల మతముననుసరించి పాడ్యమి,ద్వితీయా, త్రయోదశి, పూర్ణిమ, దశమి, సప్తమి తిథులు గృహకార్యములు చేయుటకు ప్రశస్తమైనవి.నా మతములో షష్ఠి కూడ అనుకూలమైనది.

నిశి శస్తా ప్రతిష్ఠా చ ప్రశస్తా సఫలా భవేత్

విపరీతా కృతాయాచ ప్రత్యనీకఫలప్రదా **941**

ఇతి ప్రతిష్ఠావిధిః

రాత్రిలోకూడా శుభసమయములో ప్రతిష్ఠ చేసిన అనుకూల ఫలితమునిచ్చును. కాని విపరీత ఫలితము తెలిపినచో విపరీత ఫలితమునిచ్చును.

కూపారంభ నక్షత్రములు (బ్రహ్మసంహిత 54, 123)

హస్తోమఘానురాధాపుష్య ధనిష్ఠోత్తరాణి రోహిణ్యః

శతభిషణిత్యారమ్భే కూపానాం శస్యతే భగణః **942**

హస్త,మఘ,అనురాధ,పుష్యమి,ధనిష్ఠ,ఉత్తరాత్రయం,రోహిణి, శతభిష నక్షత్రములలో కూప ఖననము (త్రవ్వటము) చేయవచ్చును.

హస్త-మైత్ర-మఘా-పుష్య-ధనిష్ఠోత్తర-వారుణైః

ప్రాజాపత్యేచ కూపానాం ఖననం మునిభిః స్మృతమ్ **943**

హస్త అనురాధ,మఘ,పుష్యమి,ధనిష్ఠ,ఉత్తరాత్రయం,శతభిషం,రోహిణి నక్షత్రములలో కూపఖనమును మునులు తెలిపిరి.

కోణే కూప ఖనన ఫలము :-

ఆగ్నేయే దిక్కోణే గ్రామస్య పురస్య వాభవతికూపః

నిత్యం స కరోతి భయం దాహం వా మానసం ప్రాయః **944**

నైరృత్యే బాలభయం కరోతి వనితాక్షయం చ వాయవ్యే

దిక్తయమేత త్త్యక్తా శేషాశ్చ శుభావహాః కూపాః **945**

స్వాదుస్వచ్ఛం లఘుస్థిర్ధం స్థిరమమ్భః శుభాంశకే **946**

ఇతికూప ఖనన విధిః

గ్రామ పట్టణములలో ఆగ్నేయకోణములో కూపమును త్రవ్విన నిత్యము భయము దహనభయము కలుగును. నైరృతికోణములో కూపము త్రవ్విన బాలరకు క్షయరొగము, వాయవ్యములో కూపము త్రవ్విన మహిళలకు నాశనము కలుగును. ఈశాన్యములో త్రవ్విన శుభము కలుగును.లఘునక్షత్రములలో జలాశయమును ఆరంభించిన రుచి కలిగిన స్వచ్ఛమైన జలము కలుగును. స్థిరాంశము శుభగ్రహాంశములో ప్రారంభించిన స్వాదుజలము కలుగును.

9. సస్యాయుర్వేద ప్రకరణము

కృషికర్మ విచారము :-

నక్షత్రై స్త్రిభిరుత్తరై ర్గుణయుతైః పక్షే సితే సర్వదా
రోహిణ్యాం చ సువాతభద్ర కథితావన్త్యైశ్చ యోగోత్తమైః
స్థానేష్వేషు మహీరుహం గుణవతాం పుంసోదయాయోగతాం
క్షిప్రం వృద్ధిమవాప్నువన్తి బహుశః పుష్టైః ఫలైః సంయుతాః 947

వ్యవసాయ పనులకు ఉత్తరాత్రయ (ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ ఉత్తరాభాద్ర)నక్షత్రములు శుక్లపక్షము ఎల్లప్పుడు గుణవంతమైనవిగా తెలుపబడినవి. రోహిణి స్వాతి పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములు కూడ ఉత్తమయోగము నిచ్చునని తెలుపబడెను. వీటితో పాటు పుంసోదయ యోగములో క్షిప్ర నక్షత్రములలో (హస్త అశ్విని పుష్యమి అభిజిత్తు) వృక్షారోపణ చేసిన అవి వెంటనే వృద్ధిని పొందును. అనేక పుష్ప ఫలములతో లాభదాయకమగును.

హల ప్రసారణము (కృషి పరాశరము 121)

అనిలోత్తర రోహిణ్యాం మృగమూలపునర్వసౌ
పుష్య శ్రవణహస్తేషు కృషికర్మ ప్రశస్యతే 948

వ్యవసాయ పనులకు స్వాతి ఉత్తరాత్రయము, రోహిణి, మృగశిర, మూల, పునర్వసు, పుష్యమి, శ్రవణము, హస్త నక్షత్రములను గ్రహించవలెను.

రోహిణ్యామథ హస్తే చ జ్యేష్ఠామూలోత్తరాసు చ
బీజం తు వాపయేద్ధిమాన్యదీచ్ఛే తస్యసమృద్ధమ్ 949

ఇతి కృషి కర్మః

రోహిణి, హస్త, జ్యేష్ఠ, మూల, ఉత్తరాత్రయం నక్షత్రములలో బీజములు నాటే కార్యమును చేయవలెను.

(పీయూషధార 2, 32)

పూర్వాభాద్రపదా మూలారోహిణ్యుత్త ఫల్గుణీ
విశాఖా వారుణం చైవ ధాన్యానాం రోపణం వరాః 950

పూర్వాభాద్ర, మూల, రోహిణి, ఉత్తర, విశాఖ, శతభిష నక్షత్రములలో ధాన్య రోపణము ను (ఎగురువేయుట) చేయవలెను.

తరురోపణము :

శతభిషగుత్తర కమలజమూలేన్ద్రాగ్ని హరిభేషు శుభేషు
వాక్పతిసితశశి దివససేదయేషు తరుణోపణం శస్తమ్ 951

ఇతి వృక్షారోపణమ్

వృక్షములను నాటుటకు శతభిషము, ఉత్తరాత్రయము, రోహిణి, మూల, జ్యేష్ఠ, కృత్తిక, శ్రవణ నక్షత్రములు శుభకరమైనవి. గురువారము, సోమవారము, శుక్లపక్షములో గురువారము శుక్రోదయము కూడ వృక్షారోపణకు ప్రశస్తమైనవి.

ఊర్ధ్వముఖ నక్షత్ర కార్యములు :-

ఉర్ధ్వాన నాని చతురానన - విష్ణు-రుద్ర

చంద్రాస్త కోత్తరధనాని భవన్త్యమూని

ప్రాసాదతోరణ పురాది విహారకర్మ

కర్మాణ్యనేక విధసౌఖ్య శుభ ప్రధాని

952

ఊర్ధ్వముఖ సంజ్ఞక నక్షత్రములు - రోహిణి, శ్రవణ, ఆర్ద్ర, మృగశిర, భరణి, ఉత్తర, ఉత్తరాషాఢ, ఉత్తరాభాద్ర రేవతి నక్షత్రములలో ప్రాసాద తోరణ పుర నగర విహార ఉద్యానవన నిర్మాణ కార్యములు చేసిన శుభము కలుగును.

తిర్యజ్ముఖ నక్షత్ర కార్యములు :-

పార్శ్వాన నాన్యదితివాసవమైత్ర చిత్రా

పౌష్కాశ్వినీ వరుణ వాతఖరాం శుభాని

గోవాజి దన్తిదమన ప్రియదర్శనాని

సద్యప్రవేశ కరణే చ హితప్రధాని

953

పార్శ్వముఖ (తిర్యజ్ముఖ) నక్షత్రములు పునర్వసు ధనిష్ఠ అనురాధ చిత్త పుష్యమి అశ్విని పూర్వాషాఢ స్వాతి నక్షత్రములలో పశు అశ్వ గజముల దమనములు, ప్రియునితో మిలనము, భవన ప్రవేశము మున్నగు కార్యములు శుభమునిచ్చును.

అధోముఖ నక్షత్ర కార్యములు :-

యామ్యాహివహిని పితృపూర్వవిశాఖ

మూలాన్యే తాన్యధో పదనకాని భవన్తి భాని

కూపవాపీ బిల గృహఖన్యపాత

ద్యూతచ్ఛలోపకరణేషు హిత ప్రధాని

954

ఇత్యూర్ధ్వముఖాది నక్షత్ర చిన్తా

భరణి, ఆశ్లేష, కృత్తిక, మఘ, పుబ్బ, పూర్వాషాఢ, పూర్వాభాద్ర, విశాఖ, మూల - ఈ నక్షత్రములు అధోముఖ సంజ్ఞకములు. వీటిలో అధోప్రకృతి కార్యములు అనగా కూపము గృహమును త్రవ్వట పాతనము ద్యూతము శిలాన్యాసాది కార్యములు చేసిన శుభము కలుగును.

అధకృషి ప్రకరణము :-

ఋక్షే షూతరపౌష్ట వైష్ణవమఘా మూలానురాధాశ్వినీ

ప్రాజాపత్యకరద్విదైవ గురు ప్రాలేయపాదేషు చ

నిర్దోషర్హషభై ర్భైశ్చ సుమనోమాలాభిరభ్యర్చితో

దత్వా క్షేత్రపతేర్భులిం హలధరః క్షేత్రం తతః కర్షయేత్

955

ఉత్తరాత్రయం, రేవతి, శ్రవణం, మఘ, అనురాధ, అశ్విని, రోహిణి, హస్త, విశాఖ, పుష్యమి, శతభిష నక్షత్రములలో దోషరహితమైన సుందరమైన ఎద్దులను నాగలిని పుష్పములతో పూజించి క్షేత్రపతికి బలిదానమునిచ్చి వ్యవసాయ దారుడు నాగలితో భూమిని దున్నేకార్యమును ప్రారంభించవలెను.

సబ్రహ్మదితిపౌష్ట మిత్రయుగలస్వాతి శ్రవో వారుణే
 మూలాదిత్య మఘోత్తరామునివరైః ప్రోక్తాః ప్రశస్తాపరమ్
 బీజాప్తి కరణే హలప్రవహణే పాంశుక్రియా రోపణే
 సూర్యాచార్య సితేన్దు బోధనదినే లగ్నే నుకూలే గ్రహే **956**

రోహిణి. పునర్వసు, రేవతి, అనురాధ, స్వాతి, శ్రవణ, పూర్వాషాఢ, మూల, హస్త, ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములు నాగలితో దున్నుట విత్తనములు చల్లుట మున్నగుమట్టికి సంబంధించిన కార్యములకు శుభమును కలిగించును. శుక్ర, సోమవారములు శుభ లగ్నములు, శుభగ్రహములను కూడ చూడవలెను.

రోహిణ్యాం చైవ హస్తేషు జ్యేష్ఠామూలోత్తరేషు చ
 ధాన్యాని వాపయేద్విధాన్య దీప్యేచ్ఛస్య సప్తదమ్ **957**

రోహిణి, హస్త, జ్యేష్ఠ, మూల, ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములలో ధాన్యమును నాటే కార్యము చేసిన సంపద కలుగును.

ప్రాజేశశ్రవణోత్తరాదితి మఘామూర్తణ్ణ తిప్యాశ్వినీ
 పౌష్ణానిష్ఠమరీచయః శతభిషక్వాతీ విశాఖా తథా **958**
 జీవార్కేన్దు సితేన్దు నస్తనదినే లగ్నే చ సామ్యోదయే
 సన్ధ్యానాం వపనే తథైవ లవనే శస్తాస్తథారోపణే **959**

రోహిణి, శ్రవణ, ఉత్తరాత్రయం, పునర్వసు, మఘ, హస్త, పుష్యమి, అశ్విని, రేవతి, మృగశిర, శతభిషం, స్వాతి, విశాఖ నక్షత్రములు గురు రవి సోమ శుక్ర బుధవారములు శుభలగ్నములలో శుభగ్రహముల ఉదయ సమయములో బీజావపనము (నాటుట) చేయవలెను. ధాన్యమునుండి పొట్టు మున్నగునవి పోవుటకు ధాన్యారోపణ కార్యమును చేయవలెను.

హస్తే చ వాపయేద్బీజ సజ్గ్రాహేనా వైశ్వదైవతే
 రోహిణ్యాం మర్దనం కుర్యాదుత్తరాసు ప్రవేశయేత్ **960**

హస్త నక్షత్రములో విత్తనములను నాటవలెను. ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రములో ధాన్యమును సంగ్రహించవలెను. రోహిణి నక్షత్రములో ధాన్యమును కోసి శుభ్రము చేయవలెను. ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రములలో గృహమునకు తీసుకొని రావలెను.
 వారానుసారముగా కృషిఫలము :-

సారే దినే సలిలకీట భయస్య వృద్ధిర్భావే
 భయం భవతి మూషకజం చ తేషామ్
 బీజప్రవాపణవిరోపణలావకానాం
 కుర్యాత్కృషిం తనువిహీనదినే తు చన్ద్రే **961**

శనివారము వ్యవసాయ సంబంధ కార్యమును చేసిన కీటకముల భయము కలుగును. మంగళవారము చేసిన ఎలుకల భయము కలుగును. విత్తనములు నాటుట, లావక కార్యము (ఎద్దులతో దున్నుట) రోపణ (ధాన్యము ఎగురవేయుట)ది కార్యములు చంద్రుడు లగ్నములో లేనపుడు చేయవలెను.

వపనకార్యము :-

గురురవి శశిసౌమ్యే శుక్రవారేషు విద్వాన్
యది సునియతయుక్తే భూమి భాగప్రదేశే
సకనక జలబీజం గృహం ముష్టి త్రయం చ
సురచిరరచితచేతా వాపయేచ్ఛక్ర చిన్తామ్

962

గురు, రవి, చంద్రాది సౌమ్యగ్రహములలో శుక్రవారములో విద్వాంసుడు శుభ విచారము చేసి వ్యవసాయపు పొలములో బంగారపునీటితో మొదటి సారిగా మూడు పిడికిళ్ల విత్తనములను తీసుకొని ఇంద్రుని పూజించి నాటవలెను.

ఛేదనకార్యము :-

రాద్రే మైత్రేయ ధవా సౌమ్యే ధాన్యం స్యాదనకూలతః
ఛేదితవ్యం సదా ప్రాజ్ఞైర్లగ్నైః చైవ గురూదయే

963

ఆర్ద్ర, మైత్ర సంజ్ఞక (మృగశిర, రేవతి, చిత్త, అనురాధ) లేక సౌమ్య (మృగశిర చిత్త అనురాధ రేవతి) నక్షత్రములలో అనుకూల దినములో గురూదయమును చూచి ప్రాజ్ఞుడైన వ్యక్తి పైరును కోయుకార్యమును చేయును.

(కృషి పరాశరము 242)

మీనలగ్నై శుభే ఋక్షే నిధనే క్రూర (చంద్ర?) వర్జితే
క్షే ప్రవ్యం కోవ్యతే ధాన్యం గర్గోవదతి సర్వదా

964

రవి మీనలగ్నములో నున్నపుడు శుభ నక్షత్రమైనపుడు అష్టమస్థానములో క్రూర గ్రహములు లేనపుడు ధాన్యగారములో ధాన్యమును నింపవలెను.

శుభాషితములు :-

సుకృష్టే చ సుపృష్టే చ సుక్షేత్రే నిధి దర్శనమ్
సుభిక్షం సతతం యస్మాత్తస్మాత్కామదుఃఖా కృషిః

965

బాగుగా దున్నిన పొలములో బాగుగా వర్షము కురిసిన మంచి పొలములో సంపద దర్శనమిచ్చును. దీని వలన ఎల్లపుడు అనుకూల సమయముండును. అందు వలన వ్యవసాయము అన్ని కోరికలను తీర్చునదిగా తెలుపబడెను.

మేధికా ప్రమాణము :

శ్లేష్మాతకీ శాల్మలి సప్తపర్ణి
జౌదమ్పరీ చైవ తథా చ ధాత్రీ
న్యగ్రోధశాఖా విమలావిషాఖా
షడ్వి: సమేధా కథితా ప్రశస్తా

966

మేధికకు (కళ్లములో పాతిన స్తంభము) శ్లేష్మాతక (విరిగి) శాల్మలి (బూరుగు) సప్తపర్ణి (ఏడాకుల అరటి) ఉదంబరము (మేడి) ధాత్రీ (ఉసిరి) న్యగ్రోధముల (జమ్మి) కాష్ఠము తొర్రలు లేనిది ప్రశస్తమగును.

అన్యదప్యహ :

నాల్పా నహీనా న చ దీర్ఘశాఖా

స ప్రాస్తరే చైవ స మార్గదేశే

రథ్యాప్రదేశే కుహరే స నిమ్నే

భీరుప్రదేశే షడకోణ కార్యః (?)

967

మేధికా ప్రమాణము అతితక్కువగా అతి ఎక్కువగా నుండక సమముగా నుండవలెను. నిర్జన మార్గములో రథ్యాప్రదేశములో నిమ్నప్రదేశములో ఎత్తుదేశములో, భయమును కలిగించు క్షేత్రములో మేధికను నిలబెట్టరాదు. వ్యవసాయ క్షేత్రములో దీనిని స్థాపించవలెను.

హల ప్రమాణ క్షేత్ర ఫలము : (కృషి పరాశరము 97)

నిత్యం దశహలే లక్ష్మీః నిత్యం పఞ్చహలే ధనమ్

నిత్యం హి త్రిహలే భక్తం నిత్యమేకహలే ఋణమ్

968

పదిహలముల వ్యవసాయపు భూమిలో లక్ష్మీ నివాసముండును. ఐదు హలముల భూమిలో ఎల్లప్పుడు ధనముండును. మూడు హలముల భూమిలో తినటానికి కావలసిన ఆహారము దొరుకును. హలమాత్రమున్న భూమిలో రైతు ఋణవంతుడగును. హలము (నాగలి)తో దున్నిన భూమి హలప్రమాణ భూమియగును. అవిధముగా ఎన్ని హలముల ప్రమాణమున్న అంత ఎక్కువ భూమి యగును. దాని వలన కలుగు ప్రయోజనము తెలుపబడెను.

ధాన్యధారణ యోగ్య నక్షత్రము :-

యామ్యోత్తరం త్రిదశమన్త్ర హిరణ్యగర్భ

సౌమ్యప్రభంజనదినాధిపనైర్యతేషు

ఏతేషు భేషు గుణవత్పుయథా నిధానం

ధాన్యాది ధారణమిహోపదిశన్తి సన్తః

969

భరణి, ఉత్తరాత్రయం, రోహిణి, మృగశిర, స్వాతి, హస్త, మూల నక్షత్రములలో అను కూలమైన స్థానములలో ధాన్యదులను నిలువ ఉంచవలెనని దైవజ్ఞులు తెలిపిరి.

సవాన్నహారము :-

సన్ధానాం భార్గవదినే త్రయోదశ్యాం త్రిజన్మని

అన్నశ్రాద్ధం స కురీష్వత పుత్రదార ధనక్షయమ్

970

సందతిధి (1,6,11) శుక్రవారము త్రయోదశి మరియు మూడు వారములున్న తిథిలో అన్నశ్రాద్ధము చేయరాదు. దీనిలో పుత్రపత్నీ ధనక్షయములు కలుగుటక వకాశముండును.

స సన్ధాయాం సమఘాయాం స త్రిజన్మభేషు బుధః

భూమిజ భృగుశనీనాం దినాని చైవ శుభాశంసి

971

సందతిధి, మఘ నక్షత్రములో, మూడు దినములుండు నక్షత్రములో బుధ, మంగళ, శుక్ర, శనివారములలో కొత్త అన్నమును తినుట మంచిదికాదు.

హరియుగలే దితియుగలే పౌష్ట్యయుగలే విరిశ్చియుగలే చ

కరపఞ్చకోత్తరేషు చ బుధోహి నోష్వేషు సవమద్యాత్(?)

972

ఇతి సవాన్న భక్షణమ్

శ్రవణ,ధనిష్ఠ,పునర్వసు,పుష్యమి,రేవతి, అశ్విని, రోహిణి, మృగశిర,హస్త,చిత్త స్వాతి, విశాఖ,అనురాధ, ఉత్తరాత్రయ నక్షత్రములలో జ్ఞానియైనవ్యక్తి నవాన్న భక్షణ విషయము లో నిషేధమును గూర్చి విచారణ చేయవలెను.

భైషజ్య ప్రకరణము :-

హస్తాది శ్రవణ సోమ సమీరణేషు
మూలానల ద్రవిణ వారుణ వాసవేషు
భైషజ్య పీతమచిరాదుపహృత్య దోషాన్
కస్తర్షకల్పవపుషం పురుషం కరోతి

973

హస్త,పునర్వసు,శ్రవణ, మృగశిర, స్వాతి,మూల, కృత్తిక, ఆర్ద్ర శతభిషం ధనిష్ఠ నక్షత్రములలో ఔషధము సేవించిన చిరకాలములో రోగమునకు నివారణ జరుగును. దీనిలోవ్యక్తి శృంగార,రోగ నివారణ, సౌందర్య సంబంధిత కార్యములను చేయవచ్చును.

మూలానలనిలసురేస్త్ర సురేజ్య చన్ద్రాః
పౌష్కాశ్వినీ ద్రవిణ కేశవమిత్ర చిత్రాః
భైషజ్య లక్షణ విధానియతం నరాణాం
విఘ్నస్త్రిష్ట శతమప్యచిరాత్తు ముఖ్యమ్

974

మూల, కృత్తిక,స్వాతి, జ్యేష్ఠ,పుష్యమి, మృగశిర, పూర్వాషాఢ, అశ్విని, ఆర్ద్ర, శ్రవణ, అనురాధ, చిత్త నక్షత్రములలో వ్యక్తి లక్షణములననుసరించి చిరకాలముగా కలుగు వంద విధములైన విఘ్నములు నివారణమగును.

శ్రవణానిల నైర్మతి పుష్యయుతం పవనాశ్వ రేవతీశక్రయుతమ్
అనురాధ ధనిష్ఠ సుచిత్రకరం పిబ భైషజ్యమేవ రుజాపహరమ్

975

ఇతి భైషజ్య ప్రకరణమ్

శ్రవణ,స్వాతి,మూల, పుష్యమి, అశ్విని, రేవతి, జ్యేష్ఠ, అనురాధ, ధనిష్ఠ చిత్త హస్త నక్షత్రములలో ఔషధము సేవించిన రోగనివారణమగును.

విరేచనము :-

పుష్కృహస్తస్తథా జ్యేష్ఠా శ్రవణశ్చేత్తరాశ్వినీ
శుభాన్యేతాని ధిష్ణాని యాతేవాస్తే విరేచయేత్

976

చికిత్సాకర్మలో విరేచనకర్మలో పుష్యమి హస్త జ్యేష్ఠ శ్రవణ ఉత్తరాత్రయం అశ్విని నక్షత్రములు శుభమైనవి. ఈ నక్షత్రములలో వస్తి(ఎనిమా) విరేచన కర్మలను చేయవచ్చును.

విముక్తిస్నానము :-

జీవే శుక్రబుధే చన్ద్రే దినే విష్టిహతే తిథౌ
అశుభం కురుతే స్నానం రోగీ రోగాన్న ముచ్యతే

977

గురు శుక్ర బుధ సోమవారములలో విష్టికరణముతో కూడిన తిథియైనపుడు రోగికి స్నానము చేసిన అశుభము కలుగును. రోగము తక్కువకాదు.

అర్కార్కి భౌమేజ్యదినేషు శస్త్రం

లగ్న స్థిరే కేంద్రగతే చ జీవే
కార్యస్థిరత్వం కురుతే ర్థ సిద్ధిం
స్నాత్వా చ రోగీ విధి పూర్వకేణ

978

రవి శని మంగళవారములు రోగము తగ్గిన తర్వాత స్నానమునకు అనుకూలమైనవి. ఈకార్యమునకు స్థిరలగ్నమై, గురువు కేంద్రములోనున్న కార్యసిద్ధి కలుగును. రోగికి విధిపూర్వకముగా స్నానము చేయించవలెను.

హస్త: పుష్యస్తథా జ్యేష్ఠా విష్ణుర్ముగ శిరస్తథా
శుభాన్యేతాని దృష్టాని స్నానే రోగగతస్య చ

979

హస్త పుష్యమి జ్యేష్ఠ శ్రవణ మృగశిర నక్షత్రములు రోగ నివారణమైన తర్వాత స్నానము చేయుటకు శుభమైనవి. ఈ నక్షత్రములలో స్నానము చేసిన రోగము పోవును.

వృత్తిపాత విష్టిదివసే రవిభూమినస్తన శనీనాం స్నానాత్
వ్రణముక్తో ధ శుభస్థితతారకే శశిని

980

ఇతి విముక్త స్నానమ్

వృత్తిపాత, విష్టి కరణములు రవి మంగళ, శనివారములు శుభతారలు చంద్రుడు వ్రణము (దెబ్బ) నుండి నివారణపొందిన తర్వాత స్నానము చేయుటకు శుభకరమైనవి.

10. మిశ్ర ప్రకరణము

ధనుర్వేద విధి :-

మఘోత్తరా పావకవిష్ణు చిత్రా
స్వాత్యశ్విజీవాదితి భాస్కరాశ్చ
వారా: సితార్కేష్ఠ మహీసుతానాం
శస్తా ధనుర్వేదవిధౌ ప్రదిష్టా:

981

మఘ ఉత్తరాత్రయం కృత్తిక శ్రవణ చిత్త స్వాతి అశ్విని పుష్యమి పనర్వసు హస్త నక్షత్రములలో శుక్లపక్షములో రవి సోమ బుధవారములలో ధనుర్వేద సాధన ప్రశస్తమగును.

అశ్వినీమఘ చిత్రాయాం స్వాతౌ స్వాదుత్తరాసు చ
పునర్వసౌ మఘా మిత్రే హస్తే చ శ్రవణే పి వా
కృత్తికా స్పష్టిచారమ్భా ధనుర్వేదే ప్రశస్యతే
గురుశుక్ర సురాచార్యవారే చాఙ్గరకే రవౌ

982

983

అశ్విని, మఘ, చిత్త, స్వాతి, ఉత్తరాత్రయం, పునర్వసు, అనురాధ, హస్త, శ్రవణ, కృత్తిక నక్షత్రములలో ధనుర్వేదాభ్యాసము ప్రశస్తమగును. గురు శుక్ర మంగళ రవివారములు విచారణీయములగును.

తిథినక్షత్ర యోగేషు శుద్ధేష్యపి నిశాకరే

కృషి - వ్యాయామ - యుద్ధేషు ప్రశస్తో భూమిసంతనః 984

తిథి నక్షత్రముల శుభయోగమును చంద్రుని శుద్ధిని చూడవలెను. బుధవారము వ్యవసాయము, వ్యాయామము యుద్ధములకు ప్రశస్తమైనది.

స శస్త్రం జన్మనక్షత్రం అవిశుద్ధం యథా భవేత్

తత్రారమ్భ నకుర్వీత తిథివ్యాతోభవే న చ 985

ఈకార్యములో జన్మ నక్షత్రము అశుద్ధ నక్షత్రము ప్రశస్తముకావు. తిథి అనుకూలము కానపుడు ధనుర్వేద శిక్షణ పొందరాదు.

హరే సుప్తే తథాపౌషే చైతే వాఽథ సితే తిథౌ

శశి సమార్క జన్మాప్నో దిగ్బేధో నైవ శస్యతే 986

ఇతి ధనుర్వేదవిధిః

విష్ణువు శయనకాలములో పుష్ప చైత్రమాసములలో శుక్ల పక్షతిథి సోమవారము లేక మిగిలిన సౌమ్యవారములు, శనివారము మరియు దిక్పాలను అప్రశస్తముగా భావించవలెను.

వాహనారోహణము :-

పౌష్ణాశ్వివిశ్వవసుభాస్కర వాసుదేవ

చిత్రాసమీరణ పునర్వసు వారణేషు

వారేషు సూర్య శశి సోమజజీవ శుక్రే

ష్టార్రోహణం నిగదితం గజ వాజినాం చ 987

రేవతి, అశ్విని, ఉత్తరాషాఢ, ధనిష్ఠ, హస్త, శ్రవణ, చిత్త, స్వాతి, పునర్వసు, శతభిషం నక్షత్రములలో రవి, సోమ, బుధ, గురు, శుక్రవారములలో గజము, అశ్వములపై ఆరోహణము చేయవలెను.

హస్త శ్రవణత్రితయం పునర్వసు రేవతీద్వయమ్

రవి శశి బుధ శుక్రే వాజి గజారోహణే శస్త్రాః 988

హస్త, శ్రవణ, ధనిష్ఠ, శతభిషం, పునర్వసు, రేవతి, అశ్విని, నక్షత్రములు రవి సోమ, శుక్రవారములలో అశ్వారోహణము ప్రసస్తమగును.

పౌష్ఠప్రజే శాదిభ ధ్వయాని హస్తాదిషట్కశ్రవణోత్తరాణి

దోలాది మాతఙ్గ తురంగమాణా మారోహణే భీష్టఫలప్రదాని 989

ఇది దోలాద్యారోహణమ్

రేవతి, శ్రవణ, ధనిష్ఠ, హస్త, చిత్త, స్వాతి, విశాఖ, అనురాధ, జ్యేష్ఠ, శ్రవణ, ఉత్తరాత్రయ, నక్షత్రములలో పల్లకి, అశ్వము, గజములనారోహించిన అభీష్ట ఫలదాయక మగును.

హస్తీదంత ఛేదనము :-

భౌమశస్త్రేచ్ఛరదివసే దివసపతౌ గురుగృహే హరౌ సుప్తే

పక్షే సితే నిశాయాం కరిణీరదకృతనం నేష్టమ్ 990

ఇతి హస్తీదంతచ్ఛేదః

మంగళ, శనివారములు, రవి గురుగృహములోనున్నపుడు విష్ణువు శయనించి

నవుడు, శుక్ల పక్షరాత్రిలో ఏనుగు దంతములను ఛేదన చేసిన నేష్టమగును.

వాజికార్యము :-

ఆదిత్య హస్తాశ్విని రోహిణీషు
పుష్కృత ధ పౌష్కానిల దేవయోశ్చ
వారేషు తిథ్యాదిషు వాజికార్యం
కుర్యాన్నరస్త తుఖసమ్ప(ద) దం స్యాత్

991

ఇతివాజి కార్యమ్

పునర్వసు, హస్త, అశ్విని, రోహిణి, పుష్యమి, రేవతి, స్వాతి, శతభిషం, నక్షత్రములలో వచ్చు వార, తిథులలో అశ్వకార్యము (క్రయము, విక్రయము, శిక్షణ, పాలన, పోషణ ఆరోహణము)లను చేయవలెను. ఈ సమయములో చేసిన సుఖసంపదలు కలుగును.

గుణగణార్జనము :-

వసు పునర్వసు పూర్వాభుజజ్ఞమై: కరనిశాకరశజ్ఞర దైవతే:
సహరి వాక్పతిభి: సహచిత్రయా గుణగణార్జనమేభి రభీష్ణితమ్ 992

ఇతి గుణగణార్జనమ్

వీటి గుణగణార్జన కొరకు ధనిష్ఠ, పునర్వసు, పూర్వాభాద్ర, అశ్లేష, హస్త, మృగశిర, ఆర్ద్ర, శ్రవణ, పుష్యమి, చిత్త నక్షత్రములనుకూలమగును.

గోచలన విధి :-

సర్వేశమైత్రశశిపుష్యపునర్వసుచ
వాగీశ శక్రశతతార ధనిష్ఠహస్తా:
పౌష్కానలానిలవిశాఖమఘాశ్విమూలాగోషు
ప్రశస్తామధవార్ధ విశేషయాత్రా

993

అశ్లేష, అనురాధ, మృగశిర, పుష్యమి, పునర్వసు, జ్యేష్ఠ, శతభిషం, ధనిష్ఠ, హస్త, రేవతి, కృత్తిక, స్వాతి, విశాఖ, మఖ, అశ్విని, మూలనక్షత్రములలో గోశాలాదులలోనికి పశువులను పంపవలెను.

యామ్యోహరిద్దహన మైత్రఫణీస్థ హస్తా
ధాతాహి ర్భుభ్యురుదయమ విశ్వ చిత్రా
వార్యేఽర్క సూనువసుధాత్మజభాస్కరాణాం
కుర్యాత్ప్రవేశ గమనే మరణం పశునామ్ (?)

994

భరణి, శ్రవణ, కృత్తిక, అనురాధ, అశ్లేష, జ్యేష్ఠ, రోహిణి, ఉత్తరాభాద్ర, ఉత్తరాషాఢ, చిత్తనక్షత్రములలో శని మంగళ రవివారములలో పశువుల ప్రవేశము నిష్ప్రమణము జరిగిన మరణము కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

త్రిషూత్తరేషు రోహిణ్యాం సినీవాలీ చతుర్దశీ
శ్రవణే చైవ నక్షత్రే చిత్రాయామష్టమీషు చ
గోషు కార్యం న కుర్వీత ప్రస్థానం వాప్రవేశనమ్

995

ఇతి గోచలనవిధిః

ఉత్తరాత్రయం, రోహిణి, సినివాలీ, అమావాస్య, చతుర్దశి, శ్రవణ, చిత్త, నక్షత్రములు అష్టమి తిథియైన గోశాల సంబంధిత కార్యమును చేయరాదు. పశువులను గోశాలలోనికి పంపరాదు. యాత్రకు బయటకు పంపరాదు. దీనివలన పశువులకు వనచర జీవులకు ప్రాణములు పోవు సంకటము కలుగును.

శ్రవణాది చింత :-

న గచ్ఛేద్దక్షిణామాశాం షట్కేన శ్రవణాదినా

భూతికామో న కుర్వీత తృణకాష్ఠాని సంగ్రహమ్

997

శ్రవణాది ఆరు (శ్రవణ, ధనిష్ఠ, శతభిషం, పూర్వాషాఢ, ఉత్తరాషాఢ, రేవతి) నక్షత్రములలో ఎప్పుడు దక్షిణదిశకు యాత్ర చేయరాదు. ఈయోగములలో భూతి కాముకులు (ఐశ్వర్యమును కోరువారు) తృణ కాష్ఠాదులను సంగ్రహించరాదు.

ఛేదనం తృణకాష్ఠానాం సజ్గహం చ విశేషతః

భూతికామో న కుర్వీత షట్కేన శ్రవణాదినా

998

తృణ కాష్ఠముల ఛేదనము విశేషించి శ్రవణాది ఆరు నక్షత్రములలో చేయరాదు. ఈ నక్షత్రములలో భూతి కామ (ఐశ్వర్యమును పొందవలెనను కోరిక) మును కూడ వదిలి పెట్టవలెను.

ధనిష్ఠామాదితః కృత్వా పఞ్చఋక్షాణి వర్షయేత్

గృహార్థం తృణకాష్ఠానాం సంగ్రహం నైవ కారయేత్

999

ధనిష్ఠాది పంచ (ధనిష్ఠ, శతభిషం, పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్ర, రేవతి) నక్షత్రములలో గృహము కొరకు తృణకాష్ఠాదుల సంగ్రహణము ఎప్పుడును చేయరాదు.

అగ్నిదాహో భయం రోగా రాజపీడా ధనక్షయః

సంగ్రహే తృణకాష్ఠానాం కృతే వాస్వాది పఞ్చకే

1000

ధనిష్ఠాది ఐదు నక్షత్రములలో తృణ కాష్ఠాదులను సంగ్రహించిన అగ్నిదాహము, భయము, రాజపీడ, ధనక్షయము కలుగును.

పూర్వాభాద్రాణయః కుర్యాత్తృణ కాష్ఠాని సంగ్రహమ్

ఆయుః ప్రహీయతే తస్య లక్ష్మీర్దురేణ నశ్యతి

1001

ఇతి శ్రవణాది చింతా

పూర్వాభాద్రాది (పూర్వాభాద్ర, ఉత్తరాభాద్ర, రేవతి, అశ్విని, భరణి) ఐదు నక్షత్రము లలో తృణ కాష్ఠాదులను సంగ్రహము చేసిన ఆయుక్షీణము కలుగును. ధనమునకు దూరమగును.

నక్షత్ర పాద చింత :-

నక్షత్రపటు కిరణం పశ్చాత్పన్థాగతైర్గుహౌ ధిన్నమ్

క్రూరవిపీడితమన్యా తద్దౌష్ఠితం చాశుభం సర్వమ్

1002

బలమైన గ్రహము సందిగతమైన, గ్రహదృష్టితో భిన్నమైన, అన్యకూరగ్రహములతో

పీడింపబడు నక్షత్రములో వివాహము చేసిన కన్య జీవించదు.

త్రయవజ్ర పాతకములు :

అగ్రతో భూమిలం విన్ధ్యాత్ ఆసనస్థం చ దూయతే

పృష్ఠతో భస్మితం విద్యాత్త్రయః స్యుర్వజ్రపాతకాః

1005

అగ్రగామియైన నక్షత్రమును భూమిలమని తెలిసికొనవలెను. వర్తమాన నక్షత్రమును 'దూయతము' వెనుకనున్న నక్షత్రమును 'భస్మిత' మని భావించవలెను. ఈ విధముగా ఇవి మూడు విధములైన వజ్రపాతకములగును.

ఏకసూర్యో ద్వితీయో గ్విస్త్వతీయోక్షే చతుర్భవమ్

విధ్యత్యర్కయుతః పాదః పాదస్తస్యేన్ద్ర యోగతః

1006

నక్షత్రములలో ఒకటి సూర్యుడు, రెండవది అగ్ని, మూడు నాల్గవ నక్షత్రములు భవనములగును. ఒక చరణము సూర్య యుక్తమగును. ఒక చరణము చంద్ర యోగముతో వేధను కలిగించును.

యస్మిన్నాదే గ్రహస్తిస్థేచ్ఛుభో వా యది వా శుభః

సపాదం పీడ్యతే శేషాః పాదాన్తు శుభలక్షణాః

1007

ఏకనక్షత్ర పాదమై ఏగ్రహముండునో దాని వలన వేధ పొందిన నక్షత్ర చరణమును వదిలి పెట్టవలెను. అపాదము మాత్రమే పీడితమగును. మిగిలిన పాదము శుభలక్షణము కలిగియుండును.

లల్లాచార్యుడు (జ్యోతిర్విజయంధము పు 45, 19)

బాలగ్రహదృష్టిపాతాద్యద్వలక్ష్యం భినత్తిధానుష్ఠః

సమపాద గతత్వేనం వేధోన్మాత్త్రిం ప్రదూషయతి

1008

ఇతి నక్షత్రచిన్తా

బాల్యావస్థలో గ్రహము తన దృష్టిలో ఎప్పుటి వరకు లక్ష్యమును ధనుష్ఠముతో భేదించునో, సమపాదగతమగునో దానిపై చరణవేధ ప్రభావము పడదు.

అష్టమ లగ్న చంద్ర చింత (దీపిక 5, 2)

ఇన్ద్రష్టమగాన్ పాపాన్ వర్జయేన్నేధనం విలగ్నఞ్చ

చన్ద్రం చ నిధన సంస్థ సర్వారమ్భ ప్రయోగోఽపి

1009

సమస్త కార్యములలో చంద్రగత పాపగ్రహమును లగ్నగతమైన పాపగ్రహమును వదిలి పెట్టవలెను. చంద్ర లగ్నముల నుండి అష్టమ స్థానములో నున్న పాపగ్రహమును కూడా వదిలి పెట్టవలెను.

నిధనే తుహినయూభో నిధనే పాపగ్రహౌఽపి లగ్నేఽపి

ఉపదశతి నో నరాణాం శుభాభిలాషీ శుభం కర్మ

1010

అష్టమభావములోనికి వెళ్ళిన చంద్రుడు, అష్టమములో నున్న పాపగ్రహము లేక లగ్నములో పాపగ్రహమున్న, శుభాభిలాషులైన ప్రజలకు శుభకార్య ప్రదముకాదు.

నిధనం నిధనవిలగ్నో విత్తవినాశగే హిమగా

పాపగ్రహౌఽపి నిధనే నైకవిధం వ్యాధివైపుల్యమ్

1011

అష్టమభావములో మరియు ధననాశములోనికి వెళ్ళిన చంద్రుడు, లేక అష్టమ భావములోనికి వెళ్ళిన పాపగ్రహము అనేక విధములైన వ్యాధులకు కారణమగును.

యస్య ప్రతోపనయాది శుభక్రియాసు

క్రూరోష్టమో భవతి వాథ శశీ విలగ్నాత్

తస్యాచిరేణ పరిక్రిత్యన్తి సన్తః

సురేన్ద్ర సచివేఽపి చ కణ్ఠకస్థే

1012

వ్రత ఉపనయనాది శుభకార్య సమయములో క్రూరగ్రహము అష్టమ భావములో లేక అష్టమములో చంద్రుడున్న, ఇంద్రుని మంత్రియైనప్పటికి వెంటనే కష్టములననుభవించునని విద్వాంసుల వచనము.

భద్రాప్రకరణము :

తిథ్యర్థ మాత్రాకరణాని నిత్యం కుర్వన్తి భోగం మునయో వదన్తి

గచ్ఛన్తి వృద్ధిం తిథయః ప్రహాని సామ్యేన వా సఞ్చరతే తదైవ 1013

తిథిలో సగము కరణమగును, ఒకతిథిలో రెండు కరణములుండునని మునులు తెలిపిరి. తిథి వృద్ధిని పొందిన కరణము వృద్ధిని పొందును. తిథి తగ్గిన కరణ సమయము తగ్గును. సమానముగానున్న కరణము కూడ సమానముగా నుండును.

కృతరాస దివాదర భూతదివాశుభ

రాష్టదివైక తథా పూర్ణదేవా

ఇతి విష్టిగణం ప్రవదన్తి బుధా

యది చంద్రగతిస్తిథయశ్చ సమాః (శ్చంద్రమాః)

1014

విద్వాంసుల మతముననుసరించి చంద్రునిగతి తిథి సమానమైన కృతరాస దివాదర నుండి భూతదివాశుభము, రాష్టదివేకము నుండి పూర్ణ దేవము వరకు విష్టి కరణమగును. (శుక్లపక్ష చతుర్థి మరియు ఏకాదశి శేషార్థములో అష్టమి లేక పూర్ణిమ పూర్ణార్థములో విష్టి వ్యాప్తి పొందునని భావము కావచ్చును.)

విశేషము - పగలుండవలసిన భద్రకరణము రాత్రిలో, రాత్రిలో నుండవలసిన భద్రకరణము పగటిలో నున్న దానికి దోషము కలుగదు. భద్ర భద్రమును కలిగించును. బ్రాహ్మయామిల మతానుసారము “ దివాభద్రా యదారాత్రో యదాదివా న తత్రభద్రా దోషః స్యాత్సా భద్రా భద్ర దాయినీ” (బృహదైవజ్ఞ రంజనము 28,29)

తిథ్యానుసారముగ భద్రావాసము (భృగువు)

కృష్ణే చ త్రిదశా రాత్రౌ దివా సప్తచతుర్దశీ

శుక్లే తుర్వేకాదశీ రాత్రావష్టమీ పూర్ణిమా దివా

1015

భృగుమతము - కృష్ణపక్షములో తదియ దశమి తిథులలో, రాత్రిలో, సప్తమి చతుర్దశులలో పగలు, శుక్లపక్ష ఏకాదశి చతుర్దశులలో రాత్రిలో, అష్టమి, పూర్ణిమలలో పగటిలో భద్ర కరణముండును.

విష్టిం భుజ్జగమాకారం కేచిదిచ్ఛన్తి దారుణమ్

భుజ్జగస్య ముఖే భీతిర్న తు పుచ్ఛే విధీయతే

1016

భద్ర భుజంగ స్వరూపమువలె దారుణమైనది కొంతమంది విద్వాంసుల మతానుసారము సర్పమువలె దాని ముఖము భయమును కలిగించును కాని దాని తోక భయమును కలిగించదు.

సర్పముఖే సచ్చరతాం ప్రాణభయం ప్రాణినాం యథా భాతి

భవతి యథా భయమధికం విష్టిముఖే కుర్వతాం కర్మ 1017

సర్పము పగడను ముఖమును చూచిన ప్రాణుల ప్రాణములకుభయము కలుగునట్లు భద్రకరణపు ముఖ ఘడియలలో కర్మ చేసిన అధిక భయము కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

భద్రాంగ విభాగ ఫలము :

విష్టేరాస్యం భవతి ఘటికా పచ్చకణ్ఠస్తథైకా

వృక్ష స్త్రైకాదశ నిగదితా నాభిదేశే చతస్ర:

పుచ్చే తిస్ర: కటిరపి తథా బద్ధపూర్వైమునీన్ద్రై

రాఖ్యాతైషా న శుభఫలదా వర్జయే దుత్తమస్తామ్ 1018

విష్టి కరణములో మొదటి ఐదు ఘడియలు ముఖము, తర్వాత ఒక ఘడియ కంఠము, పదకొండు ఘడియలు వక్షస్థలము, నాలుగు ఘడియలు నాభిగా తెలుపబడెను. తర్వాత మూడు ఘడియలు తోక, తర్వాత ఆరు ఘడియలు కటిభాగమగును. మునులు ఈ ఘడియలను తెలుపుతు అశుభమైన వాటిని వదిలిపెట్ట వలెనని తెల్పును.

కార్యం నసిద్భ్యతి ముఖే మరణం గలే

సాదర్థ్యయో హ్రాతి కటావపి బుద్ధినాశ:

నాభౌ కలిర్విజయలబ్ధిరతీవ పుచ్చే

భద్రాప్రమాణఫలమే తదుశన్తి సస్త: 1019

ముఖమునకు సంబంధించి ఐదు ఘడియలలో చేసిన కార్యము ఫలించదు. కంఠ సంబంధ ఒక ఘడియ మృత్యుకారకము, వక్షస్థల సంబంధ పదకొండు ఘడియలు అర్థక్షయమును కలిగించును. కటి సంబంధ నాలుగు ఘడియలు కలహకారక మగును. తోక సంబంధ మూడు ఘడియలు విజయమునిచ్చును. కార్యసిద్ధిని కలిగించును. ఈ విధముగా సంతలు భద్రకరణ ఫలితమును తెలిపెను.

భద్రస్య పుచ్చం శుభకేతురన్యే

వదన్తి కేచిన్న తు యుక్తమేతత్

శుష్కేన్ద్రైర్దీప్త హంతాశనస్య

కిమగ్రభాగేఽపి హి శీతతా స్యాత్ 1020

కొంతమంది విద్వాంసులు భద్ర పుచ్చభాగ ఘడియలు శుభమును కలిగించునని తెలిపిరి. మిగిలిన ఘడియలను అనిష్టకారులుగా భావించిరి. ముఖముపై ఇంధనము వలన అగ్ని వ్యాపించిన ముందుముందు చల్లదనము కలుగుటకవకాశము లేదు.

చంద్రేశ్వరుడు (బృహదైవజ్ఞ 26,21, భవిష్య పురాణం 117, 21)

అసితజలదవర్ణా దీర్ఘనాసోగ్ర దంష్ట్రా

విపుల హనుకపోలా పిణ్డికోద్వన్దు జఙ్ఘ
అనలశతసహస్రం చోద్ధరన్తీ సమన్తా త్పతతి
భవనమధ్యే కార్యనాశాయ విష్టి:

1021

భద్రము నల్లని మేఘములతో సమానమైన వర్ణము కలిగినది, పొడవైన ముక్కు పెద్దగడ్డము, బలమైన దవుడలు కలిగినది, లావైన పొట్ట తొడలతో కూడినది, నాలుగు వైపుల వేలఅగ్నిజ్వాలలతో కూడినదై భవనమధ్యభాగములో వినాశనమును కలిగించును.

పూర్వాస్యాం దిశి శూలినీ సముదితా విష్టిశ్చతుర్థా, తథా
వాష్టమ్యాం వికటా హుతాశనదిశి న్యాదర్థ నాశంకరీ
యామ్యాయామపి భానవీ సముదితా భూతంత్రైకాదశీ
నైర్వత్యాం చ కరాలఘోరవదనా భూతేశ్వరీ పూర్ణిమా

1022

భద్ర పూర్వదిశలో చతుర్దిశి శూలినినామముతో ఉదయించును. అష్టమికి అగ్నికోణములో వికటనామముతో ఉండును. ఇది ధననాశమును కలిగించును. ఏకాదశికి దక్షిణములో భానవీ నామముతో ఉదయించును. నైర్వతికోణములో పౌర్ణమికి కరాలవదన నామముతో భూతేశ్వరియైన భద్ర ఉండును.

వారుణ్యాం వసువారణా ప్రకథితా కృష్ణా తృతీయా మునౌ
సప్తమ్యాం ఖరఖడ్గ పాణివిభవా వాయువ్యతో దృశ్యతే
కౌబేర్యా దశమీషు ఘోరవదనా రేతోదయా సర్వదా
ఈశాన్యాం యమదూతికా విచరతి ప్రాప్తా తిథిం భూతజామ్

1023

ఇతి భద్రాప్రకరణమ్

కృష్ణపక్ష తదియలో పశ్చిమదిశలో వసువారణా భద్ర ఉదయించును. సప్తమికి వాయువ్యములో ఖరఖడ్గపాణి భద్ర కనిపించును. ఉత్తరదిశలో దశమి తిథికి ఘోరవదన భద్ర ఉదయించును. ఈశాన్యకోణములో యమదూతికా నామక భద్ర పంచమితిథిలో ఉదయించును.

11. నానా యోగాయోగ ప్రకరణము

యోగబల విచారము (దీపిక 4, 45)

కృతముని యమశర మణ్గల రామర్తుషు భాస్కరాది యామార్థే
ప్రభవతి హి వారవేలా న శుభా శుభకార్య కరణాయ

1024

ఎనిమిది భాగములుగా విభజించిన దినములో ఒక్కొక్క భాగము యమార్థమగును. రవివారములో చతుర్థయామార్థము వారవేల యగును. అనగా ఒకటిన్నర ప్రహర తర్వాత ఒక యామార్థము వారవేల యగును. ఈ విధముగా సోమవారము ఏడవ యామార్థము, మంగళవారము ద్వితీయము, బుధవారము ఐదవ, గురువారము ఎనిమిదవ, శుక్రవారము మూడవ, శనివారము ఆరవ యామార్థము, అనగా రెండున్నర

ప్రహరముల తర్వాత యామార్దము వారవేల యగును. ఈ వారవేలా సమయములో ఏ శుభాశుభ కార్యములు కూడ చేయరాదు.

భవతి ప్రభావహీనో విహగగణో విహగ యోగముపయాతః

ఉదితరవేరివ యాతరశ్చిర్వఖణ్ణ పతిమూత్తే పీష్టః 1025

సూర్యుడుదయమగునపుడు నక్షత్రముల కాంతి కాంతి హీనమగునట్లుగ నక్షత్రయోగ మైనను ప్రభావ రహితమగునని తెలిసికొనవలెను.

ప్రయాణేషు ప్రయాత్యణా యదా యోగో భవేన్మణామ్

వీర్యనాశస్తథాన్యేషాం భీరుణామివ సజ్గరే 1026

వీటిలో యాత్రచేసిన యాత్ర చేయు వానిశక్తి నాశమగు యోగము కలుగవచ్చును. ఇతరులకు కూడ యుద్ధములో భయపడే పరిస్థితి ఏర్పడును.

యోగే విహగే ప్రభవే భవతి న కిచ్చిత్రా గ్రహాః సర్వే

కరిణో హరేరివాగ్రే మదజల సమ్ముక్త భూపుష్టాః 1027

అటువంటి ప్రభవయోగముకొన్ని నక్షత్రములలో జరుగును. సింహము ఎదురుగా గజము మదజలము బలహీనమగును. పృష్ఠభాగమును భయముతో తడుచునట్లుగా చేయునని తెలిసికొనవలెను.

సూర్యం సమాసాద్య యథాఖిలానాం

ప్రకాశనాశో హి మహాషధీనామ్

యోగం సమాసాద్య తథా పరేషాం

వీర్య ప్రణాశో హి భవేత్ గ్రహాణామ్ 1028

సూర్యోదయమైన వెంటనే నక్షత్రముల కాంతికి నష్టము కలుగునట్లు ఈయోగములో గ్రహముల బలము కూడ నష్టమగును.

తనుసదనే వ్యయభే వా నిధనే వాన్యత్ర నేష్టభవనే వా

స్థితివన్తో హితార్థాయ ఫలాస్మర్మయోగవశాత్ 1029

ఇతి యోగబలచిన్తా

లగ్న వ్యయ అష్టమభావములలో లేక మిగిలిన చోట్ల నేష్టభావములోనున్న గ్రహముల యోగము వలన అనుకూలమైన ఫలితము కలుగదు.

యోగానంతరము (జ్యోతిర్నిబంధము పు 200, 30, యోగయాత్ర 4, 26)

కుజరవియుత్తే రిభే గతానాం జలసహజోపగతైః సితార్కజీవైః

పరబలముపయాతి నాశమాశు శ్రుతమధనస్య కుటుమ్భచిన్తయైవ 1030

కుజ చంద్రులు సప్తమభావములలో శుక్ర రవి గురులు చతుర్థ తృతీయ భావములలోనున్న యోగములో యాత్ర చేసిన దరిద్రునికి కుటుంబపాలన చేయు చింతలో శాస్త్రచింతకు నష్టము జరుగునట్లు యాత్రచేయు రాజు యొక్క శత్రుసేనకు నష్టము కలుగును.

నందాది యోగము :

విహగానాం బహునామనుకూలత్వాదనుక్రమే లగ్నమ్

భవతి హతాయ నృపాణాం ప్రయాణప్రాణిగ్రహద్యేషు 1031

లగ్నములో అధిక నక్షత్రముల కనుకూలమైన రాజుకు ప్రయాణము, పాణిగ్రహణాది కార్యములు హితమును కలిగించును.

శుభం శుభాసు స్వనభశ్చరేషు చిన్త్యం సదారిష్టమనిష్టగేషు

యస్మాదనిష్టేఽపి బుధే విలగ్నే సత్కర్మ కుర్యాచ్చ శుభగ్రహేషు 1032

శభకార్యములకు శుభ నక్షత్రము శుభగ్రహముల అనుకూలత అవసరమగును. అదే విధముగా అనిష్టగ్రహములు, అనిష్టభావములలోనికి వెళ్ళునట్లు చూడవలెను. ఏలగ్నములోనైన బుధుడు అనిష్టదైనప్పటికి శుభకార్యమును గ్రహములు శుభముగా నున్నప్పుడే చేయవలెను.

బహవభేషు కరణేషు భవన్తి శుభదాయినో గ్రహాయత్ర

ఉదయతి శేషవిధానం న బుధః పరివిజయేత్తత్ర

1033

అనేక నక్షత్రములలో కరణములలో శుభగ్రహములున్నప్పుడు మిగిలిన గ్రహముల ఉదయము సక్రమముగా జరుగనపుడు బుద్ధిమంతులైన వ్యక్తులు ప్రయాణము చేయరాదు.

చాపవాదము :-

శుభగ్రహాసు కూలా దనిష్ట లగ్నవ్యవరాపాయారోగ్యవతే నాశముశుసు (?)

క్రూరగ్రహార్క్షసార్పగతం విలగ్నం కరోతి కల్యాణమయం నరాణామ్

సదైవ సౌమ్యార్క్షమపి ప్రయాతం శుక్లాది యోగోఽపి యథా న శౌక్లమ్ 1034

శుభగ్రహములు అనుకూలముగానున్నప్పుడు అనిష్ట లగ్నమునకు నాశము కలుగును. క్రూరగ్రహము, నక్షత్ర నిధనభావము, విలగ్నములోనున్న శుభము కలుగును. ఎల్లప్పుడు శుక్లపక్షములో సౌమ్యనక్షత్రములలో యోగములో శుభత్వము లేనపుడుకూడ యాత్ర చేయవచ్చును.

కదాచిదజ్ఞారవశం ప్రయాతి

స్వభావదుష్టం హితథా విలగ్నమ్

నష్టం శుఖైర్భుక్తమపి ప్రదిష్టం

మునీశ్వరైర్గర్గ పరాశరాద్వైః విధీయతే

1035

ఎప్పుడైన మంగళగ్రహస్థితిలో యాత్ర చేయవలసి వచ్చిన స్వభావము చేత దుష్టగ్రహమగుట వలన అనుకూల ఫలితము కలుగదని గర్గ పరాశరాది మునులు తెలిపిరి. శుభస్థితినికూడ అది నష్టము కలిగించును.

బృహస్పతి (బృహద్దేవజ్ఞ 37, 50)

నన్దో భృగో సోమసుతే చ భద్ర

భౌమే జయా సూర్యసుతే చరిక్తా

పూర్వా గురౌ పశ్చిమ పశ్చిసిద్ధా

శుభావహః శోభనకర్మణీష్టాః

1036

శుక్రవారము నంద తిథి (1,6,11) బుధవారము భద్రతిథి (2,7,12) మంగళవారము జయతిథి (3,8,13) శనివారము రిక్తతిథి (4,9,14) గురువారము

పూర్ణతిథి (5,10,15) లైన సిద్ధయోగమగును.

భృగునస్తన శశినస్తన భూనస్తన సూర్యనస్తన నస్తనాచార్యా:

నన్దాదినక్షస్య నస్తయోగేయక్రమం కర్మసిద్ధికరా: 1037

శుక్ర బుధ మంగళ శనివారములలో క్రమముగా నందాది తిథులున్న కార్యసిద్ధి కలుగునని తెలుపబడెను.

అమృతాది యోగములు :

విశాఖ్యాద్యాశ్చ చతుష్టం సూరతవారాదిషు క్రమాత:

ఉత్పాతమృత్యు కాణాఖ్యా: సిద్ధి స్మృన్తిథయ: క్రమాత్ 1038

రవివారము విశాఖ నుండి నాలుగు నక్షత్రములు (విశాఖ, అనురాధ, జ్యేష్ఠ, మూల) సోమవారము పూర్వాషాఢనుండి, మంగళవారము ధనిష్ఠనుండి, బుధవారము రేవతి నుండి, గురువారము రోహిణి నుండి, శుక్రవారము పుష్యమినుండి, శనివారము ఉత్తరనుండి నాలుగేసి నక్షత్రములు క్రమముగా ఉత్పాత, మృత్యు, కాణ, సిద్ధయోగములుగా తెలిసికొనవలెను. వీరినామానుసారము ఫలితము కలుగును.

స్మృష్టార్థ చక్రము

వారము	రవి	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
యోగము							
ఉత్పాతము	విశాఖ	పూ॥షా	ధనిష్ఠ	రేవతి	రోహిణి	పుష్యమి	ఉత్తర
మృత్యువు	అనురాధ	ఉ॥షా	శతభి	అశ్విని	మృగశిర	ఆశ్లేష	హస్త
కాణము	జ్యేష్ఠ	అభిజిత్తు	పూ॥భా	భరణి	ఆర్ద్ర	మఘ	చిత్త
సిద్ధి	మూల	శ్రవణ	ఉ॥భా	కృత్తిక	పునర్వ	పుబ్బ	స్వాతి

సర్వార్థసిద్ధి యోగము :-

మూల్యాపుష్యకరోత్తరా దినకరే చన్ద్రేథవా రోహిణీ

ఫాల్గున్య శ్రవణా భృగౌ శతభిషా వహ్నిశ్చ సోమాత్యజే

జీవే పుష్య పునర్వసూ రవిసుతే స్వాతీ తథా రోహిణీ

రేవత్యుత్తరభం కుజే మృతమిదం సర్వార్థసిద్ధి ప్రదమ్ 1039

రవివారము మూల పుష్యమి హస్త, ఉత్తరాత్రయము, సోమవారము రోహిణి శుక్రవారము పుబ్బ శ్రవణము, బుధవారము శతభిషము కృత్తిక, గురువారము పుష్యమి పునర్వసు, శనివారము స్వాతి రోహిణి, మంగళవారము రేవతి ఉత్తరాభాద్ర నక్షత్రముల సంధియోగమున్న అమృతయోగమగును. ఇది అన్ని సిద్ధులను కలిగించును.

హస్తార్థాది సిద్ధయోగములు :-

ఆదిత్య హస్తా: సురపూజ్య పుష్యా బుధానురాధా శనిరోహిణీ చ

సోమే చ విష్ణుర్భుగురేవతీ చ కుజాశ్విని చామృతసిద్ధయోగా: 1040

శనివారము హస్త నక్షత్రము, గురువారము పుష్యమి, బుధవారము అనురాధ, శనివారము రోహిణి, సోమవారము శ్రవణము, శుక్రవారము రేవతి, మంగళవారములో అశ్విని నక్షత్రమున్న అమృతసిద్ధి యోగముగా తెలిసికొనవలెను.

దోషపరిహారము :-

అయోగ: సిద్ధియోగశ్చ ద్వావేతౌ భవతోయది

అయోగో హన్యతే తేన సిద్ధియోగ: ప్రవర్తతే

1041

ఏదైన ఒకరోజున దుష్టయోగము, సిద్ధియోగము కలిగిన రెండింటిలో సిద్ధి యోగమును ప్రధానమైనదిగా భావించవలెను. దానివలన దుష్టయోగము నష్టమును పొందును.

(బృహదైవజ్ఞ 37, 120)

యది విష్టిర్వ్యతీపాతౌ దినం చాప్యశుభం భవేత్

హన్యతే మృతయోగేన భాస్కరేణ తమోయథా

1042

వైధృతి, వ్యతీపాత., భద్రాది చెడుయోగములతో కూడిన దినములో అమృత యోగ సమాగమము కలిగిన సమస్తపాప యోగములు సూర్యుడు అంధకారమును హరించినట్లుగా వినాశమును పొందును.

హస్తమృతాఖ్యో యోగ: సర్వాణ్యశుభాని లీలయా నియతమ్

న భవతి పునరిహ శక్తౌ వైధృతి విష్టి వ్యతీపాతే

1043

ఇత్యమృతయోగా:

అమృతయోగము అశుభయోగమును నశింపజేయును. అవి శూల వైధృతి, విష్టి, వ్యతీపాతయోగము లైనప్పటికి వాటిని నశింపజేయును.

దగ్ధదినము :-

మాసో రుద్రా దిశో రామా: షట్పక్షమునయస్తథా

దవ్యాన్తే తిథియ సప్త రవ్యాది సప్తభిర్గ్రహై:

1044

ద్వాదశి, ఏకాదశి, దశమి, తదియ, షష్ఠి, విదియ, అష్టమి - ఈ తిథులలో రవివారము వచ్చిన అది దగ్ధదినముగా భావించవలెను.

ద్వాదశ్యర్కయుతా భవేదశుభదా సోమేన చైకాదశీ

భౌమే చాపి యుతా తథైవ దశమీ నేష్టా తృతీయా బుధే

షష్ఠీ నేష్టఫలప్రదా సురగురౌ శుక్రే ద్వితియా తథా

సర్వారమ్భ వినాశ విఘ్న జననీ సూర్యాత్మజే సప్తమీ

1045

ఇతి దగ్ధదినమ్

రవివారము ద్వాదశియైన అశుభముగా భావించవలెను. సోమవారము ఏకాదశి, మంగళవారము పంచమి, దశమి, బుధవారము తదియ, గురువారము షష్ఠి, శుక్ర వారము విదియ, శనివారము సప్తమి తిథియైన ఆరంభించిన సమస్త కార్యములకు విఘ్నము కలుగునని తెలుపవలెను.

విశేషము - నారదుని మతముననుసరించి ఏకాదశి సోమవారము, ద్వాదశి రవివారము, షష్ఠి గురువారము, తదియ బుధవారము, అష్టమి శుక్రవారము, నవమి శనివారము, పంచమి మంగళవారము దగ్ధయోగములగును. (నా.సం. 10,16-17)

మృత్యుయోగములు :-

త్యజ రవిమధురాధే వైశ్వదేవే చ సోమం
శతభిషజి చ భౌమం చస్త్రజం చాశ్వినీషు
మృగశిరసి సురేజ్యం నాగవేదే (?దేవే) చ శుక్రం
రవిసుతమపి హస్తే మృత్యు యోగాశ్చ సప్త

1046

రవివారము అనురాధ, సోమవారము ఉత్తరాషాఢ, మంగళవారము శతభిషం, బుధవారము అశ్విని, గురువారము మృగశిర, శుక్రవారము ఆశ్లేష, శనివారము హస్తనక్షత్రముల యోగమున్న మృత్యుయోగమగును.

సింహస్థ గురువు :-

సింహే గురౌ యది కరోతి నరోవివాహం
జ్ఞానాపధారణవశాద్ధనదర్పితశ్చ
అన్యోన్య తాడితకరా మునయో హసన్తి
విష్ణుప్రభృత్యహతవం శవధాయ కన్యా

1047

సింహములో గురువున్నపుడు ఏవృత్తికైన వివాహము జరిగిన జ్ఞానియైనను ధనము వలన దర్పమును ప్రదర్శించును. మునిజనులపహాస్యము చేయుటకు పాత్రుడగును. విష్ణుసదృశమైన వంశమును నాశనము చేయును. కన్యకు వధ కలుగును.

విశేషము :-

జ్యోతిర్నిబంధకారుడీ విధముగా తెలిపెను. సింహ గురుడు సింహరాశిలో సింహ నవాంశలో అనగా ఐదవ నవాంశ (4. 13⁰. 20' నుండి 4. 16⁰. 40'వరకు) లోనున్న అన్ని దేశములలో వివాహాది శుభకార్యములు చేయరాదు. అది దంపతు లిరువురికి నిధనకారకమగును. సింహా ౨ పి సింహాంశకే జీవే కలిజ్ఞే గౌడగుర్జరే కాలమృత్యురయం యోధగో దమ్పత్యోర్నిధనప్రదః (పీఠ్యాషధార 1, 49)

సింహస్థే పరిణీతస్త్రీ పతిమాత్యానమాత్య జాన్తన్తి

క్రమశస్త్రేషు పిత్రాదిషు వసిష్ఠయవనాదయః ప్రాహుః

1048

గురువు సింహములో నున్నపుడు వివాహము చేసిన క్రమముగా పతి, ఆత్మజ, పుత్ర, తండ్రి యీయుగ్గరికి నిధనమగును. ఈ విధముగా వశిష్ఠ యవనాదులు తెలిపిరి.

బృహదైవజ్ఞ 43, 8:

సింహే యదా తిష్ఠతి దేవపూజ్యః పాపం తదా వత్సరమాదిశన్తి

వైధవ్యమాప్నోత్య చిరేణ కన్యా వివాహితా స్యాద్భుది మాధవేన 1049

సింహరాశిలో గురుడున్న సంవత్సరము అశుభముగా భావించెదరు. వైశాఖమాసము కాకుండ మిగిలిన మాసములలో కన్యకు పాణిగ్రహము చేసిన ఆలస్యమైనను కన్య విధవరాలగును.

గురౌహరిస్థే న వివాహమాహు ర్హారీతగర్గ ప్రముఖా మునీన్ద్రాః

యదా నమాఘే మఘసంయుతా స్యాత్తదా న కన్యోద్వహనం వదన్తి

1050

సింహములో గురుడున్నపుడు వివాహము చేయరాదని హరిత గర్గాది ప్రముఖ

మునులు వచించిరి. మాఘ పూర్ణిమలో మఘ నక్షత్రములేని యెడల కన్యకు వివాహము శుభము కాదని తెలుపబడెను.

గుర్వాదిత్య నిషిద్ధము :-

యాత్రాం చూడాం వివాహం శ్రుతివివర విధిం శఙ్ఖ సద్మ ప్రవేశం
ప్రాసాదోద్ధానహర్షం సురవరభవనారమ్భ విద్యా విధానమ్
మాజ్ఞీబన్ధం ప్రతిష్ఠామణిరద కనకాధారణం కుర్వతే యే
మృత్యుస్తేషాం చ సింహే గురుదినకరయోరేకరాశిస్థయోశ్చ **1051**

యాత్ర చూడాకరణము (పుట్టువెంట్లుకలు తీయుట) వివాహము, కర్ణవేధ (చెవులు కుట్టుట) శంఖము, గృహప్రవేశము, ప్రాసాదము, ఉద్ధానము, గృహము, దేవగృహముల ఆరంభము, విద్యావిధానము, మౌంజి బంధము (ఉపనయనము) ప్రతిష్ఠ, మణి, దంతము, స్వర్ణధారణము - ఈకార్యములన్ని ఒకేరాశిలో గురు సూర్యులున్నపుడు ఎవరైన చేసిన వారికి మృత్యువు కలుగును.

వివాహ-చూడ-వ్రత-కర్ణవేధ-క్షౌరప్రతిష్ఠా చ గృహప్రవేశ:

సువర్ణ శఙ్ఖాద్యుపభోగవిద్యా సింహే సురేణ్యే న హి శోభనాః స్యుః **1052**

ఇతి సింహే గురు ప్రకరణమ్

వివాహము, చూడాకరణము, వ్రతబంధము, కర్ణవేధ, క్షౌరము, ప్రతిష్ఠాకార్యము, గృహప్రవేశము, స్వర్ణధారణము, శంఖాది ఉపభోగము, విద్యావిషయ కార్యము సింహములో గురుడున్నపుడు చేసిన శోభాజనకము కాదని తలంచబడినది.

శుక్రాస్తచింత :-

హృత్తాపమర్థం హరణం సుతస్య
విత్తస్య లాభో నిధనత్వమాయుః
సూర్యాదిసౌర్యస్తదినే నరాణాం
తౌలోపభోగే క్రమశః ఫలాని **1053**

శుక్రదస్తమించినపుడు తైలోప భోగక్రియ (శరీరమునకు నూనె రాసుకొనుట) చేసిన రవివారమునుండి శనివారము వరకు క్రమముగా సంతాపము, ధనము, క్షయము, సుతలాభము, విత్తలాభము, మరణము, ఆయువు కలుగును.

ప్రతిపద్యనపత్యస్య తృతీయాయామ పన్ధికమ్

దశమీ విత్తనాశాయ సర్వం హన్తి త్రయోదశీ **1054**

పాడ్యమిలో తైలోపభోగము చేసిన సంతాన రహితముగును. తదియలో నైన మార్గములో కష్టము, దశమిలో ధనహాని, త్రయోదశిలోనైన సర్వనాశము కలుగును.

భోగార్థం క్రియతే యత్తు స్నానం యాదృచ్ఛికం నరైః

తన్మిషిద్ధం దశమ్యాదౌ నిత్యం నైమిత్తికాద్భూతః **1055**

ఎవరైన తమ భోగము కొరకు యాదృచ్ఛికముగా స్నానము చేసిన వారు కూడ దశమినుండి నైమిత్తక కార్యములను చేయరాదు.

ఏకర్షా గుర్వర్కౌ ప్రతబన్ధో ద్వహన దేవసన్మార్గాః

న శుభదాశ్చ గదితావస్తమితే నర్థదో దృష్టః **1056**

గురు, రవులు ఒకేరాశిలోనున్న సమయములో ప్రతబంధము, వివాహము, దేవ కార్యములు శుభఫలమునీయవు. అవి అస్తమించినట్లుగా తెల్పెదరు. అనర్థములను కలిగించును.

గుర్వర్క యోగసమయే శౌనకవాల్మీకి గౌతమాద్వైశ్న

ప్రతయజ్ఞోద్వాహాద్వా న శుభఫలాః కీర్తితా మునిభిః

1057

గురు రవుల యోగములలో శౌనక, వాల్మీకి, గౌతమాది ఋషులు ప్రతబంధము, యజ్ఞము, వివాహములు చేసిన శుభఫలమునీయవని తెలిపెను.

కర్ణవేధం తథాక్షౌరం వివాహ ప్రతమేవచ

గుర్వాదిత్యే న కుర్వీత ఆయుః పుత్రార్థనాశనమ్

1058

గురు రవుల యోగములో కర్ణవేధ, క్షౌరకర్మ, వివాహము, ప్రతబంధము చేయరాదు. దీనివలన ఆయువు, పుత్ర, ధననాశము కలుగును.

గురు శుక్రాస్తాపవాదము (జ్యోతిర్నిబంధము పు 150, 1)

అస్తమితే భృగుతనయే మ్రియతే కన్యా భృహస్పతౌ పురుషః

ఉభయోరపి మరణం స్యాత్కేతౌ పాణిగ్రహే భ్యుదితే

1059

శుక్రుడస్తమించినపుడు వివాహమైన నారీమరణము, గురుడస్తమించినపుడు వివాహమైన పురుషునికి మరణముకలుగును. వివాహకాలములో కేతువుదయించిన ఇరువురికి మరణము కలుగును.

అస్తం ప్రయాతే చ గురౌ భృగౌ వా సూర్యే నిరంశే హిమగౌ ప్రనష్టే

న కూపవాప్యాదిక మన్దిరం చ శుభం ప్రదిష్టం ధనకీర్తి నాశి

1060

గురు శుక్రులు అస్తమించినపుడు సూర్యుడు నిరంశము (శుభాంశము లేకున్న) చంద్రుడు నష్ట(కాంతిహీన)మైన కూప, వాపి, మందిర నిర్మాణములు శుభమునీయవు. ధనముతో పాటు గౌరవభంగము కూడ కలుగును.

మృత్యుర్వరస్యాస్తమితే సురేజ్య భృగౌ యువత్యా ఉభయోశ్చ చన్ద్రే

భవేత్కుజే నిప్రసవార్కసూనౌ ప్రబాలికా యాతకినీ చ సౌమ్యే

1061

గురువు అస్తమించిన తర్వాత వివాహమైన వరునికి మృత్యువు. శుక్రు డస్తమించినపుడు వివాహమైన యువతికి మరణము, చంద్రుడస్తమించినపుడు వివాహ మైన ఇరువురికి మృత్యువు కలుగును. కుజ రవుల వలన సంతాన హీనత కలుగును. ఏదైన సౌమ్యగ్రహము అస్తమించిన బాలిక పరిత్యక్త (వదిలి పెట్టబడుట) యగును.

ఉదగతే భాస్వతి చైత్రవర్షం నాస్త్యంతే దేవగురౌ భృగౌ చ

సన్ధ్యాగతే నో న శశౌ న వృద్ధే కుర్వీత కన్యాకర సప్రమయోగమ్

1062

గురు శుక్రులస్తమించినపుడు చైత్రమును వదిలి శుభకార్యములు కూడ చేయరాదు. వీటి సంధ్యా కాలములో శిశువు లేక వృద్ధకన్యకు వివాహకార్యము చేయరాదు.

అనాది దేవతా దృష్టా శుచిః స్యాన్నష్టభార్గవే

మలిముచ్చేధ నావృత్తం తీర్థస్నానమపి త్యజేతే

1063

ఇతి శుక్రాస్తచిన్తా

శుక్రుడస్తమించినపుడు శుభమును కలిగించు దేవతలు కూడ మలినావస్థలో

(అశుభస్థితిలో) చూడబడిరి. తీర్థస్నానము కూడ చేయరాదు.

బాలవృద్ధ సంధ్యాగత గురు శుక్రచింత - (బృహదైవజ్ఞ 47, 17)

బాలో దశాహాద్భుదితః పరేణ పూర్వేణబాలో దివసత్రయంచ

వృద్ధస్తు పూర్వేణ తు పక్షమేకః పశ్చాద్గతః పశ్చాదినాని శుక్రః 1064

శుక్రుడు పశ్చిమదిశలో ఉదయించినపుడు 10 దినముల వరకు, పూర్వదిశలో ఉదయించినపుడు మూడు దినముల వరకు బాలత్వము, పూర్వదిశలో 15 దినములు పశ్చిమములో 5 దినముల వరకు వృద్ధత్వముండును.

భవేత్సన్ధ్యాగతః పశ్చాత్పక్షమేతి దినత్రయమ్

దినాని పశ్చా పూర్వేణ తత్పతం కర్మ వర్జయేత్ 1065

సంధిగతమైన తర్వాత మూడుదినములు అస్తమించినపుడు ఐదు దినములు చేయుపనులను వదిలిపెట్టవలెను.

చతురో వాసరానేతి బాలత్వం భృగునస్తనః

వృద్ధత్వమపి పశ్చైవ సన్ధ్యాయాం తు దినత్రయమ్ 1066

ఉదయించినపుటికి నాలుగు దినముల వరకు శుక్రుడు బాలరూపములో నుండును. ఐదు దినములు వృద్ధరూపములో, మూడుదినములు సంధ్యాకాలములో నుండునని తెలుపబడెను.

బాలే వృద్ధేచ సన్ధ్యాగే చతుష్పశ్చ త్రివాసరాః

జీవేచ భార్యవే చైవ వివాహాదిషు వర్జయేత్ 1067

అత్యవసరమైనపుడు వివాహములను చేయునపుడు బాల, వృద్ధ సంధ్యాకాలము లలో నాలుగు, ఐదు, మూడు దినములను వదలవలెను.

బాలే చ దుర్భగా నారీ సన్ధ్యాయాం తు తపస్వినీ

నిధనాస్తగతే శుక్రే క్షీణే చైవ దరిద్రతా 1068

శుక్రుని బాల్యావస్థలో వివాహమైన కన్య సంతానహీనురాలగును. సంధ్యా గతమైనపుడు వివాహము చేసిన తపస్విని యగును. శుక్రుడు అస్తగతమైనపుడు వివాహము చేసిన దరిద్రము కలుగును.

బాలేభృగౌ పరిణీతా యువతిరసాధ్వీ భవేదవశ్యమిదమ్

వృద్ధే తస్మి న్యన్ధ్యాస్తమితే మృత్యుమభ్యేతి 1069

బాల్యావస్థలో శుక్రుడున్నపుడు వివాహమైన వివాహిత స్త్రీ తప్పక అసాధ్వీయగును. శుక్రుడు వృద్ధావస్థలోనున్నపుడు వివాహము చేసిన వంధ్యురాలగును. శుక్రుడస్తమైనపుడు వివాహము చేసిన స్త్రీకి మృత్యువు కలుగును.

బాలో దినచతుష్కం స్యాద్వృద్ధః పశ్చాహమిష్యతే

అహః సన్ధ్యాగతః శుక్రస్త్రిధా హ్యేవం వివర్జయేత్ 1070

ఇతిబాల వృద్ధ సన్ధ్యాగత శుక్రచింతా

శుక్రుని బాల్యావస్థ నాలుగు దినములు, వృద్ధావస్థ ఐదు దినములు ఇదేవిధముగా సంధ్యావస్థ మూడు దినములు వివాహాది శుభకార్యములలో వదిలి పెట్టవలెను.

ఇతిబాల వృద్ధ సన్ధ్యాగత శుక్రచింతా

12. మలమాసాది ప్రకరణము

మల్లిమ్లుచద్విరాషాధ చింత :-

గతేఽబ్ధ ద్వితీయే సార్థే పఞ్చపక్ష దినత్రయే

దివసస్యాష్టమే భాగే పతత్యేక్ష్మా ధి మాసకః

1071

ప్రతి రెండు సంవత్సరములు పూర్ణమైనపుడు సగము వర్షములో ఐదున్నర పక్షములు. మూడు దినములు మరియు దినములో ఎనిమిదవ భాగముతో సమానమైన కాలము అధికమగును.

అధికమాసోఽధికో యత్ర ద్విరాషాధో భవేత్తదా

అమావాస్యా ద్వయం దృష్ట్వా ద్విరాషాధం ప్రకీర్తయేత్

1072

అధికమాసమైనపుడు రెండు ఆషాఢ మాసములగును. రెండు అమావాస్యలు కనపడును. ఆసమయమును ద్విరాషాధమని తెలిపెదరు.

యాం తిథిం సమనుప్రాప్యం తులా గచ్ఛతి భాస్కరః

తథైవ సర్వసః జ్ఞాన్తీ ర్భావన్మేషం న గచ్ఛతి

1073

ఏ తిథిని స్పర్శించి సూర్యుడు తులారాశిలోనికి ప్రవేశించునో అది తులా సంక్రాంతి యగును. అదేవిధముగా సూర్యుని ప్రవేశము వలన మేషాది సంక్రాంతలు ఏర్పడును.

(బృహదైవజ్ఞ 19, 14)

యదాశశీన యాతి గభస్తిమణ్డలం

దివాకరః సజ్రమణం కరోత్యును

తదాఽధిమాసః కథితో విరిజ్ఞీనా

వివాహయాత్రో త్వవయజ్ఞ దూషకః

1074

లల్లాచార్యుని మతము - చంద్రుడు సూర్యమండలములో ప్రవేశించిన తర్వాత సూర్య సంక్రాంతి జరిగిన అది అధికమాసమగునని బ్రహ్మ తెలిపెను. దీనిలో వివాహము యాత్ర ఉత్సవములు యజ్ఞాదులను చేసిన దూషితమగును.

వృద్ధమిహిరుడు (కాలమాధవము 2, పు 87)

మాధవాద్యేషు షట్స్వేకమాసి దర్శద్వయం యదా

ద్విరాషాధః సవిజ్ఞేయః శేతే తు కర్కటేఽచ్యుతః

1075

వైశాఖమాసము మొదలు కొని ఆరుమాసముల వరకు ఏదైన ఒకమాసములో రెండు అమావాస్యలు వచ్చిన ఆమాసమును ద్విరాషాధమని యందురు. భగవానుడైన అచ్యుతుడు (విష్ణువు) కర్కాటక సంక్రాంతిలో శయనించును.

తంత్ర సిద్ధాంతమతము :-

ద్వ్యమావస్యే స్పృశతి దినకృద్యావదినై సుగేహే

మాస్యేకస్మిన్పతతి గణితాన్యత్ర మాసోఽధి పూర్వః

తత్రాషాధ ద్వయమధిగతం తస్మాద్ధాన్తవిద్ధిస్తపర్యంతం

భవతి శశిసః పార్థమాసీద్వయేన

1076

రెండు అమావాస్యలను స్ఫుర్పించిన రవి చంద్రులు శుభగృహములలోనున్న మాసమును అధికమాసమని యందురు. రెండు ఆషాఢమాసములలో చంద్రుడున్న పూర్ణమాసములను కూడ తంత్ర సిద్ధాంతాను సారముగా రెండుమాసములగానే గ్రహింతురు.

అమావాస్య ద్వయం యత్ర రవిసక్రాన్ని వర్జితమ్

మలిమ్లుచః సవిజ్ఞేయః సర్వకర్మ బహిష్కృతః

1077

రెండు అమావాస్యలమధ్య సూర్య సంక్రాంతి కలుగకున్న దానిని మలిమ్లుచ మాసమని యందురు. ఈ మాసములో అన్ని కార్యములను వదిలి పెట్టవలెను.

అమావాస్యమతిక్రమ్య యదా గచ్ఛతి భాస్కరః

మలిమ్లుచః సవిజ్ఞేయః సర్వకర్మ వివర్జితః

1078

సూర్యుడు అమావాస్యల నతిక్రమించి పయనించిన మాసమును మలిమ్లుచము లేక మలమాసమని యందురు. ఈ సమయములో శుభాశుభకార్యములను చేయరాదు.

వికర్తేక్షణో (విధునస్థో) యదా భానురమావాస్యాద్వయం స్ఫురేత్

ద్విరాషాఢః సవిజ్ఞేయః విష్ణుః స్వపితి కర్మభే

1079

ఒకరాశిలోనున్న సూర్యుని రెండు అమావాస్యలు స్ఫుర్పించిన అది ద్విరాషాఢ మగును. విష్ణువు కర్మాటకరాశిలో సూర్యుడున్నపుడు శయనించును.

వృషం త్యక్త్యా చ తుర్యాన్తే షడశీతిసితే యదా

తదా దైవవిదా చిన్త్యం ద్విరాషాఢ ప్రకల్పనమ్

1080

వృషభరాశిని వదిలి నాలుగు ఘడియలైన తర్వాత శుక్లపక్షములో షడశీతి సంక్రాంతియైన దానిని దైవజ్ఞులు ద్విరాషాఢముగా తెలియజేసిరి.

సినీవాలీమతి క్రమ్య యదా సజ్జమతే రవిః

భుక్తశేషస్తదా మాసః కాలస్తత్రామయః స్మృతః

1081

సినీవాలీ అమావాస్యలో సూర్యసంక్రాంతియైనపుడు భుక్త శేషమాసకాలమైన దానిని అమయమని యందురు.

సింహకన్యాగతే భానే భవేద్ధర్మ ద్వయం యదా

అగామిని తదా కాలే ద్విరాషాఢస్య సమ్భవః

1082

సింహ కన్యారాశులలోనికి సూర్యుడు వెళ్ళినపుడు రెండు అమావాస్యలైన ముందు వచ్చు మాసము ద్విరాషాఢము కావచ్చును.

సింహాదిరాశ్యంతర్గత దర్శద్వయము (శబ్దకల్పద్రుమము ఖం 3, పు 644)

సింహకన్యాకులీరేషు యదా దర్శద్వయం భవేత్

అగామిని తథావర్షే కులీరే మాధవః స్వపేత్

1083

సింహ, కన్య, కర్మాటక రాశులలో రెండు అమావాస్యలైన దానికి ముందువచ్చు సంవత్సరములో కర్మాటకరాశిలో మాధవుడు శయనించును.

దక్షిణాశాం గతే సూర్యేభవేద్ధర్మద్వయం యదా

అగమిష్యే తదా కాలే శేతే చ శ్రావణే హరి:

1084

సూర్యుడు దక్షిణాయనములోనికి వెళ్ళినపుడు రెండు అమావాస్యలైన తర్వాత వచ్చు శ్రావణమాసములో మాధవుడు శయనించును.

శ్రావణాదౌ త్రికే మాసే అమావాస్యాధ్వయం యదా

ద్విరాషాఢస్తదాజ్ఞేయః పతితే వార్ధమాసకే

1085

శ్రావణమాసము ఆరంభము నుండి మూడు మాసములవరకు రెండు అమావాస్యలైన దానిని ద్విరాషాఢముగా తలంచవలెను. అది సగము మాసములో వచ్చును.

యత్రాధిమాసపతినే గణితక్రమేణ

మాసో మలిమ్లుచ ఇతి ప్రథితః పురాణే

తస్మద్వివాహగమన ప్రతబన్ధ దీక్షా క్షౌరాది

కర్మసు(?) రయాగ వినాశహేతుః

1086

గణితక్రమానుసారము మలిమ్లుచమాసము వచ్చినపుడు వివాహము, ప్రయాణము, ప్రతబంధము, దీక్ష క్షౌరాదికర్మలు చేసిన వినాశము కలుగునని పురాణములలో తెలుపబడెను.

బాదరాయణము (కాలమాధవము 2, పు 61, బృహదైవజ్ఞ 19,6)

షష్టిభిర్దివసైర్మాసః కథితో బాదరాయణైః

పూర్వమర్ధం పరిత్యజ్య ఉత్తరార్ధం ప్రశస్యతే

1087

బాదరాయణముని మతముననుసరించి అరవై దినముల మాసమగును. దీనిలో మొదటి సగభాగము మలమాసమగును. దానిని త్యజించివలెను. రెండవదైన ఉత్తరార్ధము ప్రశస్తమైనది. దానిని శుభకార్యములలో గ్రహించవలెను.

కౌఠమి (కాలమాధవము 2, పు 82)

అధిమాసే న కర్తవ్యః శ్రాద్ధే సంవత్సరాభిక్తే

వర్షవృధ్యభిషేకాది కర్తవ్యమధికే న తు

1088

కౌఠమి మతముననుసరించి అధికమాసములో ఆబ్దికము, శ్రాద్ధము, అభిషేకాది కార్యములు చేయరాదు.

ప్రతిసంవత్సరే శ్రాద్ధే నాధిమాసం వివర్ణయేత్

నిత్యానిత్యాని చాన్యాని తీర్థస్నానం తథైవ చ

1089

ప్రతి సంవత్సరము వచ్చు శ్రాద్ధములో అధికమాసమును వదిలి పెట్టరాదు. ఆసమయములో నిత్యానిత్యాకార్యము, తీర్థస్నానాదులను క్రమానుసారము చేయవలెను.

పరమేష్ఠినవశ్రాద్ధం వర్షాద్యాః శ్రవణం తథా

మలిమ్లుచేఽపి కర్తవ్యం సర్వమన్యద్వివర్ణయేత్

1090

శ్రావణ సంవత్సరారంభములో పరమేష్ఠిశ్రాద్ధమును చేయవలెను. మలమాసములో కూడ దీనిని చేయవచ్చును. కాని మిగిలిన అన్నికార్యములు ఈ సమయములో వదిలి పెట్టవలెనని తెలిపెను.

బృహస్పతి - మలమాసతత్వము :-

నిత్యనైమిత్తికే కుర్యాత్ ప్రయతః సన్మలిష్టుచే

తీర్థస్నానం గజచ్ఛాయా ప్రేతశ్రాద్ధం తథైవ చ

1091

సామాన్యముగా మలమాసములో నిత్యనైమిత్తక క్రియలు అనుష్ఠించవచ్చును. తీర్థములో స్నానము, గజచ్ఛాయ యోగములో (చంద్రుడు మఘ, రవి హస్త నక్షత్రములలోనున్న వర్షఋతువులో శ్రయోదశియైన గజచ్ఛాయయోగము) ప్రేతశ్రాద్ధము చేయవచ్చును.

మలమాసములో నిషేధము (కాలమాధవము 2, పు79)

వర్షే - వర్షేతు యచ్ఛ్రాద్ధ మాతాపితోః క్షయే హని

మలమాసే న కర్తవ్యం వ్యాఘ్రస్య వచనం యథా

1092

సత్యవ్రతుడు వ్యాఘ్రవచనములో ఈ విధముగా తెలిపెను. మాతాపితల సాంవత్సరిక శ్రాద్ధము మలమాసములో చేయకూడదు.

దశహరాశు నోత్కర్షశ్చతు ర్షపి యుగాదిషు

ఉపాకర్మ మహాషష్ఠేరతదుక్తం వృషాధితః

1093

జ్యేష్ఠమాసము మలమాసమైన దానిలో దశహరము చేయవచ్చును. శ్రాద్ధము ఉపాకర్మ మహాషష్ఠి వృషాదిలో చేయరాదు.

పుష్య మాఘమాస విశేషము :-

పౌష్ణమాసో భవత్యస్తః కామం నక్షత్ర యోగతః

మాఘేఏవ తు మాఘ్యాం స్యాన్మకరస్థే దివాకరే

1094

పుష్యమాసములో నక్షత్రయోగముతో మిగిలిన కార్యములు చేయవచ్చును. మాఘ మాసములో మాఘ్యానుష్ఠానమును మకరరాశిలోనికి సూర్యుడు వచ్చిన తర్వాత చేయవలెను.

ఉత్కర్ష కాలవృద్ధౌ స్యాదుపాకర్మాది కర్మణామ్

అభిషేకకాదివృద్ధీనాం తత్తత్కర్మా యుగాదిషు

1095

ఉపకర్మాదుల వలన ఉత్కర్ష(అభివృద్ధి) కాలవృద్ధి జరుగును. యుగాదిలో అభిషేకాది సమ్మానములవృద్ధి జరుగునని తెలిసికొనవలెను.

యుగాది కల్పగతభాగవ వర్షపుష్కాభిధేకాప్య వివర్ధనాని

మాసస్య సప్తమ్యసితేతరాపి న విక్రియాం యాత్యధిమాసపాతే

1096

యుగాదినుండి కల్పగతము, శుక్రని వలన సంవత్సర పుష్కాభిధేయమగును. కాష్ఠా (ప్రమాణము) ది వృద్ధితో సమానముగా శుక్లవక్ష సప్తమి వరకు అధికమాస మగును. దీనిలో మార్పు ఉండదు.

హరిమతము (గరుడ పురాణము 60,40)

(పౌర్ణమాస్యా ద్వయం యత్ర పూర్వాషాఢ ద్వయం భవేత్)

ద్విరాషాఢః తు సప్తమాస్తే విష్ణుః స్వపితి కర్మణే

రెండు పూర్ణమాసములైనపుడు రెండు పూర్వాషాఢలగును. మరియు రెండు ఆషాఢ

ములగును. కర్కాటకరాశిలో సూర్యుడు వచ్చినపుడు భగవానుడైన విష్ణువు శయనించును.

శక్రోత్థానం తు కన్యాయాం తులాయాం పార్వతీ తథా 1097

వృశ్చికే చైవ గోవిందః కుమ్భే చైవ హుతాశనః

చైత్రేషు ఫాల్గునీం విన్ద్యాద్వైశాఖే నల్ల పూజనమ్ 1098

కన్యలో సూర్యుడున్నపుడు ఇంద్ర ధ్వజోత్థానమగును. తులలోనున్నపుడు పార్వతి పూజ జరుగును. వృశ్చికములో సూర్యుడున్నపుడు గోవిందుని, కుంభరాశిలో సూర్యుడున్నపుడు అగ్నిపూజ జరుగును. చైత్రములో ఫాల్గునీ పూజ వైశాఖమాసములలో కామ దేవునిపూజ జరుగును.

కార్తికార్కే హరౌ సుప్తే శక్రకేతు క్రియాశ్వనే

తులాయాం బోధయేద్దేవీం వృశ్చికే తు జనార్దనమ్ 1099

కర్కాటకరాశిలోనికి సూర్యుడు వచ్చినపుడు విష్ణుశయనమగును. ఆశ్వయజములో ఇంద్రధ్వజ విధానము, తులలో సూర్యుడున్నపుడు దేవీబోధనము, వృశ్చికములో సూర్యుడున్నపుడు జనార్దనుని ఆరాధనము జరుగును.

శక్రస్య తు ధ్వజోత్థానం తు విష్ణోశ్చ పరివర్తనమ్

మాసద్వయేన నిర్దిష్టం శయనాదేవం కోవిదైః 1100

ఇవికాకుండ ఇంద్రధ్వజోత్థానము, విష్ణుపరివర్తనము రెండుమాసములలో శయనము గూర్చి విద్వాంసులు తెలియజేసిరి.

వచనాత్ ప్రాప్తకాలే తు శక్రం నోత్థాపయేద్ద్యది

రాష్ట్రం ప్రణశ్యతి క్షిప్రం ప్రజాచైవ ప్రపీద్యతే 1101

ఈ వచనానుసారము ప్రాప్తకాలములో ఇంద్రధ్వజోత్థానము చేయనట్లైన దేశము శీఘ్రముగా నాశనమగును. ప్రజలకు పీడ కలుగును.

ద్విరాషాఢే తు సప్రహస్తే యది సింహే హరిద్వయమ్

పరశ్చోత్థాచ్ఛక్ర(?) కన్యాయాం సువిపర్జయేత్ 1102

ద్విరాషాఢమైనపుడు సింహరాశిలో సూర్యుడున్న హరిశయనము, కన్యలో సూర్యుడున్న పుడు శక్రధ్వజోత్థానము వర్జించవలెనని తెలుసుకొనవలెను.

సింహ కన్యే చ పక్షౌ చేచ్ఛక్రే హర్యాది సంయుతౌ

సింహే పరే శాక్రమహః కన్యాయామిష్టదుర్గయోః 1103

సింహ మరియు కన్యారాశుల పక్షమున శుక్ర హరులున్న, సింహరాశి తర్వాత ఇంద్రదివసము, కన్యారాశి తర్వాత ఇంద్రదుర్గల ప్రబోధమగును.

ద్విరాషాఢే క్రియాయావత్తా వద్విష్ణోః ప్రబోధనమ్

ప్రబుధ్ధే తు హరౌ నార్యాగతే సూర్యోచ సత్త్రియాః 1104

ఇతి మలిముఖ చ ద్విరాషాఢ చింతా

ద్విరాషాఢములో ఏదైన కార్యము చేయవలెనని తలంచిన విష్ణువుయొక్క ఉత్థాన (లేచుట)మైన తర్వాత సూర్యాస్తమయము తర్వాత స్త్రీలు పూజాది సత్త్రియలు చేయవలెను

తిథినిర్ణయము - రవి షష్ఠి దర్శనము :-

షష్ఠ్యాముపేష్య యః సమ్యక్ సప్తమ్యామర్కమర్చయేత్

సద్రవ్యతాగరుక్ వైవ సప్రహృష్ణోతిప్సితం ఫలమ్

1105

విధిపూర్వకముగా షష్ఠిలో ఉపవాసము చేసి సప్తమిలో సూర్యుని ఉపాసన చేయవలెను. అవిధముగా చేసిన కర్త ద్రవ్యార్జనతో శుభఫలమును పొందును. తాను కోరిన ఫలితము ప్రాప్తించును.

షష్ఠ్యాం యో నియతో భూత్వా సప్తమ్యాం విధివద్రవిమ్

సమ్నూజ్యోపవసేత్త్రాపి ముముక్షుశ్చేష్యితం ఫలమ్

1106

షష్ఠిలో నియమముతో ఉపవాసముచేసి సప్తమిలో సూర్యుని పూజించిన ఉపాసకుడు ముముక్షు జనులు కోరిన ఫలమును పొందునట్లుగా ఫలితమును పొందును.

ఏకాదశ్యాముపోష్యాథ పక్షయోరుభయోరపి

ద్వాదశ్యామర్చయేద్విష్ణుం సముక్తిఫలభాగ్భవేత్

1107

రెండు పక్షములలో ఏకాదశిలో ఉపవాసము చేసి ద్వాదశి తిథిలో విష్ణుభగవానుని అర్పించిన వ్యక్తికి నిశ్చయముగా ముక్తి ఫలరూపముగా ప్రాప్తించును.

త్రయోదశ్యాం నవమ్యాం యో దేవీమిష్టా ప్రపూజయేత్

నియతాత్మాప్యృపవసేల్లభతే చేష్యితం ఫలమ్

1108

త్రయోదశి మరియు నవమిలలో దేవిని భక్తిభావముతో పూజించిన వ్యక్తికి అతను కోరిన ఫలము ప్రాప్తించును.

ఏకాదశ్యష్టమీ షష్ఠీ శుక్లపక్షే చతుర్దశీ

పూజ్యాః పరేణ సంయుక్తాః పరాః పూర్వేణ సంయుతాః

1109

ఏకాదశి, అష్టమి, షష్ఠి, చతుర్దశి శుక్లపక్షములో పరవిద్ధమై పూజనీయమగును. తర్వాత తిథులు పూర్వవిద్ధమై పూజనీయములగును. ఈ విషయము విష్ణుధర్మోత్తర పురాణములో శంకరగీతలో శుక్లపక్షములో పరవిద్ధమును గూర్చి తెలుపబడెను.

ఏకాదశ్యష్టమీ షష్ఠీ ద్వితీయాచ చతుర్దశీ

చతుర్థీ చవ్యామావాస్యా పూజ్యావితాః పరాన్వితాః

1110

విష్ణుధర్మోత్తర పురాణములో తెలుపబడెను. ఏకాదశి, అష్టమి, షష్ఠి, విదియ, చతుర్థి, అమావాస్యలు పరాన్వితమైనపుడు పూజనీయములై గ్రహించబడును.

యుగ్మవాక్యము :-

యుగ్మాగ్నియుగ భూతానాం షణ్మన్యో ర్వసురస్త్రయో

రుద్రేణ ద్వాదశీ యుక్తా చతుర్దశ్యాతు పూర్ణిమా

1111

ప్రతిపద్యర్యమావాస్యాతిథ్యోర్మృగం మహాఫలమ్

ఏతద్యస్తం మహాదోషం హన్తి పుణ్యం పురాకృతమ్

1112

(ఏదైన తిథి రెండు దినములున్న లేక ఒక నమయములోనైన యుగ్మవాక్యముతో తెలియజేయవలెను. మొదటి తిథితర్వాత ఈవిధముగా జరుగును.) కర్మచేయు ప్రాధాన్యత

మలమాసాది ప్రకరణము
ననుసరించి విదియ,తదియ,చతుర్థి,పంచమి, షష్ఠి, సప్తమి, అష్టమి నవమి, తిథులలో యుగ్మముగును.విదియతో కూడిన తదియ, తదియతోకూడి విదియ ఇత్యాదులు, ఏకాదశితో కూడినద్వాదశి, చతుర్దశితో కూడిన పూర్ణిమ,పాడ్యమితో కూడిన అమావాస్య ఈ తిథులలో యుగ్మము మహాఫలమును కలిగించును. దీనికి వ్యతిరేకముగానైన మహాదోషము కలుగును. అవిముందుగా చేసుకొనిన పుణ్యములను నాశనము చేయును.

నాగవిద్ధా తు యా షష్ఠీ భానువిద్ధో మహేశ్వరః

చతుర్దశీ కామవిద్ధా తిస్రస్తా మలినాః స్మృతాః

1113

పంచమితో విద్ధమైన (కూడిన)షష్ఠి, అష్టమితో విద్ధమైన సప్తమి, త్రయోదశితో విద్ధమైన ద్వాదశి, ఈమూడు తిథులు మలినమైనవని తెలిసికొనవలెను.

నాగవిద్ధా తు యా షష్ఠీ రుద్రవిద్ధో దివాకరః

కామవిద్ధో భవేద్విష్ణురపూజ్యాస్తేతువాసరాః

1114

పంచమితో విద్ధమైన షష్ఠి, అష్టమితో కూడిన సప్తమి, త్రయోదశితో కూడిన ద్వాదశి ఈతిథులు మానసీయములుకావు.అనగా పూజ చేయుటకనుకూలము కావు.

ఉత్తరవిద్ధ ప్రతిషేధము - స్కంధ పురాణము

షష్ఠ్యేకాదశ్యమావాస్యా పూర్వవిద్ధా తథాష్టమీ

సప్తమీ పరివిద్ధా చ నోపోష్యం తిథిపఞ్చకమ్

1115

ఉత్తర విద్ధ సప్తమికి ప్రతిషిద్ధమైన వచనము స్కంధపురాణములో కలదు. పూర్వవిద్ధ (ముందు తిథితో కూడిన) షష్ఠి, ఏకాదశి,అమావాస్య,అష్టమి, పరవిద్ధ (తర్వాత తిథితో కూడిన) సప్తమి - ఈ ఐదు తిథులలో ఉపవాసము చేయరాదు.

నాగవిద్ధా తు యా షష్ఠీ సప్తమ్యా తు యదాఖిష్టమీ

దశమీ చేశసంమిత్రా త్రయోదశ్యా చతుర్దశీ

1116

భూతవిద్ధాఽప్యమావాస్యా న పూజ్యా మునిపుణ్ణవైః

ఉత్తరోత్తర విద్ధాస్తాః కర్తవ్యాః కారకీశ్రుతిః

1117

స్కంధపురాణములో ఈవిధముగా చెప్పబడినది.

పంచమితో విద్ధమైన(కూడిన) షష్ఠి, సప్తమితో విద్ధమైన అష్టమి, దశమితో విద్ధమైన ఏకాదశి, త్రయోదశితో విద్ధమైన చతుర్దశి, చతుర్దశితో విద్ధమైన అమావాస్యయైన ఓ మునిపుంగవా! గ్రహించదగినదికాదు. అయినప్పటికి శుక్లపక్షములో ఉత్తరోత్తర విద్ధా విధానము కారకశ్రుతిలో తెలుపబడినది.

నాగో ద్వాదశనాడీ భిర్దిక్ పఞ్చదశభిస్తథా

భూతోఽప్యాదశనాడీభి ర్ద్వాషయత్యుత్తరాం తిథిమ్

1118

స్కంధపురాణములో ఈ విషయము కూడ తెలుపబడినది. పంచమి తిథి పన్నెందు దండములతో దశమి పదిహేను దండములతో, చతుర్దశి తిథి పద్దెనిమి దండములతో పరవర్తి (తరువాత వచ్చు) తిథిని దూషితముచేయునని తెలుపబడెను.

స్మృతి సముచ్చయము :-

ఘటికార్థం త్రిభాగం వా స్వల్పం దూషయతే తిథిమ్

1119

పచ్చగవ్యఘటం పూర్ణం సురాయా బిన్దుకో యథా

స్మృతినముచ్చయము భవిష్యపురాణములో తెలుపబడినది. అరఘుడియ మూడవ భాగములో ఏదైన తిథి స్వల్పరూపముతో దూషితమగును. పంచగవ్యముతో నిండిన ఘటమును కూడ మధ్యపుబిందువు దూషితము చేయును.

ఖర్వో దర్పస్తథా హింస్రః త్రివిధం తిథిలక్షణమ్

1120

ఖర్వదర్పౌ పరో కార్యో హింస్రం పూర్వత్ర పూజయేత్

తిథికి మూడు లక్షణములు తెలుపబడెను. 1. ఖర్వము (60 ఘడియలు విస్తారము గల తిథి) 2. దర్పము (60 ఘడియల విస్తారముగల తిథి) 3. హింస్రము (60 కన్న అధిక ఘడియలు కన్న తక్కువ విస్తారము కలది) పూర్వతిథితో సమానముగా తర్వాత తిథియున్నపుడు, ఎక్కువ తక్కువ అయినపుడు అభిధానమగును. ఈ తిథులలో ఖర్వ, దర్పములు పరవిధములగును. హింసతిథి పూర్వవిధ రూపములో గ్రహించబడినది.

ఖర్వా దినద్వయా తుల్యాదర్పా స్యాదృద్ధిగామినీ

హింస్రా సా చ తిథిర్జ్ఞేయా యా భవేత్క్షయగామినీ

1121

షణ్ముహూర్తాపి కర్తవ్యా యా తిథిర్వృద్ధిగామినీ

త్రిముహూర్తాపి కర్తవ్యా యా తిథిర్వృద్ధిగామినీ

1122

ఖర్వతిథి ఒక దినము రెండు దినములతో సమానము. దర్పము వృద్ధిగామిని యగును. హింస్ర తిథి క్షయగామిని యగును. ఆరుముహూర్తముల తిథియైన అది క్షయ గామిని, మూడు ముహూర్తముల వృద్ధియైన అభివృద్ధిగామిని యగును.

ఉదయ తిథిగ్రహణము :-

యాం తిథిం సమనుప్రాప్య ఉదయం యాతిభాస్కరః

1123

సా తిథిః సకలాజ్ఞేయా దానాధ్యయన కర్మసు

సూర్యుని ఉదయకాలములో ప్రాప్తమైన తిథి సకలమగును. సూర్యోదయ సమయమునకున్న తిథి సకలము, ఆసమయములో దాన అధ్యయనాది కర్మలు చేయవచ్చును.

శుక్లపక్షే తిథిర్జ్ఞేయా యస్యామభ్యుదితో రవిః

1124

కృష్ణపక్షే తు సా జ్ఞేయా (తిథిగ్రాహ్య) యస్యామస్తమితో రవిః

శుక్లపక్షములో సూర్యోదయ కాలము నుండి కృష్ణపక్షములో రవి అస్తమించిన తర్వాత తిథిని గ్రహించవలెను.

వర్ధమానస్య పక్షస్య ఉదయాత్పూజ్యతే తిథిః

1125

యదా పక్షః క్షయం యాతి తదా స్యాదపరాహ్ణికీ

శుక్లపక్షేతు సా జ్ఞేయా యస్యామస్తమితో రవిః

1126

శుక్లపక్షములో ఉదయమునుండి తిథిని పూజకొరకు తీసికొనవలెను. పక్ష క్షయమైన అపరాహ్ణ తిథిని తీసికొనవలెను. శుక్లపక్షములో సూర్యాస్తమయ తిథిని తీసికొనవలెను.

స్కంధపురాణము :-

వ్రతోపవాసస్సానాదౌ ఘటికైకా యదా భవేత్

ఉదయే సా తిథిర్గ్రాహ్యో (౧౫జ్ఞేయా) శ్రాద్ధాదావస్తగామినీ 1127

స్కందపురాణ వచనము :- వ్రత ఉపవాస స్నానాదుల కొరకు ఉదయకాలములో ఒక ఘడియయైనను ఆతిథిని గ్రహించవలెను. శ్రాద్ధాదులకు సూర్యాస్తమయ తిథిని గ్రహించవలెను.

దైవం కర్మతయా కార్యం యస్యామభ్యుద్యతే రవి:
సా తిథి: సకలా జ్ఞేయా విపరీతా తు పైతృకీ 1128

దేవకర్మ కొరకు సూర్యోదయ సమయముననున్న తిథిని తీసికొనవలెను. ఆ తిథి సకలమని పిలువబడును. దీనికి వ్యతిరేకమైన తిథి పైతృకియగును.

దృష్టచన్ద్రా సినీవాలీ నష్టచన్ద్రకలా కుహూ:
సినీవాలీ సదా పిత్రే దైవే తు కథితా కుహూ: 1129

చంద్రుడు కనపడుతున్న సినీవాలీ, చంద్రుని కలలు కనపడకున్న అది కుహూ యనబడును. సినీవాలీ అమావాస్యకు పితృసంబంధకార్యములు, కుహూఅమావాస్యకు దేవసంబంధ కార్యములు చేయవలెను.

ప్రతిపదా త్వమావాస్యాతిథ్యోర్ముగ్ధం మహాఫలమ్
ఏతద్వస్తం మహాదోషం హన్తి పుణ్యం పురాకృతమ్ 1130

పాడ్యమి అమావాస్యతో కూడియున్న అదిమహాఫలము నిచ్చును. ఈ యుగ్మతిథి పూర్వము చేసిన దోషములను నశింపజేయును.

హరీతుని వచనము :-

భూతవిద్ధాః పృథమావాస్యా ప్రతిపన్మృశితాః పి వా
పిత్రే కర్మణి విద్వద్భిర్గ్రాహ్యో కుతపకాలికీ 1131

చతుర్దశితో కూడిన అమావాస్య పాడ్యమితో కూడి యుండిన కుతపకాలములో నుండు అమావాస్యయగును. పిత్రుకర్మలకుపయోగపడునని విద్వాంసుల మతము.

బోధాయన వచనము :-

ఘటికై కాప్యమావాస్యా ప్రతిపత్సు భవేత్తదా
భూతవిద్ధాపి సా కార్యాదైవే పిత్రేచ కర్మాణి 1132

ఒక ఘడియ కూడ పాడ్యమిలో లేని అమావాస్య చతుర్దశితో కూడియున్న దైవపితృ కార్యములను చేయుటకుపయోగపడును.

జాబాలి వచనము :-

ముహూర్తమాప్యమావాస్యా ప్రతిపత్సు యదాభవేత్
తదా తముత్తమం దైవం శేషం సర్వం హి పూర్వవత్ 1133

జాబాలిముని మతముననుసరించి ముహూర్త సమయమున పాడ్యమిలో అమావాస్య యున్న దేవకార్యమునకు శుభమునిచ్చును. మిగిలిన సమయము పూర్వవద్దతినను సరించి తెలిసికొనవలెను.

తులామకరమేషేషు కన్యా చ మిథునే రవి:
భూతవిద్ధాప్యమావాస్యా పూజ్యా భవతి యత్నత: 1134

తుల, మకర, మేష, కన్య, మిథున రాశులలో సూర్యుడున్న చతుర్దశితో కూడిన అమావాస్య లో ప్రయత్నపూర్వకముగా పూజ చేయవచ్చును.

అమావై సోమవారేణ రవివారేణ సప్తమీ

చతుర్థి భామవారేణ విషువత్పద్యకం ఫలమ్

1135

సోమవారము అమావాస్య రవివారము సప్తమి, మంగళవారము చతుర్థి విషువత్తు వలె ఫలమునిచ్చునని తెలుపబడెను.

అమావాస్యా భవేద్వారే యదా భూమిసుతస్యవై

జాహ్నవీ స్నానమాత్రేణ గోసహస్ర ఫలం భవేత్

1136

ఇతి తిథి నిర్ణయః

అమావాస్య మంగళవారమైనపుడు గంగానదిలో స్నానము చేసిన వెయ్యి ఆవులను దానము చేసిన పుణ్యము కలుగును.

ఏకాదశీ నిర్ణయము :- (భవిష్యపురాణము)

శుక్లేవా యది వా కృష్ణే విష్ణు పూజన తత్పరః

ఏకాదశ్యాం న భుజ్జీత పక్షయోరుభయోరపి

1137

జనులు శుక్ల కృష్ణపక్ష ఏకాదశులలో విష్ణుపూజా తత్పరులు కావలెను. రెండు ఏకాదశులలో భోజనము చేయరాదు.

ఏకాష్టేకాదశీ శుక్లా వర్షవాసర సంయుతా

ఉ పోష్యా సా మహాపుణ్యా అశ్వమేధ ఫలప్రదా

1138

శుక్లపక్ష ఏకాదశిలో ఒకసారైన నియమముతో పాటించిన అది మహాపుణ్య ఏకాదశియగును. అది అశ్వమేధము చేసినంత ఫలమునిచ్చును.

ద్వాదశ్యేకాదశీ యత్ర యత్ర సన్నిహితో హరిః

కార్యస్త త్రోపవాసస్తు సంయుతేంద్రియ ధారిణా

1139

ద్వాదశితో కూడ ఏకాదశియైన వైష్ణవ సంబంధమైన దానిని గ్రహించి సంయ మనముతో వ్యక్తి ఉపవాసము చేయవలెను.

కలాష్టేకాదశీ యత్ర పరతో ద్వాదశీ భవేత్

తత్ర క్రతుశతం పుణ్యం త్రయోదశ్యాం తు పారణమ్

1140

ఏకాదశి కలలున్నపుడు ద్వాదశి తిథిలో ఉపవాసమున్నను వందక్రతువుల పుణ్యము కలుగును. త్రయోదశికి పారణ (ఉపవాసము చేసిన మర్నాడు భోజనము చేయుట) జరుగును.

ఏకాదశ్యాం ద్వాదశీ స్యాచ్ఛేషా చైవ త్రయోదశీ

దిన్ద్యయేఽపి సా పూజ్యా యతీ నాముత్తమో తిథిః

1141

ఏకాదశి, ద్వాదశులతో పాటు మిగిలిన త్రయోదశి రాత్రి చివరిలోనున్న, ఆదినము క్షయమైనను పూజనీయమగును. ఆతిథి యతుల కొరకు ఉత్తమమైనది.

ఉపోష్య పారణపాప్తౌ న విధ్యే ద్ద్వాదశీం యది

దశమ్యాపి విద్ధా స్యాదేకాదశ్యేవ పుణ్యదా

1142

పారణ కొరకు ద్వాదశి దొరకనపుడు దశమితో కూడిన ఏకాదశిలో ఉపవాసము చేసిన పుణ్యప్రదమగును.

దశమ్యేకాదశీవిద్ధా గాన్ధార్యా సముపోషితా

తస్యా: పుత్రశతం నష్టం తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్

1143

దశమితో కూడిన ఏకాదశిలో గాంధారి ఉపవాసముండుట వలన ఆమె వందమంది పుత్రులు నష్టమును పొందిరి. అందువలన అటువంటి ఏకాదశిని వదిలిపెట్టవలెను.

విద్ధాప్యేకాదశీ కార్యా పరతో ద్వాదశీ భవేత్

తత్ర క్రతుశతం పుణ్యం త్రయోదశ్యాంతు పారణమ్

1144

ఏకాదశితో కూడిన ద్వాదశి ఉన్నపుడు ఉపవాసము చేసిన త్రయోదశికి పారణ చేయవలెను. దానివలన వందరెట్లు పుణ్యము కలుగును.

ద్వాదశాం ద్వాదశీర్హన్తి త్రయోదశ్యాం పారణే

దశమ్యునుగతా హన్తి ద్వాదశం ద్వాదశీఫలమ్

1145

ధర్మాపత్య ధనాయూంషి త్రయోదశ్యాం తు పారణే

త్రయోదశిలో చేసిన పారణ ద్వాదశి ఫలమునకు నష్టము కలిగించును. దశమితో కూడిన ఏకాదశి ఉన్నపుడు త్రయోదశిలో పారణ చేసిన ద్వాదశిఫలమునకు నష్టమును కలిగించును. ధర్మ పుత్ర ధన ఆయుక్షయ కారకమగును.

వృద్ధ శాతాతపవచనము :-

ఏకాదశీ కలామాత్రం ద్వాదశీ తు క్షయం గతా

1146

క్షీణాసా ద్వాదశీ జ్ఞేయా తత్ర నక్తం విధీయతే

కలామాత్రముగా ఏకాదశి ఉండి ద్వాదశి క్షయమైనపుడు ఆద్వాదశిని క్షీణ ద్వాదశిగా తలంచవలెను. అపుడు నక్తము (రాత్రిభోజనము) చేయవచ్చును.

ప్రచేతన వచనము :-

ఏకాదశ్యాం యథా వృద్ధి: పక్షయోరుభయోరపి

తత్రోత్తరాం యతి: కుర్యాత్ పూర్వాముప వసేద్ గృహే

1147

శుక్ల లేక కృష్ణపక్షములలో ఏకాదశి వృద్ధియైనపుడు రెండవ ఏకాదశిలో గృహస్థుడు ఉపవాసముండవలెను. శుక్ల పక్ష ఏకాదశి వృద్ధిగానున్న కృష్ణపక్ష ఏకాదశిలో, కృష్ణపక్ష ఏకాదశి వృద్ధిగానున్న శుక్లపక్ష ఏకాదశిలో ఉపవాసముండవలెను.

దేవలమతము :-

దశమ్యామేకభుక్తం తు మైథునాది వివర్జయేత్

1148

ఏకాదశ్యాం న భుజ్జీత యదీచ్ఛేత్స్వర్గ సంస్థితమ్

మాంస, మైథునములను వదిలి దశమిలో ఒకపూట భోజనము చేసి రెండు పక్షముల ఏకాదశులలో ఉపవాసము చేసిన వానికి స్వర్గము ప్రాప్తించును.

ఉపవాస నిషేధము :-

సబ్క్రాక్తై రవివారేణ గ్రహణే చస్త్ర సూర్యయో:

1149

పారణం చోపవాసం చ నకుర్యాత్ పుత్రవాన్సహీ

సంక్రాంతి కాలములో రవివారము, చంద్ర సూర్యగ్రహణములైన పుత్రవంతుడైన గృహస్థుడు ఆదినము ఉపవాసములు, పారాయణములను (పఠనములను) చేయరాదు.

సజ్జీక్రాన్తా కృష్ణపక్షే తు రవిశుక్రదినే తథా 1150

ఏకాదశ్యాం న కుర్వీత ఉపవాసం చ పారణమ్

సంక్రాంతి కృష్ణపక్షములో రవివారము మరియు శుక్రవారములైన ఏకాదశిలో ఉపవాసము లేక పారణము చేయరాదు.

రవిశుక్రదినే వైవ సజ్జీక్రాన్త్యాం చ దినక్షయే 1151

పారణం చోపవాసం చ న కుర్యాత్పుత్రవాన్ఘ్రీమ్

రవివారము లేక శుక్రవారము సంక్రాంతియైన దినక్షయమైన పుత్రవంతుడైన గృహస్థుడు పారణ ఉపవాసములను చేయరాదు.

ఏకాదశ్యాం యదారామ ఆదిత్యస్య దినం భవేత్ 1152

ఉపేష్యా సా మహాపుణ్యా పుత్రపౌత్ర వివర్ధినీ

ఏకాదశికి రవివారదినమైనపుడు ఉపవాసము చేసిన పుత్రపౌత్ర వృద్ధి కలుగును. ఈ ఏకాదశి మహాపుణ్యప్రదమని తెలుపబడెను.

కూర్మపురాణోక్తి :-

శఙ్ఖేనైవ పిబేత్తేయం భక్షయేత్కూర్మ శూకరౌ 1153

ఏకాదశ్యాం న భుజ్జీత పక్షయోరుభయౌ రపి

శుక్ల కృష్ణ పక్ష ఏకాదశులలో శంఖములోని జలమును త్రాగరాదు. ఆహారములో కూర్మ మరియు శూకర కంద విశేష ప్రయోగమును చేయవలెను. రెండు ఏకాదశులలో భోజనము చేయరాదు.

ఉపవాస విధి :-

అహ్నా వాధ్యస్తయోర్భక్తమేకైకం మధ్యమే ధ్యాయమ్ 1154

చతుర్భుక్తం నిషేధోయముపవాస విధిః స్మృతిః

రోజుల మధ్యభాగములో ఒక్కొక్కమారు భోజనము చేయవలెను. ఉపవాసమునకు ఇది నియమముగా తెలుపబడినది. రెండు రోజులలో నాలుగుమార్లు భోజనము చేయరాదు. అనగా ఉదయము ఒకసారి లేక సాయంకాలము ఒకసారి గాని ఒకరోజులో భోజనము చేసిన ఉపవాసమగును.

అసత్యభాషణ ద్యూతం దివా స్వప్నం చ మైథునమ్ 1155

ఏకాదశ్యాం న కుర్వీత ఉపవాసపరో నరః

అసత్యము పలుకుట, జ్యూదమాడుట, పగలు నిద్రించుట, మైథునకర్మము చేయుట, ఉపవాసము చేయువ్యక్తి చేయరాదు.

అసకృత్తో యపానాశ్చ సకృత్తామ్బూల భక్షణాత్ 1156

ఉపవాసః ప్రణశ్చేత్తు దివాస్వప్నాచ్చ మైథునాత్

పలుమార్లు నీళ్ళుత్రాగిన, ఒకమార్చైన తాంబూళము వేసికొనిన, పగలు శయనించిన మైథునము చేసిన ఉపవాసమునకు నష్టము కలుగును.

వర్ష ప్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము కూర్మ పురాణ వచనము :-

కాంస్యం మాంసం మసూరాఞ్చ చణకాన్ కోరదూషకాన్ 1157

శౌకం మధు పరాన్నం చ త్యజేదుపవన్ స్త్రియమ్

కూర్మపురాణ వచనము :- ఇత్తడిపాత్రలోని పదార్థము, మాంసము, మసూరము (చిన్న సెనగలు) శనగలు, కోరదూషకము (కొర్రలు) శాకము (కూరగాయలు) మధువు ఇతరుల అన్నము, స్త్రీసంగమములను పరిత్యజించవలెను.

బ్రహ్మాండ పురాణ వచనము :-

కాంస్యం మాంసం సురా క్షౌద్రం వితథభాషణమ్ 1158

వ్యాయామఞ్చ ప్రవాసఞ్చ దివాస్వప్నం తథాఞ్జనమ్

తిలపిష్ఠం మసూరాఞ్చ ద్వాదశైతాని వైష్ణవః 1159

ద్వాదశ్యాం వర్ణయేన్నిత్యం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే 1160

ఇది ఏకాదశీ వ్రతమ్

ఇత్తడిపాత్రలోని పదార్థములు, మాంసము, సుర, తేనె, లోభము వితండవాదము, వ్యాయామము, ప్రవాసము, పగటిశయనము, అంజనము, తెలగపిండి, సెనగలు, ఈ పన్నెండు పదార్థములు ద్వాదశిలో వైష్ణవులకు త్యజింపబడినవి. వీటిని ద్వాదశిలో వదిలి పెట్టిన సమస్త పాపములనుండి ముక్తిని పొందును.

13. వర్ష ప్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము

సప్తమ్యర్క వచనము :-

దినాభి వ్యాపినీ కృష్ణా శుక్లావైవ తు సప్తమీ

ఉపోష్యా సా మహాపుణ్యా అశ్వమేధ ఫలప్రదా 1161

మాఘమాసములో కృష్ణ శుక్ల పక్షములలో సంపూర్ణముగా దినమున సప్తమి వ్యాప్తమైనపుడు ఉపవాసము చేసిన మహాపుణ్యము కలుగును. ఇది అశ్వమేధ ఫలముతో సమానమైనది.

దినాభివ్యాపినీ షష్ఠీ సప్తమ్యామష్టమీ భవేత్

షష్ఠ్యామేవ తదా కుర్యాదాదిత్య వ్రతముత్తమమ్ 1162

షష్ఠి సప్తమి అష్టమి తిథులు ఒకే దినము వచ్చిన షష్ఠీయోగములో ఆదిత్యవ్రతము చేసిన శుభము కలుగును.

షష్ఠీ వా త్రికలా యత్ర సప్తమ్యామష్టమీ భవేత్

షష్ఠ్యాం సౌరవ్రతం కుర్యాదష్టమ్యామేవ పారణమ్ 1163

ఇతి సప్తమ్యర్క వ్రతమ్

మూడు కలల షష్ఠి సప్తమి అష్టమి తిథులున్న షష్ఠిలో సౌరవ్రతము చేసి అష్టమిలో దానికి పారణము (ఉపావసము) చేయవలెను.

విష్ణు శయనోత్థానవిధి :-

వహ్నిః స్కంద పురస్తరౌగణపతి ర్లక్ష్మీర్యమో భాస్కరో

వాయుః పార్వతికా తథా వసుమతి తోయాధిపః కేశవః

బ్రహ్మశమ్భు శివాదయః ప్రతిపదారమ్భే తిథౌ శేరతే

ఉత్తిష్ఠస్త్వమునా క్రమేణ వరదాః స్వేస్వే దినే పూజితాః 1164

1. అగ్ని 2. స్కందుడు 3. ఇంద్రుడు 4. గణపతి 5. లక్ష్మి 6. యముడు 7. సూర్యుడు
8. వాయువు 9. పార్వతి 10. వసుమతి 11. వరుణుడు 12. కేశ 13. బ్రహ్మ 14.
శంభుడు 15. శివుడు వీరిని పాడ్యమి మొదలుకొని తిథులలో క్రమముగా
పూజించవలెను.

సర్వే దేవాశ్చ తిథ్యాదౌ తిథ్యంతే చ మహేశ్వరః

శక్రవిష్ణు తథాత్రాదౌ ఆద్యంతే చ విబుధ్యతే 1165

సమస్త తిథుల ప్రారంభములో సమస్త దేవతల గణన జరుగును. చివరిగా
మహేశ్వరు డుండును. తిథులలో విష్ణువు మొదలుకొని చివరివరకు దైవత్వముతో
కూడియుండును.

శయనావర్తన బోధనము :-

అభాకాశిత పక్షే తు మైత్ర శ్రవణ రేవతీ

ఆదిమధ్యావసానేషు శయనావర్తబోధకమ్ 1166

శుక్లపక్షములో అనురాధ శ్రవణము రేవతి కాంతి వంతములగును. వీటిలో
ఆరంభ, మధ్య, అవసానములలో విష్ణుశయనము, ఆవర్తనము (తిరుగుట) బోధనము
(జ్ఞానమును తెలుపుట) చేయవలెను.

మైత్రాద్యపాదే స్వపిఠీహ విష్ణురైష్టవ్యమధ్యే పరివర్తతే చ

పాష్ట్యావసానే భుజగారికేతు రుత్తిష్ఠతే మాసచతుష్టయేన్ 1167

అనురాధ నక్షత్రము మొదటి చరణములో విష్ణువు శయనించును. శ్రవణ నక్షత్రము
మధ్యలో విష్ణువు పరివర్తనము చేయును. రేవతి నక్షత్రములో చివరిభాగములో బోధనము
లేక జాగరణము చేయును. ఈ విధముగా నాలుగుమాసములో విష్ణువు యొక్క స్థితి
తెలుపబడినది.

విష్ణుర్దివా న స్వపతి న రాత్రౌ ప్రతిబుద్ధ్యతి

ద్వాదశీ ఋక్షసంయోగాత్పాదయోగే న కారణమ్ 1168

విష్ణువు పగలు శయనించడు రాత్రులందు కూడ శయనించడని తెలిసి కొనవలెను.
ద్వాదశి తిథిలో పైనతెల్పిన నక్షత్రచరణయోగములు దీనికి కారణములుకావు

ఉత్పత్తి శయనే చైవ తద్వత్పార్శ్వ వివర్తితే

ద్వాదశీ ఋక్షసంయోగా త్పాదయోగేన కారణమ్ 1169

ఈవిధముగా లేచుట శయనించుట పార్శ్వపరివర్తనతో నుండుట జరుగును. ఈ
ప్రసంగములో ద్వాదశితిథిలో పైన తెల్పిన నక్షత్రముల సంధియోగము కారణముకాదు.

నిశిస్వప్నో ద్వివోత్థానం సన్ధ్యాం పరివర్తనమ్

పాదయోగాదన్య తిథౌ ద్వాదశమృర్క్ష సర్జజ్జకమ్

1170

రాత్రిలో శయనించటము పగలు లెగటము సంధ్యాసమయములో పరివర్తనము చేయుటము చరణయోగానుసారము అన్యతిథియైన ద్వాదశి కూడ నక్షత్ర నామానుసార మగును.

మైత్ర్యాస్తస్య దివాభాగే ద్వాదశ్యాం న సమాయుతః

తత్రాపి శయనం విష్ణోర్మైత్రే రాత్రి సమాయతే

1171

అనురాధ చివరిలో పగటి సమయములో ద్వాదశి తిథి లేనపుడు అనురాధతో కూడిన రాత్రిలో విష్ణుశయనము జరుగును.

రేవత్యస్తపదే రాత్రౌ ప్రాప్తే నారాయణోత్సవే

పాదయోగమాదృత్య ఋక్షమేవ ప్రశస్యతే

1172

రేవతి నక్షత్ర చివరి చరణములో రాత్రిలో నారాయణ ఉత్సవములో చరణ యోగమునకు ప్రాధాన్యమీయవలసిన అవసరము లేదు. కేవలము నక్షత్రమునకు మాత్రమే ప్రాధాన్యతనీయవలెను.

ప్రబోధో వాసరం ప్రాప్యం శయనం వాయియాసినామ్

న పాదనియమస్తత్ర నకాలః పరివర్తతే

1173

జాగరణ సమయములో శయనముచేయు రోజున చరణ నియమముండదు. ఈ జాగరణకాలములో ఏవిధమైన పరివర్తనముండదు.

పాదయోగో యదాన స్యాదృక్షేష్వపి తదా భవేత్

రాత్రౌ స్వాపం దినోత్థానం సన్ధ్యాయాం పరివర్తనమ్

1174

చరణయోగములో బలము లేకున్నను నక్షత్రములకు బలముండును. రాత్రిలో శయనించుటము, పగలులేచి ఉండటము సంధ్యా సమయములో పరివర్తనము చేయవలెను.

రేవతి పర్యంత మేష చంద్ర విచారము :-

రేవతీధిష్ఠా పర్యంతే మేషే చంద్రావలోకితే

ఉత్తిష్ఠంతం హృషికేశం యోగనిద్రా విముఞ్చతి

1175

రేవతి నక్షత్రము వరకు మేషరాశిలో చంద్రుడు కనపడువరకు హృషికేశ విష్ణువు తనయోగనిద్రను వదిలి పైకి లేచును.

రేవత్యన్తో యదా రాత్రౌ ద్వాదశ్యాం న చ సంయుతః

తదా ప్రబుద్ధ్యతే విష్ణుర్దినాన్తే ప్రాప్త రేవతీమ్

1176

రేవతీ నక్షత్రపు చివరిలో ద్వాదశితిథి సంయుక్తము కానప్పుటికి విష్ణువు లేచును. రేవతి నక్షత్రమున్న దినాంతరము వరకు ఇదేజరుగును.

రేవత్యన్తో యదా రాత్రౌగతః పాదాంతరేవతీమ్

అపరాహ్నే తదా విష్ణుర్యోగనిద్రాం విముఞ్చతి

1177

రేవతి నక్షత్రపు చివరిలో ద్వాదశితిథి సంపూర్ణమైన రెండు సంధ్యలలో భావపూర్వక మహోత్సవమును చేయవలెను.

పాష్టశేషే చైవ మైత్రాద్యయామే భిజితో నిశి

ద్వాదశ్యాం తు తదా కుర్యాదుత్థానం శయనం హరే:

1178

ఇతి విష్ణుశయనోత్థాన విధి:

రేవతి శేషము మిగిలినపుడు, అనురాధ నక్షత్రమున్న దినములో అభిజిత్తు నక్షత్రమున్న ద్వాదశి తిథిలో విష్ణువు తనశయనమునుండి లేచును.

మనసోత్థానము :-

వామన శయనాంతరమసితతిథి: పఞ్చమీ యాతు

ఉత్థానం మనసాయా మీన రవౌ కర్కటే వ్యాపి

1180

కృష్ణపక్షము పంచమి తిథిలో వామనుడు, భగవానుడైన విష్ణువు మీనరాశి లేక కర్కాటకరాశిలో సూర్యుడున్నపుడు శయనించిన తర్వాత పైకి లేచును.

మధురిపు శయనానంతరముత్థానే కృష్ణపఞ్చమీ మునయ:

ప్రాహుర్మనసాయా వా మిథునే వా కర్కటే వార్కే

1181

మధువను పేరు కలిగిన రాక్షసుని అంతము చేసినపుడు కృష్ణపక్ష పంచమికి ఉత్థాన సమయములో అప్పుడు మిథునరాశి లేక కర్కాటకరాశిలో సూర్యుడుండునని మునిగణము మనసుతో తెలిపెదరు.

సుప్తే క్షీరాబ్ధిమధ్యే సురగణనమితే మాధవే ధ్వస్తదైత్యే

పఞ్చమ్యాం కృష్ణపక్షే దివసపతియుతే కర్కటే చైవనిత్యమ్

ఋక్షే ప్రాగ్భాద్ర సజ్జ్ఞే శశిని ధనుయుతే మీనభే వామనస్య

తస్మిన్కాలే ప్రబోధం ప్రజతి గమహితావందితా లోకవృన్దై: 1182

భగవానుడైన విష్ణువు క్షీరసాగరములో శయనించును. దైత్యులను నాశనము చేసిన తర్వాత దేవతలు భగవానుని నమస్కరించెదరు. కృష్ణపక్ష పంచమికి సూర్యుడు కర్కాటకరాశిలో నున్నపుడు, పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములో ధను మీనరాశులలో చంద్రుడున్నపుడు వామన భగవానుని ప్రబోధము కలిగినపుడు సమస్తలోకములోని జనులు వందనము చేయుదురు.

సుప్తై: పన్నగరాజ భోగశయనం సంశ్లిష్య లక్ష్మీపతా

వస్త్రధానపదం గతే సురగణే పక్షే చ కృష్ణేద్రువమ్

పఞ్చమ్యామధ పూర్వాభాద్రపదే భానౌ కుశీరస్థితే త్రైలో

కృస్య మనస్వినీ జనహితా దేవీ సముత్తిష్ఠతి

1183

ఇతిమానసోత్థానమ్

పన్నగరాజుతో చేయబడిన శయనముపై నిద్రించుచు భగవతి లక్ష్మి ద్వారా సేవ చేయించుకొనుచున్న విష్ణువు కృష్ణపక్షములో సురగణములద్వారా నిశ్చయముగా ఆరాధన చేయించుకొనును. ఈ సమయములో పంచమి తిథి పూర్వాభాద్ర నక్షత్రములో సూర్యుడు సంచరించుచున్నపుడు, కర్కాటకరాశిలో నున్నపుడు త్రిలోకమనస్వినీ జనహితమైన దేవి సముత్థానము (లేచునట్లు)చేయును.

వృషాన్తే మిథునస్యాదావగ్ని దగ్ధ దినత్రయమ్

అమ్బునా సహితాన్ భానుః పన్నగానపి తాపయేత్

1184

వృషభరాశి చివరిలో మిథునరాశి ఆరంభములో లేక మూడు దినముల వరకు సూర్యుడు శతభిష నక్షత్రముతో కూడియుండును లేక రేవతి నక్షత్రముతో పీడింపబడును. అంబువాచీ యోగములు :-

మృగాశిరపి నేవృత్తే రాద్రపాణ్డే మ్బు వాచీ

ఋతుమతి ఖలు పృథ్వీ వర్జయేత్ త్రీణ్యహాని

యది వపతి కృషాణః క్షేత్రమాసాద్య వీజం న

భవతి ఫలభాగీ శస్యచాణ్డాలపాకః

1185

మృగశిర నక్షత్రము గడిచిన తర్వాత ఆర్ద్రా నక్షత్ర ప్రథమ చరణముపై అంబువాచీ యోగమగును. ఈ సమయములో భూమి ఋతుమతియగును. అందువలన ఈ నక్షత్రపు మిగిలిన చరణములను వదిలిపెట్టవలెను. వ్యవసాయదారుడు ఈ సమయము లో తమపొలములో నాగలిదున్నటు విత్తనములు చల్లుట చేసిన ఫలితము కలుగదు. చాండాలుడగును.

రవౌ రాద్రాది (ద్య) పాదస్థే భూమేః సజ్జాయతే రజః

తస్మాద్దినత్రయం యావద్దీక్షాధానం పరిత్యజేత్

1186

ఆర్ద్రా నక్షత్ర ప్రథమ చరణములో అనగా ఆర్ద్రలో సూర్యుడు ప్రవేశించిన మూడు దినముల వరకు భూమి రజస్వలయగును. ఈ మూడుదినములు విత్తనములు జల్లుట చేయరాదు. ఆర్ద్రానక్షత్ర మొదటి చరణమును వదిలి మిగిలిన చరణములలో విత్తనములు చల్లవచ్చును.

(వర్షక్రియాకౌముది పు 283)

చత్వారింశత్లిప్తిక పద్భాగయుతో యదా రవిర్భవతి

క్షేయా తత్రామ్బువాచీ శివర్క్షపాదస్థితో యావత్

దిగ్భాగశూన్యలిప్తో గణితేన భవతి రవిర్యదా సప్తః

స భవతి నిర్గమకాలే ద్వితీయపాదాశ్రియాద్రాద్రే

1187

1188

ఇత్యమ్బుబాధీ (ఇత్యమ్బువాచీ)

సూర్యుడు నలభై లిప్తలలో ఆరవభాగముపై నున్న అప్పటినుండి ఆర్ద్రానక్షత్ర చరణము వరకు అంబువాచి యోగమగును. గణన దృష్టితో పదిభాగములు శూన్యలిప్తలైన సూర్యుడు ఏడవభాగములోనున్న నిర్గమకాలమగును. ఇది ఆర్ద్ర ద్వితీయ చరణముగా తెలుపబడెను.

విశేషము :- పురాణ వచనముననుసరించి అంబువాచి యోగము.

భూకంపము, గ్రహణాలలో భూమిని త్రవ్వరాదు ఆర్ద్రానక్షత్ర ప్రథమచరణము అంబువాచి యోగమగును. అప్పుడు భూమిఉన్నతమగును. ఆసమయములో పృథ్విని త్రవ్వినవానికి బ్రహ్మహత్యా పాపము కలుగును. చనిపోయిన తర్వాత నాలుగు యుగము ల వరకు క్రిములతో బాధింపబడి నరకమును పొందును. భూకంపము గ్రహణము

కలిగినప్పుడు భూమిని త్రవ్విన మహాపాపము కలుగును. అవిధముగా చేసినవాడు తర్వాతి జన్మలో అంగహీనుడగును.

(దేవీభాగవతము)

పొరపాటున ఆర్థానక్షత్ర ప్రథమపాదములో భూమిని త్రవ్విన ఈక్రింది స్తోత్రమును పఠించిన దోషనివారణమగును. “యజ్ఞసూకరజాయాత్వం జయం దేహి జయావహే జయే -జయే జయాధారే జయశీలే జయప్రదే సర్వాధారే సర్వభీషే సర్వశక్తి సమన్వితే సర్వకామప్రదేదేవి సర్వేష్టం దేహిమే భవే” (బ్రహ్మవైవర్త పురాణము ప్రకృతి ఖండము 8, 53)

స స్వాధ్యాయం వషట్కారం నదేవపితృ తర్పణమ్

హాలానాం వాహన జ్ఞౌవ వీజానాం వపనం తథా

1189

ఈయోగములో స్వాధ్యాయము చేయరాదు. వషట్కారము దేవపితృ తర్పణము, హాలప్రవాహము, వాహనము భీజావాపనాది కార్యములను చేయరాదు.

యుగాదులు :-

ఉపాకర్మ చ కర్తవ్యం కర్మటస్థే దివాకరే

హస్తే చ శుక్లే పఞ్చాభ్యాం శ్రావణ్యాం శ్రవణేన తు

1190

ఉపాకర్మ(యజ్ఞోపవీత సంస్కారము) సూర్యుడు కర్మాటకరాశిలో నున్నప్పుడు చేయవలెను. శుక్లపక్ష పంచమి శ్రావణమాసములో శ్రవణానక్షత్రమును చూడవలెను.

శ్రావణ్యాం శ్రవణా యత్ర తత్రోపాకర్మ కారయేత్

యోగో నాస్తి యదా కాలే హస్తేనైవ తు పఞ్చమీ

1191

శ్రావణమాసములో శ్రవణా నక్షత్రములో ఉపాకర్మ చేయవలెను. యోగము కలుగనట్లైన హస్తా నక్షత్ర పంచమిలో యోగముగా భావించవలెను.

శ్రావణ్యాం శ్రవణా చైవ యద్వా హస్తే తు పఞ్చమీ

ఉపాకర్మవిధి: ప్రోక్తా ఋషిభిర్వేద పారగై:

1192

ఇత్యుపాకర్మ శ్రావణమాసోపపార్వణి

శ్రావణమాసములలో శ్రవణా నక్షత్రములో మరియు హస్తనక్షత్ర పంచమియైన ఉపాకర్మ చేయవచ్చునని ఋషులు తెలిపిరి.

యుగ్మాద్య తిథులు : (విష్ణుపురాణము 3, 14, 12 - 14)

వైశాఖమాసస్య తు యా తృతీయా నవమ్యసౌ కార్తికశుక్లపక్షే

నభిస్య మాసస్య తమిస్రపక్షే త్రయోదశీ పఞ్చదశీ చ మాఘే

1193

భద్రే కా ద్విపరమాసి మాఘే తృతీయా నవమీ కృతే వా

ఏతా యుగాద్యా: కథితా పురాణై ష్వనంతపుణ్యాస్తిథయశ్చతస్ర: 1194

విష్ణుపురాణానుసారము వైశాఖమాస శుక్లపక్ష తదియ (త్రేతాయుగారంభము) కార్తికశుక్ల నవమి (కృతయుగారంభము) భాద్రపద కృష్ణపక్ష త్రయోదశి (కలియుగారంభము) మాఘమాస అమావాస్య (ద్వాపరయుగారంభము)లను పురాణ పురుషులు యుగాదులుగా తెలియజేసిరి. ఈనాలుగుతిథులు అనంత పుణ్యప్రదములుగా

తెలుపబడినవి.

పోనీయమప్యత్ర తిలైర్విమిశ్రం దద్యాత్పితృభ్యః ప్రయతో మనుష్యః
శ్రాద్ధం కృతం తేన సమాసహస్రం రహస్యమేతన్మునయో వదన్తి

1195

ఇతి యుగాదయః

ఈతిథులలో మనిషి జలముతో అన్నము నువ్వులు మిశ్రమముచేసి పితురులకు ప్రదానము చేసిన వెయ్యిశ్రాద్ధములు చేసిన ఫలము కలుగునని మునుల వచనము.

అగస్త్యర్ష్య దానము :-

నానాదేశే మహాపుణ్యా అర్హ్యా దానక్రియామునే:

అగస్త్యస్యసురైః పూర్వం యథోద్దిష్ట తథా శృణు

1196

లోకములో పుణ్యప్రదుడైన ముని అగస్త్యుడు అర్హుడైనక్రియా విషయమును పూర్వకాలములో తెలిపిన విధానమును తెలిపెదను వినుము.

పురాఖ్యానము :- (భవిష్యోత్తర పురాణము)

పురాయుగ సహస్రంతు విష్ణుర్వారుణీనా మునే

ఆరాధితః ప్రాసాదార్థం తస్మై ప్రాదాద్వరం హరిః

1197

ప్రాచీనకాలములో అగస్త్యముని వేలసంవత్సరముల వరకు భగవానుడైన విష్ణువును ఆరాధించగా భగవానుడైన శ్రీహరి అతనికి వరమునొసంగెను.

దక్షిణాశం పురస్కృతం గచ్ఛ తిష్ఠేస్వ వారుణే

హితార్థం సర్వలోకానాం విధిం వ్యాఖ్యామి యత్తుతః

1198

భగవానుడు పలికెను ఓ వారుణా! లోకములోనన్న జనుల హితముకొరకు దక్షిణదిశకు వెళ్ళి ఉండుము. ఆ అగస్త్యునికి అర్హము చేయువిధానమును నేను వివరముగా తెలిపెదను.

యే త్వాం తత్ర స్థితం భక్త్యా నార్జమిష్యన్తి మానవాః

సంవత్సరకృతం పుణ్య మన్నియోగా ధృవేత్తవ

1199

ప్రజలు అక్కడ ఉన్నప్పటికి భక్తి పూర్వకముగా నీకు పూజను నిర్వహించరు. వానికి సంవత్సరమంతా చేయు పుణ్యము నాద్వారా నీకు ప్రాప్తించును.

యే త్వాం సర్వవిధానేన పూజమిష్యన్తి వారుణే

శ్వేతద్వీపం గమిష్యన్తి తే నరా సత్రసాదతః

(వేదవేదాఙ్గ విద్వాంసో ధనధాన్యసుతాన్వితాః)

వారుణే తే భవిష్యన్తి లోకే స్మితర్హదాస్తదా

వివం దతస్త్వగస్త్యస్య వరం దేవేన చక్రిణా

1200

తస్య చార్హవిధానం చ కథ్యమానం శృణుష్యమే

(ఓ వారుణా. తమకు అన్ని విధములుగా పూజ అర్చన చేసెడివారు. నాకృపవలన శ్వేతద్వీపమునకు వెళ్ళెదరు. వామవేద వేదాంగములలో విద్వాంసులై ధన, ధాన్య సంతానములు కలిగిఉందురు.)

ఓ వారుణా. భవిష్యత్తులో అనేకమంది ఈలోకములో నీకు అర్హు ప్రదానము

చేయువారుందురు. ఈ విధానముగా అగస్త్యమునికి భగవానుడైన విష్ణువు వరము నిచ్చెను. ఆ అర్హ్య విధానము వినుటకు యోగ్యమైనది. అందుచే నావలన వినుడు. యోగ్యకాలము :-

అప్రాప్తే భాస్కరే కన్యాం త్రిభిర్భాగైర్విభిర్దివై:

1201

అర్హ్యం దద్యురగస్తాయ యే వసంతి మహాదయే

ఈ క్రమములో అతనికి అర్హ్యమునిచ్చు విధానమును తెలిపెదను. వినుము. కన్యారాశిలో సూర్య సంక్రాంతియైన మూడు దినములకు పూర్వము నుండి అర్హ్యమును అగస్త్యునికీయవలెను.

విశేషము :-

భోజరాజుకాలములో అగస్త్యోదయ విధానము ప్రచలితమైనది. అది అప్రాసంగికముకాదు. భోజుని జీవన కాలమునకు యాభై సంవత్సరముల తర్వాత శతానందుడు “భాస్వతి” ని రచించెను. దీనిలో నున్న గ్రహస్థవ్యాధికారము (4, 20) లో తెలుపబడినది. “ఫలప్రభా ద్విత్రిహతా ఖఖాజ్జయుతా స్ఫుటార్కేణ సమో యదిస్యాత్ యామ్యేతదా స్యాదుదయో నిశాన్తే మునేరగస్త్యస్యసూరారి హన్తుః” అనగా పలభను 32తో గుణించి దానికి 900 కలుపవలెను. వచ్చిన దానిని 8చే గుణించి 60చే భాగించిన అంశాదులు లబ్ధము వచ్చును. దానిని 30తో భాగించిన వచ్చిన రాశితో సమానముగా సూర్యుని రాశియైనపుడు దక్షిణములో రాక్షసులను శిక్షించు అగస్త్యముని ఉదయము జరుగును. ఎనిమిదిచే గుణించి అరవైచే భాగించిన సూర్యుని స్పష్ట అనువర్తనము కలుగును.

పూజావిధానము (విష్ణు రహస్యము)

కాశపుష్పమయీం రమ్యాం కృత్వా మూర్తిం తు వారుణే:

1202

ప్రదోషే విన్యసోత్తాం తు పూర్ణ కుమ్భేప్యలజ్జుతామ్

కుమ్భస్థాం పూజయేత్తాం తు పుష్పధూపవిలేపనై:

1203

దధ్యక్షతైర్భలిం దద్యాద్రాత్రో సుర్యాత్పజాగరమ్

కాశపుష్పమువలె రమణీయముగా నున్న అగస్త్యునిమూర్తిని నిర్మించవలెను. ప్రదోష కాలములో దానిని అలంకరించి జలమున్న కుంభములో నుంచవలెను. కుంభము లోనున్న కాశపుష్ప ప్రతిమకు పుష్పగంధ ధూప చందనముల నలంకరించి పెరుగు అక్షతలతో బలినిచ్చి రాత్రి జాగరణము చేయవలెను.

ప్రభాతే తాం సమాదాయ యాయాత్పుణ్యం జలాశ్రయమ్

1204

నిశావసానే తాం పశ్యన్ జలాన్తే ప్రతిమాం మునే:

అర్హ్యం దద్యాదగస్తాయ భక్త్యాసమ్యగుపోషితః

1205

పాతకాలమైన తర్వాత ఆమూర్తిని గ్రహించి పుణ్యప్రదమైన సరోవరమునకు వెళ్ళి ఆప్రతిమను చూస్తూ జలమధ్యభాగములో నుంచవలెను. భక్తిపూర్వకముగా ఉప వాసము చేసి అగస్త్యమునికి అర్హ్యమునీయవలెను.

పుష్పైర్మూలైః ఫలైర్మధ్యైః శారదైశ్చ సుగంధిభిః

ద్రాక్ష ఖర్జూరకర్కశ్శనాళికేరాదిభిః శుభైః 1206

పశ్చిమరత్న సమాయుక్తం హేమరూప్య సమరాన్వితమ్

సప్తధాన్య సమాయుక్తం దధిచస్త్ర మిశ్రితమ్ 1207

అర్థపాత్రం సమాదాయం అర్థం దద్యుర్ద్విజాతయః

ఈ సందర్భముగా పుష్పమూలము ఫలమధ్యము శారదము (కమలము, జలపిప్పలి)లతో సుగంధయుక్తము చేయవలెను. ద్రాక్ష ఖర్జూరము, కర్కండువు (రేగిపండు) నారికేళము మున్నగు శుభఫలములను తీసికొనవలెను. పంచరత్నములు, వెండి ధాన్యములను నింపిన అర్థపాత్రలో దధి, చందనములను నింపి ద్విజనులకు అగస్త్యునికి నిమ్మమంత్రములతో అర్ఘ్యమునీయవలెను.

అగస్త్యః ఖనమానః ఖనిత్రైః ప్రజామపత్యం బలమిచ్ఛమానః

ఉభౌ వర్ణావృషిరుగ్రః పుషోష సత్యా దేవేష్వాశిషో జగమ 1208

ఉగ్రతపస్వియైన అగస్త్యుడు ఖనిత్రము (గుద్దలి)తో త్రవ్వతు ప్రజలనుత్పన్నము చేసినవాడు మరియు తపము వలన శక్తిని ఆర్జించినవాడు, రెండువర్ణము (ప్రవృత్తులు)ల మనుష్యులను పోషించువాడు దేవతలకు నిజమైన ఆశీర్వాదము నిచ్చువాడయ్యెను.

యథాలాభం కృతార్థాస్తే సర్వవర్ణాః సుభక్తితః

అర్థం దద్యాదగస్తాయ శూద్రే మస్త్రవిధిస్తయమ్ 1209

శ్రద్ధతో ప్రతివర్గమువారు అగస్త్యమునికి ఈ విధముగా భక్తి పూర్వకముగా అర్ఘ్యము నీయవలెను. శూద్రులకిమంత్రము తెలుపబడినది.

కాశపుష్ప ప్రతీకాశ వహ్నిమారుతసమ్భవ

మిత్రావరుణయోః పుత్ర కుమ్భయోనే నమోఽస్తుతే 1210

కాశపుష్ప సమాన కాంతి కలిగిన వాడవు అగ్ని వాయువులతో ఉద్భవించినవాడవు మిత్రావరుణ పుత్రుడవైన ఓ కుంభయోనుడా మీకు మనస్కారము.

విష్ణు రహస్యము :-

అర్ఘ్యం దత్వా విధానేన నరః కుమ్భౌద్భవాయ చ

త్యజేదగస్త్యముద్దిశ్య ధాన్యమేకం ఫలం రసమ్ 1211

ఈ విధముగా విధివిధానముతో అగస్త్యునికి అర్ఘ్యమీయవలెను. అతనినుద్దేశించి ఏదైన ధాన్యము ఫలము రసములను సమర్పించవలెను.

దానవిధి :-

తతోఽన్నం భోజయేద్విప్రాన్స్తతపాయసమోదకైః

గాః సువర్ణం చ వాసాంసి తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణమ్ 1212

దీని తర్వాత విప్రులకు నెయ్యి, పెరుగులతో తయారుచేసిన భోజనము కుడుములను సమర్పించవలెను. ఆవు, బంగారము, వస్త్రాదులను వారికి దక్షిణగా నియ్యవలెను.

ఘృతపాయసయుక్తేన పాత్రేణస్థగితాననమ్

సహిరణ్యం చ తం కుమ్భం బ్రాహ్మణాన్ నివేదయేత్ 1213

నెయ్యి, పెరుగు మున్నగువాటితో కూడిన పాత్రలో బంగారము నుంచవలెను.

ముఖమును చూచి బ్రాహ్మణులకు నివేదన చేయవలెను.

సప్తవర్షాణి దత్తార్హం విధానేన ద్విజాతయః

దేవన్మహీం పశుం పుత్రాస్థర్మారోగ్య మవాప్నుయుః

1214

ఈ విధముగా ఎవరైన ద్విజాది వర్ణములవారు ఏడు సంవత్సరములు అర్హప్రదానము చేయవలెను. వారికి దేవుని దయవలన భూమి పశుధనము పుత్రులు, ధర్మము, ఆరోగ్యములు ప్రాప్తించును.

ద్విజో యథాలాభముపాహృతార్థం

ప్రాప్నోతి వేదాంశ్చ సపుత్ర పౌత్రాన్

వైశ్యశ్చగాం భూరి ధనం శూద్రో

రోగక్షయం ధర్మఫలం చ సర్వే

1215

అగస్త్యమునికి అర్హమిచ్చిన ద్విజుడు పుత్ర పౌత్రులతో వేదవేత్తయగును. వైశ్యుడైన భూమి ధనములను పొందును. శూద్రుడైన రోగములనుండి ముక్తి పొందును. అందరికి ధర్మఫలము లభించును.

సత్పుత్రం లభతే నారీ దత్తార్హం విధినా మునేః

కన్యా సత్పుతిమాప్నోతి ధర్మారోగ్యం చ పూజనాత్

1216

అగస్త్యమునికి అర్హమిచ్చిన స్త్రీ ప్రతాపముతో మంచి పుత్రులను పొందును. కన్యయైన మంచి పతిని పొందును. ధర్మము, ఆరోగ్యములను పొందును.

దత్తార్హం మునిముఖ్యాయ తోషయిత్వా జనార్దనమ్

విష్ణులోకమవాప్నోతి వరో నాస్త్యత్ర సంశయః

1217

ఇత్యగస్త్యార్హః

అగస్త్యమునికిచ్చిన అర్హము వలన జనార్దనుడు సంతుష్టుడగును. అర్హమిచ్చినవారికి విష్ణులోకము ప్రాప్తించును. దీనిలో ఏసంశయము లేదు.

శ్రావణ ద్వాదశి (కాల వివేకము పు 461)

శ్రవణేన సమాయుక్తా మాసిభాద్రపదే సితా

ద్వాదశీ సా మహాపుణ్యా నామ్నా తు విజయా స్మృతా

1218

భాద్రపదమాన శుక్లపక్షములో శ్రవణా నక్షత్రముతో కూడిన ద్వాదశీ తిథియైన అది విజయ నామముతో విఖ్యాతమై మహాపుణ్యదాయకమగును.

తస్యాం స్నాతో విధానేన సర్వతీర్థఫలం భవేత్

అర్చయిత్వాచ్యుతం భుక్త్వా లభేత్పుణ్యం దశాబ్దికమ్

1219

ఇతి శ్రావణ ద్వాదశి

ఈ దినమున విధిపూర్వకముగా స్నానము చేసిన సమస్త తీర్థముల పుణ్యము కలుగును. ఆసమయములో భగవానుడైన అచ్యుతుని పూజించిన దశాబ్దిక పుణ్యము లభించును.

జన్మాష్టమి విష్ణు రహస్య వచనము (వర్షక్రియా కౌముది భవిష్య పు. 299)

అష్టమి కృష్ణపక్షస్య రోహిణీ ఋక్ష సంయుతా

భవేత్ప్రాప్తపదేమాసి జయస్తీనామ సాస్పృతా

1220

భాద్రపదమాస కృష్ణపక్ష అష్టమిలో రోహిణి నక్షత్రమైన దానిని “జయంతి” నామముతో తలంతురు.

(కాలవివేకము పృ 494)

జయస్తుపవాసం తు కృత్వా భక్తార్చయేద్ధరిమ్

తస్య జన్మ శతోద్భూతం పాపం నాశయుతై చ్యుతః

1221

జయంతి తిథిలో ఉపవాసము చేసి భగవానుడైన హరిని భక్తిపూర్వకముగా పూజించిన వానికి వంద జన్మలలో చేసిన పాపము నశించును.

కౌమారే యౌవనే బాల్యే వార్ధకే యదుపార్జితమ్

తత్పాపం శమయే త్కృష్ణస్థిథావస్యాం సుపూజితః

1222

కుమార, యౌవన, బాల్య, వృద్ధావస్థలలో చేసిన పాపములన్ని కృష్ణపక్షములో ఈ తిథిలో హరిని పూజచేసిన నశించును.

(వర్ష క్రియాకౌముది పృ298, కాలవివేకము బ్రహ్మాండము పృ 495)

రోహిణీసహితా కృష్ణా మాసి భాద్రపదేష్టమీ

అర్ధరాత్రా దధశ్చేర్ధ్వం కలాయాపి యదా భవేత్

1223

భాద్రపదమాసపు కృష్ణపక్ష అష్టమిలో రోహిణి నక్షత్రమైన అర్ధరాత్రికి పూర్వము తర్వాత ఒక కలపెరిగిన అది అధిక పుణ్యప్రదమగును.

మహాపుణ్యతమః కాలో జయన్త్యాభ్యో హి సస్మృతః

తత్ర జాతో జగన్నాథః కౌస్తుభీ హరిరీశ్వరః

1224

జయంతినామముతో ప్రసిద్ధి పొందిన తిథి అధిక పుణ్యమును కలిగించునదిగా భావించబడినది. ఈ కాలము జగన్నాథుడై కౌస్తుభమణి ధారణ చేసిన శ్రీహరి జన్మకాలముగా తెలుపబడినది.

(తిథితత్వము పృ 44, కృత్యరత్నాకరము పృ258)

తమేవోపవసేత్కాలం రాత్రౌ కుర్తాచ్చ జాగరమ్

ఏకాగ్రణైవ భావేన విష్ణో ర్నామాను కీర్తనమ్

1225

ఇటువంటి లాభమును కలిగించు సమయములో రాత్రిలో జాగరణ చేయవలెను. మరియు ఏకాగ్రభావముతో భగవానుడైన విష్ణువునామమును కీర్తించవలెను.

విష్ణు నామములు (గరుడ పురాణము 131, 10 - 16)

అనఘం (అనన్తం) వామనం శౌరిం వైకుణ్ఠం పురుషోత్తమమ్

వాసుదేవం హృషీకేశం మాధవం మధుసూదనమ్

1226

వారాహం పుండరీకాక్షం నృసింహం దైత్యసూదనమ్

దామోదరం పద్మనాభం కేశవం గరుడధ్వజమ్

1227

గోవిందమచ్యుతం కృష్ణమనన్తమపరాజితమ్

అదోక్షజా జగద్భీజం సృష్టి సంహరకారకమ్

1228

అనాదినిధనం విష్ణుం త్రిలోకేశం త్రివిక్రమమ్

నారాయణం చతుర్భుజం శఙ్ఖ చక్ర గదాధరమ్ 1229

పీతాంబురధరం నిత్యం (దివ్యం) వనమాలా విభూషితమ్

శ్రీవత్సాంజం జగత్సేతుం శ్రీపతిం శ్రీధరం హరిమ్ 1230

ఈ నామములతో విష్ణువును పూజించవలెను. అనఘ, (అనంత) వామ, శౌరి వైకుంఠనాథ, పురుషోత్తమ, వాసుదేవ, హృషీకేశ, మాధవ, మధుసూధన, వారాహ, పుండరీకాక్ష, సృసింహ, దైత్యసూదన, దామోదర, పద్మనాభ, కేశవ, గరుడధ్వజ, గోవింద, అచ్యుత, కృష్ణ, అనంతదేవ, అపరాజిత, అధోక్షజ, జగద్భీజ, సృష్టి సంహారకారణ, అనాదినిధన, విష్ణు, త్రిలోకేశ, త్రివిక్రమ, నారాయణ, చతుర్భుజ, శంఖ, చక్ర, గదాధర, పీతాంబరధారి, నిత్య (దివ్య) వనమాలి విభూషిత, శ్రీవత్సాంక, జగత్సేతు, శ్రీపతి, శ్రీధర. హరి.

ప్రణమామి సదాదేవం వాసుదేవం జగత్పతిమ్

నా మాన్యేతాని సజ్జీర్ణ్య గత్యర్థం ప్రార్థయేత్సునః 1231

జగత్పితయైన వాసుదేవుని పైనామములను చింతనచేస్తూ తమ సద్గతి కొరకు తిరిగి క్రింది ప్రార్థనను చేయవలెను.

గరుడపురాణము 131, 17-21)

త్రాహి మాం సర్వలోకేశ హరే సంసారసాగరాత్

త్రాహి మాం సర్వపాపేభ్యో దుఃఖ శోకార్ణవాప్రభో 1232

ఓ సర్వలోకేశా! ఈ సంసార సముద్రము నుండి నన్ను రక్షింపుము. ఓ సర్వ పాపహంతా! దుఃఖ నివారక పరిపూర్ణమైన ఈ సంసార సాగరము నుండి తరింప జేయుము. ఈ పతిత భవసాగరమునుండి నన్ను రక్షింపుము.

దేవకీనందన శ్రీశ హరే సంసార సాగరాత్

త్రాహి మాం సర్వదుఃఖఘ్న రోగశోకార్ణ వాధరే 1233

దుర్మత్తాం స్త్రాయసే విష్ణో యే స్మరన్తి సత్య సకృత్ 1234

ఓ దేవకీ నందనా! ఓ శ్రీపతి ఈ సంసార సాగరమునుండి నన్ను రక్షింపుము. ఓ సర్వదుఃఖ నివారకా! నారోగశోక సాగరముల నుండి నన్ను రక్షింపుము. ఒకసారి నిన్ను స్మరించిన వారి నందరిని దురాచారము చేయుట వలన కలిగిన దుఃఖము నుండి ఉద్ధరింతువు.

సోఽహం దేవాతిదుర్మత్త స్త్రాహి మాం శోకసాగరాత్

పుష్కరాక్ష నిమగ్నోఽహం మహాత్యజ్ఞాన సాగరే

త్రాహి మాం దేవదేవేన త్వమృతేఽన్యో న రక్షితా 1235

(స్వజన్మ వాసుదేవాయ గోబ్రాహ్మణ హితాయచ)

జగద్ధితాయ కృష్ణాయ గోవిందాయ నమోనమః

శాన్తిరస్తు శివం చాస్తు ధనవిఖ్యాతి రాజ్యభాక్ 1236

ఓ దేవా! నేను ఈ సంసారములో అనేక చెడువృత్తులతో కూడిఉన్నాను. నీవు ఈశోక రూపసాగరమునుండి నన్ను రక్షింపుము. ఓ పుష్కరాక్షా! నేను ఈ గంభీరమైన

అజ్ఞాన రూపమైన సంసారసాగరములో నిమగ్నమైయున్నాను. నీవు నన్ను రక్షింపుము. ఓ దేవదేవేశ నీవు తప్పవేరే ఎవరు నన్ను రక్షించువారులేరు. (ఓ స్వజన్మా ఓదేవదేవా! నీవు గోబ్రాహ్మణులకు హితమునుకలిగించువాడవు. జగత్తునకు హితము చేయువాడవు. అటువంటి కృష్ణుడవు గోవిందుడవైన నీకు నమస్కారము. నీకృప వలన శాంతి, క్షేమము, సంపద, రాజ్యము వైభవము కలుగుగాక)

ధ్యానమంత్రములు గరుడ పురాణము (131)

ఓం యోగాయ యోగపతయే యేగేశ్వరాయ
యోగ సమ్భవాయ గోవిందాయ నమోనమః:

1237

ఇతి ధ్యానమస్త్రః:

ఓం యజ్ఞాయ యజ్ఞేశ్వరాయ యజ్ఞపతయే
యజ్ఞ సమ్భవాయ గోవిందాయ నమోనమః:

1238

ఇతి స్నాన మస్త్రః:

ఓ విశ్వాయ విశ్వేశ్వరాయ విశ్వపతయే
విశ్వసమ్భవాయ గోవిందాయ నమోనమః:

1239

ఇతి పూజమస్త్రః:

ఓం సర్వాయ సర్వేశ్వరాయ సర్వపతయే
సర్వ సమ్భవాయ గోవిందాయ నమోనమః:

1240

ఇతి పారాతణ మస్త్రః:

పైన తెల్పిన నాలుగు మంత్రములను ఉచ్చరించునపుడు శ్రీహరిని ధ్యానించవలెను. స్నాన పూజాదులతో భగవానునికి శయనమును కలిగించవలెను
కర్తవ్య వచనము :-

అర్ధరాత్రే తు యోగోయం తారాపత్న్యదయే సదా
నియతాత్మా శుచిః శాస్త్రః పూజాం తత్ర సమాచరేత్

1241

అర్ధరాత్రి నుండి సూర్యోదయమగు వరకు పరిశుద్ధమైన ఆత్మతో శుద్ధము శాంతవృద్ధయముతో మనసులో భగవానుని ధ్యానించవలెను.

గరుడ పురాణము :-

ఫలపుష్పోపహారైశ్చ ధూపదీపసులేపనైః

స్థండిలే పూజయేద్దేవం సచన్ద్రాం రోహిణీస్తథా

1242

శక్లే తోయం సమాదాయ సపుష్పఫలచన్దనమ్

జానుభ్యామవసీం గత్వా చన్ద్రాయార్హ్యం నివేదయేత్

1243

వేదికపై చంద్రుని రోహిణితో పాటు భగవానుడైన శ్రీకృష్ణుని పూజ చేయవలెను. పుష్పములతో చందనాదులతో దూపము జలమును శంఖముతో తీసుకొని రెండు కాళ్ళను భూమికి అనించి చంద్రునికి నిమ్మ మంత్రముతో అర్ఘ్యమీయవలెను.

తతః స్తోత్రే మన్తైశ్చ స్తుత్వా దేవం జనార్దనమ్

గీతావాదిత్రనృత్యైశ్చ రాత్రిశేషం యథాసుఖమ్

1244

తస్మాత్ స్తోత్ర మంత్రములతో జనార్దనుని స్తుతించవలెను. రాత్రి పర్యంతము గీత వాద్య నృత్యములతో గడుపవలెను.

చంద్రార్థదాన మంత్రము (గరుడ పురాణము 131, 8 - 9)

క్షీరోదార్ణవసముచ్చాత అత్రినేత్ర సముద్భవమ్

గృహాణార్ఘ్యం శశాఙ్కేశ రోహిణ్యాం సహితో మమ

1245

ఇతి చంద్రార్థ మస్త్రః

ఓ క్షీరోదార్ణవ సంభూతా ! అత్రిముని నేత్రములనుంచి ఆవిర్భవించినవాడా! ఓచంద్ర దేవా! రోహిణిదేవితో కూడి నేను నివేదించిన అర్ఘ్యమును స్వీకరింపుము.

రోహిణ్యష్టమవిధి :-

బలభద్రశ్చ కృష్ణశ్చ వాసుదేవో౨ ధ రోహిణీ

దేవకీ చ యశోదా చ పూజనీయా ద్విజాతిభిః

1246

రోహిణి అష్టమిలోనున్నపుడు బలభద్రుడు, కృష్ణుడు రోహిణి దేవకి యశోదలకు పూజ చేయుట ద్విజాతులవారు కర్తవ్యముగా భావించవలెను.

బ్రహ్మవైవర్త పురాణము (కాల వివేకము పు 493)

అష్టమ్యామధ రోహిణ్యాన్న కుర్యా త్పారణం క్వచిత్

హన్యాత్పురాకృతం కృత్స్నముపవాసార్జితం ఫలమ్

1247

రోహిణి అష్టమీ వ్రతము చేయురోజున పారాయణము చేయరాదు. ఆవిధముగా పారాయణము చేసిన పూర్వము చేసిన పుణ్యఫలము నాశనమగును.

తిథిస్త్ర యోదశం హన్తి నక్షత్రం ద్వాదశైవ తు

తస్మాత్ప్రయత్నతః కుర్యాత్తిథి భాన్తే చ పారణమ్

1248

ఇతి రోహిణ్యష్టమీ విధిః

పారణచేసిన తిథికి పదమూడు రెల్లు పుణ్యము, నక్షత్రమునకు పన్నెండు రెల్లు పుణ్యము నాశనమగును. అందువలన ప్రయత్నపూర్వకముగా తిథి నక్షత్రముల చివరిలో పారణ చేయవలెను.

హరతాలికా వ్రతము (వర్షక్రియా కాముడు పు 318)

సింహే రవౌ సితే పక్షే హస్తాది త్రిభసంయుతా

రుద్రాణీ ప్రీతిదా జ్ఞేయా చతుర్థీ హరితాడితా (తాలికా?)

1249

సింహములో సూర్యుడున్నపుడు శుక్లపక్షములో తదియలో హస్త నక్షత్రమున్న పార్వతీదేవికి ప్రీతి కలుగుటకు చతుర్థితిథిని తీసికొనవలెను. ఈ విధముగా హరితాలికా వ్రత విధానముండును.

హస్త చిత్రానిలర్షక్షేషు హరౌ సూర్యే చతుర్థికా

హరితాడీతిథిః పుణ్యా పార్వతీ ప్రీతిదాసదా

1250

హస్త, చిత్ర, స్వాతి శ్రవణ నక్షత్రములో సూర్యుడు చవితి తిథిలో నున్నపుడు హరితాలి పుణ్యతిథి యగును. అది భగవతియైన పార్వతికి ప్రీతికరమైనది.

త్యాష్టభే స్వాతిభే వాపి చతుర్థీ హరితాడికా

భాద్రే మాసి సితే పక్షే తిథి: సైవోత్తమా స్మృతా

1251

చిత్తస్వాతి నక్షత్రములలో హరితాలికా చతుర్థియగును. దీనిలో భాద్రపదమాస శుక్లపక్ష తిథియైన సర్వోత్తమముగా తెలుపబడెను.

భాద్రే మాసి సితే పక్షే చతుర్థి స్వాతియోగినీ

జనస్య త్వభిశాపాయ మృగాజ్యస్య చ దర్శనే

1252

ఇదేవిధముగా భాద్రపదమాస శుక్లపక్ష చతుర్థి స్వాతినక్షత్రముతో కూడియున్నపుడు చంద్రదర్శనము ప్రజలకు అభిశాపప్రదమగును. చవితి చంద్రుని చూచినట్లు దోషముకలుగును.

తృతీయా తు న కర్తవ్యా ద్వితీయోపహితా భవేత్

యా ద్వితీయాయుతా తాంతు య: కరోతి నరాధమ:

సంవత్సర కృతేనహ స తు ధర్మేణ లుప్యతే

1253

విదియతో కూడియున్న తదియలో వ్రత ఆరాధనలు చేయరాదు. ద్వితీయతో కూడిన తిథిలో వ్రతోపవాసములు చేయువాడు నరాధముడగును. అతడు సంవత్సర పర్యంతము చేసిన ధర్మమునకు లోపము కలుగును.

శుక్లే కాష్ఠాపి యాచైవ ద్వితీయా సప్రదృశ్యతే

సా తృతీయా న కర్తవ్యా కర్తవ్యాగుణ సంయుతా

1254

శుక్లపక్ష తదియలో కొంచెమైన విదియ కనపడిన అది తృతీయతో కూడియుండుట వలన వ్రతోపవాసములకు యోగ్యముకాదు.

ద్వితీయా సంయుతాం తాం తు పూర్వధర్మో విలుప్యతే

విధవాత్వం దుర్భగాత్వం సా లభేన్నాత్ర సంశయ:

1255

విదియతో కూడిన తదియలో వ్రతము చేసిన పూర్వము చేసిన ధర్మ కృత్యముల ఫలము లోపించును. దీనివలన వైధవ్యము, దౌర్భాగ్యము కలుగును. దీనిలో సంశయము లేదు.

విదియతో కూడిన తదియ ఫలము :-

ద్వితీయా శేష సంయుక్తాం తృతీయాం కురుతే తు య:

స యాతి నరకం ఘోరం కాలసూత్రం భయజ్యరమ్

1256

విదియలోనున్న శేషభాగమును తదియగా భావించి హరితాలికా తృతీయ వ్రతము చేయుదురు. అట్లు చేసిన వ్యక్తికి భయంకరమైన కాలసూత్ర నరకము ప్రాప్తించును. తదియ తిథి విదియ చతుర్థులతో కూడినపుడు వ్రతము మరుసటి రోజున చేయవలెను. తదియ ఒకటి రెండు ఘడియలుండవలెను. తర్వాత చతుర్థి రావలెను.

స్కంధ పురాణ వచనము :-

తృతీయా తు న కర్తవ్యా ద్వితీయా సంయుతా తిథి:

యా కరోతి విమూఢా స్త్రీ పురుషో వా శివధ్వజ(?)

1257

ద్వితీయా శేషసంయుక్తా యా కరోతి చ విహ్వలా

సా వధవ్యమవాప్నోతి ప్రవదన్తి మనీషిణః

1258

ఇతి హరితాడీ చతుర్థీ (?) తృతీయా

స్కంధ పురాణములో తెలుపబడినది. హరికాలికా తదియ విదియతో కూడియున్న దానిని తీసికొనరాదు. ఒకవేళ తీసికొనిన స్త్రీ పురుషులు మూఢులగుదురు. విదియ తిథిని తీసికొనిన వ్యక్తి విహ్వలు (భయముతో నిశ్చేష్టుడు)డగును. అతనికి వివాశము కలుగునని పండితులు తెలిపిరి.

ఇంద్రధ్వజో తాపనము :-

భాద్రపదా సితాష్టమ్యా మిన్ద్ర ధ్వజమిష్టదారుమయమ్

సమ్పూజ్య జాగరాద్వైః శ్రవణే వోత్థాపయేద్విధివత్

1259

భాద్రపదమాస శుక్లపక్ష అష్టమి తిథిలో ఇంద్రధ్వజము కొరకు యోగ్యమైన కాష్ఠము (కర్ర)ను గ్రహించవలెను. దీనికొరకు విధిసనుసరించి ఆ వృక్షమునకు పూజచేయవలెను. జాగరణ చేయవలెను. శ్రవణా నక్షత్రములో దానిని పైకి ఎత్తవలెను.

భాద్రమాసి సితే పక్షే దశమీ మూలసంయుతా

సమాష్టాదకే శబ్దః (?) యామ్యన్తే నిశి పాతయేత్

1260

భాద్రపదమాస శుక్లపక్షములో దశమి తిథిలో మూలనక్షత్రములో గొడ్డలితో ఆవృక్షమును రాత్రి సమయములో నరుకవలెను.

(కాలవివేకము పృ 295)

సింహం గతే దినకరే సితచారుపక్షే

హర్యాద్యపాదస్తు ప్రసన్ని హితే (?) శశాజ్ఞే

ఉత్తిష్ఠతే త్రిదివమన్దిర వృద్ధవన్ద్యో యామ్యే

తతో నిశి నిషీదతి వజ్రపాణిః

1261

సూర్యుడు సింహరాశిలో నున్నపుడు శుక్లపక్ష ద్వాదశి ప్రథమ చరణములో చంద్రుడనుకూలుడైనపుడు రాత్రిలో దేవతల మందిరములో జనసమూహములతో కూడి వజ్రపాణికి పూజచేయవలెను.

శ్రవణాద్యే భరణ్యన్తే సింహే చైవ దివాకరే

ధ్వజోత్థానం సురేశస్య క్రమాద్విసర్జనం నిశి

1262

శ్రవణా నక్షత్రారంభములో మరియు భరణి నక్షత్రమునకు చివరిలో సూర్యుడు సింహరాశిస్థుడైనపుడు సురేశుని ధ్వజమును పైకిఎత్తవలెను. రాత్రిలో విసర్జన చేయవలెను.

ద్వాదశీ హరి సంయుక్తా మాసి భాద్రపదే సితా

తస్యాముత్థాపితం శక్రం భరణ్యాం నిశిపాతయేత్

1263

భాద్రపదమాస శుక్లపక్ష ద్వాదశిలో శ్రవణా నక్షత్రమున్న శక్రధ్వజమును ఎత్త వలెను. భరణి నక్షత్రపు రాత్రిలో క్రిందికి దింపవలెను.

(కాలవివేకము పృ 296)

తారాపతౌ త్రిదశదాసమయం త్రిభాగే

సౌమ్యగ్రహైర్నవమపజ్ఞచుకణ్ఠకస్తే:

లగ్నేషు దైత్యసచివ వృహస్పతీనామృతాపనం

శుభకరం భువి వజ్రపాణే:

1264

చంద్రుడు మూడు,పది,పన్నెండుభావములలోనున్న, సౌమ్యగ్రహము నవమ, పంచమ, కంఠకభావములలోనున్న,శుక్రుడు గురుడులగ్నములోనున్న, ఇంద్ర ధ్వజమును పైకి ఎత్తిన శుభము కలుగును. అటువంటి సమయములో ఇంద్రుడు శుభుడై యుండును.

శశిని శుభగ్రహభవనే కార్యాదిస్త్ర ధ్వజోత్సవం సత్సు

కేస్త్ర త్రికోణేషు ప్రశస్త వేలా విలగ్నేషు

1265

చంద్రుడు శుభగ్రహ గృహములో నున్నపుడు ఇంద్రధ్వజోత్సవము చేయవలెను. దీనికి కేంద్ర త్రికోణములలో (1,4,7,10,5,9) చంద్రుడున్న ప్రశస్తమని తెలుపబడెను. ధ్వజోత్సాన విధి (బృహత్సంహిత 43, 38)

గుడాపయాయమాద్వైర్విప్రానభ్యర్చ్య దక్షిణాభిస్తు

శ్రీవణేన ద్వాదశ్యాముత్యాప్యోఽన్యత్ర శ్రవణాత్

1266

బెల్లము అప్పములు పాయసము దక్షిణగానిచ్చి బ్రాహ్మణులను పూజించి శ్రవణా నక్షత్రయుత ద్వాదశితిథిలో లేక శ్రవణా నక్షత్రయుత అన్య తిథిలో ఇంద్ర ధ్వజమును పైకి ఎత్తవలెను.

విశేషము :- ఇంద్ర ధ్వజోత్సాన విధానము బృహత్సంహితలో 43వ అధ్యాయములో తెలుపబడినది. భోజరాజు రచించిన సమరాంగణములో కూడ కొంత భేదముతో తెలుపబడినది. విష్ణు ధర్మోత్తర పురాణము, దేవీపురాణము, సరస్వతీ కంఠాభరణము, రఘువంశము మృచ్చకతికాదులలో దీని వర్ణనకలదు. నాట్యశాస్త్రములో ఇంద్రధ్వజము నిర్మించు విధానము తెలుపబడినది. ప్రస్తుతము నేపాల్ దేశములో ఈ విధానము కనపడుతున్నది.

ధ్వజవర్ణఫలము (బృహత్సంహిత 43, 27)

ధ్వజపతాకాః శ్వేతా భవన్తి విజయాయ రోగదాః పీతా

జయదాశ్చ త్రిరూపా రక్తాః శస్త్రప్రకోపాయ

1267

తెల్లని వర్ణముగల పతాకము విజయము కొరకని తెలుపబడినది. పసుపు పచ్చని వర్ణము రోగమును కలిగించును. మూడు లేక అనేక వర్ణములు కలిగిన పతాకము శస్త్ర ప్రకోపమును కలిగించును.

ఇంద్రోత్సవము :-

శుక్రోత్సవం జయేషు: శ్రవణేన ద్వాదశీసమేతేన

విహితే లగ్నై కుర్యాత్తద్యోగే పునః శ్రవణే

1268

జయమును కోరువారు శ్రవణా నక్షత్రము మరియు ద్వాదశియోగములో శుభ లగ్నమైనపుడు శ్రవణయోగమును తెలిసికొని ఇంద్రోత్సవము చేయవలెను.

శ్రవణ ద్వాదశ్యాం భోగయోగో న విధ్యతే

తత్ర తు శ్రవణే కుర్యాదిస్త్ర యోత్సాతనం నృపః

1269

ఇంద్రోత్సవము శ్రవణ నక్షత్ర ద్వాదశిలో భోగము యోగమును కలిగించదు. అందువలన రాజు శ్రవణ నక్షత్రములో ఇంద్రధ్వజమును దింపవలెను.

నానాదోషాపహృత యోగములు :-

ఏకోఽపి జీవేన్దుజ భాగవాణాం కేన్ద్రే యదిస్యాదధమా త్రికోణే

ఉత్పాతకాలే త్రిదశాధిపస్య నిహత్యదోషాన్విజయం కరోతి **1270**

గురు శుక్ర బుధులలో ఎవరైన కేంద్ర లేక కోణములలో నున్న ఉత్పాతకాలములో కూడా ఇంద్రుడు సమస్తదోషములను నాశనము చేయును. తప్పక విజయకారకమగును.

కేన్ద్ర త్రికోణే చ శుభగ్రహైశ్చ దుశ్చిక్యలాభోపగతైశ్చ సౌమ్యైః

ఉత్పాతయేద్దేవగణాధిపాజ్యం సౌమ్యగ్రహాణాముదయే స్వభావః **1271**

కేంద్ర త్రికోణములలో శుభగ్రహమున్న తృతీయ ఏకాదశభావములలోనికి సౌమ్య గ్రహము వెళ్ళిన ఇంద్రునికి పూజచేసి ధ్వజమును పైకి ఎత్తవలెను. సౌమ్య గ్రహములు దయించినపుడు స్థితినినుసరించి ఫలితమును తెలిసికొనవలెను.

విసర్జనవేలా విచారము :-

అస్తకస్యాధి సన్ధ్యాస్తం పాదస్యాదష్టమేపదే

శక్రం విసర్జయేత్తత్ర నోవధిశ్చాష్టమోపరి **1272**

భరణి నక్షత్రములో సంధ్యాంతములో ఎనిమిదవ పదములో ఇంద్రధ్వజము విసర్జన చేయవలెను. కాని అష్టమి సమయమును వదిలిపెట్టరాదు.

ఫలా ఫలములు :-

పాతయేదష్టమీ చాహ్ని లోకపాలం యమాస్తకే

నిశాయాం సర్వసత్వానాం కరోతి కుశలం భువి **1273**

ఎనిమిదవ దినములో కపాలయమాంతకములో రాత్రిలో అన్ని సత్వములకు కుశలము క్షేమము కలుగును.

(వర్షక్రియా కౌముది పు. 323)

నవమే తు దినే దృష్టే రాజ్ఞాం శక్రో భయప్రదః

తతోనాదృత్య యామ్యాం తమష్టమ్యాం నిశి పాతయేత్ **1274**

ఈ కార్యమును చేయునపుడు తొమ్మిదవ దినమున చేసిన రాజు కొరకు ఇంద్ర దేవుడు భయప్రదుడగును. ఆ అష్టమితిథి రాత్రిని పాతనార్థము వదిలిపెట్టరాదు. అష్టమితిథిలో ధ్వజము క్రిందికి దించవలెను.

అష్టమాత్పరతః శక్రం యామ్యాం తస్మానురోధతః

యే పశ్యన్తి మహీపాలాస్తేషాం రాష్ట్ర విసశృతి **1275**

అష్టమి తర్వాత ఇంద్రధ్వజమును రాజులు రాత్రిలో ఇతరుల కోరిక మేరకు చూచిన వారి దేశము వినాశనమును పొందును.

న భవతి భరణీశేషం నిశి సురాజం విసర్జయేన్నుపతిః

పౌర - పురోహితయుక్తో యామ్యామేతే నిశాం చేతః **1276**

భరణి నక్షత్ర శేషమున్న సమయములో రాజు ఇంద్రధ్వజమును రాత్రిలో విసర్జన

వర్ష వ్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము
చేయరాదు. దానిని పౌర పురోహితులతో కూడి రాత్రికి పూర్వము అనగా పగలు
విసర్జన చేయవలెను.

**యామ్యాం తతో దేవపతిర్నిశాయాం విసర్జనం శాన్తికరం సృపాణాం
దివా కృతాన్తాస్త పదప్రసజ్ఞే నిశావసానే భరణీభ భాగే 1277**

భరణి నక్షత్రము తర్వాత రాత్రిలో ఇంద్ర ధ్వజమును విసర్జన చేయవలెను.
రాజుల కొరకు పగలు భరణి నక్షత్ర చరణ ప్రసంగములో మరియు రాత్రి చివరిలో
భరణి నక్షత్రభాగమును గ్రహించవలెను.

ధ్వజోత్థాన ఫలము : - (బృహత్సంహిత 43, 62)

**క్రవ్యాదకౌశిక కపోతక కాకజ్ఞై :
కేతుస్థితే మహదుశస్తి భయం సృపస్య
చాషణ చాపి యువరాజభయం వదన్తి
శ్యేనోపి లోచనలాభం నిపతన్ కరోతి 1278**

ఇంద్ర ధ్వజముపై మాంసాహార పక్షి, గుడ్లగూబ, పావురము, కాకి, తెల్లని గడ్డ
కూర్చొనిన రాజుకు అత్యంత భయము, నెమలి కూర్చొనిన యువరాజుకు భయము,
డేగ కూర్చొనిన నేత్రభయము కలుగును.

(బృహత్సంహిత 43, 63 - 64)

**ఛత్రభజ్గపతనే సృపమృత్యుస్త కరాన్ మధుకరోతి నిలీనమ్
హన్తి చాప్యథ పురోహితముల్కా పార్థివస్య మహిషీమశనిశ్చ
రాజ్ఞీ వినాశం పతితా పతాకా కరోత్యవృష్టిం పిటకస్యపాతః
మధ్యాగ్రమూలేషు చ కేతుభజ్గం నిహన్తి మన్రిక్షితి పాలపౌరాన్ 1280**

ఛత్ర ధ్వజము భగ్గుమైన రాజుకు మరణము, దానిపై తేనెటీగలు తేనెపట్టు పట్టిన
దొంగల భయము, ఉల్కపడిన పురోహితులకు నాశము, వజ్రపాతమైన పట్టపురాణికి
నాశము కలుగును.

ధ్వజపతాకము క్రింద పడిన రాణికి నాశము, పిటకము పడిన అనావృష్టి, ధ్వజమధ్య
భాగము వంగిన మంత్రులకు నాశము, అగ్రభాగమున విరిగిన రాజుకు హాని,
ధ్వజమూలభాగము విరిగిన నగరవాసులకు హాని కలుగును.

బృహత్సంహిత 43, 66)

**రజ్జాత్సృజ్గచ్ఛేదనే బాలపీడాం రాజ్ఞోమాతుః పీడనం మాతృకాయాః
యద్యత్సుర్మ్యుర్భాల కాశ్చారణా వా తత్తత్తాదృగ్భావి పాపం శుభం వా 1281**

ఇంద్ర ధ్వజమును ఎత్తే సమయములో త్రాడు తెగిన బాలురకు, మాత్రుక
(తోరణమునకు ప్రక్కనున్న కర్ర) విరిగిన రాజమాతకు పీడ కలుగును. ఇంద్ర ధ్వజము
నకు సమీపమున చరించు జనులకు, బాలుర చేష్టలతో శుభాశుభ ఫలము కలుగును.

బృహత్సంహిత 43, 57)

ఛత్రధ్వజా దర్శనాలార్థ చన్ద్ర విచిత్ర మాలాకదలీక్షుదణ్డైః

సవ్యాసంహితైః పిటకైగర్వాక్షైరలజ్ఞతో దిక్షు చ లోకపాలైః 1282

ఛత్రము, పతాకము, అద్దము, అర్ధచంద్రుడు అనేక విధములైన మాలలు అరటి, చెరుకు, దిక్పాలకుల (ఇంద్ర అగ్ని యమ నైర్మతి వరుణ వాయు కుబేర మహాదేవులు) తో కూడినది.

బృహత్సంహిత 43, 59)

అవిరత జననాదైర్మజ్జలాశీః ప్రమాణైః

పటుపటహ మృదజైః శఙ్ఖభేర్యాదిభిశ్చ

స్తుతి విహితవచోభిః పాఠ విధిశ్చ

విప్రైరసుర విహితనష్టం కేతుముత్థాపనం చ 1283

మంగళప్రదము ఆశీర్వాదము, ప్రమాణముల మధ్య జనఘోషలతో సంపన్నమైన డోలు మృదంగము, శంఖ భేర్యాది ధ్వనులతో వైదిక మంత్రోచ్ఛారణలతో బ్రాహ్మణుల మంగళ ధ్వనులతో యుక్తమైన ధ్వజము రాజు ద్వార ఎత్తబడును.

బృహత్సంహిత 43, 60)

ఫల దధి ఘృతజలాక్షౌద్ర పుష్పార్థ హస్తైః

ప్రణీపతిత శిరోభి స్తోత్ర వద్భిశ్చ పౌరైః

సతుమణిరివభర్తుః కేతుమీశ ప్రజానామరి

నగర సత్కారం కారయేద్విజ్వధాయ 1284

ఫలములు, పెరుగు, నేయి, పేలాలు, తేనె, పూవులు చేతితో తీసికొని సతమస్తకము కలవాడు, మంగళ శబ్దములు పలుకుతున్న పురజనులతో ప్రజల స్వామియైన రాజు దేవతల స్వామియైన ఇంద్రుని ధ్వజమును శత్రువులను వధించుటకు శత్రు నగరము వైపుకి వంచవలెను.

(బృహత్సంహిత 43, 61)

నాతి ద్రుతం చ విలంబితమప్రకమ్పయ

విధ్వస్తమాల్య పిటకాది విభూషణం చ

తస్యామనిష్టమశుభం పరతే న్యథా

యత్తచ్చాన్తిభిర్నరపతేః శమయేత్పురోధాః 1285

అనతి శీఘ్రము (తొందర లేకుండ) అవిలంబము (అలస్యము లేకుండ) కంపన లేకుండ, అనష్టమాలతో, భూషణములతో అలంకరింపబడిన ధ్వజమును ఎత్తిన శుభము కలుగును. ఈ లక్షణములకు భిన్నముగానున్న ధ్వజమును ఎత్తిన శుభము కలుగదు. విసర్జనోపక్రమము (భవిష్యోత్తర పురాణము 139, 39 - 40)

శ్రవణాద్భరణీం యావత్పూజాం కృత్వా విధానతః

రాత్రౌ విసర్జయేద్దేవం మన్తేణానేన పాణ్డవః 1286

ఓ యుధిష్టరా ! ఈ విధముగా శ్రవణానక్షత్రము నుండి భరణి నక్షత్రము వరకు అర్చన చేసిన తర్వాత రాత్రిలో క్రింది మంత్రమును పఠించి దేవరాజైన ఇంద్రుని ధ్వజమును విసర్జన చేయవలెను.

సార్థం సురాసురగణైః పురస్తరశతక్రతో

ఉపహారం గృహీత్వానం మహాస్త్రధ్వజ గమ్యతామ్

విసర్జనాత్ ప్రాక్ పూజమానేన మస్త్రధ్వయేన

1287

“సురగణములతో కూడియున్న పురందరా శతక్రతువులు చేసినవాడా ఓమహేంద్రధ్వజా నా ఉపహారము సాదరముగా గ్రహించి గమనము చేయుము” ఈ విధముగా విసర్జనకు పూర్వము మంత్రముతో పూజచేయవలెను.

పూజన మంత్రము (కాలికా పురాణము 87, 25)

ఏహ్యే హి సర్వామరసిద్ధ (సజ్జే) సాధ్యైరభిష్టుతో వజ్రధరామరేశ

సముత్థితస్తం శ్రవణాద్యపాదే గృహాణాం పూజాం భగవన్నమస్తే 1288

దేవతలు సిద్ధసాధ్య గణముల ద్వారా పూజింపబడు ఓ వజ్రధరామరేశా! నీవు ఇక్కడకు రమ్ము. శ్రవణా నక్షత్ర ప్రథమ చరణములో ధ్వజరూపముతో చేయబడిన ఈ పూజను స్వీకరింపుము. ఓ భగవానుడా నీకు నమస్కారము.

(భవిష్యోత్తర పురాణము 139, 37 కాలికా పురాణము 87, 24)

వజ్రహస్త సురారిఘ్న బహునేత్ర పురందర

రక్షార్థం సర్వసత్త్వానాం పూజేయం ప్రతి గృహ్యతామ్

1289

నమస్తే దేవదేవేశ సహస్రాక్ష నమోస్తతే

అఖణ్డల నమస్తేఽస్తు పుష్టిం దేహి శ్రియం శ్ఠిరామ్

1290

కీర్తిం ధృతిం తథావిద్యాం మేధాం దేహి యశః సదా

ఆరోగ్యం దేహి దేవేశ ధనధాన్యదికం తథా

1291

ఇతీన్ద్ర ధ్వజోత్థాపన విధిః

చేతులతో వజ్రమును ధరించువాడా అసురులను సంహరించువాడా! అనేక నేత్రములతో సుందరుడా! నేను సమస్త సత్త్వ ప్రాణుల రక్షణకారకు నీకు పూజ చేయుచున్నాను. నీవు నాపూజను గ్రహింపుము. ఓ దేవదేవేశ నీకు నమస్కారము. నీవు నాకు పుష్టిని శుభమును స్థిరత్వమును ప్రసాదించుము. ఈ విధముగా ఓ దేవదేవేశ ఎల్లప్పుడు కీర్తి ధృతి విద్య మేదస్సు యశస్సు ఆరోగ్యములతో కూడిన ధనధాన్యములను నాకు ప్రసాదించుము.

ఉపాకర్మ (వదాధ్యయనమునకు చేయు కర్మ)

మాసి బాద్రపదే నైవ పుష్యేనోత్సావనం యదా

ఉపాకర్మ తతః కుర్యాన్నక్షత్రే సూర్యదైవతే

1292

భాద్రపదములో కాకుండ శ్రావణమాసములో పుష్యమి నక్షత్రయోగమును చూచి లేక సూర్యుడు హస్తలో నున్నప్పుడు ఉపాకర్మ చేయవలెను.

(నందికేశ్వర పురాణము పృ 375)

ఛన్దోగా మిలితాః కుర్యుః ప్రాతర్నైసర్గికిం క్రియామ్

అపరాహ్ణే హ్యుపాకర్మ పుష్య హస్తర్నక్షయోర్ద్వయోః

1293

ఇత్యుపాకర్మ

వేధాధ్యయముతో పాటు ప్రాతఃకాలము నైసర్గికక్రియలను సంపూర్ణముగా నిర్వర్తించవలెను. పుష్య, హస్తనక్షత్రములలో అపరాహ్నసమయములో ఉపాకర్మ చేయవలెను.

పరపక్షశ్రాద్ధమ్ కాలమాధవము 2, పు 85)

ఆషాఢీ మవధిం కృత్వా యః స్యాత్పక్షస్తు పఞ్చమః

శ్రాద్ధకాలం స విజ్ఞేయః కన్యాం గచ్ఛతు వా నవా

1294

ఆషాఢమాసము నుండి ఐదవ పక్షములో శ్రాద్ధము చేయుటకు ప్రశస్తమైనది. అప్పుడు కన్యారాశి ఉన్నను లేకున్నను ప్రశస్తమగును.

కార్వాజిని మతము :-

అన్తే వా యది వా మధ్యే యత్రకన్యాం రవిప్రజేత్

సపక్ష సకలః పూజ్యశ్రాద్ధపోదశకం ప్రతి

1295

అంతములోకాని మధ్యలోకాని సూర్యుడు కన్యారాశిలోనున్నపుడు, ఆపక్షములో పోదశ శ్రాద్ధము పూజనీయమగును.

జాబాలి మతము :-

పుత్రానాయుస్తథా రోగ్యమైశ్వర్యమతులం తథా

ప్రాప్నోమి పఞ్చమాన్ కృత్వా శ్రాద్ధం కామాంశ్చ పుష్కలాన్

1296

పిత్రపక్షములో శ్రాద్ధములు చేసిన పుత్రులకు ఆయువు ఆరోగ్యము ఐశ్వర్యము కోరిన వస్తువు ఈ ఐదు సంపూర్ణముగా ప్రాప్తించును.

ఏతాన్నైవ హి ప్రాప్నోతి పఞ్చమం యా వ్యతిక్రమేత్

తస్మాన్నాతి క్రమేద్విద్వాన్ పఞ్చమే పైతృకం విధిమ్

1297

విద్వాంసులు తెల్పిన విధముగా పితరుల శ్రాద్ధవిధిని సంపూర్ణముగా నిర్వర్తించిన పైన తెల్పిన వస్తువులు వ్యతిరేకస్థితిలో కూడ పొందవచ్చును.

షడ్విధ శ్రాద్ధములు :-

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యమేకోద్దిష్టం తథాపరమ్

పార్వణం చాపి విజ్ఞేయం శ్రాద్ధం స్యాత్షడ్విధం తథా

1298

1. నిమిత్తము 2. నైమిత్తికము 3. కామ్యము 4. ఏకోద్దిష్టము (వార్షికశ్రాద్ధము) 5. అపరవృద్ధి 6. పార్వణము ఇవి ఆరువిధములైన శ్రాద్ధములు

యశ్శిన్రాశౌ స్థితౌ సూర్యే విపత్తిం యాన్తి మానవాః

తేషాం తత్రైవ కర్తవ్యాః పిణ్డదానోదక క్రియాః

1299

వర్తమానములో సూర్యుడున్న రాశి, అదేరాశి కలిగిన వ్యక్తికి విపత్తిని కలిగించునపుడు ఆవ్యక్తికి పిండదాన తర్పణాది క్రియలు చేయవచ్చును.

శ్రాద్ధమహత్వము :-

ఉచ్చిష్టం శివనిర్మాల్యం వాస్తం మృతకర్మటమ్

శ్రాద్ధే సప్త పవిత్రాణి దౌహిత్రం కుతపస్తిలాః

1300

ఉచ్చిష్టము (మేకపాలు) శివనిర్మాల్యము (గంగాజలము) వాంతము (మధువు)

మృతకర్పటము (పటుటవస్త్రము) దౌహిత్రము (నెయ్యి) కుతపము (నూనెనుంచు చర్మపు సంచి) తిలలు ఈవిడును శ్రాద్ధములో చాలా మహాత్యమును ప్రయోజనమును కలిగించును.

త్రీణి శ్రాద్ధే పవిత్రాణి దౌహిత్రః కుతపస్తిలా:

త్రీణి చాత్ర ప్రశంసంతి శౌచమక్రోధమత్పరామ్

1301

శ్రాద్ధకాలములో దౌహిత్రము, కుతపము, నువ్వులు, ఇవి పవిత్రముగా తెలుపబడినవి. పవిత్రత, శాంతచిత్తత, స్థిరత - ఈ విడును ప్రశంసించబడినవి.

దౌహిత్రం చోచ్చతే(?) ఖణ్గోలలాలోగ్రే ప్రజాయతే

తస్య ఖణ్గస్య యత్పాత్రం దౌహిత్రమితి తత్సన్మతమ్

1302

శాతాతపుడు :-

దివసస్యాష్టమే భాగే మన్తో భవతి భాస్కరః

స కాలః కుతపోజ్ఞేయః పితౄణా దత్తమక్షయమ్

1303

ఖడ్గముతో కూడిన పాత్ర దౌహిత్ర మనిస్మృతి వచనము. (కపిల గోవు ఘృతము దౌహిత్రమని మార్కండేయ పురాణము తెలిపినది. రోజులో ఎనిమిదవభాగములో సూర్యుడు మందుడుగా నుండును. ఆకాలము కుతపమని తెలుపబడినది. ఈ సమయములో పితురుల కొరకిచ్చుదానము అక్షయమగును.

సప్తమాత్పరమో యస్తు నవమాదధరస్తు యః

స తయోరేవ మధ్యస్థః కుతపః స ఉదాహృతః

1304

దినములో ఏడుభాగములైన తర్వాత తొమ్మిదవభాగమునకు పూర్వము అనగా ఎనిమిదవ భాగమును కుతపమని తెలిపిరి.

బ్రాహ్మణః కమ్పలో నాగః సూర్యోగ్ని ర్గిరితిథిస్తథా

తిలా దర్పాశ్చ కాలశ్చ నేవైతే కుతపాః స్మృతాః

1305

బ్రాహ్మణుడు, కంబలి, నాగబలి, సూర్యుడు, అగ్ని, తిథి, తిలలు, దర్పలు, కాలము - వీటిని కుతపములని తెలిపిరి.

ఆమ్రశ్రాద్ధం తు పూర్వాహ్నే ఏకోద్దిష్టంచ మధ్యాహ్నే

పార్వణం చాపరాహ్నే చ వృద్ధిశ్రాద్ధం తులాగ్నికమ్

1306

ఆమ్రశ్రాద్ధ (బ్రాహ్మణులకు భోజనములు చేయించకుండ వంట పదార్థముల నిచ్చుట జరుగును) ము పూర్వాహ్నములో, ఏకోద్దిష్టశ్రాద్ధము మధ్యాహ్నములో పార్వణము అపరాహ్నములో వృద్ధిశ్రాద్ధము అనగా ఆభ్యుదయిక శ్రాద్ధము తులాగ్నికరణములో (పారాంతరములో ప్రాతఃకాలములో) చేయవలెను.

అపత్నీకః ప్రవాసీ చ యస్య భార్య రజస్వలా

ఆమశ్రాద్ధం ద్విజో దద్యా చ్ఛాద్రే దద్యాత్సదైవహి

1307

భార్యలేనపుడు, పరదేశములో నున్నపుడు, పత్ని రజస్వలయైనపుడు, ద్విజుడు ఆమ్రశ్రాద్ధమును చేయవచ్చును. శూద్రుడు ఎల్లపుడు (మంత్రరహితమైన) దానప్రదాన మైన శ్రాద్ధకర్మ చేయవలెను.

నిషిద్ధతిథులు :- (గౌతముడు)

నన్దాయాం భార్గవదినే చతుర్థశ్యాం త్రిపుషరే

ఊనశ్రాద్ధం న కుర్వీత గృహీ పుత్రధనక్షయాత్

1308

నందతిథి (1,6,11) శుక్రవారము, చతుర్దశి, త్రిపుష్కరయోగములో ఊనశ్రాద్ధము (మొదటిమాసములో 21 నుండి 30దినములలో చేయుశ్రాద్ధము) చేయరాదు.

అట్లుచేసిన గృహస్థునకు పుత్రధన క్షయములగును.

అనుశాసన పర్వ వచనము :-

సజ్ఞాత్యాముపవాసేన పారణేన యుధిష్ఠిర

నన్దాయాం పిణ్డదానేన జ్యేష్ఠపుత్రో వినశ్యతి

1309

ఓ యుధిష్ఠరా! సంక్రాంతికి ఉపవాసము చేసి నంద తిథిలో పిండదానము చేయువ్యక్తి జ్యేష్ఠపుత్రుడు నాశనమును పొందును.

పూర్వోత్తరతిథికర్మ :-

మాసి సంవత్సరే చైవ తిథివేధో యదాభవేత్

పితృపూర్వా తిథిగ్రాహ్యో దైవే కర్మణి చోత్తరా

1310

ఏ సంవత్సరములోనైన మాసములో తిథివేధను పొందిన పిత్రుకర్మ చేయుటకు పూర్వతిథిని దైవకర్మ చేయుటకు ఉత్తరతిథిని గ్రహించవలెను.

తిథివేధ విచారము :-

తిథివేధే యదైకస్మిన్ భవేన్నాసి కథంఽను

శ్రాద్ధే పూర్వా తిథిగ్రాహ్యో వృద్ధాదాపుత్రరా స్మృతా

1311

ఏమాసములోనైన తిథి వేధను పొందిన శ్రాద్ధకర్మ చేయుటకు పూర్వతిథిని తీసికొనవలెను. దైవాది కృత్యములకు వృద్ధతిథి అనగా ఉత్తరతిథిని తీసికొనవలెను.

ఏకత్రైవ స్థితే సూర్యేయదిస్యాత్తు తిథిద్వయమ్

ఏకోద్దిష్టం తు పూర్వత్ర న పరత్ర తదా భవేత్

1312

రెండు తిథులమధ్యలో సూర్యునిస్థితి యున్నపుడు పూర్వతిథిని చేయవలసిన కార్యములు పూర్తిచేయుటకు తీసికొనవలెను. తర్వాతతిథిని గ్రహించరాదు.

వ్రతోపవాస స్నానాదౌ ఘటికాపి యదాభవేత్

ఉదయే సా తిథిర్జ్ఞేయా శ్రాద్ధదాపస్తగామినీ

1313

వ్రత, ఉపవాస, స్నానాదుల కొరకు నిర్దిష్టమైన ఘడియలను తీసికొనవలెనన్న సూర్యాస్తమయ సమయములోనున్న తిథిని తీసికొనవలెను.

దైవకర్మ తయా (థా) కార్యం యస్మాభ్యుదితే రవిః

సా తిథిః సకలా జ్ఞేయా విపరీతా పైతృకే

1314

దైవకర్మలు సూర్యోదయ సమయములోనున్న తిథిననుసరించి చేయవలెను. ఉదిత తిథి సకలమగును. దీనికి వ్యతిరేకముగా పిత్రుకార్యములో తీసికొనవలెను.

మాసి మాస్యసితే పక్షే పఞ్చదశ్యాం నరేశ్వర

తథాష్టకాసు కుర్వీత కామానన్యాఞ్చుష్యమే

1315

ఓరాజా! ఏదైనమాసములో శుక్లపక్షపూర్ణిమ మరియు హేమంత శిశిరఋతువులలో నాలుగు కృష్ణపక్ష అష్టములలో ఏయే కార్యము చేయవచ్చునో నేను చెప్పెదను వినుము.

శ్రాద్ధార్థమాగతం ద్రవ్యం విశిష్టమథవా ద్విజ

శ్రాద్ధవిజ్ఞాయ కుర్వీత వ్యతీపాత సమంద్విజ

1316

శ్రాద్ధకర్మకొరకు వచ్చిన ద్రవ్యమును విశిష్టమైన వ్యక్తికి ద్విజునికి శ్రాద్ధకర్మలో సూచించిన విధముగా దానము చేయవలెను.

విషువే వాపి సప్రాప్తే గ్రహణే సోమసూర్యయోః

సమస్తే ష్యేవ కుర్వీత రాశిష్వర్యే తు గచ్ఛతి

1317

విషువ (మేష తులారాశులలో)ములో చంద్రుడు లేక సూర్య గ్రహణమైన, సూర్యుడు రాశిగతమైనపుడు చేయు సమస్తకార్యములను చేయవచ్చును.

ఇచ్ఛాశ్రాద్ధము :-

నక్షత్రగ్రహపీడాసు దుష్టస్వప్నావలోకనే

ఇచ్ఛాశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత నవసన్యాగమే తథా

1318

నక్షత్రముల వలన, గ్రహముల వలన పీడ కలిగినవడు చెడు స్వప్నములు కనపడునపుడు ఇచ్ఛాశ్రాద్ధము క్రొత్తగా పంట వచ్చినపుడు చేయవచ్చును.

అమావాస్య గ్రహణము :-

శ్రాద్ధవిఘ్నై సముత్పన్నే అస్తరా మృతసూతకే

అమావాస్యాం ప్రకుర్వీత వదన్త్యేకే మనీషిణః

1319

మరణశౌచమైనపుడు శ్రాద్ధకర్మ చేయటకు విఘ్నములేక ఆటంకములు కలిగినపుడు అమావాస్య దినములలో శ్రాద్ధకర్మను చేయవచ్చునని విద్వాంసులు తెలిపిరి.

నాసికాభ్యస్తరే ప్రాప్తే మృతస్యాపిహితే దినే

వదన్తి శుద్ధౌ తత్కార్యం శ్రాద్ధమేవ న సంశయః

1320

మృతక విహిత దినము తప్పనిసరిగ చేయవలసి వచ్చినపుడు ఏవిధమైన సంశయమును పొందక శ్రాద్ధకర్మ చేయుట శుభముగా తెలుపబడినది.

శౌచాశౌచ విచారము :-

మరణం మరణే నైవ సూతకం సూతకేన చ

ఉభయోరపి యః శేషస్తేన శౌచేన శుద్ధ్యతి

1321

మరణము తర్వాత అదే సమయములో వేరొక మరణము కల్గిన దానికి సూతకము కలుగదు. మరణశౌచముల రెండింటిలో మిగిలిన దినములలో శౌచకర్మ చేసిన శుద్ధి కలుగునని తెలిసికొనవలెను.

స చాన్తౌ ప్రసవే యాతే పూర్వాశౌచేన శుద్ధ్యతి

గురుణా లఘు శుద్ధ్యేత లఘునా న చ తద్గురు

1322

ప్రసవానంతరము కూడ మొదటి శౌచముతో శుద్ధి కలుగును. గురు జనుల వలన చిన్నవారు శుద్ధులగుదురు. కాని చిన్నవారి వలన పెద్దవారు శుద్ధిని పొందరు.

విశేషము :- ఒక సూతకములో ఇంకొక సూతకము వచ్చిన రెండవ దాని వలన

దోషము కలుగదు. ముందుసూతకముతో రెండవదాని శుద్ధి జరుగును. మరణశౌచము మధ్యలో జననాశౌచము, జననాశౌచము మధ్యములో మరణాశౌచము కలిగిన మరణాశౌచముతో రెండింటి శుద్ధి జరిగినదని తలచవలెను. “సూతకేతు సముత్పన్నే ద్వితీయే సముపస్థితే ద్వితీయే నాస్తి దోషస్తు ప్రథమచైవ శుద్ధ్యతి (నా. పురాణము 14, 71 - 72

మృతకే సూతకే చైవ సూతకే పి మృతకే

శావేన శుద్ధ్యతే సూతీ సూత్యా న శుద్ధ్యతే శవః

1323

మృతసూతకములలో, సూతకమృతకములలో శవము వలన సూతకము శుద్ధి యగును. కాని సూతకము వలన శవము శుద్ధికాదు.

అపవర్జనము :-

పునర్భోజన మధ్యానాం నిద్రాధ్యయన మైథునమ్

దానం ప్రతిగ్రహం హోమం శ్రాద్ధం కృత్వా స్త వర్జయేత్

1324

పునర్భోజనము, ధ్యానము, నిద్ర, అధ్యయనము, స్త్రీసంగమము, దానము, ప్రతిగ్రహము, హోమము ఈ ఎనిమిదింటిని శ్రాద్ధములో వదిలి పెట్టవలెను.

జగచ్చాయా యోగము :-

యోగో మగాత్రయో దశ్యాం కుఞ్జరచ్చాయ సఙ్క్షేతః

భవేన్నఘాయాం సంస్థేచ శశిస్యర్కే కరేస్థితే

1325

ఇత్యపరపక్ష శ్రాద్ధమ్

మఘానక్షత్రయుక్త త్రయోదశియైన కుంజరఛాయా యోగమందురు. ఈ మఘలో చంద్రుడు, హస్తనక్షత్రములో సూర్యుడున్నపుడు దినశ్రాద్ధములో విశేష ఫలము కలుగును.

దుర్గాస్తవము :-

అర్ధాయాం భోధయే (పూజయే) ధైవీం మూలేన ప్రతిపూజయేత్

ఉత్తరేణార్చనం కృత్వా శ్రవణేన విసర్జయేత్

1326

దుర్గాదేవికి అర్ధా నక్షత్రములో పూజప్రారంభించవలెను. మూలలో ప్రతిపూజ (పాదస్పర్శ గోత్రనామములతో పూజ) చేయవలెను. ఉత్తరా నక్షత్రములో అర్చన చేసిన తర్వాత శ్రవణానక్షత్రములో సరస్వతిని విసర్జన చేయవలెను.

కాత్యాయన శ్లోకము (కాలివివేకము పృ 515)

మూలేన ప్రతిపూజయేద్భగవతీం చణ్డాంశు చణ్డాకృతి

మష్టమ్యాముపవాస సంయతధియా భక్త్యా సమారాధయేత్

నానాపాశవమద్యమాంసరుధిరైః కృత్వా నవమ్యాం బలిం

నక్షత్రం శ్రవణం తిథిం చ దశమీం సప్తమ్యాప్య సప్రవ్రేషయేత్

1327

అష్టమి, మూల నక్షత్రములో భగవతికి పూజ చేయవలెను. చండాంశుడైన సూర్యుని పూజించి అష్టమిలో సంయమనముతో ఉపవాసము చేయవలెను. దేవికి భక్తి పూర్వకముగా ఆరాధన చేయవలెను. నానావిధములైన వస్తువులతో మద్యము, మాంసము రుధిరాదు (రక్తము)లతో నవమిలో బలి ప్రదానము చేయవలెను. దశమిలో

శ్రవణా నక్షత్రమున్నపుడు వినర్జన చేయవలెను.

సప్తమ్యాం మూలయోగే ప్రథమపదగతే పత్రికా పూజనీయా
హృష్టమ్యాం రాత్రిభాగే కృతనియమవిధౌ యజ్ఞకర్మ ప్రదిష్టమ్
నానాజీ వాభిఘాతాస్తిథిరథ నవమీ రాత్రౌ దృష్టిస్వరూపా

సప్తమ్యస్తే వైష్ణవాస్తే నియమకృతవిధి: ప్రేషయేత్తాం దశమ్యామ్ 1328

మూలనక్షత్రయోగమైనపుడు ప్రథమ చరణములో పత్రికా పూజచేయవలెను. అష్టమికి రాత్రిలో నియమముతో విధిపూర్వకముగా యజ్ఞము చేయవలెను. నవమిలో వివిధరకములై జంతువులను బలినిచ్చి రాద్రదృష్టితో కూడిన దేవికి ఆరాధన చేయవలెను. దశమిలో శ్రవణా నక్షత్రము చివరిలో నియమపూర్వకముగా వినర్జన కార్యము చేయవలెను.

మూలం ప్రాప్య ప్రథమచరణే భ్యర్చనం చణ్డికాయా:
కృత్వా ప్తమ్యామశన రహితైస్సక్త నిద్రై: సుపూజితామ్
ప్రాత: కాలే పశుబలివిధిం స్నానదానం నవమ్యాం
నిర్మాల్యంతు శ్రవణదశమీ వాసవావాకయుక్తా: (?)

1329

మూలనక్షత్ర ప్రథమ పాదములో చండికాదేవిని అర్చించవలెను. అష్టమిలో నిద్రను త్యజించి రాత్రివర్సంతము పూజచేయవలెను. ఉదయమైన తర్వాత నవమిలో పశు బలి స్నానాదులను చేయవలెను. దశమిలో శ్రవణా నక్షత్రములో వినర్జనకార్యము చేయవలెను.

జన్మాష్టమీ చ దూర్వాచ దుర్గా నల్లత్రయోదశీ
పూర్వ విధాచ కర్తవ్యా నాస్యచ్ఛుక్లా కదాచన

1330

జన్మాష్టమి దూర్వాష్టమి, అనంగ త్రయోదశులను పూర్వ విధములని తెలుపబడెను. శుక్ల పక్షములోకాదు.

కాలవివేకము - పు 516

ఋక్షత్రయే చ మూలాదౌ సప్తమ్యామశ్వినే సితే
చణ్డికా ముపహరైశ్చ పూజయేద్రాష్ట్ర వృద్ధయే

1331

ఇతి దుర్గాస్తవ:

ఆశ్వయుజమాసము శుక్లపక్షములో సప్తమి నుండి మూల పూర్వాషాఢ ఉత్తరాషాఢ నక్షత్రములలో చండికాదేవికి దేశాభివృద్ధికొరకు నైవేద్యాది పూజలు చేయవలెను.

నీరాజనవిధి :-

కుర్యాజ్ఞాగరమష్టమ్యాం నవమ్యాం విధివద్బలమ్
దశమ్యాం బలవృద్ధ్యర్థం కుర్యాన్నీరాజనం నృప:

1332

అష్టమిలో జాగరణ చేసి నవమిలో విధిపూర్వకముగా బలినివ్వవలెను. దశమిలో బలము వృద్ధిపొందుటకు రాజనీరాజన కార్యక్రమము చేయవలెను.

విశేషము :- నీరాజన శాంతి వర్ణనము కాలికాపురాణము 856 అధ్యాయములో బృహత్సంహిత 44వ అధ్యాయములో చేయబడినది. పూర్వకాలములో రాజు యాత్ర

చేయుటకు పూర్వము ఈ శాంతిని చేయుట అత్యవసరముగా భావించెడివారు. గజ, అశ్వ వృద్ధి కలుగు ఉద్దేశ్యముతో శాంతిని చేసెడివారు.

ఉపాయా నవమీ ప్రోక్తా సహస్వాతిభిరష్టమీ

ద్వయోరేకా మహాపుణ్యా ఉమామాహేశ్వరీ స్మృతా

1333

నవమిలో ఉమాదేవి పూజ తెలుపబడినది. కాని అష్టమి కూడ ఉన్న మరియు స్వాతి నక్షత్రము రెండు తిథులలోనున్న అది మహాపుణ్యతిథియగును. అప్పుడు ఉమా మహేశ్వరులుగా భావించవలెను.

అష్టమ్యాం పూజితో రుద్రో నవమ్యాం శక్తిరుచ్యతే

ద్వయోర్యోగే తు సహస్రాష్టే పూజాయాం తు మాహాఫలమ్

1334

అష్టమిలో రుద్రునికి నవమిలో శక్తికి పూజ చేయవలెనని తెలుపబడినది. పై రెండు యోగములు ప్రాప్తించినపుడు పూజచేసిన గొప్పఫలమునిచ్చునదగును.

ఉత్సవ విధించ వితతం బలిం చ నీరాజనం చ బలవృద్ధౌ

అశ్వయుజ్ఞేష్టమ్యాదిషు కుర్వీత యథాక్రమం నృపతిః

1335

రాజు బలముగా నుండుటకు ఆశ్వయుజ శుక్ల అష్టమి., నవమిలలో జరుగు బలిదానములను ఉత్సవములను యథావిధిగా నిర్వహించవలెను.

కౌముదీ పక్షరాజశ్చ కౌముదీ ఫాల్గుణీ తథా

వసన్తి కతి విజ్ఞేయా దేశస్య మహిమా స్మృతాః

1336

కౌముది పక్షిరాజము, కౌముదీ ఫాల్గుణము, వాసంతము, కార్తికములలో దేశాను సారము తిథిపర్వములు చేసిన మహిమలు కలుగునని తెలుపబడెను.

అశ్వినే మాసి పౌర్ణమాస్యామక్షై ర్జాగరణం నిశి

కౌముదీ సా సమాఖ్యాతా కార్యా లోక్తైర్విభూతయే

1337

ఆశ్వయుజమాస పూర్ణిమ రాత్రి జాగరణ చేయవలెను. అది లోకములో కౌముదీ పర్వముగా ప్రసిద్ధి పొందినది. లోకమభివృద్ధి పొందవలెనన్న ఈ సమయములో జాగరణ చేయవలెను.

ప్రేత చతుర్దశి :-

కోజాగరః సితే పక్షే యదా భానుస్తులాం ప్రజేత్

ఉత్తిష్ఠత్యగతో విష్ణుః పశ్చాత్ప్రేత చతుర్దశీ

1338

దీపావళి సమయములో కార్తిక శుక్లపక్షములో సూర్యుడు తులారాశిలోనికి వెళ్ళినపుడు విష్ణువు పైకిలేచును. అప్పుడు (హరి ప్రబోధినీ వికాదశి తర్వాత) ప్రేత చతుర్దశి యగును.

దినాధిపే భూతతిథౌ తులాయాం చిత్రాభయుక్తే దివసే కుజస్య

ఏతేషు కామాస్త్రవదన్తి నూనం యథార్ధరాత్రం కథితం పురాణే

1339

సూర్యుడు తులారాశిలోనున్నపుడు చతుర్దశి చిత్రా నక్షత్రము మంగళవారమైన అన్ని కోరికలను పూర్తి చేయును. దీనిలో కూడ చతుర్దశి అర్ధరాత్రి వరకున్న శ్రేష్ఠమని పురాణములలో తెలుపబడినది.

చిత్రాయోగే భౌమవారే చైత్రే కృష్ణ చతుర్దశీ

న హి ప్రేతత్వమాప్నోతి నరా రుద్రాలయే స్థితః

1340

చైత్రమాసములో కృష్ణపక్ష చతుర్దశి చిత్తా నక్షత్రమైన మంగళవారమైన వ్యక్తి ప్రేతత్వమును పొందక శివలోకమును పొందును.

తులాయాం వృశ్చికే వాఽపి ఉపస్థితే దివాకరే

ప్రేతపక్షకరః కార్య కన్యాయాం న కదాచన

1341

తుల వృశ్చికరాశులపై సూర్యుడున్న ప్రేత పక్షమని భావించి దానికి సంబంధించిన కార్యములు చేయవలెను. కన్యలో సూర్యుడున్నపుడు చేయరాదు.

కుజవార సమాయుక్తా కృష్ణా చైవ చతుర్దశీ

నక్షం చిత్రాభసంయుక్తా మహాపుణ్యతమా స్మృతా

1342

కృష్ణపక్షములో మంగళవారమై చతుర్దశియై చిత్తానక్షత్రమున్న నక్షము (మార్గశిర శుక్లపక్షములో పాడ్యమి దినమున పగలు ఉపవాసముండి రాత్రి తారలను చూచి భోజనము చేయువిధి)న్న మహాపుణ్యము కలుగును.

వియుక్తా భౌమవారేణ చిత్రభే చ తథైవ చ

తిథిరేవ సదా పూజ్యా నాత్ర కార్యా విచారణా

1343

మంగళవారము కాకుండ మిగిలిన వారములలో చిత్తా నక్షత్రమున్న తిథి ఎల్లప్పుడు పూజనీయమైనదిగా గ్రహించవలెను. ఈ విషయములో వేరే విధముగా విచారణ చేయవలసిన అవసరములేదు.

పూజ్యాకృష్ణ చతుర్దశ్యాం చిత్రాఞ్గార తులాన్వితా

ఉపోష్య లీయతే పాపం హేతుకేశ్వర సన్నిధౌ

1344

కృష్ణపక్ష చతుర్దశి చిత్తా నక్షత్రము మంగళవారమైనపుడు తులారాశిలో సూర్యుడున్న దినములో ఉపవాసము చేసిన పాపములు నివారణమై ఈశ్వరసాన్నిధ్యము పొంద వచ్చును.

శివేశూలే తటే కన్యాం బాలఖిల్యైః పునర్భువి

స్నాత్వా తు త్రిదివం యాన్తి యే మృతాస్తేఽపునర్భవాః

1345

ఇతి ప్రేత చతుర్దశీ

శివేశూల తటముపై కన్యారాశిలో వాలఖిల్యమునులకు పునర్భవము కలిగినదని తలంచెదరు. అందు వలన అక్కడ మూడు దినముల వరకు స్నానము చేయుటకు వెళ్ళెదరు. వారు చనిపోయినతర్వాత పునర్జన్మను పొందరు.

సుఖరాత్రి విధి (కాలవివేకము పృ 196, 409)

అమావాస్యాం తులాదిత్యే లక్ష్మీ ర్నిద్రాం విముఞ్చతి

తస్మిన్ముక్తే సదా విష్ణుస్తలా యామథ వృశ్చికే

1346

అమావాస్యరోజున సూర్యుడు తులారాశిలో నున్నపుడు లక్ష్మీదేవి నిద్రనుండి లేచును. ఆమెతోపాటు విష్ణువు తుల లేక వృశ్చికరాశిలో లేచును.

చిత్రాయాం చిత్రభానుర్విచరతి సవిధుర్వాసుదేవో యదా వా

యావన్తీమృజనాభో జలనిధిశయనే యోగనిద్రాం జహాతి

భావత్పిష్ట ప్రదీప ప్రతిహరరజనీఘోర సాన్ద్రాస్తకారే తస్మిన్లక్ష్మిః

ప్రబోధః ప్రజతి భగవతీ సౌఖ్యహేతుర్నరాణామ్

1347

చిత్ర నక్షత్రములో సూర్యుడు సంచరించునపుడు, చంద్రుడు శ్రవణానక్షత్రముతో కూడియున్నపుడు, అంబుజనాథుడైన విష్ణువు సముద్ర శయన యోగనిద్రనుండి లేచును. చీకటిని పారద్రోలు దీపమువలె ప్రకాశించును. ఈ సమయములో లక్ష్మీకూడ లేచి లోకుల సుఖముకొరకు సంచారము చేయును.

తాలిస్థే తరణౌ నిశాంత సమయే ప్రాప్తే గజేంద్రే తథా

వాస్తే(వాసంతే?) మృగలాఞ్చనే శుభతిథౌపిష్టప్రదీపామ్బుజే

కృత్వా గన్ధనివేద్యవాద్యరుచిరైః కల్హార పుష్పార్చితా

వన్ధ్యా సా సుఖరాత్రి కానరపతేద్ధుః స్వప్నపాపహా

1348

ఇతి సుఖరాత్రి విధిః

తులారాశిలో సూర్యుడున్నపుడు రాత్రి సమయములో గజేంద్రమైనపుడు (అధికదినమైనపుడు) చంద్రుడంతమించినపుడు శుభతిథిని చూచి గోధుమపిండితో దీపమును చేసి జలములో వదలవలెను. ఈ విధముగా గంధ ధూపములను చేసి అనేక విధములైన వాద్యములతో కల్హారపుష్పముల (తెల్లని ఉత్పలము)తో లక్ష్మీదేవిని పూజించవలెను. సుఖరాత్రిలో ఈవిధముగా వందితుడైన రాజును భగవత్యయైన లక్ష్మీదేవి చెడుస్వప్నములు పాపములనుండి రక్షించును.

యమ ద్వితీయము :-

సుఖరాత్రిపరా చైవ ద్వితీయా యా సితాభవేత్

తస్యాం బ్రాతృద్వితీయాయాం బ్రాతరం భోజయేత్స్వసా

1349

సుఖరాత్రి లేక దీపావళి తర్వాత కార్తీక శుక్లపక్ష విదియను బ్రాతృ ద్వితీయ యందురు. ఈ దినమున సోదరుడు తన సోదరికి భోజనమున కాహ్వానించును.

భవిష్యపురాణము (ఉత్తర 14, 18, కాలవివేకము పు 405)

కార్తికే శుక్లపక్షస్య ద్వితీయాయాం యుధిష్ఠిర

యమో యమునయా పూర్వం భోజితః స్వగృహగతః

1350

(ద్వితీయాయాం మహేశ్వరే నారకీయాశ్చ తర్హితాః)

ఇది భాతృద్వితీయా

(భవిష్య పురాణములో శ్రీకృష్ణుడు తెలిపెను) ఓ యుధిష్ఠిరా ! కార్తీక శుక్లపక్ష విదియ తిథిలో యమున తనసోదరుడైన యమునికి తన గృహములో భోజనము చేయించినది.

ఆకాశదీపము (కాలవివేకము పు 326)

కార్తికే మాసి యో దీపం దద్యాదుద్దిశ్య దేవతామ్

పితరం వార్చయేద్యశ్చ స సదా తత్ఫలం లభేత్

1351

కార్తీకమాసములో దేవతల పితరుల ప్రసన్నత కొరకు ఆకాశదీప దానమును చేయుదురు. ఆదీపము వారిని ఎల్లప్పుడు సుఖ సంతోషములను కలిగించును.

ఘృతేన దీపం ప్రజ్ఞాన్య తిలతైలేన వా పునః

దీర్ఘాయుర్వపుషా యుక్తశ్చక్షుషా న చ హీయతే

1352

దీపమును నేతితో వెలిగించినను, నూనెపోసి వెలిగించినను వెలిగించినవారికి దీర్ఘాయువు ప్రాప్తించును. వారినేత్రములు ఎప్పుడును కాంతిహీనములు కావు.

దీపదాన పరో నిత్యం జ్ఞానదీపేన దీప్యతే

స్ఫుట బుద్ధీన్ద్రియశ్చాపి న కదాచిత్సముహ్యతి

1353

దీపదానపరుడైన వ్యక్తి ఎల్లప్పుడు జ్ఞానదీపముతో వెలుగొందును. దానివలన బుద్ధి ఇంద్రియములు ప్రభావంతములగును. అతనికెప్పుడు పరాభవము కలుగదు.

భవేదూర్ఘ్యగతిర్దీపో న కదాచిదధోగతిః

దాతాపి దీప్యతే చైవ తిర్యగ్యోనిం న చాఘ్నయాత్

1354

దీపదానము చేయుట వలన ఉన్నతగతి ప్రాప్తించును. అధోగతి ఎప్పుడు కలుగదు. దీపదానము చేయుటవలన తిర్యగ్యోని ఎల్లప్పుడు లభించదు.

దీపందదాతి యోనిత్యం దేవతాయతనేషుచ

చతుష్పదేషు విప్రేషు రూపవాన్ సుభగో భవేత్

1355

ప్రతిరోజు దేవాలయములో, చౌరాస్తాలో పండితులున్నచోటు లందు దీపదానము చేయువ్యక్తి రూపవంతుడు, సౌభాగ్యశాలియగును.

జ్వలమానం తథాదీపం హరేన్ద్విర్వాపయేన్న చ

దీపహర్తా భవదన్తస్తమోగతిహత ప్రభః

1356

వెలుగుతున్న దీపమును ఎప్పుడు ఆర్పరాదు. వెలుగుతున్న దీపమును ఆర్పువాడు అంధుడగును. తమోగతిని పొందును. ఎల్లప్పుడు హతప్రభుడై భ్రమించును.

దామోదరాయ నభసి తులాయాం దోలయా సహ

ప్రదీపం తే ప్రయచ్ఛామి నమో నన్తాయ వేధసే

1357

ఇత్యాకాశదీపః

భగవానుడైన దామోదరుడు ఆకాశములో తులతోపాటు ఉయ్యాలలో దీపమును ప్రకాశించుట కొరకు తగిలించెను. ఆదీపమును అనంతరూపముగా భావించి నమస్కారము చేసెను.

కార్తీక స్నానాదివిధి (సూర్యసిద్ధాంతము 14, 16)

కార్తికాదిషు సంయోగే కృతికాది ద్వయం ద్వయమ్

అన్యోపాన్యో పఞ్చమశ్చ త్రిధా మాసత్రయం స్మృతమ్

1358

కృత్తికాది రెండేసి నక్షత్రముల యోగముతో కార్తికాదిమాసములు ఉపాంతిమ, అంతిమ మరియు ఐదవమాసములు మూడేసి నక్షత్రముల సంయోగముతో కలుగును. (కృత్తిక లేక రోహిణి నక్షత్రములతో కూడిన పూర్ణిమయైన కార్తికము, మృగశిర ఆర్ద్రనక్షత్రములతో మార్గశిరమాసము, అంతిమకార్తికాది గణనానుసారము ఆశ్వ యుజము, ఉపాంతిమ భాద్రపదము, మరియు పంచమ పాల్గుణ మాసము మూడేసి నక్షత్రములలో జరుగును. పుబ్బ ఉత్తర హస్త నక్షత్రములలో ఫాల్గుణ మాస మగును.)

(కాలవివేకము పు 395)

అతః శ్రావణమాసే చ మాసాశ్చాన్వేణ కీర్తితాః

మాసాః సౌరేణ మానేన నక్షత్రేణ చ నాడికాః

1359

శ్రావణమాసమును చంద్రమాసానుసారము తెలిపెను. సౌరమాసమును నక్షత్రనాడుల గణననుసరించి తెలిపెను.

వృద్ధగర్గుడు :-

సౌరోమాసో వివాహాదౌ యజ్ఞాదౌ సావనః స్మృతః

ప్రతి సంవత్సర శ్రాద్ధే మాసశ్చాన్వేతి భిద్ధీయతే

1360

(ఆయుర్దాయ విభాగాశ్చ ప్రాయశ్చిత్త క్రియా తథా

సావనే నైవ కర్తవ్యా శత్రూణాం చాప్యపాసనా)

వివాహాదులలో సౌరమాసము, యజ్ఞాదులకు సావన (శ్రావణమాసము) మాసము, పితృసంబంధ కార్యములకు చాంద్రమాసములను గ్రహించవలెను. (ఆయుర్దాయ విభాగము, ప్రాయశ్చిత్త విధానాది కర్మలు, ఉపాసనాదులను సావన మాసములో చేయవలెను)

వర్షక్రియాకౌముది పు 240, కాలవివేకము పు 327

తులామకర మేషేషు ప్రాతః స్నాయీ భవేత్సదా

హవిష్యం బ్రహ్మచర్యం చ మహాపాతక నాశనమ్

1361

తుల, మకర, మేషాదిరాశులలో ఎల్లప్పుడు ప్రాతఃకాలము స్నానము చేయవలెను. దీనివలన హవిష్యము, బ్రహ్మచర్య పాలనము, మహాపాపముల నాశనము కలుగును.

యదీచ్ఛేద్విపు లాన్యోగాంశ్చస్త్ర సూర్యగ్రహాపమాన

కార్తికే సకలే మాసే ప్రాతః స్నాయీ భవేత్సదా

1362

ఇతి కార్తిక స్నానాది చస్త్రసౌర సావనవిధిః

ఈ విధముగా చంద్ర సూర్య గ్రహములున్నంత వరకు వ్యక్తి తాను కోరిన భోగములనుభవించును. అందు వలన కార్తికమాసములో శుభోదయమున స్నానము చేయవలెను.

వర చతుర్థి పంచమి (వత్సక్రియా కౌముది పు 498)

వృశ్చికస్థే సహస్రాంశౌ మృగశీర్షభ సంయుతే

పౌర్ణమాస్యాం ప్రదోషే తు దేవతామర్చ యేత్సదా

1363

సూర్యుడు వృశ్చికరాశిలో నున్నప్పుడు మృగశిర నక్షత్రముతో కూడిన పూర్ణిమయైన ఉదయకాలములో దేవతార్చన చేయవలెను.

మాఘశుక్ల చతుర్థ్యాం తు వరమారాధ్య చ శ్రియమ్

పశ్చిమ్యాం కున్దకుసుమైః పూజ్యా కౌన్తీ సమృద్ధయే

1364

మాఘమాస శుక్లపక్ష చతుర్థిలో శ్రీలక్ష్మీ వరదానము పొందుటకు ఆరాధన చేయవలెను. పంచమిలో కౌన్తీకోశ సమృద్ధికారకు కుంద పుష్పములతో పూజ చేయవలెను.

మాఘస్నానము :-

పార్థమాస్యా భవేత్యన్యన్యా కామం నక్షత్రయోగతః 1365

మాఘ ఏవ తు మాఘీ స్యాన్మృకరస్థే దివాకరే

శ్రవణే స్యాద్యదా భానుపిత్రేచైవ నిశాకరః 1366

మహామాఘీ తదా జ్ఞేయా ఇతి ప్రాహ బృహస్పతిః

ఈ విధముగా పార్థమికి ఇతర నక్షత్రములతో యోగము కలిగినపుడు మాఘమాస పూర్ణిమలో సూర్యుడు మకరరాశిలో శ్రవణా నక్షత్రములోనున్నపుడు చంద్రుడు మఘ నక్షత్రములోనున్నపుడు దానిని మాహామాఘి యందురని బృహస్పతి తెలిపెను.

కాలవివేకము పు 328

మాఘే మాసి రటన్తాపః కిఞ్చిదభ్యుదితే రవౌ 1367

బ్రహ్మఘ్నం వాసురాపం వా కమ్మస్తం తం పునీమహే

మాఘమాసములో సూర్యుడయదయించినపుడు జలముతో అర్హప్రదానము చేయవలెను. దీనివలన బ్రహ్మహత్య, సురాపానాది దోషములు తొలగును.

పుణ్యఫలము (వర్షక్రియా కౌముది పు 499)

మాఘస్నానం మహాపుణ్యం సర్వపాపప్రణాశనమ్ 1368

ఋషయస్తేన ధర్మేణ ప్రాప్తా బ్రహ్మసనాతనమ్

ఇతి మాఘస్నానమ్

మాఘమాస స్నానము మహాపుణ్య ప్రదాయనియగును. సమస్త పాపములను నాశనము చేయును. ఇది ఋషులకు సనాతన బ్రహ్మ, ధర్మప్రాప్తిని కలిగించును.

మాఘసప్తమి :-

సూర్యగ్రహణతుల్యపి శుక్లా మాఘస్య సప్తమీ 1368

తస్యాముదయవేలాయాం స్నాత్వా పాపైః ప్రముచ్యతే

మాఘమాస శుక్లపక్ష సప్తమి సూర్యగ్రహణముతో సమానమైనదగును. ఈ దినమున సూర్యోదయ కాలములో స్నానము చేసిన పాపములన్ని నశించును.

(కృత్య రత్నాకరము పు 509)

జననీ సర్వభూతానాం సప్తమీ సప్తసప్తికా 1370

సప్తవ్యా హృతికే దేవీ నమస్తే సూర్యమణిలే

స్నానము చేయునపుడు ఈ మంత్రమును పఠించవలెను. సప్తమి, సప్త, సప్తికా, సమస్త భూతములకు జనని సూర్యమండలమును వ్యాపించిన సప్తవ్యాహృతికా దేవీ నీకు నమస్కారము.

యద్యజ్ఞస్మృత్యుక్తం పాపం మయా సప్తసు జన్మసు 1371

తన్మేరోగం చ శోకంచ మాకరీ హస్త సప్తమీ 1372

ఇతిమాఘ సప్తమీ

నావిడు జన్మలలో సంచితమైన పాపము వలన కలుగు రోగము శోకములను మాఘమాసములో నున్న సప్తమి నివారణ చేయుగాక.

భీష్మాష్టమి (కాల వివేకము పు 423, వర్షక్రియ పు 503)

శుక్లాష్టమ్యాం తు మాఘస్య దద్యాద్భీష్మాయ యో జలమ్
సంవత్సర కృతం పాపం తత్క్షణాదేవ ముచ్యతే

1373

మాఘమాస శుక్ల పక్ష అష్టమిలో పితామహుడైన భీష్మునికి జలతర్పణము చేయువ్యక్తి వర్షవర్ధంతము చేసిన పాపములనుండి వెంటనే నివారణపొందును.

భీష్మతర్పణ మంత్రము (భవిష్యోత్తరము)

వైయాఘ్రుపద్యగోత్రాయ సాజ్కృత్య ప్రవరాయ చ
అపుత్రాయ దదామ్యేతత్ఫలం భీష్మ వర్మణే

1374

ఇతి భీష్మాష్టమి

తర్పణము చేయుచు భవిష్యోత్తర పురాణములో తెల్పిన మంత్రమును పఠించవలెను. వైయాఘ్ర గోత్రసాంకృత్య ప్రవరవాడు అపుత్రుడైన భీష్మవర్మ కొరకు నేను ఈ జలమును అర్పించుచున్నాను.

పుష్య ద్వాదశి (కాల వివేకము పు 352)

ఫాల్గుణే పౌర్ణమాస్యాం తు పరవాస విలాసికా
జ్ఞేయా ఫాల్గునో సా చ కార్యా లోకైర్విభూతయే

1375

ఫాల్గుణమాసములో పౌర్ణమికి పరవాస విలాసికము లేక ఇతర ప్రదేశములలో నివాసముండుటను ఫాల్గుణీయని యందురు. ఇదిలోకములో విభూతిని కలిగించును.

ఫాల్గుణీ ఋక్షసంయుతే కుమ్భస్థే చ దివాకరే
రథస్థం స్కన్ధమాలోక్యముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయా

1376

కుంభములో సూర్యుడున్నపుడు ఉత్తర నక్షత్ర యోగమైనపుడు రథారూఢుడై స్కందుని దర్శనము చేసిన బ్రహ్మహత్యాపాపము నుండి విముక్తి కలుగును.

స్కన్ధతీర్థేనరః స్నాత్వామౌనం కృత్వా శిఖిధ్వజమ్
స్నానం ప్రదక్షిణీకృత్య ముచ్యతే బ్రహ్మహత్యయా

1377

ఈ యోగములో ఎవరైన స్కందతీర్థములో స్నానము చేసిన లేక మౌనవ్రతుడైన స్కందుని ధ్యానించిన లేక ప్రదక్షిణ చేసిన బ్రహ్మహత్యాపాతకము నుండి విముక్తి కలుగును.

సంయోగే పుష్యద్వాదశ్యోః కుమ్భస్థే చ దివాకరే
మహాపుణ్యాత్మకే కాలే పూజ్యా బ్రహ్మహరీశ్వరౌ

1378

కుంభములో సూర్యుడున్నపుడు ద్వాదశితిథిలో పుష్యమి నక్షత్రమున్న అది అధిక పుణ్యప్రదకాలమగును. ఆదినమున బ్రహ్మ, విష్ణు, శివులకు పూజ చేయవలెను.

కుమ్భే తిగ్మమయూఖమాలిని నిశానాథోపగూఢే గురౌ
ద్వాదశ్యాం విధివద్విధాయ వివిధాం పూజాం హరేః శ్రద్ధయా

సర్విః ప్రాశ్య హవిశ్యముచ్యతకథాం శృణ్వన్యపోహత్యఘం

ద్వాదశ్యాం విధిరేష పుణ్యదతమః కార్యోబుధైః సర్వదా

1379

కుంభములో సూర్య చంద్ర గురుసంయోగములతో ఉపగూఢమైన (కూడియున్న)

మరియు ద్వాదశి తిథియైన వివిధ ప్రకారములుగా విధిపూర్వకముగా విష్ణువును పూజించవలెను. నెయ్యితో ప్రాశనము చేసి హవిష్యము (నెయ్యి)తోపూజచేయవలెను. మరియు విష్ణుకథలను వినిన పాపములు నాశనమగును. ఈవిధముగా ద్వాదశి తిథిలో విధిపూర్వకముగా పుణ్య కార్యములు జ్ఞానులద్వారా చేయబడును.

ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షే శశిని గురుయుతే కుమ్భసంస్థే ఖరాంశౌ
కృత్వా పూజాం మురారేర్విధి విహితహవి: ప్రాశయేన్మస్త పూతమ్
పుష్యం ధిష్ఠం న చేత్వాత్తదపి విధిరయం వాసుదేవస్య కృత్స్నం
ద్వాదశ్యామేవ కుర్యాన్న హి భవతి సదా ద్వాదశీమంతరేణ

1380

ఇతి పుష్యద్వాదశీ

శుక్లపక్షములో ద్వాదశితిథిలో చంద్ర గురులయోగమున్న రవి కుంభము లోనున్నపుడు భగవానుడైన విష్ణువుకు విధిపూర్వకముగా పూజ చేయవలెను. హవిష్యము, ప్రాశనాదులను మంత్రపూర్వకముగా చేయవలెను. పుష్యమి నక్షత్రము కానపుడు కూడ వాసుదేవుని విధిపూర్వకముగా పూజ చేయవలెను. ఈ ద్వాదశి తిథి అంత విశిష్టత కలదగును.

అశోకాష్టమి :-

చైత్రమాసి సితాష్టమ్యామశోక కుసుమైర్భుధై:

అర్చయేన్మన్మథం దేవమశోకార్థం చ సర్వదా

1381

చైత్రమాస శుక్లపక్ష అష్టమిని విద్వాంసులు అశోకాష్టమియని తెలిపిరి. ఈ దినమున శోకమును దూరముగా నుంచుటకు కామదేవుడైన మన్మథుని పూజించవలెను.

అర్చనము (కాల వివేకము పు 422)

త్వామశోఖ హరాభీష్టమధుమాస సముద్భవమ్

పిబామి శోకసంతప్తో మామశోకం తథాకురు

1382

ఈ సమయమున పలుకవలెను. నీవు శోకమును హరించుము. నీవు అభీష్ట మధు మాసములో నుత్పన్నమైతివి. నీవు సమస్త శోకసంతాపములను మరియు మాశోకము లను హరింపుము.

అశోకలికాశ్చాప్టే యే పిబన్తి పునర్వసౌ

చైత్రే మాసి సితాష్టమ్యాం న తే శోకమవాప్నుయు:

1383

ఇత్య శోకాష్టమీ

చైత్రమాస అష్టమిలో పునర్వసు నక్షత్ర యోగమైనపుడు అశోక వృక్షపు ఎనిమిది మొగ్గల రసమును పానము చేయు వ్యక్తి శోకమును పొందడు.

చైత్రమాసిక ప్రత నిర్ణయము :-

భూతదినే (సితే?) మనుజానాం క్రిడా రససంక్తులో నృపతి:

మన్మథ తిథి సంయుక్తా కర్తవ్యా చ చైత్రవేలికా

1384

చైత్రమాసములో శుక్ల త్రయోదశి (లేక పంచమి)తిథి చైత్రావళియగును. ఆ దినమున రాజులు ప్రజలతో కూడి సంకులబద్ధమైన రసమయమైన క్రీడలను మొదలు పెట్టెదరు.

రాత్రో త్రయోదశీం ప్రాప్య ఉద్యానే కృత్రిమే శుభే

సరతిం మన్మథం స్థాప్య క్రిడయేదపతే హని

1385

త్రయోదశి రోజున కృత్రిమమైనప్పటికి శుభమైన ఉద్యానవనమునకు వెళ్ళి రతి సహితముగా మన్మథుని స్థాపన చేయవలెను. మరుసటి రోజు ఉత్సవములను క్రిడలను నిర్వహించవలెను.

మధౌ మాసే సితే పక్షే కామక్రిడే తిథిత్రయే

తస్మాత్ త్రయోదశి విద్ధా భవేత్పూజా చతుర్దశీ

1386

చైత్రమాస శుక్లపక్షములో మూడు తిథులలో కామక్రిడను చేయవలెనని తెలిపిరి. దీనిలో త్రయోదశి విద్ధమైన చతుర్దశి రోజున పూజ చేయవలెను.

క్రీడాకాల వినిర్ముక్తా కామవిద్ధా చతుర్దశీ

క్రీడార్థే చ మహాదేవం మన్మథం తత్ర కారయేత్

1387

ఇతి చైత్రావలీ

త్రయోదశి చతుర్దశి విద్ధములైన క్రీడాకాలమును వదలిపెట్టవలెను. క్రిడకారకు మహాదేవుడైన మన్మథుని అక్కడ స్థాపించవలెను.

చైత్రవారిక దానము (కాలవివేకము పు 471)

ధవలితకల శన్యస్తా రక్తపతాకాన్వితాస్సుహీ భవనే

చైత్రాసిత భుతతిథౌ పాపరుజం దూరతో ధర్మే

1388

ఇతి చైత్రమాసిక వ్రత నిర్ణయః

చైత్రమాస శుక్ల పక్ష తిథి స్సుహీ (నాగజెముడుతో చేసిన) ఎరుపురంగు భవనములో పతాకమును ఎగురవేయవలెను. అక్కడ కలశమునుంచవలెను. దానివలన పాపాది వ్యాధులు దూరముగా తొలగును.

సావిత్రివ్రతము :-

జ్యేష్ఠం సంవత్సరే చైవ జ్యేష్ఠమాసస్య పూర్ణిమా

జ్యేష్ఠాభేన యదా యుక్తా మహాజ్యేష్ఠీ ప్రకీర్తితా

1389

సంవత్సరములో వచ్చు జ్యేష్ఠమాస పూర్ణిమలో జ్యేష్ఠానక్షత్రమైన మహాజ్యేష్ఠీ పూర్ణిమ యందురు.

గార్గ్యమహా జ్యేష్ఠీ :-

ఐన్ద్రే శశీగురవశ్చైవ ప్రాజాపతే రవిస్తథా

పూర్ణిమా జ్యేష్ఠమాసస్య మహాజ్యేష్ఠీ భవేత్తదా

1390

జ్యేష్ఠానక్షత్రములో గురు చంద్రులు రోహిణిలో సూర్యుడున్న జ్యేష్ఠమాస పూర్ణిమను మహాజ్యేష్ఠీయందురు.

మాససంజ్ఞే యదా ఋక్షే చంద్రః సమ్పూర్ణమణ్ణులః

గురుణా యాతి సంయోగం సా తిథిర్మహతీ స్మృతా

1391

మాస సంజ్ఞ కలిగిన నక్షత్ర దినములో (అనగా జ్యేష్ఠమాసము జ్యేష్ఠానక్షత్రమైన దినములో) చంద్రుడు సంపూర్ణ మండలాకారుడైన అనగా పూర్ణచంద్రుడై ఉన్నపుడు

వర్ష వ్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము
గురుసంయోగము కలిగిన తిథి మహతీతిథియగును.

మహామాఘీత్యాది పూర్ణిమలో తీర్థసేవనము :-

మహామాఘి ప్రయాణే తు నైమిషే ఫాల్గునీ తథా
శాలిగ్రామే మహాచైత్రీ కృతాః పుణ్యతమా స్మృతా 1392

మహాద్వారే చ వైశాఖీ జ్యేష్ఠీ తు పురుషోత్తమే
అషాఢీ కనఖలే చైవ కేదారే శ్రావణీ తథా 1393

మహాభాద్రీ బదర్యాం చ కుంజాయాం తు మహాశివినీ
పుష్కరే కార్తికీ కన్యకుజ్ఞే మార్గశిరీ స్మృతా 1394

అయోధ్యాయాం మహాపౌషీ కృతాః స్యుస్తా మహాఫలాః
స్నానం హ్యేతేషు కర్తవ్యం మానవైః పుష్టిలాభక్షిభిః 1395

మహాపాఘి పూర్ణిమను ప్రయోగ పుణ్యక్షేత్రములో చేయవలెను. మహాఫాల్గుణి పూర్ణిమను నైమిషారణ్యములో, మహాచైత్రిని శాలిగ్రామ తీర్థములో చేసిన మహా పుణ్య ప్రదమగును. మహావైశాఖిని హరిద్వారములో, మహాజ్యేష్ఠిని పురుషోత్తమ తీర్థములో, మహాషాఢిని కనఖలములో, మహాశ్రావణిని కేదారములో చేసిన శుభము కలుగును. మహాభాద్రిని బదరీనాథములో, మహాశివినీని కుంజతీర్థములో, మహాకార్తికిని పుష్కర తీర్థములో, మహామార్గశిరిని కన్యాకుంజములో, మహాపౌషిని అయోధ్యలో చేసిన అధిక ఫలము కలుగును. వృద్ధిని కోరు మనుష్యులు ఈ తీర్థములలో ఆయామాసములలో వచ్చు పూర్ణిమ దినములలో స్నానము చేయవలెను.

చంపక చతుర్దశి (కృత్య రత్నాకరము పది 192)

వృషరాశిస్థితే సూర్యే శుక్లపక్షే చతుర్దశీ
ప్రోక్తా రుద్రార్చనాయైవం సా చమ్పకచతుర్దశీ 1396

ఇతి చమ్పక చతుర్దశీ

శుక్లపక్ష చతుర్దశిలో సూర్యుడు వృషభరాశిలో నున్నప్పుడు చంపక చతుర్దశియగును. ఆసమయములో రుద్రార్చన చేయవలెను.

సావిత్రి వ్రతమ్ :- (కృత్యరత్నాకరమ్ పృ 192)

జ్యేష్ఠే సితే చతుర్దశ్యాం సావిత్రి వ్రతముత్తమమ్
అవైధవ్యాయ కుర్వన్తి స్త్రియః శ్రద్ధాసమన్వితాః 1397

ఇతి సావిత్రి వ్రతమ్

జ్యేష్ఠమాస శుక్లపక్ష చతుర్దశికి సావిత్రివ్రతము చేయవలెను. వైధవ్యమునుండి విముక్తి పొందుటకు స్త్రీలు ఈ వ్రతము శ్రద్ధాపూర్వకముగా చేయవలెను.

పాషాణ చతుర్థి (కృత్య రత్నాకరము పృ 483)

వృషరాశిస్థితే సూర్యే శుక్లపక్షే చతుర్థికా
పఞ్చమేపాతు సా జ్ఞేయా పాషాణా సా విధీయతే 1398

ఇతి పాషాణ చతుర్థి

సూర్యుడు వృషభరాశిలో నున్నప్పుడు శుక్లపక్ష చతుర్థిని పంచ తేపారూపములలో

చూడవలెను. మరియు పాపాణ విధిని నిర్వర్తించవలెను. (సూర్యాస్తమయమైన తర్వాత రాతి గోళీలరూపములో గోధుమపిండితో గోళీలను తయారుచేసి గారీదేవికి సమర్పించి ప్రసన్నము చేసికొనవలెనని తిథి తత్వాదులలో తెలిపెను.)

అరణ్యషష్ఠి (వర్షక్రియా కౌముదు పృ 279)

జ్యేష్ఠ మాసి సితే పక్షే షష్ఠీ వారుణ సంయుతా
వ్యజ్ఞైక కరాస్తస్యాం రటన్తి విపినే స్త్రియః

1399

ఇతి అరణ్యషష్ఠీ

జ్యేష్ఠమాస శుక్లపక్ష షష్ఠిలో శతభిష నక్షత్రమున్న అది అరణ్యషష్ఠి యగును. ఈ దినమున మహిళలు వనమునకు వెళ్ళి ఒక చేతితో విననకర్రలను తీసుకొనిఉయ్యాల లూగవలెను.

దశహర (వర్షక్రియా కౌముది పృ 279)

జ్యేష్ఠశుక్లదశమ్యాం తు హస్తయోగేన జాహ్నవీ
హరేద్వైదశ పాపాని తస్మాద్దశహరో స్మృతా

1400

జ్యేష్ఠమాస శుక్లపక్ష దశమిలో హస్తానక్షత్ర యోగమైన గంగా దశమిగా తలంచ వలెను. ఇది పది విధములైన పాపములను హరించును. అందు వలన దీనిని దశహర అనిపిలిచిరి.

గౌడవాక్యము (కాలవివేకము పృ 400)

యాం కాఙ్ఘిత్సరితం ప్రాప్య దద్యాద్దర్భతిలోక్షతమ్
జ్యేష్ఠే శుక్లదశమ్యాం తు భవేత్సామదినం యది
జ్ఞేయా హస్తర్షక్షసంయక్తా సర్వపాపహరా తిథిః

1401

ఆదినము ఏదైన నదిలో స్నానము చేయవలెను. అక్కడ దర్భలు నువ్వులు అక్షతలతో కూడిన జలముతో పాపము నుండి యుక్తి పొందవచ్చునని తెలిసికొనవలెను. జ్యేష్ఠ శుక్ల దశమి సోమవారము హస్తానక్షత్ర సంయోగమైన సమస్త పాపములను హరించు తిథిగా తెలిసికొనవలెను.

దశ విధ పాపములు (కాశీఖండము 27, 152 - 154, మను 12,7,6,5)

అదత్తానాముపాదానం హింసా చైవవిధానతః

పరదారోపసేవా చ శారీరం త్రివిధం స్మృతమ్

1402

పారుష్యమన్యతం చైవపైశున్యం చాపి సర్వశః

అసమ్బద్ధ ప్రలాపశ్చ వాఙ్మయం స్యాచ్ఛతుర్విధమ్

1403

పరద్రవ్యేష్యభిధ్యానం మనసాన్య నిష్ఠ చింతనమ్

వితథాభి నివేశశ్చ త్రివిధం కర్మ మానసమ్

1404

దశజన్మార్జిత పాపములు :- 1. ఇవ్వని వస్తువులు తీసుకొనుట, 2. యజ్ఞాది విధులు చేయకుండ హింసించుట 3, ఇతర స్త్రీల సేవనము - ఈ మూడు శారీరక పాపములు. 4. కఠోర వచనము 5. అసత్య భాషణము 6. చాడీలు చెప్పుట 7. అసందర్భ ప్రలాపము ఈనాలుగు వాచిక పాపములు. 8. ఇతర ద్రవ్యములపై ఆసక్తి

9. మనస్సులో చెడు విచారము 10. అసత్య వస్తువులపై ఆసక్తి ఈమూడు మానసిక పాపములు

స్నానమంత్రములు :-

ఏతాని దశపాపాని హరత్వం మమజాహ్నవి

స్నానస్య మమాంతర్దేవి జలైర్విష్ణుపదోద్భవై:

1405

ఓజాహ్నవీ ఈ పది పాపములను హరించుము. విష్ణువు చరణములనుండి ఉద్భవించిన ఓ దేవీ! పవిత్రమైన నీలో చేయుస్నానము వలన నా ఈపాపములను నివారణచేయుము.

విష్ణుపాదార్హ సమ్భూతే గజ్జే త్రిపథగామిని

ధర్మ ద్రవీతి విఖ్యాతే పాపం మేహర జాహ్నవి

1406

ఓ గంగా! నీవు విష్ణువు చరణ కమలములనుండి ఉద్భవించితివి. నీవు త్రిపథగామినివి. ధర్మద్రవీనామములతో ప్రఖ్యాతి పొందినదానవు. ఓ జాహ్నవీ నీవు నాపాపములను హరింపజేయుము.

పదమూడవ ప్రతోత్సవ నిర్ణయ ప్రకరణము సమాప్తము

14. సంక్రాంతి ప్రకరణము

సంక్రాంతి నిర్ణయము (కృత్యరత్నాకరము పు 617)

రవి సజ్జమణే పుణ్యే న స్నానాద్యది మానవ:

సప్తజన్మ భవేద్రోగీ దుఃఖభాగీ సదా భవేత్

1407

సూర్య సంక్రమణ కాలములో స్నానాదులు చేయని వ్యక్తి ఏడుజన్మలవరకు రోగముతో దుఃఖముతో బాధింపబడును.

సజ్జాన్తై యాని దత్తాని హవ్యకవ్యాని దాతృభి:

తాని తేషాం దదాత్యర్క: పునర్జన్మని జన్మని

1408

సంక్రాంతి సమయమున దాతయైన వ్యక్తి హవ్య కవ్యాదులను ప్రదానము చేసిన సూర్యుడు ఆద్రవ్యములను ప్రతి జన్మలో ఆవ్యక్తికి సర్వదా ప్రదానము చేయును.

కాలమాధవము (5 ప్రకరణము పు 447)

సజ్జాన్తి సమయ: సూక్ష్మో దుర్జ్జేయ: పిశితేక్షణై:

తద్యోగా దప్యధశ్చోర్ధ్వం త్రింశన్నాద్యశ్చ పవిత్రతా:

1409

సంక్రాంతిలో సూర్యసంక్రమణ క్షణము చాల సూక్ష్మముగా నుండును. దీనిని చర్మచక్షువులతో చూడలేము. సంక్రమణకాలములో దానికి ముందు తర్వాత ముప్పుదినాడుల కాలమును సంక్రాంతి పుణ్యకాలమందురు.

లల్లాచార్యుడు (కాలవివేకము పు 387)

అహ: సజ్జమణే పుణ్యమహ: కృత్స్నం ప్రకీర్తితమ్

రాత్రౌ సజ్జమణే పుణ్యం దినార్థం స్నానదానయో:

1410

పగలు సంక్రాంతియైన ఆరోజంతయు పుణ్యప్రదమగును. రాత్రి సంక్రాంతియైన దినములో సగము పుణ్యకాలమగును. ఆసమయములో స్నానము చేసి దానము చేయవలెను.

వర్షక్రియ (పు 218)

అర్ధరాత్రాద ధస్తాప్త దినార్ధస్యోపరి క్రియా:

ఊర్ధ్వం సజ్రమణే భానోరుదయా త్రహర ద్వయమ్ **1411**

అర్ధరాత్రికి ముందు సూర్యసంక్రమణమైన దినార్ధమైన తర్వాత (మధ్యాహ్నము తర్వాత) దానాదులను చేయవలెను. అర్ధరాత్రి తర్వాత సంక్రమణమైన రెండవరోజు ఉదయము నుండి రెండు ప్రహరల వరకు అనగా మధ్యాహ్నము వరకు పుణ్యకాలముగా భావించవలెను.

సమ్పూర్ణే చార్ధరాత్రే తు భాను: సజ్రమణే యదా

పుణ్యకాలం ప్రయత్నేన ప్రభాతే మనురభ్రవీత్ **1412**

అర్ధరాత్రి తర్వాత సూర్యసంక్రమణమైన తర్వాత కలుగు ప్రభాతకాలము పుణ్యకాలమగునని మనువు తెలిపెను.

పుణ్యకాల విశేషము (జ్యోతిర్నిబంధము పు97, 1)

నిరంశ: సవితా యత్ర తద్దినే స్నానమాచరేత్

దానం చాప్యక్షరం ప్రోక్తం రహస్యం మునిభి: స్మృతమ్ **1413**

సవిత సూర్యుని అంశనుండి దూరమగు దినమును స్నాన దానములను చేసిన అక్షయమగునని మునుల వచనము.

నిరంశేన యదా భాను: పూర్వేసి యద్దినద్వయే

పూజయేద్వాసనం పూర్వమపరం పుణ్యవర్జితమ్ **1414**

సూర్యుడు నిరంశుడైన రెండు పూర్వదినములను తీసుకొనవలెను. దీనిలో పూజాది కార్యములు ముందుగా జరుగును. తర్వాతి సమయములో పుణ్యకార్యములు వర్జితములగును.

నిశార్ధే చలితే భానౌ నిరంశం చేద్దిన ద్వయమ్

పూర్వే త్వహని కర్తవ్యం స్నానదాన జపాదికమ్ **1415**

అర్ధరాత్రి తర్వాత సూర్యుడు రెండు రోజులు నిరంశతో సంచారము చేసిన దానికి పూర్వదినములో స్నానదాన జపాది కార్యములు చేయవలెను.

సమ్పూర్ణే చార్ధరాత్రే తు భాను సజ్రమణే యదా **1416**

తదా దినద్వయం పుణ్యం యుక్తౌ మకరకర్కటౌ

రాత్రౌ సజ్రమణే భానే విషువత్యయనే దినే **1417**

రాత్రిలో సూర్య సంక్రమణమైన సంపూర్ణముగ, మకర కర్కాటకములలో సంక్రమణమైన రెండు దినములు పుణ్యకాలముగా భావించవలెను. విషువా(రాత్రి పగలు సమానముగానున్న సమయము)యనములో రాత్రిలో సూర్య సంక్రమణమైన పగటిలో దానికి సంబంధించిన కార్యములు చేయవలెను.

ఉపరాగే తు తత్కాలం వ్యతీతే విషువద్వయే
భవిష్యత్వయనే పుణ్యమతీతే చోత్తరాయణే

1418

గ్రహణము జరిగినపుడు దాని తర్వాత మరియు విషువములు రెండు జరిగినపుడు ఉత్తరాయణములో పుణ్యకాలము పూర్తయినపుడు అయినాంతరమగును.

మృగ కర్కట సజ్రాస్తీ ద్వే ఉదగ్గక్షిణాయనే
గ్రహాపరాగే తత్కాల మతీతే విషువద్వయే

1419

మకర కర్కటక సంక్రాంతలు సమముగా ఉత్తరాయణము, దక్షిణాయనములో జరుగును. ఈ రెండు దినములలో గ్రహణము కలిగిన దాని తర్వాత విషువమైన రెండు ఘడియల తర్వాత పుణ్యకాలమగును.

వృద్ధ వశిష్ట వచనము (కాలమాధవము పృ 448)

అయనే ద్వే విషువే ద్వేచతస్రః షడశీతయః

చతస్రో విష్ణుపద్యశ్చ సజ్రాస్త్యో ద్వాదశ స్మతాః

1420

అయనము, విషువము రెండేసి రూపములలో, షడశీతము నాలుగు, విష్ణుపదము నాలుగు రూపములలో ఈ విధముగా పన్నెండు సంక్రాంతలు కలుగును.

మృగ కర్కటసన్క్రాస్తీ ద్వే ఉదగ్గక్షిణాయనే

విషువతీ తులామేషే గోలమధ్యాగతాఃపరాః

1421

మకర కర్కటక సంక్రాంతలలో క్రమముగా సూర్యునికి ఉత్తర దక్షిణాయనము లగును. తుల మేష రాశులలో నున్నపుడు విషువములు కలుగును. అప్పుడు సూర్యుడు గోళమధ్యభాగములో నుండును. అందు వలనరాత్రి పగలు సమానముగా నుండును.

మిథున మీన ధనుః కన్యాః షడశీతిరుదాహృతాః

వృషవృశ్చిక కుమ్భేషు సింహే విష్ణుపదీ స్మతా

1422

మిథున, మీన, ధను, కన్యా రాశులలో కలుగు సంక్రాంతిని షడశీతి యందురు. వృషభ, వృశ్చిక కుంభ, సింహరాశులలో కలుగు సూర్య సంక్రాంతిని విష్ణుపది యందురు.

విష్ణువన్మేష తులాయామయనం మకరే రవో కులీరే చ

షడశీతి ర్ద్విశరీరే విష్ణుపదీచ స్థిరే రాశౌ

1423

మేష తులా రాశులలో విషువసంక్రాంతి (రాత్రి పగలు సమానముగా నుండును) మకరసంక్రాంతిలో ఉత్తరాయణము, కర్కటక సంక్రాంతిలో దక్షిణాయనము కలుగును. ద్విస్వభావ రాశు (మిథున కన్య ధను మీన)లలో సూర్య సంక్రాంతి కలిగిన షడశీతి, స్థిరరాశులలో (వృషభ సింహ వృశ్చిక కుంభ) సూర్య సంక్రాంతి కలిగిన విష్ణుపది యనబడును.

మాహాత్మ్యము (పర్వక్రియ పృ 214 కాలవివేకము పృ 382)

అయనే కోటిగుణం లక్షం విష్ణుపదీ ఫలమ్

షడశీతౌ సహస్రంచ షడశీత్యాం శతం స్మృతమ్

1424

అయన సంక్రాంతిలో చేయుదాన ఫలము సామాన్య దినములలో చేయుదాన ఫలము కన్న కోటిగుణములధికమగును. విష్ణుపదిలో చేసినదానము లక్షగుణము

లగును. షడశీతిలో చేసిన దానము నలభై ఆరువేల గుణములధికమగున ని తెలిపెను.

శతమిస్తుక్షయే దానం సహస్రం తు దినక్షయే

విషువే శతసహస్రం వ్యతీపాతే త్వనస్తకమ్

1425

చంద్రుడు లుప్తమై గ్రహణమగునపుడు చేయిదానము వందగుణములు, సూర్య గ్రహణమైనపుడు సహస్ర గుణములు, విషువములో చేయుదానము శతసహస్ర గుణములు, వ్యతీపాతములో చేయుదానము అనంతగుణములతో పణ్యఫలమును కలిగించును.

వర్షఫలము (వర్షక్రియ పృ 214)

శరది విషవే రాత్రౌ హేమస్తే చ యదాదివా

ఉభయౌ సస్యవృద్ధిః స్వాద్విపర్యాసే విపర్యయమ్

1426

శరదృతువులో విషువసంక్రాంతి రాత్రిలో హేమంత ఋతువులో పగలు కలిగినపుడు రెండు అవస్థలలో సస్యముల వృద్ధి కలుగును. దీనికి వ్యతిరేకముగా జరిగిన సస్యవృద్ధి జరుగదు.

మేషస్థ రవి ఫలము :-

మేషం యాతి యదా దినపతీ రాత్రౌ తులాం గచ్ఛతి

ద్యోతన్తే ధనధాన్య వస్త్రనిచయైః సమ్యక్ ప్రజాపూజితాః

సాధూనాము దయస్తదా వసుమతీ సస్యైః సమగ్రా భవేత్

రాజానోఽపి పరస్పరం ప్రియతమా ముఞ్చన్తి వైరాణ్యపి

1427

సూర్యుడు పగలు మేషరాశిలోనికి, రాత్రిలో తులారాశిలోనికి వెళ్ళిన ధనదాన్య వస్త్రాదులు కలిగి ప్రజలకు సన్మానము కలుగును. ఆసమయమున సజ్జనుల ప్రవృత్తి పెరుగును. భూమిపై సంపూర్ణముగా దాన్యము పండును. రాజులుకూడ పరస్పరము వైరభావమును వీడి ప్రేమతో నుందురు.

సమః సజ్జమతే భానుర్గరాది కరణేషు చ

ఆదిధ్వయోరుపవిష్ట ఊర్ధ్వశ్చైవ తతోద్భవే

1428

సూర్యుడు గరాదికరణములలో ప్రారంభ రూపములలోనున్న సమసంజ్ఞక సంక్రాంతియగును. ప్రారంభము నుండి రెండు ఘడియల తర్వాత వచ్చు రెండు ఘడియలు ఊర్ధ్వ సంజ్ఞకమగును.

వర్షక్రియ (పృ 211, 214)

దుర్భిక్షం రోగసమ్మత్తిమూర్ధ్వం సజ్జమతే రవిః

సమః కరోతి కల్యాణముపవిష్టః సమం ఫలమ్

1429

వీటిలో ఊర్ధ్వసంక్రాంతి దుర్భిక్షము, రోగము, సంపత్తిని కలిగించును. సమసంక్రాంతి కల్యాణకారి యగును. ఉపవిష్ట సంజ్ఞక సంక్రాంతి సమానమైన ఫలమునిచ్చును.

మృతే జన్మని సజ్జాన్తై గ్రహణే చస్త్రసూర్యయోః

అస్సర్వస్సర్వనే చైవ స స్నాయాదుష్టవారిణా

1430

ఇతి సజ్జాన్తి నిర్ణయః

మృత్యువు కలిగినపుడు, జన్మించినపుడు, సంక్రాంతి, గ్రహణములు జరిగినపుడు అస్పర్శనమగును. ఈ సమయములో వేడినీటితో స్నానము చేయరాదు.

దినక్షయము వశిష్ఠుడు (కాలమాధవము పు 333)

ఏకస్మిన్ సావనే త్వష్ణి తిథీనాం త్రితయం యదా

తదా దినక్షయః ప్రోక్షస్తత్ర సాహస్రికం ఫలమ్

1431

వశిష్ఠమతము ననుసరించి శ్రావణమాసములో దినములో మూడు తిథులు కలిగినపుడు దినక్షయమగును. దానివలన సహస్రగుణ ఫలము కలుగును.

త్ర్యహ స్ఫుర్ద్వివసశ్చైవ మహాపుణ్యతమః స్మృతః

తిథిత్రయస్య సంస్కర్మాత్ త్ర్యహస్ఫుక్ ఉదాహృతః

1432

త్ర్యహస్ఫుక్ దినము మహాపుణ్యపదమగును. మూడు తిథుల (ఏకాదశి ద్వాదశి రాత్రిలో త్రయోదశి) స్పర్శ జరిగినపుడు అపారాత్రములను త్ర్యహస్ఫుక్కుని యందురు.

దినఽ యనే పర్వణి పాతకాలే శశాఙ్కసూర్యగ్రహణేయుతే చ

ధర్మం విదధ్యాత్ విషుపద్వయే చ యస్తస్య పుంసోక్షయ ధర్మకోషః

1433

ఇతి దినక్షయః

అయనము, పర్వకాలము, పాతకాలము, చంద్ర సూర్య గ్రహణములు రెండు విషువములు జరిగినపుడు ధర్మవిధిపాలన చేసిన అది అక్షయమైన ధర్మకోశమును కలిగించును.

పద్నాలుగవ సంక్రాంతి ప్రకరణము సమాప్తము

15 కాలతత్వ ప్రకరణము

కాలమాసము :-

మాసోరవేః స్యాత్ప్రతిరాశిభోగః శుక్లాదిర్మాస్రమితో ధ చస్త్రః

త్రింశద్దినానామథ సావనాఖ్యే భానాం చ చక్రభ్రమణాత్తథేన్దోః

1434

సూర్యుడు ఒకరాశిలో భోగమును (ప్రవేశము) పొందినపుడు సౌరమాసమనబడును. శుక్లపాడ్యమి నుండి అమావాస్య సమాప్తివరకు ఉన్నకాలము చాంద్రమాసమగును. ఉదయించిన ముప్పది దినములకాలము సావనమాసమగును. ఒక నక్షత్రము నుండి 27 నక్షత్రములలో చంద్రుడు చరించినపుడు అది నక్షత్రమాసమగును.

శుక్లాదిః స్యాపుష్టస్త్రింశద్వివసస్తు సావనోమాసః

రవి సప్తాన్విశ్చస్త్రః సౌరొఽ పి నిగద్యతే తజ్జ్ఞైః

1435

శుక్లాదిగా చంద్రమాసము ముప్పదిదినములు కలదగును. ఇన్నేదినములు సావనమాసములోనగును. సూర్యుడు ఒక సంక్రాంతి నుండి వేరొక (ముందున్న) సంక్రాంతికి సంచారము చేయుకాలమును సౌరమాసమందురని తెలుసుకొనవలెను.

చన్ద్రోమాసో వివాహోదా యజ్ఞాదా సావనః స్మృతః

ప్రతి సంవత్సరశ్రాద్ధే మాసశ్చాస్త్రమసః స్మృతః

1436

వివాహాదులలో చంద్రమాసము, యజ్ఞాదులకు సావనమాసమును గ్రహించవలెను. శ్రాద్ధములో ప్రతి సంవత్సరము చాంద్రమాసమును తీసికొనవలెను.

ప్రాణాది వికల ప్రమాణము :-

ప్రాణైః షడ్భిర్వికలా వికలానాం షష్టిభిశ్చకలాః

కలికా షష్ట్యంశోంశాస్త్రింశద్రాశిః క్రియాదయస్తే చ

1437

ఆరు ప్రాణములు వికలమగును. ఆరు వికలలు ఒక కలయగును. కలికలోనున్న అరవై అంశములలో ముప్పది అంశములు ఒకరాశియగును. ఈ విధముగా క్రియను తెలిపెను.

భగణానుసారము యుగములు :-

తైర్వాదశభిర్భుగుణః ఫల్గుఃశూన్యాని సప్తనవవేదాః

రవిభగణస్తేత్ర(?) సహీనాశ్చతుర్యుగం భవతి

1438

వాటిలో పన్నెండు భగణములు వాటిపై 0, 7, 9, 4 అగును. సూర్యుని భగణానుసారము నాలుగు యుగములగును (4320000 సం॥లు)

యుగప్రమాణము :-

తద్దశగుణితం కృతం చతుర్థి స్త్రిభిస్తేతా

ద్విగుణోద్వాపరం ఏవం కలిరేకగుణాః సమాఖ్యాతః

1439

కలియుగమును నాలుగుచే గుణించిన కృతయుగమగును. మూడుచే గుణించిన త్రేతాయుగమగును. రెండుచే గుణించిన ద్వాపరయుగమగును. ఒకటిచే గుణించిన కలియుగమగును.

అనగా $432000 \times 4 = 1728000$ సం॥ లు కృతయుగము

$432000 \times 3 = 1296000$ సం॥లు త్రేతాయుగము

$432000 \times 2 = 864000$ సం॥లు ద్వాపరయుగము

$432000 \times 1 = 432000$ సం॥లు కలియుగమగును.

నిమేషముల ప్రమాణము :-

అష్టదశ నిమేషాస్తు కాష్ఠా త్రింశత్తు తాః కలా

తాస్తు త్రింశత్ క్షణేస్తేతు ముహూర్తో ద్వాదశ స్మృతాః

1440

పద్దెనిమిది నిమేషములు ఒక కాష్ఠమగును. ముప్పది కాష్ఠములు ఒక కలయగును. ముప్పది క్షణములు పన్నెండు ముహూర్తములగునని తెల్పెను.

మాసపక్ష ప్రమాణము :-

తే తు త్రింశదహోరాత్రః పక్షస్తేదశ పఞ్చ చ

పక్షా పూర్వాపరౌ శుక్లకృష్ణౌ మాసస్తు తావుభౌ

1441

ముప్పది అహోరాత్రములు కలిసిన ఒకమాసమగును. పదిహేను అహోరాత్రములు ఒకపక్షమగును. మాసములో మొదట శుక్లపక్షము తర్వాత కృష్ణపక్షము కలుగును.

వర్షం ద్వాదశభి ర్వాసైః ప్రతతం పారలౌకికమ్

మాసేన స్వాదహోరాత్రః పైత్రో వర్షేణ దైవతః

1442

పన్నెండు మాసములు ఒక సంవత్సరమగును. దీనిలో పారలౌకిక కార్యములు చేయబడును. మాసములో అహోరాత్రముల ననుసరించి పితృకార్యములు వర్షము ననుసరించి దైవకార్యములు చేయబడును.

కల్పమన్వంతర ప్రమాణము :-

దైవే యుగ సహస్రే ద్వైబాహ్యః కల్పాతు తౌ నృణామ్
మన్వస్తరమ్ తు దివ్యానాం యుగానామేక సప్తతిః

1443

ఇతి కాలమానమ్

దేవతలకు ఒక వెయ్యి సంవత్సరముల మహాయుగము. బ్రహ్మకు కల్ప సంజ్ఞకమైన ఒక రోజుగును. డెబ్బదిఒక్క మహాయుగములు ఒక దివ్యమన్వంతరమగును.

పదిహేనవ కాలతత్వ ప్రకరణము సమాప్తము

16. గ్రహచార వస్త్ర సాముద్రిక ప్రకరణము

గ్రహచార విచారము :-

పశిష్ఠమాణ్డవ్య పరాశరాత్రిగ్గోక్షిరా వ్యాసకులస్య వాక్యమ్

వక్రాతిచారై సురరాజమస్త్రీ యత్రాగతస్తత్ర ఫలం దదాతి

1444

గురువక్రియై అతిచారుడైనపుడు ఏరాశిలో సంక్రమణము చేయునో ఆరాశి ఫలితమును మాత్రమే ఇచ్చును. మిగిలిన చోట్ల ఇవ్వడని పశిష్ఠ, మాండవ్య, పరాశర అత్రి, గర్గ, అంగిర వ్యాసాదుల మతము

వక్రాతిచారోపగతా గ్రహేన్ద్రా

యత్రాగతాస్తస్య ఫలం వదన్తి

యత్ర సంస్థితస్య వాత్స్యే వదతి

వివాహే పూర్వాపరయోః ఫలం రాశ్యోః (?)

1445

గ్రహములు అతిచారము వక్రియైనపుడు ఫలితమును తెలిపెదను. వాత్స్యని మతానుసారము గ్రహములస్థితినుసరించి వివాహమునకు పూర్వము మరియు పరమున రాశులలోనున్న స్థితినుసరించి ఫలమునిచ్చును.

వక్రోపగే రవిసుతే ధరణీసుతే వా

మూలార్క హస్తమఘరేవతిరౌద్రభేష

ఛత్రోపభజ్జపతనాని చ సైనికానాం

సర్వత్ర లోకమరణం జలధౌ నరేశః

1446

ఇతి వక్రాతిచారచిన్తా

శని మంగళగ్రహములు వక్రమైనపుడు మూల,హస్త,మఘ,రేవతి, ఆర్ద్రనక్షత్రములలో ఛత్రభంగమగును. సైనికుల మరణము, లోకములో సర్వత్ర మరణములు కలుగును. రాజుకు సంకట పరిస్థితి ఏర్పడును.

వస్త్రధారణ విచారము :-

వస్త్రంతు త్రిగుణీకృత్య క్షోణీపుష్పే ప్రదాపయేత్

మధ్యే భవతి తచ్చిహ్నం తదా మృత్యుం వినిర్దిశేత్

1447

మూషికములచే చించబడిన, అగ్నిచే దగ్ధమైన, చిరిగిన వస్త్రములను ధరించుటకు పూర్వము మూడు భాగములు చేసి భూమిపై నుంచవలెను. దాని మధ్యలో చిహ్నము నుంచవలెను. అది మృత్యువును తెలియజేయును.

ఐన్ద్రామైశ్వర్యమాగ్నేయ్యామగ్నిభయం యామ్యాం బన్ధువినాశనమ్

రాజమూర్తండుము
నైర్మత్యాం పుత్రలాభో వాయవ్యమిత్రసమాగమః
సామ్యేఽపి అర్థలాభశ్చ ఈశాన్యామీప్సితం ఫలమ్

1448

ఇతి మూషికాగ్నిజ దగ్ధఫాటిత వస్త్రఫలమ్

ఆవస్తమునకు పూర్వభాగము ఐశ్వర్యమును, ఆగ్నేయము అగ్నిభయము, దక్షిణమున బంధు వినాశము, నైర్మతి పుత్రలాభము, వాయవ్యము మిత్రులవలన ఫలము నిచ్చును. ఉత్తరభాగము అర్థలాభము, ఈశాన్య భాగము ఇచ్చిత ఫలప్రదానమును కలిగించును. సాముద్రిక శాస్త్రములో పురుష లక్షణము :-

చక్రాసి తోమర శరాఙ్ముశపాశపత్రైః

శక్త్యా ధనుః పరశుశఙ్ఖ మృణాలపత్రైః

శ్రీవత్స మత్స్యమకరధ్వజ కుఞ్జరాదై

ర్హస్తాదిలాఙ్గీతనరః సుఖభాఙ్గురైస్తః

1449

పురుషుని లక్షణము తెలుపబడును. హస్తములో చక్రములు, ఖడ్గము, తోమరము, బాణము, అంకుశము, పాశము, వజ్రము, శక్తి, దనుస్సు, పరశువు, శంఖువు, కమల పత్రము, శ్రీవత్సము, మత్స్యము, మకరము, ధ్వజము, గజము వంటి చిహ్నములున్న వ్యక్తి రాజతుల్యుడై సమస్త సుఖములననుభవించును.

మహాపురుష లక్షణము :-

నాభిగభీరపరిమణ్డల పీనపక్ష

రేఖాత్రయాఙ్గిత గలస్త్రిగలత్వముహ్యే

శ్రోణీలలాటతటకూర్మసమున్నతత్వం గూఢో

మణిశ్చ విపులాం శ్రియమాదధాతి

1450

లోతైన నాభి దాని ప్రక్కనున్న మండలము పుష్టి కలిగియుండుట, కంఠములో మూడు రేఖలు, సన్నని నడుము, తాబేలు బొరుసువంటి లలాటము, గూఢమణి, లోతైన నాభి, ఈ లక్షణములు కలిగిన వ్యక్తి ధనవంతుడు సమృద్ధి ప్రదాయకుడగును. బృహత్సంహిత 68 - 85, 87 - 88

నాభీస్వరః సత్వమితి ప్రశస్తం

గభీరమేతత్ త్రితయం సరాణామ్

ఉరోలలాటం వదనం చ పుంసాం

విస్తీర్ణమేతత్ త్రితయం వదన్తి

1451

వరాహమిహురుని వచనానుసారము పురుషునికి నాభి స్వరము సత్వము (స్వభావము) ఈ మూడు గంభీరముగా నున్న ప్రశస్తమగును. ఉదరము, లలాటము వదనము ఈ మూడు వెడల్పు కలిగియున్న శుభము కలుగును.

నేత్రాస్తపాదకరతాల్పధరౌఘ జిహ్వ

రక్తానఖాశ్చఖలుసప్తసుఖాపహాని

సూక్ష్మాణి పచ్చ దశానాఙ్గులి పర్వకేశాః

సాకం త్వచా కరరుహా న చ దుఃఖితానామ్

1452

నేత్రాంతభాగము, కాళ్లు, చేతులు, తాలువు, అధరోష్ఠము, జిహ్వ (నాలుక) నఖము (గోళ్లు) ఈ ఏడును రక్తవర్ణము (ఎరుపు) కలిగియున్న సుఖదాయకమగును. దంతము, అంగుళిపర్వము, కేశములు, శరీరము, వ్రేళ్లు - ఈ ఐదు అంగములు దుఃఖించు

పురుషులకు సూక్ష్మముగానుండవు. పెద్దవిగా నుండును.

హనులోచనబాహునాసికాః స్తనయోరస్తరమత్ర పచ్చమమ్

ఇది దీర్ఘమిదం తు పచ్చకం న భవత్యేవ నృణామభూభృతమ్ 1453

హనువు (దవుడ) కళ్లు, చేతులు, నాసిక, రెండు స్తనములు ఈఐదు అంగములు రాజులకు మాత్రమే పొడవుగానుండును. మిగిలిన వారికికుండవు.

య సోన్నతా విరల దక్షిణ దశపజ్జీ

ర్నాసాగ్ర విశ్వమధినా చ సుశోభనేన

విఖ్యాతకీర్తినిపుణో విభవోపభోక్తా

మధ్యే వయో భవతి భాగ్యసితాతపత్రః

1454

ఇతి పురుష లక్షణమ్

వంగిన దక్షిణావర్తమైన దంతపక్తి, నాసిక అందముగా కనబడు వృక్తి విఖ్యాతిని పొందును. కుశలుడు సంపదలను భోగించువాడగును. మధ్యమ ఆయువు కలవాడగును. భాగ్యవంతుడగును.

సూర్య లగ్నఫలము :-

ఉపచయభవనోపయాతస్య భానోర్ధిన కరో

యశహమశరాశ్చకాప్యాస్తిమాక్తికాశ్చ పి సర్వదా

1455

జన్మరాశినుండి ఉపచయ (3,6,10,11) రాశులలో లగ్నములో సూర్యుడుండి రవివారమైనపుడు, వృక్తి కీర్తివంతము, బంగారము, శరము, పాషాణము, కాష్ఠము, అస్తిగజ దంతముత్యములకు సంబంధించిన కార్యములు చేయవలెను.

మేష వృషభ లగ్న విహిత కార్యములు :-

మేషోదయే సమరసాహసకూటకర్మ

రాజ్యాభిషేక విషయాధిక కర్మసిద్ధిః

స్త్రీకార్యయజ్ఞపశు రత్నసత్కార్య పణ్య

కన్యాకృషీ రహితాన్యదాయ వృషస్య

1456

మేషలగ్నములో యుద్ధము, సాహసము, కూటకర్మ, రాజ్యాభిషేకము మున్నగు కార్యముల సిద్ధి కలుగును. వృషభ లగ్నములో స్త్రీసంబంధకార్యము, యజ్ఞపశు విషయక కార్యము, రత్నము, పుత్రార్థము, వ్యాపారము, కన్యావరణము, కృషిసంబంధ కార్యములు చేయవలెను.

మిథున కర్కాటక లగ్న విహిత కార్యములు :-

ధాతుక్రియా గణితమన్యధమోక్షవాల

విజ్ఞానయుక్తి మణయో మిథునే కలోశ్చ

సేతు ప్రభేదమృదు సాతిశయాని

కర్మాణీన్దో గృహేయువతి శుభత్రిశ్చ

1457

మిథునలగ్నములో ధాతుక్రియ, గణితము, కామకలా సంబంధకార్యములు, ఇక్షు (చెరకు) ఆది వ్యవసాయ కార్యములు, విజ్ఞానవిషయములు, మణిమణిక్య సంబంధ కార్యములు చేయవలెను. కర్కాటక లగ్నములో జలస్రోతము, సేతువు (వంతెన) మృదుప్రకృతి సంబంధ కార్యములు గృహ యువతి సంబంధకార్యములు చేయవలెను.

సింహ కన్యా లగ్న విహిత కార్యములు :-

సింహపశీకరణ విద్రుమసాహసాని
భూషాన్నిషేక మృగయాన్వపసేవనాని
ప్రావ్రజ్యమమ్ముగమనం వివణి: కృషిశ్చ
విజ్ఞానధాతువనితా భరణాని షష్ఠే

1458

సింహాలగ్నములో వశీకరణము, విద్రుమము, శౌర్యము, భూషణము, నిషేకము, మృగముల వేట, రాజకీయము, వ్యాపారము, కృషి, విజ్ఞానము, ధాతువులు, వనితల కొరకు ఆభరణముల నిర్మాణము మున్నగు కార్యములు చేయవలెను.

తులా వృశ్చికలగ్న విహితకార్యములు :-

చిత్ర క్రియా వివణిపణ్య నిషేవణాని
యోషాసుహృన్పుపతియోధవిధిస్తులాయామ్
క్షుద్రక్రియాహి విషశస్త్రహతాశచౌర్య హింసాతి
సాహసఘనాని చ వృశ్చికే స్యుః

1459

తులాలగ్నములో చిత్రలేఖన కార్యము, వ్యాపారము, వ్యవసాయము, స్త్రీ సజ్జనసేవ, నృపతి యోధవిధి సంబంధ కార్యములు చేయవలెను. వృశ్చిక లగ్నములో అల్పకార్యము లు, విషము ఆయుధము, అగ్ని, దొంగతనము, హింస, సాహసము, మున్నగు కార్యములు చేయవలెను.

ధనుర్మకరలగ్న విహిత కార్యములు :-

ధ్యానక్రియా నియమ ధర్మభిషగ్గృతాని
సక్రామ హస్తిహయకర్మ చ చాపలగ్నే
స్నేహాపభోగకపటా శుభఖణ్డ నాని
పాఖణ్డ నీచవిధయో మకరే విలగ్నే

1460

ధనుర్లగ్నములో ధ్యానక్రియ, నియమము, ధర్మము, ఔషధము, వ్రతము, సంగ్రామము, గజాశ్వవాహన సంబంధ కార్యములు చేయవలెను. మకరలగ్నములో స్నేహము, ఉపభోగము, కపటము, అశుభము పాఖండ ఖండనము, నీచవిధి మున్నగు కార్యములు చేయవలెను.

కుంభ మీన లగ్న విహిత కార్యములు :-

భేదామ్ముభాగపర సంశయ నీచకర్మ దమ్భ
వ్రతాని చ భవన్ముదయే ఘటస్య
మీనోదయే చ శుభమణ్డల పౌష్టికాని కర్మాణి
చాప్యభిహితాని చ చాపలగ్నే

1461

ఇతి మేషాది లగ్నఫలమ్

కుంభలగ్నములో జలమును వదులుట, విభాగకార్యము, సంశయము, నీచకర్మ, అభిమాన కార్యము, వ్రతాదులను చేయవలెను. మీనలగ్నములో శుభకర్మ, మాంగలిక కార్యము, ధనుర్లగ్నములలో తెలుపబడిన కార్యములు చేయవలెను.

పదహారవ గ్రహచార వస్త్ర సాముద్రికాది ప్రకరణము సమాప్తము

ఇతి శ్రీ మహారాజాధిరాజ శ్రీభోజరాజ విరచితం

రాజమార్తణ్డాభిధానం జ్యోతి:శాస్త్రం సమాప్తమ్

ఇది మహారాజాధిరాజ శ్రీభోజరాజ రచించిన రాజమార్తండము
పేరు కలిగిన జ్యోతిషశాస్త్రము సమాప్తము